

B. SYLVANIUS

COMMENTARIE

Ths *Ths* *M*

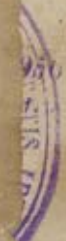
Jesus maria *S* *ff*

muy muy *Ths* *M*

n muy mag *fff* *muy*

maria
Andrigo *Jo*
m

ela

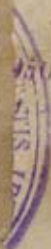

o dno

104

ela

A M M O N I I,
HERMEAE IN LIBROS
ARISTOTELIS DE INTER-
PRETATIONE.
COMMENTARI.

Bartholomaeo Syluano Salonenfi Interprete.

03889

CVM INDICE, QVO OMNIA QVAE IN
hoc libro notatu digna sunt, locupletissime exponuntur.

De la Merced de Indela

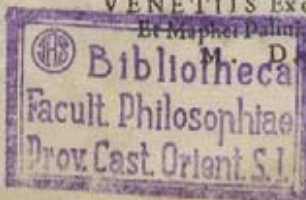
Sexu d' aduocatus

ajudas

VENETIIS Ex officina Francisci Bindoni
Et Maphei Palini Anno à virginis partu,
XXXX.

*Traido de Oña en 1956
al separarse la Faculta*

CHRISTOPHORO MADRVTIO TRI
denti Episcopo Principi Illustrissimo, Bartho-
lomæus Syluanus. S. P. D.

VAM Iustis de causis hunc tibi
libellum immo uero quidquid ins-
genio meo elaborari potest, quod
tamen sentio quàm sit exiguum,
perpetuo tibi nuncupandum exis-
timem, non solum constare ijs arbi-
tror, qui testes sunt amoris erga
me tui, sed ijs etiam quos ea legere
quæ alias ad te scripsimus, nequas
quam piguit. Nam cum tuus ipse sim, non immerito et mea omnia
tibi deberi intelligo. Quapropter nihil est quod te in præsentia
pluribus morer. tantum quid egerim accipe. Ammonium Hermæa
in Prædicamenta Aristotelis iam biennium in latinum sermonem
uertere placuit nunc eundem in librum peri hermenias latine expli-
care: cum à Philosophorum scolis magnopere expeti uideretur,
tum ob eximiam eius eruditionem acumenq; differendi, tum quod
opus ut omnibus Philosophiam discere uolentibus apprime neces-
sarium interpretetur. sic inter ceteros Aristotelis libros longe dis-
ficillimum. Et quamquam minime eram nescius, quam graue mihi
onus hoc aggressu subeundum esset, cum quod circumfertur Græ-
cum exemplar non satis integrum esse compertum haberem, hanc
tamen prouinciam iuuentutem demerendi studio non inuitus susce-
pi. partimq; uetusti ope exemplaris, licet exigua partim diuturna
commentatione sic castigatum uersumq; spero, ut displiciturus nõ
planè omnibus sit. Neq; tamen ego tantum mihi arrogo ut Ammos

nium affirmare ausim profus incolumen euasisse, omniaq; per sana
nata eius uulnera, sed multo melius habere se opera nostra, neque
id fieri quidem sine magnis laboribus atq; inmodico temporis di
spendio potuisse. Quin nec haecenus tantum nobis fuit laborans
dum sed et Aristotelis liber latina oratione interpretandus cum
nec ueteri translationi Ammonium nostrum, ut quae barbariem sa
pit, ac mendosior est, atque ob id minus perspicua, nec Argyropy
licum ipse liberius aliquanto id egerit, satis commodè cohaerescere
posse animaduertem. Idq; eo libentius feci quod haec nostra
pro ueteri illa publico usui Gymnasiorum esse poterit, nisi illam
dedignentur. Eo namque temperamento, eaq; nos hoc effecimus fis
de, ut nihil addentes, nihil adimentes uerbum uerbo expresseris
mus: non quidem seruato ut se graece habent, ordine, siquidem et
ineptum hoc et ridiculum esse iudico: sed illis ea ratione dispositis
ut latine orationis speciem referant. Accipies igitur et Aristotes
lem de Interpretatione mea in te obseruantiae uere interpretem,
eiusq; explanatorem Ammonium, ea qua ceteras quoq; lucubras
tiones nostras humanitate amplecti solitus es, quod ubi feceris, pu
tabo non parum illis gratiae atque auctoritatis accessisse. Vale.

INDEX IN LIBRVM HVNC

Aristotelis & Ammonii.

CCENTVS

an mutet p
positiois na
turam. 114

Accentus ra
tio. 118

Accidens, idest symbamaquid
significet Stoicis. 43

Accidentibus ex solis significatis
fieri non potest Oratio. 70

Accidētia coherescunt substantiis:
nō Substantiæ substantiis: neq;
Accidentibus accidentia. 70

Accidentia naturam aduentitiam
obtinēt, eidemq; inesse apra
sunt ac non inesse. 89

Accidētia cur praesertim de indi
uiduis praedicentur, de Specie
bus uero non propriæ. 89

Accidentia nō adsunt speciebus
ob incorporeā immutabilitēq;
superarum naturam. 89

Accidentia plura inuicem confer
ta Subiecta uel praedicata Propo
sitionem nō faciunt unam. 199

Accidentia praedicantur de sub
stantiis nō quidem per essen
tiā, sed per naturam. 207

Accidētia duo si de eodē praedican
tur subiecto, de se mutuo pra
dicantur per accidēs. ibidem.

Accidens per naturā praedicatur
de Substantia: Substantia de Ac
cidente praeter naturam. ibidem.

Accidens quando per se praedice
tur, Substantia uere per acci
dens. 209

Actiones uel affectus a uerbis si
gnificantur. 28

Actionibus passionibusq; prio
res Substantia. 28

Actiones uel affectus primū signifi
cant uerbis deinde tempus. 31. 46

Actiones & passionēs quatenus
significentur Nominibus, qua
tenus uerbis. 47

Actiones & passiones q; i subiecto
rū ordine accipiunt, solis finiti
ui modi uerbi significamus. 47

Actiones consultiuæ: cur laude
uel uituperatione dignæ. 31

Actio Deorum una & simplex
prorsusq; immutabilis. 134

Actionibus cum consultiuæ ele
ctione pfungētū tātū est con
sulere, aliaq; alia facere. 134

Actiones ciuiles qua mensura, &
quo modo cognoscat mens hu
mana. 135

Actus sine potestate qui. 20

Actibus qbus cōtrariū, uel non, 3

Actu uno simplici cuncta sempq;
stante intuetur intellectualis
.i. Dei ratio. 243

Actu est quod ex necessitate
est. 248. 249

Actus cur prior facultate aptitu
dinem referente. ibidem.

I N D E X

Actus qui potestate careant, qui non ibidem.
Actus ita se habet ad potestatem, ut si potestatem ad generabile. 249
Actus natura prior potestate. ibide.
Actus qui synceri, qui tales dicuntur. 249. vel actus qui sint, quæ vero actu. 240.
Actu semper est forma, potestate materia, compositum actu siue forma imperitum. 249.
Actus in quibus seceratur a substantia, uel non. 249
Actus substantia esse, veros Deos. ibidem.
Actus, in dict. Potestas.
Actu constans perfectus est, imperfectus quæ potestate habet. 250
Actu & potestate prædit utrumque sit oportet contrariorum. 255
Ad aliquid relata an simul natura. 253
Additiones arctant ubique. 272
Addubitativa Oratio Stoicorum quatenus ab Interrogativa differat. 4.
Ad significare & significare quo modo differant. 30
Ad significandi duplex modus. 55
Aduerbia quoque apud Græcos positiva, nomine positionis appellari a nonnullis. 10
Aduerbi significatio. 9
Aduerbia quæ cōferant ad Enunciationem, quæ nō, sed ad Orationes alias. 11. 12
Aduerbum cur nō proprie pars

Orationis. 12
Aduerbum pars Locutionis nō, Orationis. 12
Aduerbia an in Nominibus censentur, ut Alexander Aphrodisiensis arbitratur. 12
Aduerbum unde dictum. 14
Aequale. in dict. Inæquale. Non æquale.
Æquiuocæ voces cuique consecretes eorū sunt quæ ab ipsis dicantur, ut genera speciebus. 241
Æquiuocæ vocis definitio nulla. 64
Æquiuocæ voces nūq̃ asciscuntur ad definitiones cōplendas. 64
Æquiuocum & Vniuersale quo modo differant. 72. 98
Æquiuocis uocibus quæ conueniant docendi rationes. 79
Æquiuoca communem nullā naturam declarant. 79
Æquiuocatio, i. uerbis quoque. 84
Æquiuocus terminus multiplici propositionem reddit. 127
Æterna. in dict. Sempiterna.
Æuo in uno instante collocata sunt apud Deos omnia. 34
Affectam substantialiter re cōplecti non potes Animo, quin & ipsam affectionē concipias. 69
Affectus i. dict. anima. Passio. actio
Affirmatio cōpositionē, Negatio diuisionem significat. 195
Affirmatio uniuersalis quomodo in Negationem transeat particularem. 119
Affirmatio uniuersalis quomodo

I N D E X

in Negationem transeat uniuersalem. 119
Affirmatio & negatio quid sit nosse, unum ex principiis Enunciationis. 6
Affirmationem & Negationem qui, & an uere dicant species Enunciationis. 14. 64. 78
Affirmationem & Negationem, qui & an uere dicant Enunciationis æquiuoca significata. 14. 64. 65. 78
Affirmationem & Negationem cur nemo partes dixerit Enunciationis. 141
Affirmatio & Negatio Species Enunciationis. 14. 15. 26. 66. 69
Affirmatio cur perfectior. Negatione. 17
Affirmatio quid significet. 17
Affirmatio & Negatio cōpositionis & diuisionis nomine dicuntur. 25
Affirmationem superat Negatio negatiua particula, qua depra sit affirmatio, uel Affirmatio Negatione continetur. 40. 59. 65
Affirmatio prior Negatione. 64. 65
Affirmatio prior Negatione quo modo. 66. 77
Affirmationes uel Negationes quæ simpliciores, compositiores. 76. 77
Affirmationi & Negationi commune quid. 78
Affirmationis definitio. 79. 79
Affirmatio & Negatio diuidunt uerum & falsum ut in eisdem terminis. 79. 82
Affirmatio & negatio quot modis non diuidant uerum & falsum. 79. 83
Affirmationis omni opposita Negatio, Affirmatioq; Negationis. 80
Affirmatio quæ cui opposita negationi, uel non. 80. 81. 82. 83.
Affirmatio uel negatio quæ uera, quæ falsa. 80
Affirmatio & negatio i. dict. Oratio, Enūciatio, Vniuersales, Particulares Impræfinitæ, Singulares, Cōtrariæ, Subcontrariæ, Cōtradictoriæ, Propositiones, Apud prædicato tertio cōsistentes, Modo præditæ, Infinitæ, Transpositiue, Priuatiue.
Affirmationis & negationis pugna. Contradictio ipsa. 90
Affirmatio & negatio quæ oppositæ sint contradictoriæ. 90
Affirmatio & Negatio quæ oppositæ sint simul falsæ. 90. 91
Affirmatio & negatio quæ oppositæ sint simul ueræ. 90. 91
Affirmationi uniuersali an particularis Negatio in materia conueniat impossibilis. 94.
Affirmationes habitibus analogiæ, Negationes priuationibus. 94
Affirmatio notior, Negatio ne. 94.

INDEX

- Affirmatio in quibus uera uniuersalis. 94
Affirmatio in quibus uera particularis. 94
Affirmatio particularis quando particulari Negationi concurret uel non. 94
Affirmatio in negationem quando & quamobrem transeat negatiua particula iungenda Propositioni. 68. 86
Affirmatio in negationem quando & quamobrem transeat negatiua particula iungenda assertiui Propositioni. 95
Affirmationi in negationem quando & quamobrem transeat negatiua particula iungenda Appredicato. 161
Affirmatio & negationem quando & quamobrem transeat negatiua particula modo iungenda. 109. 110. 111. 112
Affirmationi quor modis opposita Negatio. 99. 100
Affirmationem & negationem quæ faciant uniuersales Propositiones penes Prædicationes. 100
Affirmationem & negationem quæ faciant uniuersales Propositiones penes Præfinitiones assertiui. 100
Affirmatio negatioq; oppositæ quando maxime contrarietatem significant. 99. 100
Affirmationum nomine uocari finita etiam Verba: Negationis uero, infinita. 101
Affirmatio particularis in quam transeat negationem, adhibita negatiua particula est uerbo. 107
Affirmatio particularis in quam transeat negationem, adhibita negatiua particula assertiui præfinitioni. 107
Affirmatio in dict. Negatio.
Affirmationem inter & Negationem quæ Ambiguae uideantur Propositiones. 117. 137
Affirmatio uniuersalis in quam transeat Negationem addita negatiua particula est uerbo. 119. 159
Affirmatio uniuersalis in quam transeat negationem addita negatiua particula Præfinitioni. 119. 159
Affirmationi Negatio in quibus eandem quantitatem seruet. 120
Affirmationi negatio in quibus contradicat. 120
Affirmationi negatio in quibus commentatur. 120
Affirmationi Negatio in quibus concordet. 121
Affirmationi quomodo opposita Negatio in singularibus, quomodo uero in uniuersalibus. 120
Affirmationis unius una Negatio. 122. 191
Affirmationi quæ refragetur Negationes uniuersali. 123

INDEX

- Affirmationi quæ refragantur Negationes particulari. 123
Affirmatio una est uel Negatio quæ uel de uno significat. 125
Affirmantur de se mutuo necesse est uniuersaliter nonnunquam oino uero ex parte ea in quibus Propositionis una esse potest. 128
Affirmatio & Negatio quomodo oppositæ in uniuersalibus uniuersaliter. 109. 110. 111
Affirmatio & Negatio quomodo oppositæ in uniuersalibus non uniuersaliter. 111. 129
Affirmatio & Negatio quomodo oppositæ in singularibus. 111. 129
Affirmatio in quo contingente magis uera, in quo Negatio, in quo utraque pariter. 155
Affirmatio quæ. 155
Affirmationi quod inest id unum sit oportet ac de uno. 155
Affirmatio Negatioq; oino ex Nomine & Verbo constat uel ibiduo Nomine & Verbo. 155
Affirmatio Negatioq; nulla sine Verbo. 155
Affirmationes & Negationes ex Nomine finito, priores iis quæ ex infinito. 157. 158
Affirmationum & Negationum species diuersas facit Subiectus finitus uel infinitus Prædicato eodem manente: Prædicatus manente eodem Subiecto, non. 157
Affirmationes quæ quæ Negationes sequantur. 162
Affirmatione simplici amplior transpositiua Negatio: transpositiuaq; Affirmatione simplex Negatio. 163
Affirmatio notior negatione cum magis finita. 165
Affirmationes uel Negationes quæ non simpliciter dicantur, sed cum additione. 169
Affirmationem uel negationem in omni ueram esse quomodo intelligendum. 171
Affirmationibus in simplicibus compositam prædicatum habentibus cui prædicatum componentium nominum applicanda negans particula ut transpositiua fiat affirmatio. 171
Affirmatio infinita an simplici unquam concurrere in eodem possit. 171
Affirmationis una oppositione infinitæ ad finitam non posse ex iis considerari quodlibet quæ ad compositam prædicationem accipiuntur efficiendam. 173
Affirmatio & Negatio uniuersales uniuersaliter neque simul ueræ neque in eodem. 180
Affirmationes quæ ex quibus sequantur Negationibus, & uice obuersa: quæ non. 184
Affirmatio uniuersalis cur in seipsa non reflectatur. 186

INDEX

- Affirmatione transposititia simplici Negatione esse ampliorē, quomodo intelligendum. 187
Affirmare quoque verū esse in singularibus si rogatum inficiari verum sit. 188
 Affirmationi veræ cui simul vera eodem in quāto Negatio. 182
 Affirmatione qua simplici mēte vera ex transposito sit. Affirmatio in iisdem terminis & quanto quæ non. 188
 Affirmatio transposititia in Singularibus Negationi simplici tantundem valet in vniuersalibus non contradicenti, verum contrariæ. 189
 Affirmatio quasi finis quædam & forma. 194
 Affirmatio vniuersalis cur non reciprocet, si transposita Nomina & verba idē significant. 194
 Affirmare ac negare unum de pluribus, uel plura de vno quando Affirmatio atque Negatio una sit: quando non. 195
 Affirmationi per se interrogatæ quomodo respondendum: quomodo uero toti Contradictioni. 200
 Affirmatione interrogata Negationem quoque facultate contineri. 201
 Affirmatio vniuersalis quæ cui Negationi consonet vniuersali. 181
 Affirmatio ne hæc an Negatio, Contingit nullum esse iustum hominem. 252
 Affirmationes magis finitæ Negationibus. 226
 Affirmatio vniuersalis an cū vniuersali Negatione cōuertatur in materia Contingente. 233
 Affirmationi utrum negatio magis cōtraria, ad Affirmationem cōtrarii. 281. usque in finem.
 Affirmatio an contraria negatio. 255
 Affirmatio: contrarii & alterius negatio quādo idē: uel nō. 286
 Affirmatio contrarii quid asserat. 264
 Agentia non semper quæ. 152
 Agere cur quandoque nequeant sempiterna. 152
 Agere simul idē potest circa opposita. 172
 Agesilaus. i. dux populi. quomodo natura constet nomen. 33
 Albus quomodo uerbum. 51
 Alexandri Aphrodisiæ loca, errataque. 12 14 26 37 55 66 100 158 202 243
 Aliquis Subiecto semper iungitur. 81.
 Aliquis infiniti Nominis usus. 70
 Aliquis ascita præfinitio quid significet. 88 96
 Aliquis & unus quomodo conueniant differantque. 96
 Aliquis siue ullus potestate continetur in impræfinita Enunciatione. 118
 Allelogia quoque seu cōdictum

INDEX

- Propositionis nomine dicitur. 8
 Ammonii diuinus præceptor Proclus successsor Platonis. 1 33 33
 Ammonii in hunc librum commēratio sumpta magna ex parte ex enarrationibus Procli.
 Ammonius cur eorum quæ hoc traduntur uolumine studeat seriem sequelæque continuitatē ostendere. 337
 Analytica, in dictione Resolutoria.
 Andronicus Rhodius undecimus ab Arist.
 Andronicus Rhodius cur librum hunc falso attributum putauerit Aristoteli. 6
 Angulares i. dict. Contradictionis
 Animarum in nobis cognoscēdi uel appetendi facultatum instrumentum uocifera facultas. 15
 Anima quæ superte industria mouetur, artificioseque agere potest particeps Homo est solus mortalium. 61
 Animæ cogitatricis instrumentū Oratio. 61
 Anima in dict. Rationalis
 Animi ad perfectionem confert Ars. 138
 Anima cur scēmi generis. 47
 Animæ rationalis indagatio protercat nomina, non Natura & quomodo. 34 38
 Animi conceptus. in dict. Mētis,
 Anima nostra duplici prædita fecultatum genere. 4
 Animæ uires quæ cognoscēdi. 4
 Animæ uires quæ uiuendi concupiscēdi. 4
 Anima a concupiscēte quomodo species orationis aliæ prodeant præter Enunciatiuam &
 Anima nihil intelligit sine passiuo intellectu. 5
 Animi affectus quam lata significatio apud Aristotelem. 6
 Animæ rationalis intellectionem quomodo uocet affectus nomine Aristoteles. 6
 Animæ pars que expers affectuū. 6
 Animo infortū affectuum notæ ea quæ uoce continentur. 17
 Animi affectus idē omnibus. 17
 Animi affectuum signa primum sunt uoces & literæ. 17
 Animi affectus rerū simulacra. 17
 Animi affectus conceptus uel. in dict. Mētis
 Animi conceptuum finis, comprehensio rerum. 17
 Animi conceptus quādo sunt. 17
 Animi conceptus quid. 17
 Animi conceptus & res natura constant: uoces & literæ positione & quæmōdum. 18 21
 Animi conceptibus aliis aliisque eadem res agnosci non potest. 18
 Animi conceptus quilibet imago rei cuius est, est Animo ac luter tabula depictus. 18

I N D E X

- Animi compositi ex concursu ab
soluuntur simplicium. 20
Animi conceptibus primum nul
loque medio : atque horum
nomine uocibus conuenit præ
dicari subiicique ad prædica
tionem. 20
Animarius Intellectualis , diui
nusque , gradus tres primor
diales superiorum naturalibus
substantiarum. 23
Animi conceptus ab intellectu
progigni , uoces ab Anima.
23
Anime rationalis motioni quæ
deseruiant instrumenta. 23
Animi conceptui qui sine com
positione est ac diuisione, simi
lia Nomina uerbaque. 24. 52
Animi conceptus ut simplices ni
hil ueri aut falsi significant, eo
positi autem significant , sit
etiam Voces. 24. 53
Animi simplices an nihil signifi
cent ueri uel falsi. 25
Animi simplicium conceptum si
gnificatiua sunt & composita
nomina. 30
Animi conceptuum composito
rum significatrices orationes.
30
Animam a mente illustrati. 34
Anima rationalis & immortalis
& non. 218
Animalia in dict. Bruta
Animalibus in mortalibus potis
simum proportio Maris & Fe
- minæ. 34
Animal cur neutri generis. 35
Animal quomodo uerbum. 51
Animati cuiuslibet non quæuis
sublata particula totum labefa
scit : sed ex præcipuis ali
qua. 86
Anthropos idest hō unde a Græ
cis dictus. 36
Apparentis sumptio atque opi
nabilis propositio disputato
ria quando. 203
Appellatiua oratio quæ a Stoi
cis dicta. 2
Appredicatum in dict. Est.
Appredicatio quando iungenda
negatiua particula ut fiat Ne
gatio. 161
Appredicatum quomodo tertiū
dicatur. 167
Appredicatum prædicatur secū
do loco. 167
Appredicetur cur solum uer
bum est. 167. 178. 208
Aptitudinis potestas nulla ab in
telligibilibus. 243. 249
Aræi Patræi consuetudo, Nomina
positione non esse contenden
tis. 37
Araneola telam contexat ex na
tura, non ex arte. 62
Archidamus idest domitor prin
cipum quomodo natura con
stet nomen. 33
Archesilaus idest princeps popu
li quomodo natura constans
nomen. 33

I N D E X

- Aristocles, Platonis nomen. 19
Aristotelis liber, in dictione liber
Præsentia Resolutoria.
Aristotelis librorum explanatio
ni quot & quæ capita præfan
da. 1
Aristotelis familiare præcepto
rum genus artificiosum ac se
uerum. 5
Aristoteli librum hunc cur falso
attributum Andronicus Rho
dius putauit. 5. 6
Aristotelis loca citata. 6. 7. 9. 12.
14. 16. 26. 38. 44. 48. 55. 57.
62. 69. 84. 102. 107. 113. 115.
121. 126. 134. 139. 150. 162
Aristoteles nomina studet conso
na rebus ostendere. 35
Aristoteles quæ ipse imposuerit
nomina. 35. 49. 46. 50. 76. 82
Aristoteles amator breuitatis ,
46. 69. 129
Aristotelis docendi modus ordo
ue. 83
Aristoteli reclamantes. 40
Aristoteles ubi exquisitis naturæ
exemplis, uel non, & quamob
rem. 159
Aristotelis Dialectica qualis. 107
Aristoteli disiectiue pronun
ciatas Hypotheses sese inuicē
sequi. 207
Aristo. an sit caput huiusce libri
postremum. 253
Aristoteles contraria iis quæ pos
tremo huiusce libri capite dis
seruantur sentire uidetur in li
bris suis omnibus. 253
Armipotes nullam sui parte ha
bet significantem, ut potes. 32
Arte ex ipsa non agitur bruta, sed
ex natura. 62
Ars ex quadam inlita nobis pro
greditur ui, quæ naturam supe
rat. 62
Ars Naturæ agens viribus, natu
ralia usurpat instrumenta: pa
ratque artificialia sibi alia ad
propriam actionem obediens. 62
Ars. in dict. Oratio.
Ars confert ad Animi perfectio
nem. 138
Ars & Naturæ causæ circa fre
quens contingens. 173
Ars quandoque propter subiectā
fluxibilitatem materiæ aber
rat a scopo. 142
Artis aut Artis peritorum ge
nus quoddam, Bonum, & quo
modo. 209
Artis ratio potens est opposito
rum. 243
Artifex quilibet quæ de subiectis
sibi debeat rebus cōtēplari. 63
Arteriæ asperæ usus. 23. 61
Articulata. in dict. Vox
Articulus nihil significat. 15
Articulus cur non proprie pars
Orationis. 12
Articulus pars Locutionis, non
Orationis. 12
Articulus unde dictus. 14
Articulum quando uerbis Græci
coniungant. 44. 49

I N D E X

Articulus pprie Nominibus ad-
ditur. 44
Articuli quando preponant Gre-
cæ partibus Orationis
omnibus 49
Articulus singularis & omnis af-
cinitia Præfinitio quomodo
conueniant differantq; 97 263
Articulus singularis quibus iunga-
tur vel nō 49 114 170 195 268
Articulus singularis obinet uni-
uersalis Præfinitionis 106 268
263
Articuli duales, pluralesq; quo-
modo differant ab omnis
præfinitione 268
Articuli usurpandi ratio 272
Ascensus descendusq; idē subie-
cto sunt respectu differunt. 6
Athenienses sapientes. 269
Attica locutio. 45
Aulæ voces an literatæ. 12
Auis & nō auis Vespertilio. 272
Axioma in dict. Effatum. Pro-
nunciatum.
B
BASILISCVS .i. Regulus
quomodo natura inditum no-
men. 33
Blitryi uox nihil significat. 162
Bonus quomodo uerbum dica-
tur. 44 51
Bona ex sese nobis tribuūt facul-
tates Dei. 133
Bonus & Sutor seorsum de quo-
quam prædicata non necessario

etiā prædicatur 204 205 206
Bonus medicus est Hippocrates,
una ne hæc prædicatio an plu-
res. 118
Bonum quot modis capiatur 119
Bonum genus quoddam Artis
aut Artis peritorum quomo-
do 119
Bonum spectatur in Prædicamen-
tis omnibus 209
Bonum prædicatum de medico,
per accidēs predicatur de Hip-
pocrate, neque de eo sine me-
dico prædicari potest : sicut
nec prædicatum de Hippocra-
te ut homine potest per se de
medico prædicari 209
Bonum forma finisq; est : malum
non 256
Bono quomodo contrarium Ma-
lum. ibidem.
Bono quando oppositum malum
per contrarietatem : quando
vero p. priuationem. ibidem.
Breuitatis amator Aristot. 46 51
Brotos. i. homo, unde a Grecis di-
ctus 36
Brutorū uoces q̄les, & unde. 23
Brutorū uoces an literatæ. 23
Brutorum uoces natura signifi-
cant 29
Brutorum uoces an nomina 29
Brutorum uoces cur illiterato-
rum sonorum nomine dicatur
Aristoteli 29
Bruta cur nomine ferarum dicta
ab Aristotele & Platone 93

I N D E X

Brutis mansuetudo asinitia 39
Bruta non ex arte, sed ex natura
agere. intellectu orbata 61
Bruta an uniuersalia atque in-
telligibilia comprehensione
impartita 134
Brutorum cur non sit Præle-
ctio 153

C

CACHINNVS uox natura
significans 29
Celestium an materia. 250
Celestium facultatē sola ratione co-
gitationeq; ab actu diuelli 251
Celestia corpora non omnino im-
mortalia 228
Celestibus an sit uis aptitudinis
245
Celestium motus semper absolutus
ibidem.
Celi cur m. g. Greci pronunciet. 34
Celum. in dict. Corpus
Calui Myconij 269
Cantis. in dict. Latratus.
Casus. in dict. Nomen. Verbum
Casus Aristotelicum nomen signi-
ficare rei consentaneum 36
Cassa non constat rerum natura
& ordo 133
Casus & Fortuna causæ circa rari-
us cōtingens 143
Casus & Fortia quo differat 232
Categoriæ qd significet Stoi-
cis 43
Causa omnium prima cur apud
Grecos neutri generis 35

Causæ, uel causæ adiunctæ rerū
omnium Diu. 134
Causa opifex ac prospectrix quo-
tuplex 135
Causæ substantiarum sempiterna-
rum Diu. generascensium cau-
sæ adiunctæ. 36
Celox nihil significet in nomine
Epactro celox 31
Certitudinē obtinent res sempi-
ternæ ex sui ipsarū natura 135
Ciues actiones quæ mensura &
quomodo cognoscat Mens hu-
mana 135
Ciuitatis cur nō eiusdem confor-
tes qui nō iisdem utuntur uo-
cibus 17
Cnax, uox nihil significans 29 50
Cnemo odio prosequens homi-
nes 115
Cogitatrix ratio qualis 243
Cogitatrix rō hominis est ibidē
Cogitatione an utatur Natura ut
instrumento ad exitum actio-
num 149
Cogitatrix Animæ instrumen-
tum Oratio 61
Cogitatio in quo genere faculta-
tum Animæ 4
Cognitio coniecturalis in quibus
uel non 135
Cognoscēdi uires Animæ quæ 4
Cognoscendi ordo nobis ab im-
perfecto ad perfectum 15
Cognitio media inter cognoscē-
tem & rem quæ cognoscitur.
135

I N D E X

Cognitio quida. 35
Cognitio quando re quæ cognoscitur per se, plurius deterior. 36
Cognitio Dei & Prophetidis quomodo differant. 137
Colorum nulla iter se oppositio qua sunt colores. 294
Comædia biutorum animalium voces imitatur. 23
Comparari quæ uequeant. 237
Competere quid significet. 50
Compositio simplicium uocum. quæ prima, quæ secunda. 34
Compositione circa æ divisione salum uerumq; uersatur. 24
Compositio & diuisio pro Affirmatione & Negatione dicitur. 25
Compositione circa uel diuisionem omnino uerum & falsum: nō tamen compositio uel diuisio utriusque horū capax. 25
Compositio uel diuisio substantiua sola capax ueri uel falsi. 25
Compositio uel diuisio substantiua qualis. 25
Compositio uel diuisio substantiua enunciativæ orationis est duntaxat. 25
Compositioni ne diuisioniq; sit omne uerum. 26
Compositio & diuisio an in intelligibilibus apud Platonē. 26
Compositionem quomodo significet ipsum non esse. 50
Compositiora quo sunt Prædicatione eo magis arentant. 33
Concessionēs sæpe Propositionum nomine uocari. 8
Conclusionem per Propositiones petere nostra. i. cogitatrix. ratio. 343
Concupiscendi uires Animæ q. 4. 5
Concupiscendi uires Animæ eadem & uiuendi. 4
Concupiscendi a facultatibus que perficiantur orationes & quomodo. 5
Condictum quoque Positionis dici nomine. 8
Coniecturalis notitia in quibus uel non. 34
Coniunctio nihil significat. 12
Coniunctio cur nō proprie pars Orationis. 12
Coniunctio pars Locutionis, nō Orationis. 12
Coniunctio unde dicta. 14
Coniunctione quomodo una sit Oratio illa Sole terram illustrante dies est. 66
Coniunctione una Oratio quot modis. 67. 66. 71. 76
Coniunctionem per copulatiuam una Oratione cur hypothetica magis una. 71
Coniunctio disiectiua pro copulatiua. 208
Consensus quoq; dici Positionum nomine. 8
Consequens esse quid. 162. 192
Consilium defectus prudentiæ est. 34
Consilio nec nobis præstantiores egent nec consulere possunt

I N D E X

sunt Bruta. 143
Consultant ne de rebus Diu. 135
Consulere alias alia & facere quorum sit. 135
Consultorie uoluntates actionesq; cur laude uel uituperatione dignæ. 131
Consultoria ratio potens est oppositorum. 221
Consultoria. in dict. Voluntas, Prælectio.
Contingenti esse & non esse quod: conueniens uniuersale ut contingit omni uel nulli. 222
Contingit nullum esse iustum hominem, Affirmatio ne hæc an negatio. 222
Contingens & necessarium opposita. 223
Contingentis Necessariique Propositionum inuentio mutue consequentiae. ibi.
Contingentis necessariiq; consentientes Propositiones, an aliqua in parte differant. 224
Contingens uniuersalis Negatio an cum uniuersali Affirmatione conuertatur. ibi.
Contingit nullum esse penatum hominem cur proprie negatio esse uideatur. ibi.
Contingit quomodo consequens sunt Impossibile quomodo necessarium. 226
Contingens & Possibile conuerti. 229. 231
Contingens & Possibile media inter Necessarium & Impossibile. 244. 246
Contingentis affirmationi cur consequens uideatur negatio necessarii. 247
Contingens an consequens necessarium. 245
Contingentis diuisio. 246
Contingens a Possibili solo nomine discerni ab Arist. uideri. ibidem.
Contingens quo dididem
Contingens quod medium inter Necessarium & impossibile. 223
Contingens in dict. Non.
Contingens expullulat a materia. 195
Contingentibus omnibus commune. 152
Contingens quod. 155. 223
Contingente in quo magis uera Affirmatio in quo Negatio, in quo utraque pariter. 155
Contingentis cuius Ars & Natura. 143
Contingentis cuius Fortuna & casus. 144
Contingentis cuius Prælectio. 144
Contingens quod utrumlibet

I N D E X

- uocetur. 144
 Contingens impossibile, necessarium quomodo differant. 144
 Contingens uelut centrum Vtrūlibet. 144
 Contingentia non definite a Diis nosci asserentis ratio eiusdēq; confutatio. 144
 Contingente pro omni dictum utrumlibet. 144
 Contingens in quibus sit : uel non. 151
 Contingens materia quæ. 87
 Cōtingēte in materia quæ Propositiones simul falsæ, q̄ veræ. 91
 Contingēte in materia quæ Propositiones uerum & falsum diuidant. 130
 Cōtingente in materia quæ Propositiones ueræ. 94
 Contingente in materia quomodo impræfinita Negatio pro uniuersali usurpetur. 115
 Cōtingentia futura non definit uerum uel falsum. 129. 131
 Contingentibus de futuris Theorema quomodo ad partes omnes pertineat Philosophiæ.
 Contingēs negantes quo referat causas rerum. 132
 Contingens negantes . in dictione, necessitate fieri omnia dicentes.
 Contingens tollentium rationes. 132. 140
 Contingens tollentium confutationes. 135. 147
 Contingentia cum certo a Diis noscantur, an eueniant obid necessario. 135. 137
 Contingentia quomodo norint Di. 136
 Contingens nobis anceps indefinitumq; Diis uero definitum ac certum. 137
 Contingens quando & nobis definite cognobile sit. 137
 Contingens futurum. in dict. futurum.
 Contingens triplex. 143. 150
 Contingens quæ uersentur causæ circa rariis
 Contingens quæ uersentur causæ circa frequentius.
 Contingens quæ uersentur causæ circa equaliter. 152. 153
 Contingens & Possibile quomodo coueniant differantq;. 154
 Continuum scilicet in infinitum sola aptitudine. 252
 Contradictio quid sit nosse, unum ex principiis Enunciatio nis. 6
 Contradictio quid sit. 81. 82. 83. 91
 Contradictio Aristotelicum uocabulum. 82
 Contradictioni efficiendæ quæ requirantur. 83. 124
 Contradictiones quot circa idē subiectum. 87
 Contradictionem quæ faciāt oppositæ Propositiones, quæ

I N D E X

- non. 91. 129
 Contradictio. in dict. Verum & falsum diuidere
 Contradictio sibi mutuo quæ uideri possint impræfinitæ. 145
 Contradictio sibi inuicem qui impræfinitas arbitrentur : & quomodo. 113
 Contradictio quo modo sibi inuicem impræfinitæ. 117
 Contradictio quomodo latius, pressius uel capiat. 122. 125
 Contradictoria propositiones q̄ & quamobrem. 90. 92. 92. 100. 109.
 Contradictoria quoque cur uocet Aristoteles uniuersalium uniuersaliter appellatio. 109. 111. 138
 Contradictio nō omnis uera uel falsa. 123. 127
 Contradictoriarū quæ qua in materia uera sit aut falsa. 129. 130
 Contradictio. in dict. Verum & falsum diuidere.
 Contradictionis a dignitate Demonstrationes omnes deprimi. 146
 Contradictio quæ non definit uerū ac falsū diuidat. 147. 152
 Contradictiones species diuersas facit Subiectus finitus uel infinitus Prædicato eodem manente Prædicatus finitus uel infinitus Subiecto eodem manente non. 157
 Contradictio quomodo impræfinitæ & particulares. 164
 Contradictionem similiter faciūt Propositiones uerbum est potestate habentes idem actū habentibus. 177. 180
 Contradictio an contrarie Negationi simplici transpositiua scribis par affirmatio. 189
 Contradictionis partis alterius postulatō est Interrogatio disputatoria. 200
 Contradictionis quomodo partem quomodo uero Contradictionem totam proferenti Interrogationi occurratur. 200
 Contradictionis partem utraq; uel actū uel facultate in disputatoria interrogatione contineri. 201. 203
 Contradictionis pars ne rarum altera, disputatoria sit interrogatio, an utraq;. 204
 Contradictoria oppositio Propositionum omnium modo carentium, penes ipsam ac non esse. 209
 Contradictiones quot hoc libro tradantur. 210
 Contradictiones quæ uideantur simul ueræ. 226
 Contradictoria oppositiois celebratio. 252. 254. 265
 Cōtradictio p̄ propositionē. 271
 Contrariæ Enunciationes quæ : & unde distē. 26. 92
 Contrariæ quæ non sint Proposi

I N D E X

tiones, licet quandoq; contraria sint quæ indicantur. 86
Contrariæ quomodo non sint Im-
præfinitæ: significant autem
quandoq; contrariæ. 99. 100
Contrariæ nunquam simul uo-
cantur. 109. 110
Contrariæ simplici Negationi
transposita tantum ualent Af-
firmatio. 189
Contrariæ quæ uideantur simul
uocari. 116
Contrariæ modo præditæ quæ di-
ctæ Aristoteli. 116
Contrariæ non eo definitæ quod
sint contrariorum. 159
Contrariæ opiniones quæ. 159
Contraria in dict. Opposita Sub-
contraria. 160
Contrariorum differentie. 91
Contraria nulla satis constat ua-
care medio. 91
Contraria simul in eodem subie-
cto esse nequeunt: possunt au-
tem simul inde abesse. 91
Contraria maximo intervallo di-
stant inter ea quæ sub eodem
sunt genere. 91. 264
Contrarium an significet Affirma-
tionem negatio. 99
Contrarium quibus non sit. 100
Contraria cur significant quan-
doq; impræfinitæ solæ uniuer-
salium. 100
Contrarietate nullam significant
ascititæ Præfinitiones quouis
modo oppositæ. 100
Contrarietatem quando maxi-
me significant impræfinitæ op-
positæ. 101
Contrarii Affirmatio an magis
opposita quam negatio. 152
ulque ad 272
Contrarium cur unum uni. 254
264
Contrariorum differentia cetera
rum maxima. 253
Contrariorum differentia cur p-
fecta. ibidem
Contrariorum mediæ negationes
eandem. 254
Contraria cur fiant ex contrariis
ibidem
Contraria finita certaq; sunt. 264
Contraria quomodo ex iis quæ
in medio sunt fiant nonnun-
quam. 254
Contraria ne Affirmationi Nega-
tio. 255
Contraria proprie dicta sint oportet. 256. 264
Contraria quibus significantur
Nominibus. 256. 258
Contrarium quod infinito si-
gnificatum nomine. ibi-
dem
Contrarii Affirmatio & aliterius
Negatio quando idem: uel
non. 258
Contrario ex ipso potissimum
generatio: ex negatione
non potissimum, sed quan-
do. 265
Contrarii Affirmatio quid asse-

I N D E X

rat. 262
Contrarium nihil infinito. 267
Contraria nunquam simul in co-
dem. 271
Copulatiue loco disiunctiua. 208
Corpus quod in orbem circum-
agitur immortale & non. 209
Corpus in dict. Cæleste.
Corruptio. In dict. Generatio.
Cratylī sententia de Nominum
naturalī impositiōe. 32
Cupido in quo genere facultati
Animæ. 4. c
monstrationibus. 9
Definitiones complent genera-
lium specierum. 14
Definitio nulla uocis equivo-
ca. 64
Definitionibus complendis nun-
quam asciscuntur uoces equi-
uocæ. 213
Definitio nisi Verbum addatur
uel casus Verbi, nunquam
transibit in Enūciationem. 67
Definitio unum quid est, & non
multa. 67
Definitio unum nō est quoniam
uerba omnia quibus constat si-
ne intermisso ne proferan-
tur. 67
Definitio, qualis Oratio. 68
Definitio quæuis cur una oratio
non plures. 69
Definitio quoque est pro termi-
no uel Subiecto uel Prædica-
to. 67. 70
Definitio quid indicet. 79
Definitio subiecta uel prædicata,
cum multa dicat, propositio-
nem ne unam, faciat an mul-
tas. 127
Definitioni infinita plura illa de
se mutuo necesse est uniuerſa-
liter nonnunquam, omnino ue-
ro ex parte affirmantur. 131. 14
Definitione subiecta uel præ-
dicata, constans Propositione,
si unus terminus alter sit,
una est significatio & uo-
ce. 198. 199

I N D E X

- Definitio subiecta uel prædicata quando Propositionem unam faciat quando uero plures. 108. 199
Definitionem semper arctant ad ditiones. 211.
Definitio ipsum quid fuit esse, p quid est dicitur. 183
Delineamentum seu Diagramma tum elementa quæ. 6
Demetrio Phalereo quid significet titulus de Interpretatione quid Aristoteli. 4
Demonstrationis inuentio finis logicæ facultatis. 4
Demonstrationis inuentio an tecedentia. 4
Demonstratio sub qua specie orationis. 3
Demonstrationes ex quibus perficiantur. 9
Demonstrationibus cur subiciantur Definitiones. 9
Demonstrationum principia quæ nomine Propositionum dicta Aristoteli. 9
Demonstratione sola licet exacta cognoscere rerum Naturam. 63
Demonstrationes omnes deprimi ex dignitate Contradictionis. 146
Demonstratiua Propositione quo inferior Dialectica. 204
Demonstratiua Propositione unde petatur. 204
Demosthenes. F. Demosthenis Phœnicus. 44. 45
Demosthenis locus. 269
Dentium usus. 23. 28. 62
Deprecatiua oratio quæ a Stolicis dicta. 2
Deprecatiua oratio neque uera, neque falsa. 61
Deprecatiua oratio ad quos pertineat. 61.
Descensus & Ascensus idem subiecto sunt: respectu differunt. 9
Deus studiorum ac literarum præses. 1
Deus cur masc. generis. 35
Diis nobiscum pactio nulla. 36
Deorum providentia quomodo fruamur nobis congrua. 37
Deus bona suppeditat cunctis liberaliter. 37
Dii an ignorare quidquid possint ex iis quæ sunt. 133
Diis mentes impermixtæ omnino materiæ sunt. 133
Dii supra intellectualem ipsam proprietatem ueræ suspensionis essentia sedem statuere. 133
Deorum uita an implicita negotiis putanda si curent particularia. 133
Deorum quæ sunt, non ex iis quæ ad nos pertinent æstimanda. 133
Deorum facultas incorporea prorsusque immateria. 133
Deorum providentia quomodo arceat a nostra insipientia di-

I N D E X

- antor. 133.
Deorum providentiam latere quæ nusquam potest. 133
Deorum providentia uel minima quæque inspicitur. 133
Deorum facultates bona ex sese nobis tribuunt. 133
Deorum sese abdicentes facultatibus quid consequantur. 133
Deorum an incerta de futuris notitia. 133
Diis nihil præteritum aut futurum. 133. 136
Diis nec quod mutatum est, nec natura est aptum mutationi non sunt apud Deos. 133
Dii ad ea quæ sunt ratione principii obtinent. 133
Deos apud ipsos omnia in uno sunt xuo instante collocata. 129
Dii auctores rerum omnium uel causæ adiunctæ. 134
Dii quomodo provideant. 134
Dii consulant de rebus. 134. 143
Deorum una simplexque actio, prorsusque immutabilis. 134
Deorum a providentia magis par esset despici res sempiternas, quam fluxili præditas naturæ. 134
Dii cum certo norint contingentia an ob id eueniunt illa necessario. 135. 136
Dii cognoscunt una certaque cognitione atque indeclinabili. 136
Dii substantiarum causæ semper naturarum: generaliscentium uero causæ adiunctæ. 136
Dii non solum ipsas uelut cernunt substantias, sed earum quodque facultates functionesque, tum quæ secundum naturam sunt, tum quæ præter naturam. 136
Dii quomodo cognoscant contingentia. 136
Dii res diuiduas norunt indiuidue multiplici forma simplici, temporalia sempiternæ, generabiliaque ingenerabiliter. 136
Dei & Prophetidis cognitio quomodo differant. 137
Dii nobis utitur ceu sponte mobilibus. 137
Dii tribuunt omni pro dignitate. 138
Deus immortalis tantum. 207
Deorum facultates si rationis minime sunt expertes, quomodo semper eodem pacto sese habeant ab omni mutatione exceptæ. 243
Dei ratio qualis. ibidem
Dei mens & intellectualis ratio an idem. ibidem
Deos ueros substantia esse actus. 249
Dii an humana specie præditi. ibidem
Deorum concubitus quomodo intelligantur. 250
Deus cum sit, quæ fieri non

I N D E X

- queant. 251
Dialectica propositio quando p
interrogationem proferatur.
quando non. 203
Dialectice ppositionis usus. 203
Dialectica propositio quo infe
rior quam demonstratiua. 204
Dialectica propositio unde su
matur. 204
Dialectica interrogatio, Proposi
tio quædam est. 106
Dialectica. in dict. disputatoria.
Dialecticus quis sit Aristoteli
quis uero Platoni. 203
Dialecticos quid. 23
Dialecti instrumenta. 23
Dictile quid significet Stoicis. 17
Dictio quomodo differat a No
mine, Verbo, uoce simplici,
Termino. 9. 6. 4
Dictionis nomine cur pars uoce
tur Enunciationis. 59
Dictio significatioq; in omni ora
tione est necessitate spectan
tur. 69. 78.
Dictione quæ contineantur Ora
tionis differentie. 70. 78
Dictionis uocabulo tantum ap
pellatur Nomen aut uerbum
non etiam Enunciationis. 73
Dictio quid. 73
Dictio ab Arist. impositum No
me partibus Enunciationis. 74
Dictio quid significet Plato
ni. 74
Differentia præsertim postrema,
specifica propriæq; perfectrix
- materiæ. 69
Differentia contrariorum maxi
ma omnium. 256
Differentia contrariorum cur per
fecta. 255
Dignitas. in dict. Pronunciatum.
Contradictio.
Diodori dialectici consuetudo uo
cem omnem significatiuam esse
se existimantis. 37
Discendum quod sit primum: de
inde quid sit. 205
Disiunctiue pronunciatas Hypo
theses Aristoteli sese inuicem
sequi. 207
Disiunctiua pro copulatiua. 208
Dispositio proximæ quædam ma
teriæ forma ipsa. 69
Disputatoria interrogatio quid.
199
Disputatoria ne interrogatio ip
sum quid est. 200
Disputatoriam ad interrogatio
nem quomodo redigatur ip
sum quid est. 199
Disputatoria interrogatio quæ
200
Disputatoriæ interrogationi quo
modo occurrant proferenti
contradictionis partem. 201
Disputatoriæ interrogationi quo
modo occurratur proferenti
contradictionem totam. 201
Disputatoria in Interrogatione
partem utranq; contradictio
nis uel actu uel facultate con
tineri. 201. 203

I N D E X

- Disputatoria propositio quid.
203
Disputatoria interrogatio pars
ne tantum altera Contradictio
nis, an utraque. 203
Disputatoria. in dict. Dialectica.
Disputatoria propositio quan
do pars dialectica Syllogismi:
uel non. 203
Disputatoriam ad interrogatio
nem quomodo percunctatrix
redigatur. 204
Diuina qua mensura cognoscat
Mens humana. 135
Diuinus Intellectualis, & Anima
rius, tres primordiales Substan
tiarum naturalibus superiorum
gradus. 23
Diuinis competit rebus Necessa
rium. 248
Diuina synceri sunt actus, non ta
les actus. 249
Diuisionum modi. 14
Diuisio in Propositione quid si
gnificet. 25
E
EFFATVM in dict. Pronu
ciatum,
Electione cum consultoria actio
nibus fungentium tantum est
consultare, aliaq; alia facere.
134
Elementa diagrammatum quæ di
cantur Aristoteli. 6
Elementa & litera quomodo con
ueniunt, differantq;. 21
Elementorum seu literarum cau
sa effectrix & exemplaris. 21
Empedoclis locus. 249
Ens non contrarium Non enti.
254. 263
Ens non comparatur Non enti.
263
Ens magis enti an non enti oppo
situm. 263
Entium qua simpliciter Entia
sunt mutuam oppositione non
esse quampiam. 263
Entis primi diuina facultas re ue
ra. 186
Entis primi facultas quousque
porrigatur. 186
Entia supra omnia non ens quod
212. 213
Entia quæ synceri actus, quæ ue
ro tales actus dicant. 160
Entia materiata qualia. 249
Entia sempiterna nequeunt quan
doque non agere. 152
Ens communius quam uerbum
Est. 53
Ens te ab ipso ductum uerbum
esse. 43. 53
Ens non dicit rem esse. 53
Enti commissum non Ens. 82.
83
Entibus de quibus fiat prædica
tio. 186
Entibus in quibus sit, aut non sit
uerum & falsum. 17
Entium gradus existentie. 20
Entium quoddam an ignorare

I N D E X

Dil possint. 133
Eos unum esse, positio Parmenidis. 8
Eos in dict. Non ens.
Eos non significat quidquam esse
Entia prima ac plane summa quæ
249
Entelechia Aristotelem nomen
formæ conveniens. 36
Enunciationem cur nemo in Affirmationem, & Negationem
ut totum in partes dimiserit. 14
Enunciationis Species Affirmatio
& Negatio. 14. 26. 52. 64
Enunciationis genus Oratio. 2.
14. 16. 62
Enunciationis pars cum nomine
Dictionis appelleretur. 59
Enunciationis definitio. 64
Enunciatio tua oratio quæ. 2. 60.
61
Enunciatio cur sola hoc libro
trahatur. 2. 61. 63
Enunciatio sola capax veritatis
falsitatisque. 2. 25
Enunciatio Effati vel Postulati
nomine Stoicis dicta. 2
Enunciatione quatenus differant
oratio iuradi. Expositiva, Sup
positiva, Pronunciatio simi
lis. 2
Enunciatio species orationis. 3
Enunciatio de qua oratione aga
tur, uel non agatur hoc libro. 5
Enunciationes suppositivæ or
tum prædicativis ferunt acce
ptum. 3

Enunciationes hoc volumine. 60
Propositiones inspicantur in
Resolutoris contra. 42
Enunciatio sola ex orationibus
a cognoscendi facultate orit. 5
Enunciationis usus. 3. 66
Enunciatio cur sola ex orationi
bus capax veris & falsi. 5
Enunciatio orationis principia
quæ. 6
Enunciatio omnis ex Nominibus
& verbis. 8
Enunciationi quæ partes oratio
nis necessarie quæ non. 10
Enunciationi quæ partes oratio
nis utiles quæ non. 11
Enunciationi quæ conferant Ad
verbis quæ non. 11
Enunciationi quantum adhibetur,
quæ non proprie partes Ora
tionis potentur. 12
Enunciatio Nomine prius con
stat & verbo: non eius tamen
pars omnino est verbum. 13
Enunciemus quando de solis spe
ciebus, non etiam individuis. 89
Enunciationem quo dividi & an
recte dicat in Affirmationem
& negationem ut genus in spe
cies. 14. 64. 66. 79
Enunciationem dividi qua & an
recte dicant in Affirmationem
& Negationem ut genus, aut
ut æquivoca vox in significa
ta. 14. 64. 66. 79
Enunciatio orationis est tan
tum substantiva compositio

I N D E X

divisiō. 27
Enunciatio in qua oratione nec
verum nec falsum. 17. 42
Enunciationem non perficit ca
sus tantum nominis est verbo
adiunctus. 27
Enunciationem facere potest ca
sus nullus Nominis cum verbo
est. 24. 42. 44. 45
Enunciationem quæ faciant ver
ba casibus constructa. 41
Enunciatio quæ dicatur a Stoi
cis Categoremata & Symba
ta quæ
Enunciatio quæ dicatur a Stoi
cis Parasymba: quæ.
Enunciatio quæ dicatur a Stoi
cis Minus quam Categoremata
quæ.
Enunciatio quæ dicatur a Stoi
cis Minus quam Parasymba
ta. 43
Enunciatio orationis contem
platio cur solius Philosophi.
6. 31
Enunciatio una prima oratio
Affirmatio: deinde Negatio
cæteræ omnes conjunctione
una. 64
Enunciatio, ut hæc Sole terram
illustrante dies est quomodo
conjunctione una. 66
Enunciationes duæ integræ siue
conjunctione actu accepta sus
ficere nequeunt ad Orationem
unam faciendam. 66
Enunciatio omnis ex Verbo, uel
casu Verbi. 67
Enunciatio quæ una quæ plures.
70
Enunciandi modi. 74
Enunciationis proprium. 74
Enunciatio quæ simplex: quæ cō
posita. 76
Enunciatio an definiatur per Affirmationem & Negationem.
76
Enunciationis de principiis tra
dita hoc libro præcepta pluri
ma, eadem pluribus locis apud
Platonem leguntur, maxime
vero in Sophista. 82
Enunciatio in dict. Oratio. Pro
positio, Affirmatio & Negatio,
Universalis, Particularis,
Imprecisa. Singularis. Contra
dictoria, Subcontraria, Contra
dictoria, Apprædicatio tertio
consistens, Modo prædita, Infi
nita, Transpositiva, Primitiva
Subalternæ.
Enunciationem facere nequit præ
dicatum Nomen sine verbo ut
est, uel fuit, uel erit. 47. 49.
161. 167
Enunciationem ad perfectam
opus est verbo indicativi mo
di. 124
Epistocelox nullam sui partem
habere significantem, ut hanc,
Celox. 42
Epistocelox quid. 42
Ergo quid significet. 47
Erit verbum non cōpetit Diis. 136

INDEX

Est uerbum, quod significet, 137
Erit in his accedit quæ a se inueniunt minus distant, 161
Esse in ipsum generatio est iter, 133
Esse & non esse eundem modalibus obtinet ordinem ad modos, quem in modo carentibus habent subiectæ res ac prædicatæ ad ipsum esse & non esse, 129
Esse compositionem quandam significat quam sine compositionis non est intelligere, 51
Esse in subiecto, & prædicari de subiecto quò differunt, 47
Esse in dict. non esse, 47
Essentiæ rei imago est Veritas: Falsitas Vero eiusdem priuationis, 91
Essentia exilis hæresq, 136
Est & non est, quando partes propositionis: quando non, 13
Est verbo iunctus casus tantum Nominis non perficit Enunciationem, 26. 27. 44
Est ab ente deducitur, 43. 19
Est quid significet, 43
Est uel non est uerbo omisso, non, prædicatur nomen, 47. 49. 161
Ens seu quod est in dict. Ens, Est & non est an significant uerum uel falsum, 52
Est quid potissimum, quid secundo loco significet, 55
Est quæ adiuciant affirmationes

negatiuam periculum, ut in negationes transcant quæ non, 68. 86. 95. 116. 147
Est addita negatiua particula in præfinitis Propositionibus aut si cum uerbo est exaudiat ad Prædicatum: uel ad Præfinitionem, 116. 117. 119
Est negatiuam particulam iungentes præfinitæ Negationes cur rariiores apud Veteres, 119
Est uerbum duplex, 136
Est uerbum quod competat diis uel non, 137
Est uerbum quod si competens diis omniq, intelligibili quod significet, 137
Est uerbum quando tertium apprædicatur, duobus modis oppositiones dicuntur, 160
Est uerbum in dict. Apprædicatum
Est Nomen uel Verbum, 160
Est uerbi usus & uis in propositione, 162. 163. 118
Est tertium in propositione quando prædicatur: quando apprædicatur, 167
Est solum uerbum apprædicatur, 167. 177. 118
Est uerbi prædicari locum obtinet & uerbum quoduis aliud, 172. 179
Est uerbum actu habentibus propositionibus contradictionem, similiter faciunt & quæ potestate ipsum habeant, 178

INDEX

Est uerbum quomodo de eo quod non sit, uere dicatur, 94. 188
Est uerbum pro fuit, & fuit pro est, 111
Est uerbum quando per se prædicatur: quando uero per accidens, 185. 188. 210. 212
Est cum uerbo si transponatur negatiua particula cur non mutet propositionem, 193. 194
Est uerbum solum Propositione integram præstat ex tertio apprædicatæ consistentem, 208
Est uerbum de Homero ut Homero, non ut Poeta quomodo uere prædicari uideatur, 212
Est solo uerborum epus est in medio præditis Propositionibus, 213
Est uerbum nunquam in fine accutur, 214
Etymologiam agnoscunt oēs, 35
Eunuchus uir & non uir, 211
Ex cōposito quid significet, 25
Exemplorum uis & usus, 142
Exemplis exquisitis ubi usus Arist. uel non, & quare, 159
Expositiua oratio quæ, 2
F
FABVLARVM auctores occasionibus tradere non neglexerit quibus ei quod dici uideretur fides habenda non esset, 250
Facere alias alia quorum sit, 134
Facultas in dict. Naturalis, Animalia, Potestas, 111
Fex iure appellata rerum materia, 20
Falsum in dict. Verum, 82
Falsum in quibus, 82
Falsitas imago est rei essentiae priuationis, 91
Fato qui causas rerum ascribat, 131
Ferarum nomine cur dicta sint Bruta animalia Platonem & Aristoteli, 39
Fieri & esse an contraria, 120
Fieri in dict. Generatio.
Figura de tali propositionum complexu dictum nomen, Aristoteli, 36
Figura: nihil contrarium, 100
Finis quædam & forma est Bonum, malum non, 256
Finis quædam & forma est Affirmatio, 228
Finitæ magis Affirmationes Negationibus, 228
Finitum in dict. Propositione, Finitum finito opponitur non in finitum, 256
Finito significari nomine utroque oportet contrariorum, 256
Fleuius cur masculus, generis, 34
Formina in dict. Mal.
Fons cur græcia foemi, generis, 34
Forma quædam & finis est Affirmatio, 194. 228
Forma quædam & finis est Bonum, malum non, 256
Formæ contraria priuatio quæ, 256
Forma in dict. Materia.
Formæ separabiles a materia,

I N D E X

actus sunt sine pte. 10.74
Formam, ut uniatur Materie,
nullius alterius egeat adiamē
to.69

Forma duplex. ibidem

Forma est proximā quadam
Materie dispositio. ibi.

Formas materiātas fugere pro-
pter assiduam fluxionem.76

Formas supra omnes non ens
quid. 111

Forma semp actu: pte materia
cōpositū actu impertitū. 149

Forme quę syncerorum actuum
nomine uocentur. 549 uel

Forme quę actus sint: uero
actu. 150

Forme compositę : & unde.
ibidem.

Fortuna & casus causę circa ra-
tius contingens. 167

Fortuna & casus quomodo dif-
ferant. ibi.

Fructus & semen idem subiecto
sunt: respectu differunt. 9

Fuit quid significet. 137

Fuit uerbum non competens
Dii. ibi.

Fuit pro est. 113

Futura contingentia non defini-
unt uerū uel f. lūm. 129. 131

Futuris de contingentibus theo-
rema ad partes omnes Philo-
sophię necessarium. 131

Futuris de contingentibus theo-
rema quomodo Ethicū.

Futuris de contingentibus theo-

rema quomodo Physicū.

Futuris de contingentibus theo-
rema quomodo Logicū.

Futuris de cōtingentibus theo-
rema quomodo Theologicū

Futuris de contingentibus theo-
rema quomodo: Vulgarē. 131

Futura an certo Dii norint. 137

Futurum nihil Dii. 127. 132

Futura cū certo Dii noscāt, an
ob id eueniāt necessario. 135

Futura ærotis quam prædicant
Medici. 137

Futurum cur ambigue prænun-
cient Oracula. 138

Futurum & quod nondum est,
scēa magis græce elomenon &
mellon quomodo differat. 139

Futurum communius dictum de
eo quod nodum euenit. 151

G

G E M I T V S uox natura
significans. 28

Generabilia magis egēt Deorū
puidētia q; sempiterna. 134

Generabilia propter sui fluxibili-
tatem materie ferri in om-
nis generis mutatione natura
uoluit. 135

Generabilia non multum habent
opifice ac prospectricis cau-
sę eodem modo perpetuo se
habentium. ibi.

Generascētia causę adionctę
sunt Dii : substantiarum ac

I N D E X

to causę sempiternarum. 136

Generabilia ingenerabiliter Dii
norunt. 137

Generabilia & corruptibilia
quę. 155

Generabilibus in solis facultas
quę. 144

Generabile ita se habet ad sem-
piternum ut pte ad actū. 149

Generabilibus priora sempiter-
na. ibi.

Generationis perpetuę Indui-
duorum infinitudinē compre-
hendit unitq; species, cum
una ex suis plus natura sit. 101

Generatio iter est in ipsum
esse. 120

Generatiōi necessaria Priua-
tio. 148

Generationem interitumq; agno-
scētia est possibile proprie
dictum. 149

Generatio rerū successiua a su-
perioribus ad inferiora. 151

Generaciones ex oppositis ewa-
nant. 172

Generatio ex contrario potissi-
mum: ex negatione nō potissi-
mum: quando. 161

Genera finitiōes complent suā-
rum specierum. 14

Genus in dict. Species.

Genus si natura sit, est & species
natura. 15

Genus perfectius S pecie. ibi.

Generis masc. form. neutri tō
apud gręcos in Nominibus. 34

Genus pro specie dictum. 38

Genus an predicetur de iis quę
priora posterioraq; inter se
sunt. 66

Genus materie præditum esse
ratione. 112

Genus nō nisi spēm interuentu
impartitur Individuis. 99

Genera diuersa non comparan-
tur. 163

Generis cōueniētium interuallū
latissimum inter cōtraria. ibi.

Geometrie principia quę. 6

Geometrarum mos. 149

Grammaticorum error. 23

Grammatici rectene & quō Re-
ctū casum esse affirmant. 39

Grammatici Stoicorum ueluti
allectę ibi.

Grammaticus quatenus de Ora-
tione agat. 63

Grammaticus uoces potissimum
contemplatur. 98

Gutta Aristotelicum nomen signi-
ficatę rei conueniens. 36

H

H A B I T I B V S analogę Af-
firmationes. Negationes pri-
uationibus. 94

Habitus 1 dict. Priuatio. Potestas.

Habitus notiores Priuationi-
bus. 94

He in dict. Articulus.

Heliopolis. i. Soli ciuitas, nomen,
an oratio. 31

INDEX

Heracliti positio. 8
Heracliti sententia de Nominum
naturalis impositione. 33
Hermioi erratum. 22
Heterogenes quomodo positione esse
Nomina dixerit. 32. 33
Hircocervus quavis compositi-
um nomen, nihil tamen veri
significat aut falsi. 243. 27
Hircocervus in sola cogitatione
est. 27
Hircocervus de quo non existente
prædicatur quidpiam. 185
Hircocervus qui opinabilis &
nominabilis: qui non ibi.
Hirundo nidum sibi finxit ex
natura, non arte. 61
Ho. in dict. Articulus.
Homeri. loca. 18. 96. 116. 119.
121. 127. 160. 208.
Homines odio prosequentes
Cnemo Timochi. 115
Hominis carfolius Prælectio.
143
Hominum opera per prælectio-
nem. ibi.
Hominis ratio qualis. 243
Homo & Scientiæ capax æqua
de se mutuo dicuntur prædi-
catione. 54
Homo sociabile Animal. 17
Hominis vox natura significans
quæ. 29
Hominum functio est duntaxat pa-
tio quæ fit de uocibus. ibi.
Hominis solus est uti conveni-
to. 29

Homo quomodo a Græcis dicatur
Anthropos & Merops & Bro-
tos. 37
Homo, si prædicatur, Verbum
est. 35
Homo solus mortalium parti-
ceps eius Animæ quæ suapte
indultria movetur, artificiose
quæ agere potest. 61
Hominis ineptia quomodo acceri dica-
tur Dei providentia. 147
Homo mortuus non vere homo
dicitur. 333
Humani ingenii ad summum exer-
cuerit Proclus Divinus præ-
ptor Ammonii veterum placita
interpretandi facultatē ac sciē-
tiarum naturę rerū iudiciū. 1
Humana vox quæ. 23
Humanarum vocum notas esse,
literarum munus. 18. 28
Humanæ, voces ex compositi-
to. 29
Humana ne specie præditi-
Dii. 87
Hydor. i. aqua cur genere neutro
a Græcis dicatur. 35
Hypotheses disinctione pronun-
ciatas Aristoteli sese invicem
sequi. 207
Hypothetica. in dict. Suppositi-
tua

1

I A M B L I C V S divi-
nus. 135

1am

INDEX

Iamblichi expositiones opinio-
nesque. 203
Imaginaris de ipsis quoque fit
prædictio. 183
Imaginatio in quo genere facul-
tatum Animæ. 5
Imaginationem sæpe ab Aristoteli
in libris de Anima passivi
intellectus nomine appellari,
& quomobrem. 6
Imaginatio quomodo differat a
sensu. ibi
Imaginatione cur agamus per
solum sensibus feriantibus.
ibi.
Imaginatio cum partitione qua-
dam ac separatione quodli-
bet novit utpote non separabi-
lis a corpore. ibi.
Imaginatio principium quoddam
sensum. ibi.
Immortalia quæ tantum sint: quæ
vero & immortalia & non. 209
Immortale quodplex. ibi.
Immutabile prius mutabili. 134
Imperativa oratio qualis. 2
Imperativa oratio quomodo a
concupiscendi facultate eue-
niat. 6
Impossibile inter & Necessarium
medium Possibile vel Con-
tingens proprie dictum. 232
Impossibile solum rei subsisten-
tiam destruit non etiam subsi-
stendi modum. 247
Impossibile vel extra ea quæ
sunt plane excidit. 248
Impossibile, Con tingens, Necessa-
rium, quomodo differant. 144
Impossibile est non fieri qui dicit
magis commonet quam qui ne-
cesse est fieri. 147
Impossibile quodplex. 154
Impossibile quod. 155
Impossibilis & necessarii Propo-
sitiones quomodo idem ua-
leant. 141. 147. 147
Impossibile & non impossi-
bile quomodo consequentia
sint possibili & non possibi-
li. 231
Impossibile idem valens contra
ac necessarium redditur. 235
Impossibilis materia Propositio-
num quæ & unde dicta. 87
Impossibili materia quæ veræ &
falsæ Propositiones. 92. 102
Impossibili in materia an negatio
articulatis universalis Affirma-
tioni consentiat. 93
Impræfinitis quoque quomodo
conveniant regulæ de Propo-
sitionum productæ consequen-
tia. 137
Impræfinitæ rationem habent
materiæ ad Præfinitas. 111
Impræfinitæ an tantundem valeant
Particularibus. ibi.
Impræfinitæ cur tantundem va-
leant Præfinitarum deteriori-
bus. 112
Impræfinita Negatio particula-
ri ne Negationi, an universalis
tantundem valeat. 113. 115. 116

C

INDEX

- Impræfinitas** qui sibi inuicē contradicere arbitrentur & quomodo. 113
Impræfinita Negatio quomodo pro uniuersali usurpetur. 114
Impræfinita Negatio an uerax in materia sola impossibili, quomodo & uniuersalis. 117
Impræfinita Negatio quomodo suæ concurret Affirmationi: quomodo contradicat. 117.
 121
Impræfinitæ nullam ipsæ per se certam in quanto potestatem habent. 117
Impræfinita in Enunciatione potestare continetur aliquis siue ullos. 118
Impræfinita Negatione cur nemo usas Veterum pro particu- lari. 119
Impræfinita negatio a negatiua incipiens particula ad uniuersalem magis declinat. 119.
 121
Impræfinitæ quæ in materia contradicant. 130
Impræfinitæ quæ in materia simul ueræ sint. ibid.
Impræfinita Negatio qualis. 158
Impræfinitæ quomodo simul ueræ: quomodo contradicant. 164
Impræfinita potest tota Prædicatione fieri Subiecto extrinsecus addito. 170. 184
Impræfinitas in simplicibus trans-
- positiuique oppositis non sequitur Affirmationes ex Negationibus. 184
Impræfinita propositio quæ. 90
Impræfinita propositio, in dicti- uniuersalis non uniuersaliter.
Impræfinitæ quomodo non con- trariæ: sed contraria quandoque significant. 99
Impræfinitæ cur solæ uniuersaliter significant quandoque contra- ria. 100
Impræfinitæ quando maxime con- trarietatem significant. 99
Impræfinitæ an contrariæ seu tan- tundem ualeant uniuersalibus uniuersaliter. 100
Impræfinitæ quæ uideri possunt sibi mutuo contradicere. 101
Impræfinitas tantundem ualent Particularibus. 101. 111. 119
Impræfinitæ quando simul ueræ. 113
In subiecto & de subiecto prom- scue dici, quandoque apud Aristotelem. 48
Inæquale cur subiectum ei quod est non æquale, nihil autem ei quod non est æquale. 188
Individua in dicti. Singularia. Particularia.
Individuorum perpetuæ generationis infinitudinem comprehendit unitusque species, cum una ex suis ipsius natura sit. 191
Individuis in ipsis tantum quan-

INDEX

- do distinctionem faciant asciti- tæ Præfinitiones: quando uero in speciebus primū. 28
Individuis non impartitur genus nisi per interuentum specierum. 29
Individuis præsertim cur infiniti Accidentia: non proprie uero Speciebus. ibi.
Individua modis omnibus mutabilia penes Accidentia Substantia. ibi.
Individua cognoscunt Dii res di- uiduas. 137
Inesse an modus sit. 107
Inesse Propositiones informant modo expertes. 107
Inexistentium præfinitarum consequentia. 119
Infantium uoces conceptum mentis nullum, sed affectus quosdam animi ac dispositiones notant. 19
Infinita, in dicti. uerba.
Infinitum in dicti. Nomen, Verbum, Individuum, Subiectus, prædicatus.
Infinita propositio quæ Theophrastusque uero finita. 90
Instrumentum propositio quæ dicatur ab Aristotele. 162
Infinita propositio, in dicti. Transpositiua.
Infinito nihil contrarium. 167.
 169
Ingenerabiliter Dii norunt generabilia. 136
Inuisum infinitudo est & formæ priuatio. 153
Instante æuo in uno collocata sunt apud Deos omnia. 134
Instrumentum naturalis in nobis Facultatis Oratio quomodo sit, si positi constet. 61
Instrumentum Nominum uel rerum significationis ipsa Oratio. ibi.
Instrumentis egent naturales omnes facultates. 58
Instrumentum omne naturalis omnis facultatis natura constat. ibi.
Instrumentum ne naturalis in nobis Facultatis ipsa Oratio. 60
Instrumentis naturalibus utitur Aristoteles sibi artificialia comparat ad proprias actiones obiectandas. 61
Intellectualis ratio qualis. 143
Intellectualis ratio Dei est. ibi.
Intellectualis ratio & Deorum mens an idem. 144
Intellectualis supra ipsam proprietatem ueræ in ipsorum essentia sedem Dii statuere. 133
Intellectualis, Animarius, Diuinusque, gradus tres primordiales superiorum naturalibus Substantiarum. 23
Intellectualis cur Græcis masculini. 47
Intellectus noster quomodo differat ab eo qui passius, proprie uocatur. 6.

I N D E X

- Intellectio rationalis Anime quo
modo differat ab eo intellectu
qui per se absolutus uocatur.
ibi.
- Intellectionem rationalis animæ
quomodo affectus nomine uo
cet Arist. 6
- Intellectus passius corruptibili
lis. ibi.
- Intellectus in quo genere faculta
tum animæ. 4
- Intellectus passiuus nomine Ima
ginationem sæpe uocari ab
Aristotele in libris de Anima:
& quare. 6
- Intelligere quid. 19
- Intelligere nihil habet contra
rium. 6
- Intelligi nihil harum quæ apud
nos rerum sunt sine passiuo
intellectus. 6
- Intelligibili omni competens uer
bum est. quod. 137
- Intelligibilibus apud Platonem
an in sit compositio & diuisio,
cum uera sint. 26
- Intelligibilium comprehensione
an Bruta impartiantur. 134
- Intelligibilia sinceri sunt actus
non tales actus. 249
- Intelligibilia primum omnium sum
ma; plane entia. 248
- Intelligibilibus in ipsis nulla po
testas aptitudinis. 247. 244
- Interpretationis nomen quid si
gnificet Demetrio Phalereo
quid Aristoteli. 4
- Interpretatio. in dict. Liber.
- Interrogatio responsioni constan
ta uerum aut falsum decla
rat. 75
- Interrogatio re uera neq; nomi
ne neq; uerbo continetur. ibi.
- Interrogatum ificiari si uerum sit
in singularibus, uerum quoque
esse affirmare. 97
- Interrogatum ificiari si uerum sit
in universalibus, uerum esse &
negare. ibi.
- Interrogatio in dict. Dialectica
Disputatoria. percontatrix
- Interrogatio quid est non est di
sputatoria. 110. 114
- Interrogatio quomodo ad dispu
tatoria redigatur. ibi.
- Interrogatiua oratio qualis. 2
- Interrogatiua ab oratione qua
tenus differat Addubitatio
Stoicorum. ibi.
- Interrogatiua oratio quomodo ad
concupiscendi facultate pro
ueniat. 5.
- Interrogatio quotuplex. 114.
- Interrogationibus quibus quo
modo respondendum. 124
- Interrogatiua Affirmatione Ne
gatione quoque facultate con
tineri. 201. 204
- Interrogatur quædo disputatoria
Propositio: uel non.
- Inuitum inter & libens quod me
dium. 10
- Ita in quo genere facultatum ani
mæ. 5

I N D E X

- Iudex Princeps & nō princeps. 212
- Judicium. Scientiarum naturæ re
rum ad humani ingenii summū
exercuerit Proclus diuinus p
ceptor Ammonii.
- Iurandi oratio: quæ & quatenus
differat ab enunciativa. 12
- Iusio quomodo a concupiscendi
facultate emanet. 2
- Iustus quomodo uerbum dica
tur. 44. 51
- Iustum finis quidam & forma &
habitus & quasi perfectio est.
164
- hoc est hypomnematicos repo
nendum censuerit. 204
- Libri de Interpretatione caput
terium pulchra complura ob
tinet præcepta. 217
- Libro hoc traditorum omnium
seriè & seque cōtinuè cur stu
dioso ostendat Ammonius ibi.
- Liber Arist. de Interpretatione
celebris apud Philosophos tū
præceptorum frequentia, tum
difficultate dictionis. 1
- Librum Aristotelis de Interpre
tatione cur multos nactus expla
natores. 1
- Libri Aristotelis de Interpre
tatione explanatio hæc magna
ex parte sumpta ab Ammonio
ex enarationibus Procli præ
ceptoris sui. 1
- Librorum Aristotelis explanatio
ni quot & q̄ capita præfanda. 1
- Libri Arist. de Interpretatione
propositum. 1. 3. 8. 17. 228
- Libri Arist. de Interpretatione
Locus in ordine cæterorum lo
gicæ facultatis librorum. 4
- Libri Arist. de Interpretatione
usus. 4
- Libris Arist. de Interpretatione
tituli ratio. ibi.
- Libri Arist. de Interpretatione di
uisio. 7. 9. 12. 161. 214
- Liber hic de Interpretatione an
reuera Arist. 5
- Liber in dict. Predicamenta Re
solutoria.
- LABIORVM Vñs. 23
29. 62
- Lacedæmonii tolerantes. 268
- Lacus cur Græcis feminini generis. 34
- Lapis & non lapis est pumex. 211
- Latratus uox natura significans.
29
- Latratus uox natura significans
illiterata. 30
- Lax græcum Aduerbiū. i. calci
bus. 11
- Libens iter & inuitum quod me
dium. 10
- Libri de Interpretatione finis q̄.
253
- Libri huius caput postremum an
Arist. ibi.
- Librum de Interpretatione cur
quidam inter commentarios

I N D E X

- Libro de interpretatione de qua agatur oratione. 2
Libro de interpretatione de qua agatur oratione enunciatiua. 3
Libro de interpretatione orationes ut, Enunciations, non ut propositiones inspectantur in Resolutorijs contra. 4
Liber de interpretatione inscriptus quid significet Demetrio Phalereo, quid Aristoteli. 4
Librū hunc cur Andronicus Rodius falso attributum putauerit, Aristoteli. 5.
Libri de interpretatione dictio contorta, plena argumenti, uberibusq; referta sententijs. 7
Libri de interpretatione dictio ex breui permutatione totum quādoq; sensum euariant. ibi.
Libro hoc tradita præcepta plurima de principijs Enunciationis eadem cū locis pluribus apud Platonem leguntur, tum uel maxime in Sophista. 13
Libro hoc tradita an nullo ordine digesta. 81
Libro hoc quo tradatur P. opositiones. 334
Logua seu dialctus quid. 23
Lingua usus. 23. 29. 60. 62
Litera & elementum quomodo conueniant, differantq;. 21
Litera in dict. Elementum.
Literata in dict. Vox.
Literata ne uoces Brutorum. 23
Litera ut non omnibus eadem,

- ita nec uoces. 17
Litera uocesq; signa primū sunt affectuum Animi. ibi.
Literarum usus. 22. 29
Litera & uoces positione res & conceptus natura, & quantobrem. 19
Litera magis positione quam uoces. 17
Literis alijs alijsq; describi possunt eadem uoces. 19
Locutionis partes. 11
Locutio quid: & quomodo distat ab Oratione. ibi.
Locutoria instrumenta quæ. 61
Logica facultatis finis. 102
Logica facultas de quibus agatur uel non. 17
Logica in facultate non inspicitur rerum naturas, sed uocum potestatem. 114
Logica facultatis quomodo sit theorema de futuris contingentibus. 132
Logici usus Probationū. 254
Luna cur sexm. gen. 34
Luna cur masc. gen. apud Aegyptios. 34.
Luna cur masculo foemina dicta ab Aristophane in conuuiuijs Platonis. 34
Luna ratione prima lumen a Sole excipit quod postea per refractionem in terram transmittit. ibi.
Luna subiacentium materiae aptitudo qualis. 251

I N D E X

- Luna subiacentium formæ, actu sunt, non autem actus. ibi.
Materia ab ipsa. Possibile id quod a necessario differt atque Contingens expullant. 248
Materia in ipsa & propter materiam ea constat facultas quæ in aptitudine spectatur. ibi.
Materia potestate omnia nihil actu obtinet. ibi.
MAGNI Negatio quid significet. 255
Malum non est forma finisq;, ut Bonum. 256
Malum quomodo contrarium Bono. ibi.
Malum extremus elapsus a Bonum. 256. 265
Mando æquiuocum Verbum. 84
Mare cur Græcis sexm. gen. 34
Maris & foeminae proportio in quibus. ibi.
Masculini foeminini neutri generum ratio. 34. 35
Materia & modus quomodo differant. 215
Materia ultra etiā prorsus informem uis porrigitur primi Entis. 185
Materia prorsus informis a quo producta non ente. 12
Materiæ redundantia uel defectus uis. 133
Materiæ ne ex differentia opinionum diuersæ. ibi.
Materiæ ob subiectæ fluxibilitatem Ars quandoq; aberrat a scopo. 143
Materia in dict. Forma.
Materia ab ipsa. Possibile id quod a necessario differt atque Contingens expullant. 248
Materia in ipsa & propter materiam ea constat facultas quæ in aptitudine spectatur. ibi.
Materia potestate omnia nihil actu obtinet. ibi.
Materia obscurior priuatio. ibi.
Materiæ non inest impossibile. ibi.
Materiata entia qualia. 249
Materia semper potestate actu forma: compositum forma siue actu impartitum. ibi.
Materia quæ prorsus careat. ibi.
Materia an cælestium. 253
Materia quæ idonea formæ perpetuo retinenda: quæ uero per uices suscipiendæ atque amittendæ. 250
Materia sex rerum iura appellata. 35
Materiæ ratione præditum genus esse. 69
Materiæ propriæ perfectrix differentia, præsertim postrema. ibidem.
Materia duplex. ibi.
Materia in propositione quid: & unde dicta. 87. 215
Materia in dict. Impossibilis, Necessaria, Contingens.
Materia uel analogum materiæ est subiectum ipsum. 83
Materiæ rationem habent improprie finitæ propositiones ad præfinitas. 111

INDEX

Materia, quoniam informis, formam adeptis est inferior omnibus: eorumque deterioribus propinquior. ibi.
Materiæ ob fluxibilitatem ferri generabilia in omnis generis mutatione. natura uoluit. 135
Materia quomodo non ens. 214
Materiæ quot Propositionum. 44. 216
Materia in ipsa rerum earum quæ sunt in propositionibus sumptæ natura spectari. 216
Medici quomodo uere præfigiunt de futuris circa ægros. 137
Media ex contrariis proficiuntur. 291
Memoriam perennem uocum tuarum, finis literarum. 17
Mens humana qua mensura cognoscat civiles functiones quas.
Mens humana qua mensura cognoscat seipsam, qua uero.
Mens humana qua mensura cognoscat diuinam. 135
Mens humana quando in summum suæ ipsius perfectionis apicem euecta. 136
Mens in dicto. Intellectus. Animus
Mentis conceptus communes, principia Geometriæ. 6
Mentis conceptus primum ac proxime significantur a uocibus: deinde res. 17
Mentis inter conceptus & Res an quidquam sit. 17
Mentis conceptus causæ uocum

ibi.
Mentis primum in conceptibus uerum & falsum: post in uocibus. ibi.
Mentis conceptus qui simplices qui compositi. ibi.
Mentis quibus in conceptibus uerum & falsum: quibus non. 11
Mentis conceptus internos declarantia. 17
Mentis conceptum nullum significant uoces Infantum, sed quoddam affectus dispositionesque. 19
Mens cur Græcis masculinæ. gen. 34
Mens illustratrix Animæ. ibi.
Mens impermixta omnino materiæ sunt. Dil. 133
Mens humana quando pariter ut intelligibilis re natura possit intelligat, quando præstantius, quando uero deterior. 135
Mens sacra quæ. 251
Mente quæ uolutamus his consequentia sunt, quæ uocem explicantur. 25 257. 267
Merops. i. homo unde Græcis dictus. 37
Metaphysicæ unus munus. 69 98
Metaphysica. i. dicto. Philosophia prima.
Minusquam categoremata quid significet Stoicis. 43
Minusquam parasymbolum quid significet istidem. ibi.

INDEX

Mobilia. 144
Modales quæ transpositiueque simplices. 229
Modales contrariæ quæ dictæ ab Aristotele. 234
Modorum princeps Necessarius. 249
Modo præditi in Propositionibus quando duobus modis fiant negationes. 225
Modo quando duplici sensu negatur negatiua particula ad negationem faciendam. 226
Modo præditi præhænt Negationes quomodo fiant. ibi.
Modo præditi in Propositionibus eundem habent ordinem ipsum esse, & non esse ad modos, quem subiectæ res ac prædicatæ ad ipsum esse, & non esse obtinent in modo carentibus. ibi.
Modo præditorum Propositionum consequentiæ.
Modo præditarum Propositionum differentia. 210
Modo præditarum Propositionum Contradictiones quot. ibi.
Modi maxime principes tres. ibi.
Modi præditi in Propositionibus quomodo ex Affirmatione fieri Negatio. 209. 223
Modo præditi Propositiones quomodo a catētibz differant. 222
Modo præditi Propositiones perfectæ non sunt sine est uerbo. 224
Modi usus in propositione. 7
Modus quid. 216. 215
Modorum numerus. 226
Modos cur solos quatuor sumptis Aristoteles in Propositionibus cum modo. 215
Modi qui maxime uniuersales & rerum naturæ familiarissimi.
Modi quomodo a materiis disserant. 215
Modi quatuor illis materiis affines tantum an accomoderentur Propositionibus. ibi.
Modo an usquam alio usus Aristoteli, præter quatuor illos. ibi.
Modus ne sit ipsum inesse. 207
Modus ne sit ipsum solum. 208
Modus non copulatur subiecto. ibi.
Modus pars præstantissima in Propositione modum habente. 209
Modus quid significet. 210
Modus impossibilis solum rei subsistentiam destrui, non etiam subsistenti modum. 247
Moliri quid. 149. 151
Monstrorum generatio unde. 137
Monstra cur rara. 143
Morum ad modum rationem Philosophiam quomodo spectet theorema de futuris contingentibus. 132

I N D E X

Morum moderatrix Philosophia
quid assumat. 111

Motus celestium semper absolu-
tus. 244

Morum abolere tentantes ratio-
nes cōfutati nō faciles a quo-
dam conscriptæ. 253

Moveri omnia Heracliti positio. 5
Multiplicia cognoscunt Dii for-
ma simplici. 136

Mutabili prius immutabile. 134

Mutatū quod est, uel natura aptū
mutationi non sunt apud De-
os. ibi.

Myconii calui. 268

N

N A M, pro, ergo. 258

Naturis robustioribus cur maior
debeat cura quā exilioribus
quominus corrumpatur. 152

Natura raro non recte efficit quā
intendit. 143

Naturam nihil frustra agere, &
geometricis demonstratum est
necessitatibus, & euidētia om-
ni certius demonstratione con-
fiteretur. 147

Natura an cogitatione utatur ue-
lut instrumento ad exitū actio-
num. 148

Natura in dict. Prædicatio.

Naturæ rerum familiarissimi mo-
di qui. 215

Natura excellentior Rationalis
Atque artifex in nobis uis. 61

Natura ex ipsa agunt Bruta, non
ex arte intellectu orbata.
ibi.

Naturalibus instrumentis utitur
Atque aliaque sibi artificialia cōpa-
rat ad proprias actiones obeli-
das. ibi.

Natura rerum sola Demonstratio
ne exacte cognobilis. 63

Naturalem ad Philosophiam quo-
modo princeps Theorema de
futuris contingentibus. 132

Natura an cogat omnia. 138

Natura non potest suo fini quid-
quam moliri contrarium. ibi.

Natura & Ars causa circa frequēs
contingens. 143

Natura existendi significatum
quod positionis significati cō-
ueniat. 35

Naturalis omnis facultatis & in-
strumentum natura esse. 61

Natura ne in nobis facultatis in-
strumentum Oratio ipsa.
ibi.

Naturales facultates omnes egēs
instrumentis. ibi.

Naturalibus a facultatibus pfecta
opera positione esse possunt.
ibi.

Natura esse quot modis capia-
tur. 33

Natura esse, in di. Nomina in dict.
præter naturam.

Naturæ rerum scientis, eique mi-
nistrantis tantum esse nomi-
na indagare qui dicant. 34

I N D E X

Naturalis quomodo in nobis fa-
cultatis instrumentum Oratio
sit, si omne natura sit naturalis
facultatis instrumentum. Ora-
tio autē positione cōstet. 62

Naturæ scientiarum iudicium re-
rum ad humani ingenii sum-
mū exercuit Proclus diuinus
præceptor Ammonii. 11

Naturæ solius opus. Vox. 16

Natura si genus sit, est & species
natura. 17

Natura constantia quomodo dif-
ferunt a posita consistenti-
bus. 12

Natura una uniuersali. ibi.

Naturalibus superiorum substan-
tiarum tres primordiales gra-
dus. 23

Natura significantes Voces quæ.
29

Natura significantes uoces an no-
mina. 30

Natura significantes uoces in no-
mine quæ. 29

Neapolis, i. Noua ciuitas, nomen,
an oratio. 32

Necessaria materia Propositionū
quæ. 28

Necessaria in materia quæ ueræ
quæ falsæ propositiones. 99.

94. 129. 130

Necessarium, Contingens, Impos-
sibile quomodo differant. 143

Necessarii diuisio. 154

Necessarium quod. 155

Necessarium & contingens oppo-
sita. 228

Necessarii & impossibilis Propo-
sitiones quomodo idem ualeant
227. 234

Necesse est fieri qui dicit, minus
commouet dicente impossi-
bile est non fieri. 118

Necesse est nulli uel non omni,
Affirmationes ne an Negatio-
nes. 227

Necessarii Contingentisquæ pro-
positionum inuentio mutue
consequentie. 228

Necessarii Contingentisquæ con-
sistentes Propositiones an
aliqua in parte differant. ibi.

Necessarium quomodo conse-
quens Possibili. 230. 232. 234.

236

Necessarii negatio cur conse-
quens uideatur Possibilis Af-
firmationi. 232

Necesse non esse, & non necesse
esse quando simul falsæ, uel si-
mul ueræ. 234

Necesse non esse, & nō necesse ē
cur contrariæ Propositiones
dictæ sint Aristoteli. ibi.

Necesse esse, & non necesse non
esse quando simul ueræ uel si-
mul falsæ: cur contrariæ ab
Aristotele uocentur. ibi.

Necessario an consequens possibi-
le. 239. 239

Necessario quod consequens pos-
sibile: quod non. 238. 241

Necessario an consequens sit con-

INDEX

- tingens. 245. 246
Necessitate an fiant omnia Theorema pertinet ad totam Philosophiam. 130
Necessitate omnia qui fieri dicunt quo referant rerum causas. 132
Necessitate omnia fieri afferenti um rationes, confutationes quæ ibi.
Necessitate fieri dicentes indist. Contingens negantes.
Necessarium inter & Impossibile medium Possibile uel contingens propriè dictum. 244. 246
Necesse in dict. Non.
Necessarius princeps modorum. 247
Necesse quod est, id actu est. 247. 248
Necessarium sempiternis diuinisq; competit rebus. 248
Necessarium propriè quod. ibi.
Negationem qualem faciat Prædicatus infinitus in Singularibus.
Negationem qualem faciat Prædicatus infinitus in Imprehensibilis.
Negationem qualem faciat Prædicatus infinitus in Particularibus.
Negationem qualem faciat Prædicatus infinitus in Universalibus. 152
Negatio an fiat ex uerbo infiniti. 249
- Negationes quoq; ad ipsas res portigitur primi Entis. 186
Negatio universalis cur in seipso reflectatur. ibi.
Negare uerū esse in universalibus si rogati iudicari uerū sit. 188
Negationi interrogatæ quomodo respondendum. quomodo uero toti Contradictioni. 200
Negationes quō duobus modis fiant in Propositionibus modo præditis, quomodo in præfinitis sine modo. 225
Negationes præfinitæ cum modo quomodo fiant. 226
Negationibus faciendis priuatiuas esse oportet Propositiones, non Terminos. 226
Negationes contrariorum mediæ sunt eorundem. 255
Negatio non perfectam omnino ab Affirmatione differentiam comprehendit. ibi.
Negatione ex ipsa generatio quando. 267
Negatio quando Affirmationi contradicat. 137
Negatio quando Affirmationi conuenit. ibi.
Negatio quando Affirmationi contraria sit. ibi.
Negatio in dict. Affirmatio.
Negatio essentia priuationem significat. 15
Negatio cur sit infinitum nomen aut uerbum. 40. 189
Negationis definitio. 79

INDEX

- Negatio particularis an cum universalis Affirmatione simul. 13
Falsa sit in materia impossibili. 94
Negatio in quibus uera uel non universalis.
Negatio in quibus uera uel non particularis. 95
Negatio quot modis diuersum significet ab Affirmatione. 97
Negationum præfinitarum utra deterior. 112
Negatio in præfinita particulari nā Negationi an universalis tantumdem ualeat. 113. 117
Negatio universalis an deterior particulari. 113. 114
Negatio particularis nihil inuenit in universalis Affirmationem duntaxat tollit. 94
Negatio particularis nihilominus abnegat universalis. 114
Negatio impræfinita quō pro universalis usurpetur. ibi.
Negatio præfinita an uerax in materia sola impossibili quomodo & universalis. 115
Negatio impræfinita quomodo lux Affirmationi concurrat quomodo uero contradicat. 117. 121
Negatione impræfinita cur nemo usus ueterum pro particulari. 120
Negationes præfinitæ uerbo est negatiuam iungentes particulam cur rariores apud ueteres. ibi.
Negatio impræfinita a negatiua incipiens particula magis ad universalem declinat. 118. 121
Negatio quid dicat. 293
Negatiua particula diuisi cuiusdam instrumenti usum in oratione exhibet. 25
Negatiua particula in dict. Non
Negatiua particula ut ex Affirmatione fiat Negatio, quando & quare applicanda Prædicato. 68. 86. 116
Negatiua particula ut ex affirmatione fiat Negatio, quando & quare applicanda aliquid præfinitioni. 94
Negatiua particula ut ex Affirmatione fiat negatio, quando & quare applicanda Apprædicato. 161
Negatiua particula ut ex affirmatione fiat negatio, quando & quare applicanda Modo. 214. 222. 223
Negatiua particula parti præstantiori semper admonenda Propositionis, ut ex Affirmatione fiat Negatio. 68. 87. 91. 161. 237
Negatiuam particulam Prædicato iungentes præfinitæ Propositiones quid significant. 95
Negatiua particula qua faciat Negationem aliquid præfinitioni Affirmationis addita, quam autem uerbo est aut si

I N D E X

- cum hoc ad Prædicatum exau-
diatur. 116. 119
Negatiua particula in simplici-
bus affirmationibus compositi
Prædicatum habentibus cui præ-
dicatum componentium No-
minum applicanda ut trans-
posititia fiat affirmatio. 172
Negatiua particula quando du-
plici sensu modo iugatur ad
negationem faciendam. 136
Negatiue cautio adhibende par-
ticule in Negationibus præ-
finitis faciendis. 177. 179
Negatiua particula transposita
quomodo immutet proposi-
tionem. 193
Negatiua particula si cum uerbo
est iuncta transponatur aut
nō mutet propositionem. 193
Negatiua particula cum est uer-
bo transposita quomodo Ne-
gationem & immutet, &
non. 195
Neutri generis ratio. 41
Nomine finito significari utrūq;
oportet contrariarum. 128
Nomine infinito quod significa-
tum contrarium. ibi.
Nomina nostra si precando uel
imprecando proferantur pla-
ne nos iuuant, aut lædunt. 38
Nomina & uerba natura tan-
tum esse quomodo probet
Alexan. Aphrodisiensis. 37
Nomina & uerba uoces non ab-
soluere, sed materie ratione. 37
Nominis re uera definitio quæ
38
Nomen quomodo nota & artifi-
ciale simulacrum. 38
Nominis definitio secundum
Platonem. ibi.
Nomina quot modis a nonnullis
dicantur esse natura: quot
uero positione. 32. 33
Nomen cuique assignatum rei a
natura dicentes. 32
Nomina naturalibus non artifi-
cialibus uisibilibus rerum ima-
ginibus similia esse dicentes. 33
Nomina qui dicant similia natu-
ralibus non artificialibus ui-
sibilibus rerum imaginibus;
ibi.
Nomina qui dicant similia imagi-
nibus a pingendi arte perfe-
ctis, non autem naturalibus;
ibi.
Nomina indere qui dicant cuius
licere. ibi.
Nomina non a natura procrea-
ta, sed ab rationalis Animæ
indagatione: & quō. 33. 38
Nominum masc. & foem. neutro
ue genere pronuntiandorum
ratio apud Græcos. 34
Nota quo significatu eadem &
natura sint, & positione. 36
Nomina studet Arist. consona re-
bus ostendere. ibi.
Nomen infinitum primus uoca-
uit Arist. ibi.
Nomina quomodo natura sint,

I N D E X

- si res eadem pluribus sæpe
uocetur nominibus: si etiam
transponantur. ibi.
Nomina natura esse, a transposi-
tione uel euidēter ostendi. ibi.
Nominum quando utamur tran-
spositione. ibi.
Nominum cuiusq; rei multitu-
do nil prohibet quin quodli-
bet naturæ illius rei conueni-
at. ibi.
Nomina positione constare ne-
gantium confutatio. 38
Nomen & Verbum necessariæ
partes solæ ad Enunciationē
faciendam. 10
Nomen, unum ex principis
Enunciationis. 6
Nominibus & uerbis constat om-
nis Enunciatio. 8
Nomen quomodo differat a uer-
bo, uoce simplici, Distione,
Termino. 9
Nomina quæ dicantur. 9. 11
Nomen & uerbum cur solæ
partes Orationis hic pertracten-
tur. 8
Nominibus an comprehendan-
tur Aduerbia, ut Alexander
Aphrodisiensis patat. 12
Nomen omnino aut uerbum
pars Enunciationis: nō tamen
pars eius omnino est ipsum
uerbum. 13
Nominis pronominisq; significa-
tio quomodo differant. ibi.
Nomen est in Animo uoce, &
scriptura. 10
Nomina & uerba ex composito,
uoces autem natura esse, un-
de palam fiat. ibi.
Nomina & uerba Animi conce-
ptui similia qui sine compo-
sitione est ac diuisione. 24. 52
Nomina uel uerba, etiam compo-
sita, nisi quid eis addatur,
nihil ueri aut falsi signifi-
cant. 24
Nominum cum uerbis copulatio
in Enunciatione quæ non
uerum aut falsum declarat.
25. 43
Nominis casus cui iunctus uerbo
non perficiat Enunciatio-
nem. 16
Nomen quid. 18
Nomen cur prius uerbo. ibi.
Nomina quid significant. ibi.
Nominis materia quæ uox, quæ
genus eiusdem. ibi.
Nominis definitionis genus. 18.
38
Nominis definitionis differen-
tiæ. 29
Nomina, nō sunt uoces quæ non
significant. ibi.
Nomina ne sint uoces quæ natu-
ra significant. 29
Nomen & uerbum in quibus
conueniant differantq;. 30
Nominis temporalis significatio
quomodo differat a uerbi
significatione. 31
Nomen temporale an tempus

INDEX

significet. ibi.
Nomen licet integrum, in compo-
sitione nihil significet. 31
Nominum quomodo non signi-
ficent partes simplicium: quō
uero compositorum. 32. 60
Nomina etiam composita sim-
plicium significatiua sūt Ani-
mi conceptuum. 91
Nomina quomodo orationibus
his discernas quæ per easdem
syllabas cum Nominibus pro-
nunciantur. ut Noua ciui-
tas. 70
Nosse qui proprie dicerentur
Cratylō & Heraclito. 32
Nominare cuius sit. 34
Nomen & uerbum solæ partes
Orationis etiam secundum
Platonem. 38
Nomen infinitum quod: & unde
dictum. 40. 87
Nominis infiniti significatio. 49
Nomen infinitum quomodo non
negatio. 40. 155
Nomen infinitum quomodo non
oratio. 41. 189. 162
Nominis casus an Nomina. 41
Nominis pronuntiatio quæ in
recto sit, an casus dicenda. 41
Nominis rectum quomodo ca-
sum esse negent Peripatetis
ei. 45
Nominis rectum quomodo ca-
sum esse affirmant Stoici
Grammatici. 41
Nominis casus unde dicti. 41

Nomen & infinitum Nomen
quō cōueniant differant. 42
Nomen & casus Nōis quomodo
conueniant differant. 42. 44
Nominis solo casu uno constans
Oratio quæ. 42
Nominum casibus quæ constru-
cta uerba ueram uel falsam
orationem conficiant. 43
Nomen quid proprie. 44
Nominis definitionem cur non
principia sermonis de Nomi-
ne reddiderit Arist. exquisiti-
simam. 43
Nōmē quot modis capiā. 44. 58
Nominis appellatione quando
ueniat & uerbum. 43
Nominibus proprie Articulus
additur. 45. 49
Nōis casus cum uerbo est nō per
fict Enunciationem. 27. 29. 46
Nomen & uerbum in quibus cō-
ueniant differant. 41. 47
Nomen & uerbum duæ solæ spe-
cies uocum significatiuarum
etiam secundum Platonē. 46
Nomen non prædicatur sine
uerbo aliquo, ut est uel non est
47. 49. 161. 168
Nomen quomodo prædicetur
ut de subiecto, quomodo ue-
ro ut in subiecto. 47. 48
Nōis quatenus significantur
Actiones Passiones. 48
Nomina quando sint uerba ipsa
infinitia, quando non. 48
Nōmine quando nihil differat
prædi

INDEX

prædicatum uerbum. 49
Nomina ab Arist. imposita. 35.
37. 41. 46. 50. 76. 81
Nomen quoduis, si prædicetur,
transit in uerbum. 52
Nomina sunt ex uerbis per se
prolatis. 56. 155. 169
Nomen & uerbum quibus rebus
differant ab Oratione. 56
Nominis partes uel uerbi cur nō
proprie partes etiam oratio-
nis. 58
Nominum partes nihil significāt
quoniam sola pronuntiatio-
ne partes sunt, non etiam ui si
gnificandi. 58
Nomen & uerbum duobus mo-
dis partes sunt orationis. 58
Nomen & uerbum exiguae ora-
tionis portiunculæ dictæ a Pla-
tone. 59
Nomen in dict. Vox simplex, Di-
ctio, Verbum, Terminus, Sub-
iectus, Oratio pars.
Nominum uel Rerum significa-
tionis instrumentū Oratio. 61
Nomen infinitum Grammatico-
rum quod & cuius usus. 56
Nomen dictionis tantum uocabu-
lo appellatur, non etiam Enun-
ciationis. 62
Nōmine aut uerbo non contine-
tur interrogatio. 75.
Nominis uniuersalis significatio
quomodo differat a Præfinitio-
nis uniuersalis significatio-
ne. 101. 155
Nomen quoque infinitum quodam
pacto unum indicat. 155
Nōmine & uerbo, uel infinito
Nōmine & uerbo constat omnis
affirmatio negatio. 155
Nōmē finitum prius infinito. 155
Nōmē finitū quot modis unum.
157
Nōmē infinitum quomodo unū.
157
Nomen infinitum quomodo No-
minis expers uocetur. 157
Nomen finitū uel infinitum quo-
modo differat a Præfinito uel
impræfinito. 159
Nomina infinita prædicato addi-
ta quæ Affirmationem faciant
simplici concurrentēque non.
170
Nōmine infinito proferendo mī-
nus uel sumus q̄ finito. 189
Nōmini infinito quid addendum
ut uerum aut falsum signifi-
cet. 192
Nomina & uerba si transponan-
tur in Propositione, idem signi-
ficant. 192
Nomina & uerba transponere
quorum inter sit uel non. 193
Non in dict. Negatiua parti-
cula.
Non ens ad ipsum uis porrigitur
primi entis. 188
Non ens quod opinabile & no-
minabile: quod non. 187.
212
Non omnis ascititia præfinitio

I N D E X

quid significet. 88. 89. 94
Nō amplius q̄ dicit apud Deos
non est, neq; nondum. 133
Non ente de ipso quomodo affir-
mativē prædicet quidquid. 104
Non ente de quo prædicetur. 185
Non ens quod apud Deos non
sit. 134
Non ens quotuplex. 133. 213
Non ens idest falsum, in q̄bus. 82
Non esse quomodo & cōpositio-
nem significet. 55
Non ente de ipso vere prædicari
negativē quid potest; affirmat-
ivē non potest. 50
Non homo & similia quomodo
infinita Nomina. 39. 40
Non homo & similia cur neque
orationes, neq; Negatiōes. 40
Non homo & similia nullam sui
partem significantē habet. 40
Non homo & similia quid signifi-
cent. 40
Non contingens quot modis ca-
piatur. 246
Non necesse esse cur illi Non im-
possibile esse consequens, non
sit. 247
Non ens non contrarium Enti.
254. 263
Non ens quod repugnare enti vi-
deatur. 263
Non bonū primus a bono egres-
sus; extremus elapsus malum.
264
Non æquali existendi cur subic-
tum inæquale: nihil autem

ei quod non est æquale. 187
Non ens quomodo esse dicatur
vel non esse. 210. 212
Non ens quod in rebus omnibus
212. 263
Nondum quod dicit, apud Deos
non est, neq; non amplius. 134
Nō valet, & similia quomodo
verba infinita. 46. 57
Nota & Simulacrum quomodo
differant. 18
Nota genus Nominis. 38
Nota seu signum quid significet
Platoni & Aristoteli. 46
Notitia coniecturalis in quibus
vel non. 134
Novacivitas, nomē, an oratio. 80
Nullum iustum hominem esse
contingit, Affirmatiōe hæc
an Negatiō. 227
Nullus ascititia præfinitio quid
significet. 89. 186. 181
Nullus in dict. V deis V theis.
Nullus & non aliquis quomodo
diff. 96
Nullus cur Prædicato copulati-
posse videatur; Omnis autem
non. 108
Nullus præfinitio quomodo in-
telligenda cum dicimus nullum
contingit. 137
Numeri sectio in infinitum sola
aptitudine. 251

O

OBLIVIO unde. 56

I N D E X

Omnis nomen, non universale ip-
sum significat; sed universaliter
in esse. 85. 105. 109. 178. 180
Omnis ascititia præfinitio qua-
lis. 83
Omnis in dict. Non omnis.
Omnis & singularis Græcorū
articulus quomodo conveniāt
differantq;. 97
Omnis quomodo differat ab uni-
versali. 100. 109
Omnis præfinitionem Prædica-
to copulans Propositio, cur
sola explodatur ab Aristotele
inter eas quæ Præfinitionum
aliquam Prædicato adnectunt.
101. 106
Omnis præfinitioni tantundem
valens articulus. 106. 106.
298
Omnis prædicato iunctum quan-
do pars prædicati, non autem
præfinitio. 107
Omnis præfinitionem cur nō fe-
rat prædicatum, cum Nullus
copulari illi posse videatur.
108
Omnis præfinitio quomodo intel-
ligenda cum dicimus contingit
omni. 46
Omnis quomodo differat a duali-
bus pluralibusq; articulis.
Opifex causa quotuplex. 135
Opinabile atque apparētis sum-
ptio quando sit disputatoria
propositio. 203
Opinabile nō ens quomodo. 212

Opinio in quo genere faculta-
tum Animæ. 203
Opiniones quæ Positio nomen
dicantur. 8
Opinio an nostræ volunta-
tis. 138
Opiniones diversæ an ex mate-
riæ differentia. 138
Opiniones contrariæ non eo de
finiuntur quod sint contrario-
rum. 260
Opiniones contrariæ quæ. 259
Opinio quæ simplex: vel non.
260
Opinio vera nunquam veræ con-
traria. 268. 268
Oppositio nomen duæ species com-
munissimæ in Propositioni-
bus. 81
Opposita circa ipsa potest idem
simul agere. 99
Opposita simul insciunt & po-
tentes quædam rationis ex-
pertes. 188
Opposita a quibus simul non
suscipiuntur facultatibus. 242
Oppositio quid significet. 263
Optativa oratio qualis. 3
Optativa oratio deprecari
væ nomine a Stoicis di-
cta. 3
Optativa oratio quomodo a con-
cupiscendi facultate ema-
net. 5
Opus a naturali facultate
perfectum natura esse po-
test. 61

I N D E X

- Oracula cur ambigue de futuris pronuncient. 137
Oratio quid. 16
Orationis species. 15. 63
Orationum cur de sola enunciativa hoc libro tractetur. 3
Oratio quæ capax uerbi & falsi, quæ non. 36
Orationis cuius usus ad demonstrationem. 3
Orationum singulæ spēs quomodo nomenclantur a Stoicis. ibi.
Orationis species apud Stoicos quot & quæ. 4
Orationes quæ Stoicorum subici queant Enunciativæ. ibi.
Oratio in dict. Enunciativa, Vocatiua, Imperatiua, Optatiua, Pronunciatiua, Deprecatiua, Appellatiua, Iurandi, Expositiua, Suppositiua, Pronunciato similis, addubitatiua, Prædicatiua, Propositio.
Orationes ut Enunciationes, non ut Propositiones hoc uolumine inspicantur, in Resolutionis contra. 6
Orationis quæ species a quibus Animæ prodeant facultatibus & quomodo. ibi.
Orationis partes quæ necessariæ Enunciativæ quæ non. 10
Orationis ex partibus cur de solo nomine & uerbo hic tractentur. ibi.
Orationis partes quæ in Enunciatiuam conferant. quæ nō. ibi.
Orationis partes significatiue personarum, uel actionum passionum uel aut cuiusdam harum complexionis. 10
Orationibus quibus quæ conferant Aduerbia. ibi.
Orationis partes proprie quæ non putentur Aristoteli, quauis alioquin in enunciationem conferantur. 12. 31
Orationis quæ proprie partes esse non possint. 12
Oratio pars Locationis. 12
Oratio quomodo differat a Locatione. 12
Oratio quæ proprie, quæ communis dicatur. 14
Orationis an simpliciter geniti uox. 15. 20. 27
Orationis materia quæ uox Nominisq; & uerbi quæ genus. 15. 20
Orationis genia quod. 15. 38
Oratio est in animo, uoce, scriptura. 20
Orationis diuisio quæ. 25
Orationes significatiuæ sunt cōpositorū animi conceptuū. 30
Orationes iisdem syllabis prolatae cū nominibus ut Noua uitas quomodo ab iisdem discernas Nominibus. 32
Oratio quæ secundum Platonem. 38
Orationis solæ partes Nomē & uerbu etiam scdm Platonē. 38

I N D E X

- Oratio cur non sit finitum Nomen. 40
Oratio quæ solo uno consistat. 40
Orationem uerā aut falsam quæ faciant uerba casibus constructa. 43
Orationes quæ ex solis uerbis cōpositæ. 46
Oratio una quæ unum significat ante. Arist. dicta a Platone. 47
Orationis partibus omnibus quomodo præponant Græci Articula. 50
Oratio quibus rebus a Nomine & uerbo differat. 56
Orationis quæ partes significant quæ non. 56. 12
Orationis partes quot modis significatiuæ esse possint. 57
Oratio quas significatiuas partes semper habeat, quas non semper. 56
Orationis partes cur non proprie sint nominis partes uel uerbi. 65
Orationis partes quæ primæ. 57
Orationis partes eadem esse & non esse possunt. 58
Orationis partes duobus modis Nomen & uerbum. 58
Orationis exiguae portiunculæ Nomen & uerbum dictæ a Platone. 58
Oratione omnis partem significatiuam habeat. 59
Oratio nean solo constare possit nomine, ut Attridæ. 59
Oratio est & imperfecta. 60
Oratio significatiua est omnis, non ut instrumentum, sed ex composito. 60
Oratio quæ enunciativa: quæ non. 60. 61
Orationes quæ pertineant ad Philosophos. 62. 63
Orationes quæ pertineant ad Oratores aut Poetas. 60. 62
Orationem non positione, sed natura esse contendens syllogismus. eiusq; confutatio. 61
Oratio an naturalis in nobis facultatis instrumentum. 61
Oratio cuius opus facultatis. 61
Oratio instrumentum Nominum uel rerum significationis. 61
Oratio instrumentum cogitatri-cis Animæ. 61
Oratio si posita constet, quomodo naturalis in nobis facultatis instrumentum: cum omne naturalis instrumentum facultatis natura constet. 61
Orationum artis manus. 63
Oratio se habet ad aliud duobus modis. 63
Orationis duplex unitas. 64
Oratio ut hæc Sole terram illustrante dies est quomodo conjunctione una. 66
Oratio pluribus cōstans nomini-

I N D E X

busquædæq; p termino. Pro-
positionis. 67
Oratio una ex qbus significatis
rebus fieri possit, uel non. 69
Oratione in omni dictio signifi-
catioq; ex necessitate specta-
tur 70. 78
Orationis differentia quæ circa
dictionem: quæ uero circa si-
gnificationem. 70. 78
Oratio una an multæ quomodo
a significatis diiudicet. 70
Oratio conjunctione una quot
modis. 64. 66. 71. 76
Oratio simplex uel composita
quot modis. 76. 77
Orationis ueritas ex rei essentia:
non contra. 150. 153. 177
Orationes interpretes rerum ob
idq; ipsarum imitantur natu-
ram. 155
Oratione cui occurratur Interro-
gationi. cui uero non. 200
Oratoribus quæ propriæ Ora-
tiones, aut Poetis. 59. 60. 62
Orator uoces considerat potissi-
mum. 98
Oratores quæ curæ in oratione,
Philosophi non. 193
Oratores periti accedendo Vir-
tutes ad proxima transferunt
uitia, defendendo uirtutes, ad pro-
pinquas agunt uirtutes. 159
Ordo temeritate præcedit in re-
bus uniuersis cū Deus sit. 25
Ordo naturalis res a perfectio-
ribus tendit ad imperfectiora:

nostra autem contra promoue-
tur cognitio. 17
Ovæ q; an dict. V deis

P

PACTO uti solius hominis
est. 30
Pædion. i. puerulus cur neutro
genere Græci pronuncient. 35
Palati usus. 13. 61. 62
Parasymbata quid significet
Stoicis. 43
Parmenides magnus. 137
Parmenidis positio. 9
Parmenidis locus. 134. 137
Pars in dict. Oratio, Totum. No-
men. Verbum.
Partes quæ similes, quæ dissi-
miles. 14
Partes in rebus perfectis ex p-
xima, integritate æstimamus. 58
Particula in dict. Negatiua.
Particula non quæuis tollit a to-
tum libefacti sed ex præci-
pui aliqua. 87
Particulares Propositiones quo-
modo differant a singulari-
bus. 90
Particularem cur Theophrastus
nominet Infinitam. 90
Particularis & uniuersalis uni-
uersaliter ex aduerso diuidun-
tur. 90
Particulares oppositæ quando
uerum & falsum diuidunt. 91
Particulares oppositæ quando si

I N D E X

mulueræ. 91. 92. 108. 111. 182
Particulares cur subcontrarias
nominent. 91
Particulares an re uera opposi-
tæ. 92
Particularis in dictio. Affirmatio
Negatio. Propositio. Subcon-
traria.
Particulares cur non etiam intel-
ligantur uniuersalium non uni-
uersaliter appellatione. 90
Particularibus tantundem ualere
impræfinitas. 101. 111. 112. 117
Particularibus an tantundem ua-
leant impræfinitæ. 111. 112
114. 116
Particularis Affirmatio in quam
transeat Negationem adhibi-
ta negatiua particula uerbo
est. 116
Particularis affirmatio in quam
transeat Negationem adhibi-
ta negatiua particula præfinitio-
ni. 116
Particularis negatio qualis in
Particularibus quomodo simul ue-
re: quomodo contradicant. 164
Particularia i dict. indiuidua. Sin-
gularia.
Participii usus in Enunciatio-
ne. 11
Participii significatio. 11. 13
Participium unde dictum. 13
Passio in dict. Actio. Affectus.
Passiuus in dict. intellectus.
Per se prædicari. i. per natu-
ram. 21. 2

Percunclatrix interrogatio quæ
200. 201
Percunclatrici Interrogationi quæ
modo occurratur. 201
Percunclatrix interrogatio quo-
modo ad disputatoriam redi-
gatur. 204
Perfectum prius imperfecto. 252
Perfectum quod actu, constat, im-
perfectum quod potestate. 252
Perfectiora imperfectioribus pri-
us naturæ nobis uero poste-
riora. 15
Perihermenias liber. in dict. 134
ber.
Peripatetici quomodo Rectum
negent casum esse. 41
Phasis quid. 72. 73
Philosophorū Positiones quæ. 8
Philosophorū peculiaris oratio
quæ i & quomobrem. 60. 61.
63. 64
Philosophia prima in dict. Meta-
phylica
Philosophus primus principia
sola contemplantur. 82
Philosophus cōtemplatur uoces
rerum comprehensionis gra-
tia. 68. 98
Philosophie ad partes omnes per-
tinet Theorema de futuris cō-
tingentibus. 131
Philosophorum nihil refert tran-
sponere Nomina & uerba. 193
Philosophi significatum atten-
dunt potissimum in oratio-
ne. 193

I N D E X

- Platonis successor Proclus diuinus doctor Ammonius. 1
Platonis loca. 10. 12. 35. 45. 46. 47. 52. 63. 76. 81. 102. 132. 133. 138. 155. 157. 102. 103. 205. 212. 223. 255. 261. 171
Platonis nomen Aristocles. 19
Platonis dialectica qualis. 203
Plautia ab Arist. impositū significata rei consonum. 36
Poetarum nugæ. 224. 249
Poeticæ Orationes quæ. 60. 61. 63
Poeticæ principia inspicere cuius Artis sit. 6
Ponere quot significet. 8
Porcorum uox an literata, ut coi coi. 23
Porphyrii expositiones opinionum quæ. 4. 30. 43. 46. 48. 53. 66. 72. 95. 96. 99. 110. 127.
Porphyrius cur caput huius libri postremum non explanauit. 254
Positione esse opæ possunt an facultatibus naturalibus perfecta. 61
Percunctatrix interrogatio quorum sit. 200
Positione esse in dict. Nomina.
Positione esse quot modis capiatur. 13. 14
Positio quot significet. 8
Positu constantia quomodo differant a natura consistentibus. 18
Positu magis literæ constant quæ uoces. 18
Positione esse & natura esse quomodo idem. 36
Possibile & contingens quomodo conueniant differantque. 215
Possibile esse & non esse, uel fieri & non fieri in quibus.
Possibile quoduplex. 19. 239. 240
Possibile proprie dictum quibus competat. 277
Possibile proprie dictum quid. 246. 249
Possibili quomodo consequens impossibile. 231
Possibili quomodo consequens Necessarium. 231. 234. 237
Possibile & contingens conuertitur. 231. 230
Possibili Affirmationi cur consequens uideatur Negatio necessarii. 232
Possibile medium inter Necessarium & Impossibile. 233. 244
Possibile an consequens necessarium. 239. 240. 237
Possibile quod non ad utrumlibet. 239
Possibile æquiuocum est. 239. 240
Possibile quod dicatur de necessario : quod non. 240. 241
Possibile a Contingente discerni solo nomine ab Aristotele uideri. 246
Possibile quod. 246
Possibile quod medium inter

I N D E X

- Necessarium & impossibile quod non. 246
Possibile expellulans a materia quod. 247
Postulata principia Geometriæ. 6
Postulata quoque positionum nomine uocari Aristotele. 4
Potens nihil significat in nomine Armipotens. 31
Potestatis quædam nunquam in actu transeunt. 246
Potestatis cur actu prior. 246
Potestas quæ penes actum intelligitur in quibus primū sit: in quibus deinceps.
Potestas ab actu separabilis an in his quæ nequaquam mouentur. 245
Potestas quæ in solis generascenribus. 244
Potestas quæ in rebus sunt uniuersis non parum abesse quominus sub genus unum quodpiam referantur. 244
Potestas quoduplex. 239. 244. 245
Potestas in dict. naturalis, animalia. Actus.
Potestas quædam etiam ratione carentes opposita simul suscipiunt. 240
Potestates quæ simul opposita suscipiant. 242
Potestas quæ simul opposita non suscipiant. 242
Potestas aptitudinis nulla in intelligibilibus. 244. 249
Potestas aptitudinis an in celestibus. 244
Potestas quæ in materia, & propter materiam. 348
Potestate & habitu & actu esse quibus competat, uel non. 249. 250
Potestas ad habitum properat: habitus ad actum, ut ad peculiarem finem ibi.
Potestas inutilis si actus ipsius expers maneat ibi.
Potestate esse prius tempore: actu esse, prius natura, in quibus potestas tempore ab actu discernitur. 250
Potestas in quibus ab actu diuelatur sola ratione & cogitatione. 251
Potestas in quibus ab actu diuelatur tempore: ita tamen ut consequentem ex necessitate actum habeat ibi.
Potestas in quibus ab actu diuelatur tempore, nec consequenter necessario actum habeat ibi.
Potestate sola quæ consistent, nec unquam in actum prodeant ibi.
Præceptorum genus artificiosum & seuerum familiare Aristotele. 2
Prædicamentis in omnibus Boni spectatur. 209
Prædicamentorum libri propositum. 2. 4. 7
Prædicamentorum locus inter ceteros logicos libros. 2. 4

I N D E X

- Predicatio in Oratione aliud de quo sermo habetur : aliud quod de illo dicitur. 5
 Predicatio in Enunciatione ortum Suppositiuam refert acceptum. 3.
 Predicatio oratio quæ ibi.
 Predicatio in Orationem cuius formam tradat hoc libro Aristoteli. haud uero etiam Suppositiuam. ibi.
 Predicatio ab oratione suppositiuam perficitur. ibi.
 Predicatio oratio unde dicta. 11. 86
 Predicatio Syllogismus munimen suppositiuus. 3
 Predicatio simpliciter Syllogismus dici potest Suppositiuus non. ibi.
 Predicatus in propositione omnino uel uerbum est, uel casus uerbi, forte uero aliquando & infinitum uerbum. 67
 Predicatio maxime principatum debet in Predicatio Enunciatione. 68
 Predicatio in Affirmationibus quando iungatur priuatiua particula, ut fiat Negatio. 86
 Predicatus potior priorque Subiecto. ibi.
 Predicatio quando de solis fiat speciebus non etiam Individuis. 89
 Predicatio ex diuisione Propositionis quot & quæ. 90
 Predicatio quodam pacto etiam attingunt asseritiae finitiones, licet partes sint Subiectorum. 95
 Predicatio iungentes negatiuam particulam præfinitæ propositiones quid significant. 96
 Predicatio per se nequeunt asseritiae præfinitiones : neque aliis rationabiliter prædicatis coniungi. ibi.
 Predicatus penes ipsos quæ fiant Affirmationes, Negationesque quæ non. 97
 Predicatio per affirmationem Negationemque opposita quando maxime contrarietatem significet. ibi.
 Predicatio in uiuersali uerum non est uiuersaliter prædicata. 98
 Predicatio addita præfinitio an speciem aliam faciat propositionis, ut subiecto adiuncta. 99
 Predicatio præfinitionum aliquam copulantiuam propositionum cuius solam illam expungat Aristoteli. quæ omnis præfinitio non. Predicatio coniungit. 102
 Predicatio iungentibus præfinitionum aliquam propositionibus mentienti ansam præbet quæ omnis præfinitionem illi connectit. 103
 Predicatio Præfinitionem copu-

I N D E X

- lantes propositiones licet ueræ non minus tamen falsis deuntur quoniam superuacue sunt. 99
 Predicatio addita ab auctoribus præfinitio quid significet. ibi.
 Predicatio subiecti ad prædicationem nequequam conuenit rebus conceptibus primum nulloque medio atque orum nomine uocibus. 20
 Predicatus terminus in propositione qui. 7. 94. 95. 105
 Predicatum uocem omnem Verbi uocabulo appellari. 26. 51
 Predicatum quid significet Stoicis. 43
 Predicatum cuius semper uerbum. 46. 90. 119
 Predicatio nomen nequit sine uerbo aliquo, ut est, uel non est. 46. 49. 161. 167
 Predicatio de subiecto, & esse in subiecto quomodo differant. 47. 48
 Predicatio de alio duobus modis intelligi. ibi.
 Predicatio eo quod non est uere aliquid potest negatiue affirmatiue non potest. 50
 Predicatum quoduis Nomen trahitur in uerbum. 51
 Predicatio quæ præter naturam. 51
 Predicatio quæ secundum naturam. 51
 Predicatio iunctum omnis quod pars prædicati : non autem præfinitio. 107
 Predicatio cui copulari posse, nullo præfinitio uideatur : omnis autem non. ibi.
 Predicatum affirmatiue uniuersaliterque, Subiectum siue ut adæquatum, siue ut excedens complectitur : & uniuersam præterea Subiecto comprehensorum Individuorum multitudinem suo ipsius consortio eam sibi ipsi unire natura est aptum. 108
 Predicatio iuncta negans particulam in propositionibus præfinitis quam faciat Negationem. 115. 117. 118
 Predicatus finitus uel infinitus Subiecto eodem manente species diuersas non facit affirmationem uel negationem. 117
 Predicatus finitus affirmationem facit infinitus negationem. ibi.
 Predicatus infinitus qualem Negationem facit in singularibus. ibi.
 Predicatus infinitus qualem Negationem facit in præfinitis. ibi.
 Predicatus infinitus qualem Negationem facit in præfinitis. ibi.
 Predicatus infinitus qualem Negationem facit in particularibus. ibi.
 Principis prudentia prædico quæ conueniant nomina. 33

I N D E X

Prædicatum in dict. Apprædicatum. 171
Prædicato infinito utentes Negationes cōsentiant Affirmationibus finito utentibus: & affirmationes negationibus. 161
Prædicato infinito, utentes in dict. Transpositiue. 161
Principii rationem ad ea quæ sunt obtinent Dii. 133
Prædicari latius uel arctius quid significet. 163
Prædicata quæ fieri possint propositione integra Subiecto extrinsecus addito: quæ nam. 167
Prædicatum compositum in habentibus simplicibus Affirmationibus cui prædicatum componentium Nominum applicanda negat̃ particula, ut transpositiue fiat affirmatio. 17
Prædicatio quotuplex. 99
Prædicatio quæ nõ opponatur Substantiæ. 100
Prædicatio quot nominandi modis declaratur. 164
Prædicata quæ composita per substantiam: quæ per accidens.
Prædicato addita infinita Nomina quæ eiusdem prædicati simplicis Affirmationi concurrant uel non. 172
Prædicationem ad compositionem efficiendam quæ capiuntur non posse ex his cōsiderari quodlibet una propositione

infinitæ Affirmationis ad finitam. 172
Prædicata & alia uerba pro uerbo est posita sunt. 177. ibidem &. 179
Pronominis usus in Enunciatione. 10. 11
Pronominis significatio. 10. 14
Pronominis Nominisq̃ significatio quomodo differant. 14
Prædicetur quomodo affirmatiue aliquid de his quæ non sunt. 183
Prædicari uel non, quod possit non ens. 186
Prædicatio de quibus fiat Entibus ibi.
Prædicata uel subiecta Definitione constans propositio, si terminus alter sit unus, una est significatio & uoce. 181
Prædicata uel subiecta Definitione quando propositionem unam faciat uel non. ibi.
Prædicata seorsum quæ simul prædicari etiam possint: quæ non. 204. 208. 210
Prædicata seorsum si iuncta quæ quæ uniuersum prædicet, quæ sequantur absurda. 205
Prædicata per essentiam uel simpliciter, uel ex parte coherentem se uicem natura idonea sunt. 206
Prædicata per essentiam quæ necantur ordine. ibi. 112. 210
Prophetidis & Dei præcognitio

I N D E X

quomodo differant. 46
Prædicatio quæ per se uel per essentiam quæ per accidens. 107
Prædicatio quæ per naturam: quæ præter. ibi.
Prædicantur accidentia de substantiis non quidem per essentiam, sed per naturam. ibi.
Prædicantur de se mutuo duo accidentia, si de eodem prædicentur subiecto. ibi.
Prædicatio una ne hæc an plures Hippocrates est bonus medicus. 208
Prædicetur quando Accidens per se substantia uero per accidens. 209
Prædicatum bonum de medico, per accidens prædicatur de Hippocrate, neq̃ de eo prædicari sine medico potest, sicut & prædicatum de Hippocrate ut homine, non potest per se de medico prædicari. ibi.
Prædicatio quæ substantiam unam significet simpliciter: quæ uero nõ.
Prædicatio quæ substantiam unam significet quandam. ibi.
Prædicatio quomodo una ex homine & albo. ibi.
Prædicata composita quæ prædicant & separatim queant, quæ non. 210. 211. 212
Prædicatio quæ quædem: quæ uero simpliciter. 212
Prædicata quo compositiora, eo magis arctant. ibi.
Prædicari per se. l. per naturam. ibi.
Prædicatorum uniuersalium numerus. 215
Prædicato quomodo iungatur solum. 217
Prædicant quomodo uerbi medici de futuris circa ægros. 217
Prædictio in quo genere facultatum a ninq̃. 5
Prædictio cur in solis Hominibus. 143
Prædictio circa quod contingens. ibi.
Prædictio in dict. Voluntas consultoria.
Præfinitionibus ex quibus confect solum. 128
Præfinitæ negationes cum modo quomodo fiant. ibi.
Præfinitionum inuentio mutue consequentiæ modalium. 218
Præfinitionum inuentio mutue consequentiæ inexistentiæ. 219
Præfinitiones ascititæ seu profectioris quæ & culus usus. 65. 92. 100. 181
Præfinitiones ascititæ quæ uniuersales, particulares, affirmatiue, Negatiue. 103
Præfinitio in dict. Omnis, Nullus, Aliquis Non omnis.
Præfinitiones ascititæ quando distinctiones faciant in Individuis quando uero in speciebus primum. 103
Præfinitiones adhibite Subiectis an eorum partes. 94

I N D E X

INDEX

Privatiua & simplex propositio
quomodo convenienter differat
164
Privatiua propositio que. 165
Privatiua propositio quam signi-
ficet privationem. ibi.
Privatiue quomodo sese habeat
ad simplices. quomodo ad
transposititas. 169
Privatiue Affirmationes uel ne-
gationes non simpliciter affir-
mationes Negationes ue. ibi.
Privatiue Infinite simplices quo-
modo sese inuicem habeant.
172
Privatiuos esse oportet non ter-
minos, sed propositiones fa-
ciendis Negationibus. 226
Prius in quibus posteriusque est
an de iis predicetur genus. 66
Priora natura tempore postero-
ra: que. 247
Pro tempore quid significet. 28
Proclus successor Platonis diui-
nus doctor Ammonii. 183
Proclus Vererum placita inter-
pretandi facultatem ac scien-
tiarum natura rerum iudicii
ad humani ingenii summum
exercuit. 1
Procli ex enarrationibus magna
ex parte sumpta est hec Am-
monii commentatio. ibi.
Pronunciatum. Effatum ue quid
significet Stoicis. 2.
Pronunciato similis oratio que
dicatur a Stoicis. ibi.

Pronunciato similis oratio quate-
nus differat ab Enunciatio-
ne. ibi.
Pronunciato ex quo demonstra-
tiones. 146
Pronunciatum quod euidentiissi-
mum. ibi.
Propositiones que, & unde di-
ctæ. 14
Propositiones non hic, sed Enun-
ciationes inspestantur sio Re-
solutoriis contra. 4
Propositionum diuisio a uocum
quibus constat multitudine. 7
Propositiones quoque positioni
dici Nomine. 9
Propositionis partes quando sint
aut non sint esse & non esse. 15
Propositionis pars non omnino
est uerbum. ibi.
Propositionis pars potior que.
68
Propositio una ne an multe sint
quomodo a significatis diui-
dices. 71
Propositiones que simplices
compositioresue. 61. 158
Propositionum species quatuor
communissimæ que in ueris &
falsi qualitate spectant. 31
Propositionum duæ species in-
sunt oppositionum commu-
nissimæ. ibidem.
Propositio in dict. Terminus,
Subiectus, Predicatus, Oratio,
Enunciatio, Affirmatio, Negati-
tio, Vniuersalis, Particularis.
Impro

INDEX

Imprefinita, Singularis, Con-
trarie, Subcontrarie, Contradi-
ctorie, Appredicato tertio co-
sistens. Modis, Infinita, Tra-
spositita, Privatiua Subalter-
ne, Dialectica, Disputatoria,
Demonstratio, Possibilis, Im-
possibilis, Necessaria, Contin-
gens, Inexistens
Propositionum ex Subiecto tan-
tum & predicato consistentium
diuisiones unde. 87
Propositionum materię in dict.
Materię.
Propositio omnis uel singularis,
uel uniuersalis. 83
Propositio que Theophrasto si-
mita: que insita. 90
Propositiones que a quibus ex
aduerso diuidantur. ibi.
Propositionum diuisio a Subie-
cto. 85. 88. 90. 123. 129. 137
Propositionum diuisio a predica-
to. 90
Propositionum differentiam he-
ri quandoque etiam a tempori-
bus. 99. 129
Propositiones ex subiecto tantum
& predicato consistentes quot
sint. 160. 90.
Propositionum opponendarum
modi. 90
Propositiones oppositæ. in dict.
Affirmatio & negatio.
Propositio uera imago est assen-
tiæ reifalsa, essentia priuatio-
nis. 91

Propositionis parti potiori sem-
per admoenda negativa parti-
cula ut ex Affirmatiue fiat ne-
gatio. 68. 86. 94. 161. 211
Propositionibus in quibus que
partes præstantiores. 68. 86.
95. 161. 209
Propositionis an Speciem aliam
faciat præmissio predicato
applicita, ut Subiecto adiu-
cta. 102
Propositio præter naturam que.
ibi.
Propositio præfinitionem om-
nis predicato copulans cur
sola ex iis que præfinitionum
aliquam predicato adnectunt
expungatur Aristoteli. ibid.
104
Propositiones quot fiant ex præ-
finitionum secundum utrum-
que terminum distributiones
& que ueræ, que non. 103.
104
Propositio que omnis præfina-
tionem Predicato copulat,
mentiendi ansam, omnibus
præbet præfinitionum aliquā
predicato iungentibus. 106
Propositiones præfinitione predicato
addentes licet ueræ, non minus
tamen falsis deuitandæ, quoniam
superuacue sunt ibidem.
Propositio infarta insiparaque qua-
lis. 55
Propositionum oppositarum que pars
dignior in quanto: que.

I N D E X

- Propositionum oppositarum quae pars dignior in quali.** 112
Propositionis naturam an mutet accentus. 114
Propositiones quae ambigue utantur in affirmationem & Negationem. 117. 217
Propositiones quot ex diuisione subiecti. 88. 89
Propositiones quot ex diuisione praedicati. 90
Propositiones quomodo simul uerae sint non idem significantes. 122
Propositio multa dicens uno nomine quando una quando uero plures. 127
Propositio in quibus una esse potest, haec uel uniuersaliter nonnulli, omnino uero ex parte de se mutuo necesse est affirmari. ibi
Propositiones quomodo oppositae in singularibus. 109. 128
Propositiones quomodo oppositae in uniuersalibus uniuersaliter, quomodo in non uniuersaliter. 109. 110. 128
Propositionum diuisio penes materias. 154
Propositiones infinito subiecto praedicatæ totidem quot finito. 157
Propositionum ordo. 158. 159
Propositionum duplex oppositio quando uerbum est appropinquatur. 160
Propositiones ex tertio appropinquato consistentes unde dicuntur. 161
Propositiones ex tertio appropinquato consistentes. 161. 177
Propositionem quam uocet Aristotelis simplicem quam uero infinitam. 180
Propositio simplex & priuatiua quomodo conueniant differantque. 164
Propositiones simplices quomodo sese habeant ad transpositiuitas. 163. 168. 182
Propositiones simplices quomodo sese habeant ad priuatiuitas. 165. 168
Propositiones simplices uelut exemplaria. 167
Propositionum consequentiae cognoscendae usus. 170
Propositione ex tota quando fieri praedicatum possit subiecto extrinsecus addito, quando non. 170
Propositionum tertium appropinquatum habentium oppositiones quot. 177
Propositiones perfectae & quae in finito constant subiecto. 195. 177
Propositionibus uerbum est actum habentibus contradictionem similiter faciunt & quae potestate ipsum habent. 177. 180
Propositioni cuiusque consequentia inueniendae regulae. 180
Propositionis partes duae. ibi. dem.
Propositionibus circa totas ut totas quale quantum spectatur. ibi

I N D E X

- Propositiones ut recte transmutentur.** 170
Propositionum oppositiones quot modis capiantur. 168
Propositionum diuisio ab earum quantitate & qualitate. ibi.
Propositionibus in simplicibus transpositiuitas oppositis si praehintae sint Negationes ex Affirmationibus sequuntur & contra, si impraesintae, Affirmationes non ex Negationibus. 183
Propositiones circa consequentes se mutuo nullum a Subiectis discrimen. 185
Propositionum consequentia quomodo in iis quae non sunt ut Hicoceteruo seruetur. 184
Propositionum de consequentia praedicatae regulae quomodo uel impraesintatis proficiant. 187
Propositionum de consequentia praedicatae regulae quomodo uel impraesintatis proficiant. ibi.
Propositionum consequentia Subiecto utentium finito uel infinito. 191
Propositionum nomina & uerba si transponantur idem significant. 192
Propositiones quae diuersae inter se esse uideantur cum non sint. ibidem.
Propositionem quae mutet transpositio terminorum: quae non. 193. 193
Propositionem quomodo immutet transposita negatiua particula. 193
Propositionem cur non immutet negatiua particula cum est uerbo transposita. 193
Propositiones quando immutent transpositae praefinitiones: uel non. 195
Propositio quaedam est Dialectica ipsa interrogatio. 105
Propositionis unius non unusque differentia. 106
Propositio consistens uno Subiecto & praedicata definitione, una est significata & uoce. 107
Propositionem quando unam, quando uero plures faciat definitio subiecta uel praedicata. 108
Propositionem unam nunquam faciunt plura accidentia inuicem conferta subiecta uel praedicata. ibi.
Propositionis respondendae postulario est interrogatio disputatoria. 109
Propositionem ex tertio appropinquato consistentem solum est uerbum integram praestare. 108
Propositiones sine materiis subsistere nequeunt. 215
Propositiones modi expertes ab ipso inesse informari. 216
Propositionum omnium modo carentium opposito contra-

I N D E X

- historia penes ipsum esse ac non esse. ibi.
Propositionum differentiarum consentientium ex Subiecto & Prædicato. 219.
Propositionum differentiarum consentientium ex tertio Apprædicato. ibi.
Propositiones quot hoc libro tradantur. ibi.
Propositionum eiusdem speciei omnium regula una opportunitatis. ibi.
Propositiones modo præditæ & carentes quomodo differant. 222.
Propositionibus in modalibus quomodo duobus modis fiant Negationes: quomodo in præfinitis sine modo. 22.
Propositiones non terminos priuatiuos esse oportet faciendis Negationibus. 22.
Propositiones quot modis subinueniuntur opponantur. 228.
Propositionibus in his quæ modo carent quem subiectæ res ac prædicatæ ad ipsam esse & non esse habet ordinem, eundem hoc esse & non esse ad modos obtinent in modalibus. 229.
Propositionibus ab ipsis ad conclusionem nostra ratio. i. cogitatrix progreditur. 241.
Propositio quæ in voce est consequens illi quæ in mente. 252. 257. 268.
Propositionum de quarum oppositione agatur postremo huius libri capite: vel non. 253. 254.
Propositionum societas & dissidium unde. 256.
Propositio vera nunquam veræ contraria. 266. 268.
Prosyllogismus in dict. Præfinitio. Prospektrix causa quatuorplex. 134.
Prosyllogismus quid. 268.
Providentiam tum ad diuinam, tum ad dæmoniam qui referat causas rerum. 132.
Providentia Deorum qualis. 134.
Prudentiæ defectus consilium. ibi.
Pulmonis usus. 23. 60. 62.
Pomex lapis & non lapis. 211.
Purificæ virtutes. 135. 136.
- Q
- QUALITAS quæ substantiam unam significet simpliciter. 209.
Qualitas quæ substantiam unam significet quandam. 209.
Quanto definito nihil contrarium. 100.
Quantum in dict. Continuunt Numerus.
Quid est interrogatio non est disputatoria. 200. 204.
Quid est interrogatio quomodo ad disputatoriam redigatur. ibidem.

I N D E X

- Quid sit quid est indifinitionibus dicitur. 213.
Quod sit discendum est primum; deinde quid sit. 205. 226. 234.

R

- RANARVM vox in litera, ut brece ex coax. coax. 23.
Ratio quæ cogitatrix. 243.
Ratio quæ intellectualis. 245.
Ratio quæ hominis: quæ vero dei. 243.
Ratio intellectualis & Deorum mens an idem. 243.
Ratione carentes etiam potestas quædam opposita simul suscipiunt. 239.
Rationalis nostri substantia immortalibus æquiuoca. 218.
Ratio nostra Potest agere & non agere. 239.
Ratio nostra quatuorplex. 234.
Ratio nostra causa. 222.
Ratio pro definitione. 45.
Rationalis atque artifex in nobis uis excellentior quam Naturalis. 61.
Rationalis facultatis substantia a corpore separabilis. 61.
Reponere quid. 8.
Rerum interpretes uoces: ob id quæ ipsarum imitantur naturam. 55.
Rebus in omnibus Non ens quod. 213.
Rerum cum necessaria deficientium remissione sese insinuant rebus ipsam esse præter naturam. 136.
Rei ex essentia veritas Oratio: non contra. 150. 153. 454.
Rem substantialiter affectam cõplecti non potes Animo, quin & affectionem concipias. 69.
Rerum comprehensionis gratia contemplatur voces Philosophus. 98.
Rerum naturas non inspicere in Logica facultate: sed vocum per se ipsarum potestatem. 114. 131.
Rerum causas quas referant qui ex necessitate omnia fieri putant.
Rerum natura & ordo casu non constat. 87.
Rerum omnium auctores Diu, uel causæ adiunctæ. 134.
Rei cuique assignatum a natura nomen dicentes. 32.
Rebus consona studet Arist. ostendere Nomina. 70.
Rerum uel nominum significationis instrumentum Oratio. 61.
Rerum natura exacte cognobilis: sola demonstratione. 63.
Res quæ libet quomodo una. 69.

INDEX

- Rerum naturæ familiarissimi mo-
di qui. 215
Rerum successiva generatio a su-
perioribus ad inferiora. 251
Rerum naturæ series ibi.
Res a Deo: conceptus Animi ab
intellectu, uoces ab anima. 24
Rerum existentie degeneratio-
nis ordo. 20
Res qualis simplex composita ue. 19
Rerum simulacra affectus animi
ibi.
Rebus Metisq; conceptibus an
quid medium interferatur. ibi
dem.
Rebus ne in simplicibus compo-
sitis ue uerum & falsum. ibi-
dem.
Rerum comprehensio hinc Ani-
mi conceptum. 17
Res Animiq; conceptus natu-
ra constant, uoces & literæ
positio: & quamobrem. 20. 22
Res eadē aliis aliq; nequit agno-
sci conceptibus Animi. 19
Resolutoria de orationibus agit
ut Propositionibus: non ut
enunciationibus. libere de Inter-
pretatione. contra. 4
Resolutoriorum propositum. 228
Resolutoriorum locus inter ca-
teros logicæ facultatis li-
bros. 4
Rhetorica quas Orationes medi-
tetur. 62. 63
Rhetoricæ principia inspicere
cuius Artis sit. 63
Rebellionibus naturis quam ex-
terioribus cur maior debeat
cura quo minus corrumpatur. 254
- S
- S A C R A mens quæ. 250
Sapientis tantum esse nominare
qui dicant. 33
Scientia prius, an scibile. 253
Scientiæ capax cum Homine ex-
quatur. 37
Scindapsus uox nihil signifi-
cans. 16
Scriptura quæ constant, signa-
sunt uoce consistentium. ibi-
dem
Semen cur neutri generis. 35
Semper quot modis capiatur. 154. 143
Sempiternas res magis a Deo
providentia despici par esse
quā fluxili prædicas natura. 134
Sempiterna ex sui natura certitu-
dinem obtinent. ibi.
Sempiterna cur nequeant quan-
doq; non agere. 52
Sempiterna quæ sunt, ea priora. 247. 249
Sempiternis diuinisq; competi-
tibus necessarium. 248
Sensus in quo genere facultatis
Animæ. 4

INDEX

- Sensus quomodo ab Imaginatio-
ne differat. 5
Sensuum principii quoddam Ima-
ginatio. 5
Sensus an sensibile prius. 255
Sequi quid. 162
Sensibus feriantibus cur Imagina-
tione per somnum agamus. 6
Sibilus quando significatiua uox
aut non. 29
Significare & ad significare quo-
modo differant. 30. 46
Significatio dictioq; in omni
Oratione ex necessitate spe-
ciantur. 70. 77
Significatione quæ contineatur
Orationis differentia. 70. 78
Signum. in dict. Nota.
Similia errorem pariunt. 161
Simulacrum & Nota quomodo
differant. 18
Simplicium uocum compositio
quæ prima, quæ secunda. 4
Simpliciter quid significet. 28
Singulari diuiduum est, atque in
mutatione uersatur. 135
Singulari quod. 85
Singularis propositio quæ. 89
Singularis & particulares propo-
sitiones quomodo differant. 90.
Singulari cur finitam Theo-
phrasus nominet. ibi.
Singularis a simpliciter uniuersa
li ex aduerso diuiditur. ibi.
Singularis oppositæ an prorsus
contradictoriæ. ibi.
Singularium oppositio propo-
sitionum qualis. 90. 109. 111
Singularium quæ uera, uel falsa
in qua materia. 130
Singularis quomodo uerum. 20
falsum diuidant in futuris con-
tingentibus. 131
Singularis negatio qualis. 146
Singularis cur nequeat Prædica-
tum fieri Subiecto extrinse-
cus addito. 171
Singularium circa naturam tem-
poris mutationem spectatis
non uniuersalium. 182
Singularibus in ipsis rogatum si
inficari uerum sit, uerum quo
que esse affirmare. 138
Singularibus in ipsis Affirmatio
transposititia uiribus Nega-
tioni simplici par in uniuersa-
libus non contradicenti, ue-
rum contrariis. 189
Socratis simulacrum. 8
Sol cur male. gen. 34
Sol Rex. 37. 133
Solum quid significet cū est No-
men. 217
Solum quid significet cū est Ad-
uerbium. 218
Solum quomodo Prædicato sun-
gatur. 217
Solum an modus ibi.
Solum ascentitia Præfinitio qualis
& quid significet ibi.
Solum quando modus. ibi.
Solum ex quibus consistet Præfi-
nitionibus. 217
- E liii

I N D E X

- Sonus & uox quomodo differant. 28
Sophista quot modis fallere cogitur. 84
Species pro ratione. 244
Species utrum sit oportet Contrariorum. 256
Species inter contrarias maior dimensio, quam in specie quolibet ab eo quod est ad id quod non est. 263
Species in dict. Genus. 18
Specie eadem ubique similia. 18
Specificata est differentia præsertim postrema. 18
Speciebus in ipsis primum quando distinctiones faciunt ascititæ Præfinitiones, quando uero in Individuis. 88
Speciebus de solis quando enunciamus, non etiam de Individuis. 89
Speciebus expertes Accidentium ob incorpoream immutabilemque sui ipsarum naturam. ibi.
Species cum una ex suis ipsius natura sit, comprehendere unireque perhibetur perpetuæ Individuorum generationis infinitudinem. 98
Speciem supra omnem non ens quod. 213
Speculatricis uirtutes. 236
Sperma cur neutri generis. 35
Stoecheon. i. elementum unde Græcis dictum. 21
Stoici quomodo species nominant singulas orationis. 2
Stoici quot species enumerant orationis. 2
Stoicis quid sit Diabile. 16
Stoici recte ne & quomodo Rectum casum esse affirmant. 41
Stoicorum constitutio de subiectis terminis in propositionibus. 43
Subalternæ quæ & unde dictæ. 92
Subcontraria quæ. 255
Subcontrariæ quæ & unde dictæ. 91
Subcontrariæ quando simul ueræ. 110
Subiecto potior priorque Prædictatus. 86
Subiectum circa idem Contradictiones quod. 87
Subiectum uel materia, uel materiæ analogum. 88
Subiecti differentie in Propositione. ibi.
Subiectis ascitæ Præfinitiones seu græce Prosdiorsimi quid significant. ibi. 95
Subiecti ex diuisione Propositiones quot & quæ. 88. 89
Subiecto ne addatur negatio particula in Propositionibus præfinitis: ut ex Affirmatione fiat negatio. 94. 95

I N D E X

- Subiectorum ne partes Ascititæ Præfinitiones adhibeat. ibi.
Subiectus terminus in Propositione. qui. 7. 94. 195
Subiectus omnis in Propositione, Nomen est. 44.
Subiectum nunquam Verbum. 46
Subiecti prædicari nequaquam conuenit rebus: conceptibus ad primum nulloque medio, atque horum nomine uocibus. 20
Subiiciatur ne unquam Verbum in Propositione. 88. 48
Subiecti præfinitæ uelut formam adepti a Præfinitionibus. 94
Subiectis cur semper adhibeantur ascititæ Præfinitiones. 202
Subiectis quibus non explicetur ascititæ Præfinitiones ibi.
Subiecto infinito prædictæ Propositiones totidæ quot finito. 157
Subiectus finitus uel infinitus Prædicato eodæ manente species diuersas facit Propositionum. Prædicatus finitus uel in finitus manente eodem subiecto, non. ibi.
Subiecto infinito utentes Negationes quomodo fiat ex Affirmationibus. 177. 181
Subiectus quibus extrinsecus addi queat Propositionibus ut Propositione tota Prædicatum fiat, quibus. non. 170. 184
Subiectis ab ipsis discrimen nolum circa Propositiones selectas sequentes. 211
Subiecto utentium Propositionum consequentia finito. 182
Subiecto utentium Propositionum consequentia infinito. 191
Subiecto non copulatur modus. 217
Substantia quando prædicetur per accidens. 209
Substantiæ primæ, actus sine potestate. 248
Substantialiter coalescentia plura Prædicata uel Subiecta Propositionem unam faciunt significatu & uoce. 198
Substantialiter prædicata coherere inuicem uel simpliciter uel ex parte natura idonea sunt. 198
Substantialiter prædicata quæ ne fiatur ordine. ibi.
Substantia de accidente præter naturam prædicatur. 207
Substantia compositio uel diuisio sola ueri capax & falsi. 24
Substantia compositio uel diuisio qualis. 23
Substantia compositio uel diuisio solus est Enunciationis ibi.
Substantiæ priores actionibus personis. ibi.
Substantis ex solis significatis ne quid Oratio fieri. 69
Substantis coherescunt Acciden-

I N D E X

- ria: non substantiæ substantiisneq; Accidentibus accidentia. sibi.
Substantis nihil rest contrarium. 100
Substantis quæ non opposita priuatio. 100
Substantias non solum ipsas velut cernit Dii, sed earum quoque facultates functionesq; tum quæ secundum naturam sunt, tum quæ præter naturam. 136
Substantiam vniuersalemq; eorum quæ sunt, definitiones significat. 9
Suppositiones disiunctiue prolatas Arist. sese inuicem sequi. 107
Suppositiua oratio Stoicorum quæ & quatenus differat ab Enunciatiua. 3
Suppositiua oratio species Enunciatiuæ quæ: & quid significet. 3
Suppositiuam orationem cur non tradat hoc libro Aristoteli. 3
Suppositiuæ orationi perfectio a prædicatiua. 3
Suppositiuus syllogismus quomodo fidem sibi arrogat. 3
Suppositiuus syllogismus cur simpliciter dici nequeant syllogismi. 3
Suppositiua oratio prædicatiuæ ortum refert acceptum. 3
Suppositiua oratio coniunctiue una. 71
Suppositiua oratio quomodo magis una quam oratio illa quæ unum habet per copulatiuam coniunctionem. 71
Syllogismi simpliciter notitia intentionem præcedat demonstrationis. 2
Syllogismi simpliciter notitiam antecedentia. 2
Syllogismi qui simpliciter dicantur, qui non sine additione. 3
Syllogismi dialectici quæ pars uel non, Propositio dialectica. 104
Symbolum quid significet Stoicis. 43
Syriani enarrationes. 254
- T
- T A B L E nomen quibus comparatur, uel non. 249
Temporis mutatio circa singularem naturam, non vniuersalem spectari. 182
Tempus cur ad significari a verbo dicatur: non autem significari. 30. 46
Tempus ne significet temporale nomen. 30
Tempus quomodo significetur. 30
Tempus quomodo ad significetur.

I N D E X

- Terza Verbo. 46.
Temporibus ab ipsis fieri etiam quædam Propositionum differentiæ. 90. 129
Temporis mensuræ cum Vniuersi substantia simul apparent. 133
Tempus quæ metiatur: uel nō. 133
Termini in propositione quorū esse possint. 7
Terminus qui differat a voce Simplicis, Nō, Verbo, Dictione. 9
Termini qui misceantur inuicem, uel non. 10
Terminus quid significet Aristoteli. 36
Terminorum coherentia quæ. 87. & quorūplex.
Terminorum transpositio quæ Propositionum non mutet, quæ uero mutet. 193. 194
Terminorum transpositio quibus aliquid asserat momentaneum non. 192
Terminorum transpositio quorūplex. 103
Terminorum differentia penes uocem & significatum. 197
Terminorum alter uel uterque si definitio sit quō Propositionem unam faciat, uel plures. 200
Terminos priuatiuos esse non oportet sed propositiones faciendis Negationibus. 226
Terminis in ipsis est spacium maximum haud uero non terminum ad terminum. 36
Terra cur form. gen. 34
Theologicum quomodo sit theorema de futuris contingentibus. 85
Theophrastidici. 163. 90. 163. 163
Timo odio prosequens homines. 115
Tolerantes Lacedæmonii.
Totius diuisio in partes qualis. 5
Totum in d. Partes.
Transpositiua propositio qui & cur dicat a Theophrasto. 162
Transpositiua Negatio simplici Affirmationi consentit. Affirmatioq; Negationi. 163
Transpositiua Negatio amplior est simplici Affirmatione. & Negatio simplex Affirmatione transpositiua. 163. 168
Transpositiua quō sese habeant ad priuatiuas. 165. 168
Transpositiue Affirmationes Negationes uel non simpliciter Affirmationes uel Negationes. 169
Transpositiua Affirmatio an simplici coexistere unquam in eodem possit. 172
Transpositiue priuatiuæ & Simples præhænt quomodo sese habeant inuicem. 173
- V
- V A C V V M Aristotelicum nomen significat rei consonum. 36

I N D E X

- Vides apud Græcos. i. nullus quomodo compositum sit, & quid significet. 95
Vides & Vthis quomodo conueniant, differantq. 97
Vel pro &. 208
Verbum est solum propositionē integram præstat ex tertio apud predicato consistente. 208
Verbi finitio quæ. 158
Verbum aliud quoque prædicatum pro uerbo est prædicatur. 178. 179
Verbū finitū an Negatio sit. 190
Verbo infinito proferēdo minus uerū sumus quam finitū. ibi.
Verbo infinito quid addēdum ut uerū sit aut falsum significet. 191
Verbi definitio secundum Platonem. 38
Verbi casus an sint. 42
Verba quæ cōstructa casibus orationem ueram aut falsam reddant. 43
Verbum quando ueniat appellatione Nominis. 43
Verbum quid. 46
Verbum semper nota eorum quæ de alio dicuntur quomodo. 46
Verbum quomodo adsignificare tempus dicatur. 46
Verbo quæ communia cum nominibus quæ non. 30
Verbum quid significet prima rationes quid secunda. 31. 46
Verbi significatio quō differat a tēporalis Nis significatiōe. 30
Verbum infinitum. primus uocauit Arist. 36
Verbi genus. 38.
Verbi materia quæ uox quæ genus eiusdem. 28
Verbum unum ex principiis Enunciationis. 6.
Verbum quō differat a Nōte, Dictione, Terminō, uoce simplici. 9
Verba quæ dicantur. 9. 12
Verbum non omnino pars enunciationis. 13
Verbi duplex usus in propositione. 13
Verborum cum nominibus quæ copulatio in Enunciatione uerum aut falsum nō indicet. 25
Verbū quot modis capiatur. 25. 51. 205
Verba quæ per se uerū falsum uel significare uideantur. 25
Verbo cur prius nomen. 28
Verba quis significant. 28
Verbis quando Græci iungant articulum. 44. 49
Verbum cur apprædicari nullum præter quam ipsum, est, posuit. 167. 178. 208
Verbo prædicari modi op' eē oīno ad perfectā Enunciationē. 234
Verbum infinitum quod & unde dictum. 46. 50. 2
Verbi casus qui, & quomodo a uerbo differant. 46. 51
Verbis solis consistentes Orationes quæ. 46
Verbum cur semper prædicetur

I N D E X

- subiiciatur nunquam. 46
Verbum notæ uocabulo dictum a Platone ante Arist. 46
Verbum quomodo prædicetur ut in subiecto. 47
Verbum quomodo prædicetur ut de subiecto. 48
Verbum an subiiciatur unquam in propositione. 49. 44. 58
Verbis quatenus significantur Actiones Passionesq. 49
Verba Infinitui modi quomodo uerba, quō autē Nomina. 49
Verbum prædicatum quando nihil a Nōmine differat. 50
Verborum infinitui modi significatio. 49
Verbum indicatiui modi quomodo subiectum fieri possit in propositione. 50. 16
Verbum proprie quod. 51
Verba si per se proferantur, nomina sunt. 50
Verba significant aliquid non tamē sit ne an non sit. 52
Verbum inter simplices uoces uerū falsumq. admittere posse maxime uidetur. 53
Verbum communissimū. quod. 54
Verborū partes nihil significant, quoniam sola pronuntiatione partes sunt. non etiam ui significandi. 61.
Verbū omnino est, uel casu uerbi, forte uero aliquando & infinitum uerbum Prædicatus in propositione. 67. 157
Verbum dictionis tantum appellatur uocabulo, non etiam Enunciationis. 73
Verbo reuera non continetur Interrogatio. 73
Verbis quoque inest Acquiocatio. 84
Verba etiam finita nomine uocari Affirmationum Negationum uero infinita. 110
Verum & falsum in quibus entibus, quibus non. 6. 20
Verum & falsum an in rebus simplicibus compositis ue. ibi.
Verum esse quid aut falsum quando dicatur. ibi.
Verum & falsum quotuplex. 19. 20. 25
Veritatis & falsitatis gradus in entibus. 20
Verum & falsum in compositione est ac diuisione. 24
Veri nihil significant aut falsi Nomina uel Verba etiam composita, nisi quid eis addatur. ibi.
Veri capax uel falsi compositio uel diuissio quæ sit quæ ue non sit. 25
Verum aut falsum quæ non indicet Nominum copulatio cum Verbis in Enunciatione. 24
Verum quod ab omni falsi oppositione exemptum. ibi.
Verum & falsum quæ per se Verba significare uideantur. 27
Verum falsumq. an significant

INDEX

per se verba. ibi.
Verū falsum ue significat iterro-
gatio responsioni cōiuncta. 75
Veritas imago est essentie rei. 91
Veritatis inuentio finis logicæ
facultatis. 97
Verum uel falsum non definiunt
tur futura contingentia. 128
Verum uel falsum ut significet in
finitum nomen uel uerbum quid
addendum. 190
Vespertilio auis & non auis. 221
Virtutes purificæ. 135
Virtutes speculatiues. 136
Virtuti quomodo contrarium ui-
tium. 205. 258
Virtutes agent ad proxima uitia
Oratores accusando: defendē-
do, uitia transferunt ad pro-
pinquas uirtutes. 291
Virtutes quæ quibus confines
uitiis. ibi.
Vitium extremus delapsus a Vir-
tute. 242. 257
Vitium in dia. Virtus.
Viuendi uires animæ quæ. 4
Vniuersalis affirmatio in quam
transeat Negationem negatiua
addita particula est uerbo. 119
Vniuersalis Affirmatio in quam
transeat Negationem negatiua
addita particula ascititiæ Pre-
finitioni. ibi.
Vniuersaliū comprehensione an
Bruta impartiantur. 134
Vniuersalis Negatio qualis. 157
Vniuersalis Affirmatio quæ cui

uniuersali consonet uniuersali-
ter Negationi. 182
Vniuersales uniuersaliter affir-
matio & Negatio neque simul
ueræ neque in eodem. ibi.
Vniuersalium natura non agno-
scit temporis mutationem. 83
Vniuersalis negatio cur in seipso re-
flectatur Affirmatio non. 186
Vniuersalibus in ipsis si uerum sit
interrogatum insinuari, uerum
esse etiam negare. ibi.
Vniuersale quō differat ab equi-
uoco. 68
Vniuersale quō differat ab omni-
preshione. 101
Vniuersale quid. 85
Vniuersaliter quō enunciemus in
uniuersali. 85
Vniuersalis propositio quæ. 85
Vniuersales uniuersaliter propo-
sitiones, & nō uniuersaliter quo-
modo differant. 90
Vniuersales ut particulares pro-
positiones quæ. ibi.
Vniuersalis simpliciter ex aduer-
so a singulari diuiditur: uniuer-
salis autem uniuersaliter a par-
ticulaci. 90
Vniuersales uniuersaliter an faci-
ant Contradictionem. 91
Vniuersales uniuersaliter quan-
do simul falsæ. ibi.
Vniuersales uniuersaliter cur con-
trariæ uocentur. ibi.
Vniuersales uniuersaliter num-
quam simul ueræ: quando si-

INDEX

mul falsæ. 92
Vniuersales non uniuersaliter un-
de dictæ. 99. 101
Vniuersalium non uniuersaliter
appellatione cur non ueniant
& particulares. 99
Vniuersalium cur sole impræfiri-
te significant quandoq; cōtra-
ria. 200
Vniuersales quæ Affirmationem
ac negationem faciant penes
predicatum: quæ penes.
Vniuersales quæ Affirmationem
ac Negationem faciant penes
preshiones. ibi.
Vniuersaliter predicare uerum
nō est in uniuersali predicato. 101
Vniuersalium uniuersaliter ap-
pellatione cur uocet Aristoteli &
Contradictorias. 109. 110
Vniuersale an particulare deteri-
us in Negonibus. 112. 114
Vniuersalia particularibus priora
in predicando. 106
Vniuersalium Subiectorum &
Predicatorum numerus. 118
Vniuersale quod contingenti cō-
ueniat. 127
Vniuersalis Affirmatio & nega-
tio an conuertantur in contin-
gentibus. 128
Vniuersi natura una. 20
Vna quomodo res quælibet sit. 69
Vnus & aliquis quatenus conue-
niant, differantq; 76
Vnum quodam pacto significat
& infinitum nomen. 155
Vnum quotuplex. 157
Vnum quomodo sit infinitum
Nomen. ibi.
Vocatiua oratio qualis. 2
Vocatiua oratio appellatiue no-
mine a Stoicis dicta. 2
Vocatiua oratio quō a concupi-
scenti facultate prodeat. 5
Vocatiua oratio uel solo uno cō-
stans casu. 42
Vocatiua oratio unde dicta. 5
Vocatiua oratio an solo constare
possit Nomine, ut Atride. 58
Vocatiua oratio quomodo a uo-
catione differat. ibi.
Voluntatis ne libere sit opinio. 137
Voluntas in quo genere faculta-
rium anime. 5
Voluntates cōsultorie cur laude
uel uituperatione dignæ. 131
Voluptas quotuplex. 20
Voluptas quæ magis uera uel
falsa. 20
Vox simplex quomodo differat
a Nomine, Verbo, dictione,
Termino. 9
Vocum simplicium quæ prima
compositio, quæ secunda. 3
Vox an simpliciter genus ora-
tionis. 15
Vox quæ Orationis materia, No-
minisq; & Verbi quæ genus.
15. 20. 28
Voces non omnibus eedem, ut
neque literæ. ibi.
Voces & literæ signa primū sunt
affectuum Animæ. ibi.

I N D E X

- Voces significantes quid primū & p̄xime significet, qd deinde. ibi.
Voces significantiæ rerum sunt p̄ medios cōceptus Animi. ibi.
Vocū causē cōceptus Mentis. ibi.
Vocum uis. 17. 19
Vocibus nō utentes illdē, cur neq̄ eiisdē cōsortes sint ciuitatis. 9
Voces & literæ positione cōstant res & Animi cōceptus natura & quāmobrem. ibi.
Vocibus magis positione sunt literæ. ibi. 22
Voces positione an natura sint, quāsitum ueteribus. 18. 22
Voces eadē possant alis aliisq̄ describi literis. 19
Vocibus conuenit predicari subtili q̄: ad prædicationē propter conceptus animi. 20
Voces natura esse. Nomina autem & uerba ex conposito, unde palam fiat. 21
Vocis unde materia. 23
Vocis vñ grauitas & acumen. ibi.
Vocis unde articulata explicatio ibi. 28
Vox quid. 28
Voces natura significantes q̄. 28
Voces natura significantes an nomina. ibi.
Vocis natura significantes in Nomine quæ. ibi.
Voces infantium conceptum Mētis nullum, sed affectus quosdā ac dispositiones notant. 29
Vox articulata cur aliter litera
- ta dicatur, articulata uero aliter illiterata. 29
Vox articulata uel inarticulata unde dicta. ibi.
Vox q̄ significatiua & literata. ibi
Vox q̄ significatiua & illiterata. ibi
Vox q̄ nō significans literata. ibi
Vox quæ non significans nec literata. ibi.
Voces Rutorum, cur soni illiterati dicantur Aristoteli. 30
Vox omnis subiecta ī propositio ne, Nomen est. 44
Vocum significantiarum dux tantum species, etiam secundū Platonē, Nomen, & uerba. 46
Voces inter simplices uerum falsūq̄; admittere, posse maxime uidetur Verbum. 52
Vox articulata ex nostro instituto constat. 56
Vocis simpliciter instrumenta quæ sint: quæ.
Vocis articulata. 60
Vocifera facultas animarum in nobis cognoscendi uel appetēdi facultatū instrumentū. 64
Voces contemplatiue Orator, Grammaticusq̄; ut uoces sunt Philosophus rerum comprehensionis gratia. 63
Vocis differentia. 66
Vtis & Vdels quomodo conueniant, differantq̄. 96
Vtrum liber q̄ & unde dictū. 143
Vtrumlibet uelut centrum contingit. ibi.

F I N I S

AMMONII HERMEÆ
PRAEFATIO IN ARISTO-
TELIS LIBRVM DE INTER-
PRETATIONE.

ELEBRIS quidem apud Philosophos, nec quāquā ignobilis Aristotelis de Interpretatione liber est, tum præceptorum quæ in eo traduntur frequentia, tum dictionis difficultate. Eoq̄; factum est, ut complures in hunc studiū multum Interpretes contulerint, ac commentationis. Quod si, Procli diuini Præceptoris nostri Platonici successoris, qui Veterum placita interpretandi facultatem, ac scientiarum naturæ rerum iudicium ad humani ingenii summum exercuit, memoriæ proditis enarrationibus, quidquam quod ad libri perspicuitatem faciat in medium adducere uel nobis liceret, magnas certe Deo studiorum ac literarum præfidi gratias ageremus. Sumatur nobis itaq̄ expositionis exordium, caput quinquē illorum explicatio quæ Auctoris explanationem antecedere consueuerunt, ac quodnam libri de Interpretatione propositum sit, quem inter ceteros Logice Aristotelis translationis libros locum obtineat, quæ huius ipsius de Interpretatione tituli cā habeatur, germanū quoq̄; ac legitimi opus hoc eē Aristotelis, postremo quæ omnīque libri huius in capta diuiso sit apiamus. Nā quid liber de Interpretatione philosophari uolenti afferre utilitatis possit requirere, ubi ipsius nobis propositum apparuerit, superuacua esse ostendet diligentia. Quod igitur hoc tandem est propositum, id enim definire præ ceteris necessum est: et q̄; deinceps cuncta connectere. Atque hoc ut distincte articuletq̄; percipiamus, ea sunt memoria repetenda quæ in Prædicamentorum prælectionis præfatione descriuimus: inuentionem inquam Demonstrationis finem esse. Lo-

Ammonio in perihier.

A

P R A E F A T I O

hæc facultatis huic autem simpliciter syllogismi notitia antece-
dit; priorem hæc rursum esse simplicium orationum cōtemplatio-
nem quæ syllogismi componunt: huic uero cōprehensio præce-
dere simplicium uocum per genera, ex quibus simplex oratio cō-
stituitur. Itaque cum in Prædicamentorū libro, simplicium nobis
tractationem uocum tradiderit Aristoteles, hic simplices nos ora-
tione docere instituit, quæ ex uocum simplicium absoluantur cō-
textu, uelutq; in medium pferuntur ab iis qui in cōgressibus syl-
logismo phare quidpiā uolunt: quæ ueteribus Propositiones no-
minantur. Verum cū species quinque sint orationis. Vocatiua, ut
Atride o beate. Imperatiua, ut I celeris perge Iri. Interrogatiua,
ut Qui genus: unde domo. Optatiua, ut Iuppiter & nūque uoti
nam pater, prætereaq; Enunciatiua, quæ de re quacūq; decerni-
mus, ut Et Dii uero omnia nō sunt immortalis est omnis Animus,
non de simplici nos oratione omni docet hoc tractatu Aristote-
les, uerū de sola enunciatiua: neq; id iniuriæ: quando capax uerita-
tis falsitatisq; species hæc sola est orationis sub eaq; Demonstra-
tiones censentur: quarum causa Logica omnis cōmūta Philo-
sopho est pertractatio. Porro Enunciatiua orationē Axiomatis
hoc est Effati uel Pronunciati nomine uocant Stoici: Optatiuam
Deprecatiua: Vocatiua Appellatiua, adduntq; his quinque ora-
tionum species alias: quæ ad aliquam earum quas enumerauimus
planè referuntur. Quandam enim Iurandi nuncupant, ut Hoc sei-
to nūc Terra. Aliā Exponēdi, ut Esto recta hæc linea. Aliam Sup-
ponēdi, ut Suppositū sit Terræ Solis orbis centrum esse. Aliam
Pronunciatio similem, ut Fortuna quam humanis sibi in rebus pla-
cet. Quæ omnes cum uerum falsūq; admittant, Enunciatiue sub-
iici ualent, Iurandi nimirum illa Dei testimonio, ea uerū quæ Pro-
nunciatio similis est quā intentiui Aduerbi adiectu Enunciationem
superante. Quintā autē præterea esse Addubitatiua dicit, ut Da-
uus uenit: quidnam futurū ut nūciat, quæ Interrogatiua eadem
plane est: eo solum differens, q; propositionā interrogatiui ante-
ponat. Rursum uero cū orationis duæ species sint Enunciatiua,
atque altera Prædicatiua, Suppositiua altera nominet, significū-
te quidē qd cui insit uel nō insit Prædicatiua ut cū ambulat So-
crates, dicimus, uel Socrates nō ambulat: (prædicamus enim am-
bulare uerbū de Socrate affirmatiue qdoque, negatiue nōsiquæ)
Suppositiua autē, quo existēte qd sit, aut non sit: uel quo nō exi-

P R A E F A T I O

3

stent: quid nō sit, aut sit indicante, uelut cū dicimus, Si hō est, est
animal quodque. Si est hō, lapis nō est. Dies nisi sit, nō est. Si dies
nō sit, nō est sol super terrā. Prædicatiua solā nobis Aristoteles
orationis enūclatiuæ speciem tradidit: quæ p seipsa pfecta absolu-
taq; sit, atque ad Demonstrationes usum aliat. Suppositiua autē
uelut manca, pfectionēq; à prædicatiua prorsus expectantē, nul-
quā honore in primis afficiendā censuerit. Nā suppositiui syllo-
gismi Transumptionē quā uocant siue Assumptionē quandoque,
uero & cōiunctū disiectū uel, qd rationē postulat, absque demō-
stratione capientes fidē sibi ex oppositione arrogarunt, siquis pri-
mas eorū suppositiones admittat. Itaque ad suppositiones has cō-
firmandas si suppositiua alio quis utatur syllogismo, huic alia rur-
sus ad suppositionum eius assertiorē pbatōne opus crit: aliaq;
ad illam id infinitum prodibit, si suppositiones munire suppositio-
nibus uelit. Quod si pfecta, nec quaquā inops fieri debeat De-
monstratio, usus planè exposcitur Prædicatiui syllogismi: qui pro-
positam rem absque ulla suppositione demonstrare proficetur. Ea
propter Prædicatiuos quoque simpliciter sic syllogismos, Suppo-
sitiuos autem hoc totum, syllogismos ex suppositione, haud uerō
etiam simpliciter appellamus: cum & alioquin, suppositiuæ Enun-
ciationes ortum prædicatiuis acceptum referant. Nam alterius
ad aliam prædicatiuæ propositionis uel consequentiam uel ad-
uersionem declarant, quas inter se connectunt uel copulatiua, uel
disiunctiua quam uocant cōiunctione ut una quæ ex ipsis cōstat
oratio esse uideat, atq; has ob res Prædicatiuam enunciatiuæ spe-
ciem orationis pertractat solam Aristoteles. Est ergo huiusce pro-
positum libri, ut semel explicem, de prima uocum simplicium
compositum disserere, quæ in Prædicatiua specie enunciatiuæ sit
orationis. Primam uero inquam quoniam facit & compositio sim-
plicium uocum syllogismos: non tamen primas sed ea quæ per ora-
tionum complexum in prima factum compositione perficitur.
Quamobrem simplices hæc orationes hoc quidem libro ipsas
per se cōtemplando, ut Enunciationes duntaxat, nec ut Propo-
sitiones inspectabit. in Resolutoris autem, ut partes eas ca-
piens syllogismorum simul quoque ut propositiones iure conse-
bit considerandas: Eas enim quasi ab iis pponantur qui syl-
logismo quidquam affirmare colloquentibus uolunt, sic Proposi-
tiones Antiqui nominant. Cæterum quoto liber hic loco etiam

sit collocandus, per sese ex iis quæ prodidimus nobis perspicuū est. Nā simplices orationes si inter uoces simplices mediæ sunt ad syllogismos, tradunt autē Prædicamenta simpliciu uocū cōtēplationē, orationē uero simpliciu hic qui in manibus liber est, Resolutoria syllogismorum, mediæ est is inter Prædicamenta & Resolutoria dubio procul statuendas: ut succedat Prædicamentis Resolutoris uero, ac cæteris omnibus facultatis, Logicae cōmentationibus antecedit. Quod autem præsens liber ac Logica hanc tractationem vrilis, hæc uero ad totam sit Philosophiā, ex superioribus dilucet. Ad hæc igitur rituli causam inspiciētes dicamus quid tandem intelligens Aristoteles Interpretationis uocabulo hoc pacto De Interpretatione, librum inscripserit. Haud enim sanè vel ipse, perinde atq; Demetrius, qui volumen describēde orationis forma composuit, eiq; sic De Interpretatione titulum indidit, orationis conficiendæ rationē, quasi de eā disputaturus hoc volumine sit, interpretationis nomine cōfer vocandam. Dicendū iraque est, cū nostra facultatum duplici genere prædita Anima sit, tū cognoscendū, tū uero etiā uiuendū, quod & concupiscendū nominamus. (cognoscendū eas uocō quibus res singulas nouimus ut intellectū, Cogitationem, Opinionem, imaginationem, ac Sensū. Concupiscendū uero eas quibus bona quæ uel sunt, uel uidentur expetimus, ut Voluntatem inquam Prælectionē, Irā, Cupidiniē.) species quatuor illas orationis, præter Enunciatiuā, ab animæ prodiū concupiscendū facultatibus inō agentis p se quidē ipsius, sed ad aliū se conuertentis qui conducere ad id uidetur posse quod illa cupit assequendum atque uel sermonem ab ipso exigentis, uel in Interrogatiua quam uocant orationē, uel rem. Quod si res sit aut ipsum illum indispici ad quem sermo est exoptantis: ut in Vocatiua, aut aliqui eius operā, eamq; uel à præstantiore, ut in Optatione, uel inferiore, ut in eā quā proprie nominant Iustionem. Solam uero Enunciatiuā ad cognoscendū facultatibus emanare: enūctariq; ab hac inolitā nobis rerum cognitionem ueram, uel uero similit, atque eo heri ut sola hæc etiam capax ueritatis sit, ac falsitatis, reliquarum nulla promde Aristotelem speciem hanc orationis enunciatiuā Interpretationis appellatione nominare, quasi quid sentiat Animus interpretantē, operæ precii esse ducere. Quandoquidē igitur, ut ipse huiusce libri docebit exordio, & aliæ præter Enunciatiuam orationes (nam deprecatio quoque

oratio est, inquit: Enunciatiua autem præsentis est contemplariōnis) idcirco de interpretatione librum inscripsit: perinde quasi hoc modo, an De Enunciatiua inscribas orationē, nihil intersit. An uero sit legitimus opus Philosophi, nemo in Aristotelis lectione uersatus, si tam orationis probabilitatem artificiosūq; & seuerū ac familiare philosopho præceptorum genus quæ in eo tradunt, tū cū aliis eius libris consensum respiciat, dubitandū existimabit præter Andronicum Rhodium, qui cum ab Aristotele undecimus fuerit, ipsum autē inter huiusce libri initia conceptus mentis Animi affectus uocantem audiuisset, addentemq; esse de iis in libris de Anima disputatum, quoniam ubi nam locorum in tractatu de Anima conceptus mentis Philosophus animæ affectus nominasset nequaquam uidebat, necesse esse duorum operū, huius illiusq; De Anima, falso inscriptum alterum Aristoteli dicere arbitratus est, magisq; hoc quam illud reuici oportere. Cæterum sciendū est loca in commentatione De Anima nobis haberi complura in quibus imaginationem passiuū intellectus nomine appellet Philosophus: Intellectus quidē, uelut intra seipsā cognobilē re obtinentis; eoq; differētis à sensu, qd quæ foris posita sensus cognoscit, horū, ut circa ipsa agat, prius egens præsentia, horū simulacra ac formulas imitata p sensus Imaginatio, ipsa in se habeat, atque exterrariū rerū opē nequaquā postulans possit incumbere. Quo etiam sit, ut sensibus feriantibus imaginatione p somnū agamus. Passiuū autē propterea, quod cum partitione quadam hac separatione quodlibet norit: perinde quasi essentia actionēq; à corpore separabile nequaquā obtineat: ac principiu quoddā sit sensus. Aristoteles ergo cū nihil animo nostro intelligi earum quæ hic rerum sunt sine passiuo hoc intellectu prodat in libris de Anima, nimirum cū inquit, Non meminimus uero, quoniam est hæc quidem in patibilibus, corruptibilis uero passiuus intellectus, citra quem nihil intelligitur: deinde: intellectiua itaque formas intelligit in phantasmatis & præterea: At cōceptus mētis primi quid intererit quo minus sint phantasmata? An neque alii phantasmata sunt, uerum nō sine phantasmatis, plane & in illis præfert cōceptus mētis Animi affectus nominare. Porro extendere affectus uocabulum ad Animæ quoque functiones omnes communius uidetur. Itaque esse, in libris, inquit illis, dubitationem, uirum affectus Animæ omnes sint & habentis communes, an quisquam sit uel ipsius Ani

ma prius qua solueda difficultate subiungit: Ex plurimis autem absque corpore neque pati, neque facere ullum uidetur, ut irasci, audere, concupiscere, demum sentire. At Intelligere, proprium uidetur maxime esse. Quod si quaedam hoc quoque sit imaginatio, vel non sine imaginatione, ne hoc quidem fieri potest ut sit sine corpore. Et ante haec in eiusdem tractatus exordio. Contemplari uero inquit ac cognoscere eius naturam atque substantiam requirimus: denique circa ea accidunt: quorum alii prius esse Animae affectus, alii uel ipsis inesse Animantibus illius causa uidentur communes. Ex quibus ipsis deprehenditur Animae quoque Rationalis nostrae intellectus: neque, uel si absque imaginatione fieret, tamen quin ipsam affectum nominet deuitare non supradicto uidelicet sensu, sed eo quod in ipsa, uis ad eam deducens, actioni cuiusque tempore antecedat. quod perinde est ac si perfectam imperfectam praere dixeris quo scilicet ab eius intellectus actione differat qui per se absolutus uocatur: comitatusque actione habet substantiam. Enimvero intellectum hunc nostrum uelut impatibile, imprimitusque dicit, atque ab omni corpore separabile, quibus ipsi rebus ab eo discernit qui Passius prius uocat: quique ab imaginatione, ut dicebamus, neutiquam differt. Ea de re cur nos non meminimus causa quoque exquirens, parte Animae illa qua esse ipso fruimur experte affectum esse inquit, passiuum uero intellectum posse corrumper, intelligentiusque huic nostrum qui corruptibilis est coniugata, obliuionis causam habere. quapropter non iure Andronicus falso libri ferri acceptum Philosopho suspicatus est. Reliquum nobis sit eorum quae ab initio proposuimus ut libri huius diuisionem in capita tradamus. Quare cum in quatuor segmenta perspicue diuidatur, primum de principis est Enunciationis orationis. Ea principia Enunciationis orationis uoco, quae ad eius praceptionem faciunt quo modo Geometriae principia dixeris Propositiones: Postulata: & quos Mentis communes conceptus nominat: quas Delineamentorum, seu Graece Diagramatum elementa appellant: das censuit in praedicationibus Aristoteles. Quandoquidem igitur inter docendum De propositionibus quiddam nomen: quiddam uerbum Affirmationem, Negationem, Enunciationem, ac Contradictionem uocabit, merito quid singula sibi haec uelint nomina prius nos edocet quam de propositionibus quidquam loquatur. Ac consentaneum sane erat ubi ea prius introductis cognita reddidisset, ad praecipienda ea quae proposuit transire. Hoc ergo

libri caput primum est, quod de principis, quae diximus. Enunciationis differit orationis. Quae tria deinceps sequuntur, propositionis postea nobis ipsas tradunt. Verum quoniam Propositiones ex uerbis solis aliae simplicibus duabus efficiuntur contextis, una subiecta, praedicata altera, cum dico Socrates ambulat (hic enim subiectus terminus dicitur Socrate, ambulat Praedicatus: quoniam in praedicatione omni oratione aliud est id de quo sermo habetur: aliud quod de illo dicitur. Ac uocat subiectum id quidem de quo fit sermo: quale hoc in exemplo est Socrates: quasi de se praedicationes accipiat quod autem de eo fertur, quale est hoc loco uerbum ambulat. Praedicatum quod de illo praedicetur celebraturque.) Quandoquidem igitur aliae, ut dicebamus, ex subiecto solo & praedicato Propositiones complentur, aliae appraedicatum quoque tertium obtinent, ut cum Socrates inquam iustus est, subiectum est Socrates, praedicatum, iustus, appraedicatum autem ipsum est uerbum: aliae praeterea & adiunctum habent. Modum qui quoniam pacto in subiecto insit, praedicatum indicat: ut Necessarium impossibile (sic enim non adynaton, quod admodum & non adynaton possibile interpretari toto hoc opere liceat.) Continens, Bene, Sapienter, Iustus cum Socratem dico multum esse contingit: uel edisserit sapienter Socrates: plures uero his terminos qui inuicem complentur ad propositionem unam conflandam, ne complecti quidem animo ualeas, caput libri secundum Propositiones tradit nobis simplicissimas. Et itaque de propositione, siue Enunciatione quae ex subiecto a praedicato constituitur. Tertium compositionis his: facta appraedicati adiectione, atque de propositione, uel Enunciatione ex subiecto, praedicato, ac tertio appraedicato erit compacta. Quartum propositiones eas docet quae cum modo praesentuntur. Itaque cum species omnes hoc pacto Perfectionis Aristoteles fuerit propositionem, ac fidenter non plures his contradictiones esse pronunciauerit, finem breui tractatui imponit. Ad calcem autem libri quaedam praeter haec exulcerabitur quae sunt a praesenti ipsa quoque contemplatione haud quaquam aliena. Quare his praemis de cetero tempus est nobis ad Dictionis explanationem descendamus: quae contorta cum sit, & plena argumentis, uerbisque referta sententis, atque ex breui permutatione totum quandoque sensum euariet, id quod in multis iam accidit exemplaribus, inuertam suis locis apponere operae precium esse duximus, quo quae dignosci quae nam emendatior esse dictio uideatur.

ARISTOTELIS LIBRI
DE INTERPRETATIONE
SECTIO PRIMA.

DE PRINCIPIIS ENUNCIATI-
TIVÆ ORATIONIS.

I

PRIMUM quid Nomen, & quid Verbum sit, pos-
nendum est. Deinde quid Negatio, & Assertio, & Enun-
ciatio, atque Oratio.

PROPOSITIONE, uti diximus, Aristoteli
est præceptionem tradere Enunciatiuæ nobis
orationis, Verum quoniam omnis ex nomi-
bus & Verbis oritur Enunciatio, velut cum in-
quam Socrates ambulat prius uero simpliciora
illis ubiq; sunt quæ ex ipsis constant cognoscen-
da, decens ob id maxime operis principium statuit Nominis ac
Verbi essentiae contemplationem. Nam uerbum PONE-
RE pro definiendum acceptum nunc est, quod cum de aliis
quoque significatis prodatur, hic id quod monemus, Definitionem
notat. Enim uero uerbum Ponere pluribus modis appellari con-
spicuum est, Suppositiones enim seu concessiones læpenu-
mero Propositiones nominamus: ut quando Positum sit dicimus vel con-
cedamus Theatrum tantum capere multitudinis: sit sane decem
cubitorum magnitudine: liceat vel Regem esse, quid tum faciet?
Positionum item vocabulo nuncupamus opiniones nobilis cu-
iuspiam in Philosophia Viri ab aliorum sententis alienas: ut mo-
ueri omnia quieteq; ea quæ sunt, haudquaquam impertiri: ut He-
raclitus affirmabat, vel Id quod est esse uanum: ut placebat Parme-
nidi. Propositiones etiam intelligimus consensu Propositiones vel

AVT NON EST VERVM ET FAL. 9

quemadmodum sanè & id quod communi lingua apud Græcos Al-
lelogia, hoc est Condictum vocatur, unde & Reponere dicimus,
confessionem uel pactiorem retractare. Sed & Aduerbia quæ po-
sitiua Græcis perhibentur, Positiones nonnulli appellantur ga-
meteon, pēteuteon, id est ducenda Vxor est, fides habenda. Po-
sitione præterea & ipsas appellamus Definitiones, quasi ante su-
biectas Demonstrationibus. Si enim perficiuntur ex his Demon-
strationes quæ substantiæ nomine rebus insunt, significant autem
Definitiones, eorum quæ sunt uniuersuiusq; substantiam, merito an-
tecedere Definitiones ac subiici Demonstrationibus debent.
Quin eo communius adhuc Demonstrationum principia absolu-
te omnia quæ medio carent, atque ex aduerso ab Effatis diuiden-
tur, Positiones Aristoteles putat uocandas cuiusmodi sunt Defini-
tiones uti commemorauimus, & Postulata, dicta græce Aetmata,
& suppositiones: quæ cum iam exigant Demonstrationē, sunt absq;
illa desumptæ: prout explicatum plane est in primo Demonstrati-
onum commentationum. Tot quidem, uel pluribus, etiam modis
dicitur ponere, sed pro definire in præsentia id usurpat Aristoteli:
ut uerbis illis QUID NOME, ET QUID VER-
BUM SIT subiungēdis declarari: hoc est pro eo quod nobis
Definitionem apertissime indicat. Cæterum quæsiuerit quispiam,
cur cum in uoluiſo Prædicamentorum volumine de simplicibus
egetit Vocibus, hic rursus de Nominibus dicere Verbiq; institu-
at, quorum utrunque simplicem Vocem esse constant. Ad quod di-
cendum sanè est, Vocem simplicem, Nomen, Verbum, Dictionem,
Terminum esse quidem subiecto inter se eadem solo autē respec-
tu differre: uelut Semen a Fructus, & Ascensus Descensusq;. Na-
ubi simplices Voces ut rerum, quibus inditæ sunt, significatijs co-
teplamur, ipsum hoc solum simplices eas Voces appellamus: ne-
quaquam hoc casu distinguentes à Verbis. Nomina, Quando ve-
ro quadam ipsis duplicitate conspecta, nonnullas earum Articulis
constructas inuenimus, alias minime. vel aliquas quæ tēpus quod-
dam adsignificent, alias secus, à se mutuo illas distinguimus. Ac iun-
ctas quidem Articulis, nec tempus adsignificantes quodpiam, No-
mina uocanda esse arbitramur. Verba autem, eas quæ connecti nō
possunt Articulis, ac secundum tempus quoddam dicuntur. At rer-
sus cum Vocem huiusmodi utranq; non ipsam per se sumimus sed
quasi Assertionis partem vel Negationis, tunc Dictionē, ipsam

10 SECTION I. DE IIS IN QVIB. EST

pactio docebit nos dilucide suo loco Aristoteles, nuncupanda existimamus. Cum vero ut in syllogismo consideramus, assumendas, Terminorum in illis nomen statuimus: ut in Resolutoriorum propositis explicabitur. Sic porro & Plato in nono de Legibus simplices Voces Terminos nominavit. Itaque eos inquit ad misceri inuicem Terminos, quorum expers medii est oppositio: ut calidum & non calidum. Interlimitium autem obtinere eos quorum est aliquod medium: ut calidum ac frigidum uel libens inuitumque quibus eo loco disputatur, utique cum vitium inolesees Animo medium habeant. quod nec pure voluntarii est, nec plane voluntati refragatur. Quandoquidem igitur tametsi idem subiecto sit Nomen, uel Verum simplicem dicere, tamen eo quem prodidimus respectu hæc mutuo differunt: prædicamentorum autem liber de simplicibus nos Vocibus duntaxat docuit, nihilque inter Nomina ac Verba scrutanda differentia laborauit: cuius usus frequens est ad Enunciativæ orationis meditationem: siquidem huius opera Subiectos in Enunciationibus terminos à Prædicatis dirimimus, ob id nunc speculatione de Nominibus & Verbis tractanda proponit, cum præfati commentationi coniunctissimam. Sed quia obire dixerit aliquis cum multæ sint quæ à Grammaticis partes Orationis vocantur, has nunc solas edocemur, Nomen & Verbum: Quoniam solæ hæc (respondimus) semotis aliis omnibus facere Enunciativam possunt orationem: ut cum dicimus homo valet. Ergo de solis hæc Aristoteles considerat hoc loco: quæ in Enunciativa omni oratione ex necessitate assumuntur, atque ad simplicem constituendam Enunciationem sufficiunt. Illud autem animaduersione dignum est, ex octo partibus illis vulgo notis Orationis, alias naturarum esse quarundam, simpliciter ve personarum significativas, uel actionum, uel passionum: aut cuiusdam harum coplexionis: ut Nomen, Pronomen, Verbum, Participium: quæ solæ etiam ad efficiendam satis esse Enunciativam orationem possunt: cum dicimus Socrates ambulat, uel Ego ambulo, uel Currens ambulat: Socrates currens est, quod si alterum ut Subiectum capitur, alterum in Prædicatum, alias uero non hæc, sed quandam prædicati ad Subiectum coherentiam in dicare: quod genus plurima sunt Aduerbia. Nam uel quo insit modo designat Prædicatum Subiecto, uel quando uel ubi: uel quoties, siue certo, siue incerto numero: uel quo ad aliud ordine: ut hic post hunc currit, aut ab hoc seorsum habitat, uel tunc similiter

AVT NON EST VERVM ET FAL. 11

vel quo magis, minus uel etiam inesse cum intensione: uel quo nos ipsum pacto inesse aut non inesse, siue ut contineat: siue ut affirmantes opinemur: aut etiam, quoniam modo affecti ad rem simus de qua enunciamus, uel ut dolentes uel ut admirantes: uel ut Enunciationem quoque præstantioris testimonio confirmantes: uel nostra interesse ostendentes prædicatum eligere, ut in posituiis vocatis Aduerbiis: uel clamore celebrantes Animi habitum supremo ipso Bono insignitum: quemadmodum in diuini fororis Aduerbiis, quæ bene se habere Numine afflatis indicant: uel etiam distam ab aliis Enunciationem per consensum amplectentes: uel per negationem, siue inficiationem reiectentes. Significare autem quo modo insit indicatiua in quam medietatis seu qualitatis Aduerbia ut bene disserit Socrates: Melanthius Ulysses calcibus, quod Græci lax, aduerbialiter dicunt, percussit. Apes racematum uolant, & quæ simul omnibus de quibus sermo est, uel non simul inesse Prædicatum declarant: ut una grassati sunt hostes, uel hinc inde. Nam & hæc qualitates quædam sunt: quandoquidem sub Quale concretio ac discretio referuntur. De cæteris eorum quæ enunciamus nihil præterea opus est addere: cum iis inpropatulo sint qui uel parum intelligere quid singula indicent possunt: Hæc itaque, id quod dicebamus, cum coherentiam quandam prædicati ad subiectum declarent, cōferre aliquid ad faciendas huiusmodi Enunciations uideatur. Reliqua significant quidē Aduerbia, non tamen utilia sunt ad Enunciationem: sed ad species quasdam alias Orationis: ut optandi significatiua ad Optatiuam orationem dehortandi uel adhortandi ad Imperatiuam ad Interrogatiuam uero, interrogandi. Quæ autem partes præter has Orationis dicuntur, ipse per se uel omnino significatione vacantes: ut articulus apud Græcos, Propositio, Coniunctioque, Ergo quæ naturarum ac, personarum, uel actionum, uel passionum significantur sunt. Aristoteles eas omnes in Nomina ac Verba partitur: Verbaque illa appellat, quæ secundum tempus dicuntur prædicatur ut in Propositionibus Nomina, quæ sine temporis proferuntur significato, uel usum cōplēt Subiectorum. Quæ autem in neutra ex his loca cōferunt, quæ aliis alioquin adiacent Propositionibus, inesse uel non inesse, aut aliquando, aut quo quā modo, uel quoties insit in subiecto Prædicati, aliter uel quæpiā eorum inter se respectu significantes, ne proprie quidē eas autumat partes Orationis nominandas,

Quem enim admodum asseres Navis partes proprie sunt clausi autem, stupa, & pix eas connectendi at totius uniendo causa adhibentur, eodem pacto & Orationi, conjunctiones, Articuli, Præpositiones, ipsaq; Adverbia vsum quorundam explent clausorum partes autem haud sanè iure dicerentur: quæ composita ipsa per se plura conficere nequeant Orationem. Non sunt itaque hæc Orationis partes: sed partes sunt Locutiones: cuius pars est ipsa quoq; Oratio: ut in Libro de poetica, proditum est, utiles q; sunt ad quandam partium inter se Orationis compositionem: cōstructionemq; ut vinculum quoque ad ascititiam deligatorū unionem, & colla eorum quæ illius opera cohaerescunt. Sed neq; colligatorum uel glutinatorum partes illæ, neq; Coniunctiones, vel Articuli, vel Præpositiones, uel Adverbia partes sunt Orationis. Enim vero a Locutione eo differt Oratio, q; ab soluta congeries Oratio sit vocum præsertim earum quæ res significanti illa absolute omnium quæ in differendi facultatem assumuntur. Habes & à Platone Orationis cum Locutione differentiam in Tertio de Republica traditam ubi Hactenus, inquit de Oratione, De Locutione vero posthac considerandum ac quæ nobis loquendum sit & quo pacto loquendum, erit omnino perspicuum. Ex quibus plane se ostendit Orationis nomine sententiam: Locutionis vero pronuntiationem appellare: seu per maxime necessarias partes fiat, Nomen & Verbum, secundum quam Oratio illa quæ prolatione continetur, ac proprie dicitur, spectatur: seu partes quoq; accipiat alias dictæ communis Orationis: quod perinde est ac si interpretationis dicas quæ iam ad venustatem ac certam compositionem respiciat. Placet igitur Aphrodisico Interpreti Adverbia quoq; in Nominibus censeri: quomodo & Pronomina, & quam Grammatici Appellationem uocant. Sed nulla videtur hoc præditum esse ratione: quoniam alia ex Adverbiis Nomina esse nequaquam putarentur, quod genus Adverbia sunt. asserunt di, uel negandi, uel prohibendi, uel quæ iusiurandis præponuntur ut per aliaq; plurima. aliqua uero ex eo quod a Nominibus deducta sunt quibusdam, uim ei cō. Nominibus eandem obtinere uisa fuerint ut bene & perspicue, à bono perspicuoq; uelut & iuste à Iustitia. Quod si hoc ita se habeat, legendum, nauigandum. quæ apud Græcos aduerbia sunt, uerba, non nomina appellabimus, quia si facta ex eo quod est legere, uel nauigare oportere. Sed non

est rationi cōsentaneum uel uerba hæc, uel priora illa nomina dicere, quoniam nec subiici in Propositionibus, nec prædicari horum aliquod potest: quorum alterum Nominis Verboq; vsum venire est necesse. Nam nomen quidem Perspicuum in oratione quæ locutus hic de interpretatione perspicuus est, inquit, prædicatum inueniens: perspicue non item. At uero nec compositum aliquod fieri Prædicatum: ex ipso & eo de quo aduerbium perspicue dicitur affirmabimus, quale est perspicue enarratur: quemadmodum in hoc mortalis homo: & adulterinus Denarius. Sic enim talium Affirmationum fieri Negationes eodem modo oportebat quo illo rsi quæ simplex aliquod Prædicatū habet, ut in compositis teuera Prædicatis cōringit. Nā ut huius Mortuus, hō est, affirmatiōis negatio est Mortuus, hō nō est, huiusq; Mortuus defunctus uita ē hæc, Mortuus, uita defunctus nō est hic illius etiā Mortuus, uita defunctus Homo est, hæc mortuus uita defunctus hō non erit Negatio. At i Propositionibus cū Modo, diuersus fieri Negatiōes nec ut in his quæ Modo carent necesse est. Huius namque affirmationes. Socrates ambulat. Negatio est Socrates non ambulat. At huius Socratem ambulare possibile est non hæc Socratem non ambulare est possibile: sed hæc Socratem ambulare non possibile est: prout planissime nos Aristoteles postremo huiusce operis docebit segmento. Quapropter Enunciatiua ubiq; inquit Orationem ex Nomine componi & Verbo, in eaq; dissoluit: perinde quasi solas has pprie partes putet Orationis vocandas ipso Esse: uel non esse alias de quibusdam absq; medio prædicandis: cū partes tunc fiant Propositionum: ut in his Socrates est: Socrates non est: neque à subiectis diuarent. alias in Propositionibus quæ uel tertium Apprædicatum, uel Modum adiacentem habent assumendis: quæ, ut in Resolutoriorū procemiis edocebimur, Propositionis addi partibus dicantur: uel ab iisdem diuidantur huiusmodi quidquam sustinere. Quo circa pars Enunciationis aut Nomē sit prioris oportet, aut Verbum pars omnino est Propositionis, nimirum cum de subiecto nō est sese prædicatur, quasi actionem debeat, uel passionem, uel simpliciter essentiam, priuationem, uel subiecti indicationem: sed prædicati gratia capitur cum subiecto concinandi. Quod autem recte hæc nobis prodantur, uel ex ipsa partium Orationis a harum appellatione constat quæ præter Nomen & Verbum dicuntur. Pronomen enim ceu Nomen non naturarū aliquarum, sed

per sonarum simpliciter, ita nuncupant, & Participium, quasi partē
ambos capiatur, Nominis inquam & verbi quāvis magis, cū signi-
ficatiōū quorūdā tēporū sit, ad Verborū proprietatē declinet. Ar-
ticulum autē, velut appensum Nominibus, relationēq; habens ad
illa. De Propositione, vel Adverbio, vel Coniunctione quid etiam
opes est dicamus? ex quibus Præpositionem sic nominant, quasi
Nominibus Verbisq; præponatur. Adverbium, eū talī modo cō-
plicetur Verbis. Coniunctionem quasi seunctas Orationes colli-
gantē. Cæterū cōcedere Aristoteli videri quibūdā locis cōperies
partes quoque Orationis communis omnes appellari. eaq; de re
partes orationis quādam esse significatiuas post affirmabit: per in-
de quasi non nullæ quoque significati careant, nisi aliqua nobis
verborum illorum accomodatior expositio videretur, nihil sane
habens quod iis quæ modo prodidimus repugnet. **DE INDE
QVOD NEGATIO, ET AFFIRMATIO, ET
ENUNCIATIO, ATQVE ORATIO.** Tres quidē
esse qui proprie dicantur Divisionum modi, Generis in species to-
tius in partes, Vocis & quocūq; in significata diuersa, diuisiōq;
Enunciationē in affirmationem Negationemq; conspicuum est. Di-
cimus enim partem alteram Enunciationis affirmatiuam esse, alte-
ram negatiuam. Quæ situm vero est ab Aristotelis Explanatori-
bus quonam pacto in Affirmationem Negationemq; Enunciatio
dirimatur. Atq; alii, velut aphrodisiensis Alexander ut æquiuoca
vox in diuersa significata ipsam disungi, alii cū genus in species
ut Porphyrius Philosophus, dicere maluerunt. nemo enim distra-
hi tanquam totum ipsam in partes fateri ausus, est quoniam neque
totum diduci in similes partes videtur: siquidē Affirmationis ad
Negationē haud leue discrimen est. neque in dissimiles: quando
nequaquā pars utraque totius nomine vocaretur. Quo igitur mo-
do se se verum habeat, præstetq; Porphyrii Philosophi sententia, p-
cessu commentationis nostræ suo loco demonstrabimus: nimirum
ubi proditas ab Aristotele finitiones illarū exponemus. Nunc
primum illud monendū est, verbum **PONENDVM** hoc est
definendū communiter in iis capi oportere, Deinde ponendū
quid sit Negatio & affirmatio, & Enunciatio, atque Oratio. Ad
hæc, dici quatuor enumerata post Nomē & Verbum definire opus
esse, quoniam propositum est, ut docuimus, Prædicatiuam speciē
tradere Enunciatiuæ orationis. Hæc autem aut Affirmatiua est

omnino, aut Negatiua. Ergo de Affirmatione & Negatione do-
ctum oportuit: quare de communi, quoque earū genere, Enuncia-
tione. Verū quoniam & Enunciatio inter species Orationis quæ
dāna est, eratq; in finitione Enunciationis Oratio capiēda, pro-
pterea qd & genera omnia finitiones cōplent suarū specierū, no-
tiora autem esse conuenit quæ ad docendum de quauis re assu-
muntur, eo quod per illa declaratur, ob id necessaria esse & Ora-
tionis contemplatio uisā est: quasi anteire Enunciationi debeat.
Si quis vero in quæstione adduceret, cur non genus quoq; Ora-
tionis Vox eadem de causa cōmemorari meruerit, perinde quasi
debeat vel ipsa, finitione explicari. Dicendum naturalis disputatio
nis esse de Voce differere: quoniam Vox solius est opus Naturæ:
quo modo videtur: & audire. uocales enim natura sumus. At oratio
& Enunciatio, atq; species huius Affirmatio Negatioq; uoces quæ
dā certe sunt: sed q; speciē nascuntur & tali vel tali ratione, pro-
ferantur, à nostra notionē accipere, quapropter quædā ipsis quo-
q; priuatiū tributa est à Naturalibus diuersa tractatio, quam Lo-
gicæ hæc est Rationalem nuncupant. Ergo nec simpliciter ge-
nus Vox est, ut quidam putāt, Orationis, Non enim fieri potest, ut
cum natura sit Genus, non sit & species natura, sed si modo sit, in-
sitæ Vocis orationi, simpliciter Vocem genus esse dicendum est.
Ad ipsam Orationem uero materiæ loco Vocem capi dicemus
id quod uel ipse in quinto de Animalium generatione Aristote-
les, ubi penes uocem differentias Animalium contemplatur pronū-
ciat, sed genus eius non est, ut planius ex sequentibus constabit.
Quod si quis quodnam igitur sit genus Orationis requirat, huius
quanti diuisio in Prædicamentis tradita ad memoriā reuocan-
da est. Cæterum attendendum in enumeratis: quatuor illis Aristo-
tele sumpto à deterioribus principio perfectiora atq; à magis par-
ticularibus ad uniuersaliora euadere. Perfectior enim res Affir-
matio est Negatione, ut pote essentiam significans: Negatione
essentiæ priuationem indicante. Affirmatione Enunciatione: ut que
eius genus est, uti diximus. Oratio autem Enunciatione: quo-
niam una est Enunciatiuæ inter species quinque Orationis. Est
q; ordo ad nos prædictæ enumerationis quibus transire à dete-
rioribus ad præstantiora, magisq; particularibus ad magis
uniuersalia est natura insitum, propterea quod nostra ab imper-
fecto ad perfectum promoueat. cognitio. Vbi tamē de iis do-

SECTIO I. DE HIS IN QVIB. EST

cebit, pro rerum naturali ordine, velut contrario ibit itineres: Genra Speciebus anteponeus. perfectioraq; imperfectioribus. Quamobrem supradicto ea quoq; modo enumeravit nimiru enumerationis finem principium statuere vellet præceptionis.

II.

Sunt ergo quæ voce continentur, infortum animo affectum notæ. & quæ scribuntur, eorum quæ in voce consistunt. Ac quo modo nec eadem omnibus literæ, ita nec voces eadem sunt. Quorum tamen hæc signa sunt primum, iidem omnibus Animi sunt affectus, ac quarum simulacra sunt hæc, res iam sunt eadem. Dictum itaque de his est in libris de Anima. nam hæc aliter sunt tractationis.

Consequens sanè erat, ut est pollicitus, nominis ac verbi finitio nes posthac promere. Verum quoniam non est omnis dictio Nomen vel Verbum. (nam quæ significatione vacat, ut Blytici, Scuidapfusq; horum neutrum est, eoq; differunt à Vocibus significatione carentibus Nomina & Verba, quod significatione quarundam sunt rerum) docet per hæc prius nos Aristoteles quænam in primis ac proximè ab ipsis vocibus indicenter, mentisq; eos esse conceptus monet. horum vero interuentu res designari. Neque mediū aliud præterea quidquam inter conceptum ac rem indagare oportere quod Stoici supponentes, Dictile, græce Lecton, appellandum potabant Cum hæc itaque per ea quæ nunc dicuntur tradentur, tum vel maxime quibus in entibus quocūque fuerint modo veritatem ac falsitatem scribatur conueniat. De quibus in præsentia nobis perpensio est utrum in rebus ac mentis conceptionibus, an vocibus, an in quibusdam harum duabus, an etiam omnibus, quod si in vocibus, qualibus iis versetur, vtrum in Nominibus Verbisq; an cōpositis ex hisce Orationibus. Ac sane præfinitur Nomina & Verba Voces simplices esse, quæ nec verum nec falsum significant in proximis quoque dictum est. Prædicamentum circa Enunciatiuam autem Orationem quæ ex illorum cōplexu efficitur, verum & falsum spectari, Ante voces quoque ipsas hæc circa conceptus considerari ut qui causæ vocum sunt. si quidem

AVT NON EST VERVM ET FAL. 17

quidem & horum alii simplices habentur, qui à simplicibus designatur uocibus nec veritatem vllam vel falsitatem admittunt. alii compositi qui de compositis subeunt rebus: atq; uocibus declarantur coniunctis, falsitatis capaces ac veritatis, quæ non ipsis sanè per se rebus etiam neque in compositis animaduertit quilibet. Constatq; merito de iis ante differere hoc loco Aristotelis quam Nominis & Verbi definitiones reddat. Enim cum de falsitate ac veritate primum contemplari hoc opere proposuerit, principio tum quæ harum vtrinq; admittere, tum quæ neutri recipiendæ natura essent idonea nobis oportuit tradere. atq; ubi in compositis vocibus alterum, in simplicibus cōmouerit, postea simplices voces ac nequaquam aut falsi capaces, aut veri, in nomen & uerbum, compositas autem ex hisce, atque omnino uerum falsum ve pronunciantes, quod perinde est ac si ad Enunciatiuam orationem pertinentes dixeris, in proprias rursum species, Affirmationem, Negationemq; dirimeret. Hæc cū ita sint, nos explicandis iis quæ philosopho traduntur, quatuor hæc ba illo his uerbis assumi, quasi utilia ad propositam contemplationem dicimus, Res, & conceptus Animi, Vocesq; item, ac Literas. in quibus primum sibi locum res vendicant: conceptus secundum tertiam, voces: postremum literæ. Nam conceptus quidem Animi, finem obtinent rerum comprehensionem, ac tunc sanè re ipsa conceptus sunt, cum ipsis velut accommodati rebus fuerint. sunt enim imagines rerum Animo insite, Enunciatiuæ autem sunt voces conceptuum earq; de re nobis à Natura datæ, ad animi conceptiones seu notiones harum opera inter nos declarandas, ut & muro frui, commercio, & ciuita inuicem prestare officia possumus. Homo namque sociabile animal est. Quam ob rem nec qui vocibus non iisdem vtuntur, eiusdem consortes ciuitatis sunt: ut qui conceptus inter se mentis haudquaquam norunt. Literæ autem, perennem vocum memoriam tueri finem obtinēt. Porro ex his quatuor, duo natura esse Aristoteles res conceptusq; arbitratur: duo item positione, voces ac literas. Quæ autem natura sunt, ab iis quæ positione constat discernitur: virtutq; huiusmodi regula. Quæ apud omnes inquit sunt, hæc natura consistuntque non eadem apud omnes habentur, ea Natura non sunt, sed positione, idq; non iniuria. Nam cum natura una sit vniuersi, similia videlicet ubiq; ea facit quæ censerit eadem specie dicuntur, quod siqua sint apud alios atq; alios, dis-
Ammo. in perit. B

uerſa, non erūt utiq; hæc Natura opificia: cū itaque res mētisq; conceptiones eadē apud omnes ſint. (eſt. n. ubi uis eadē ſpē cietis Hominis, Equi, Leonis, idēq; eodē modo apud omnes de Homine, Lapide, rebusq; aliis ſingulis conceptus.) Voces autē & Literæ non omnibus eadē. quippe aliis Græci utūtur uocibus. Phœnices aliis: diuerſis item Aegyptii. Nanque alii lingua eſt alia Poëtæ inquit carmen, rufuſq; aliis atq; aliis quilibet literis ſuas uoces deſcribunt. idcirco aſſeuerat Res Conceptuſq; natura, uoces autem ac Literas poſitione, non natura eſſe conſtitutas. Ac compertum ſandē eſt circa literas magis quam uoces poſitionis conditionem ſpectari. Proinde ut mentio de eis haberetur omnino meruerunt. quaſi aſſinitate quadam uocibus deuinctæ: non ſolum quod ad illarum conferant memoriam: ſed etiam quod poſitione ſint id ut manifeſtum obtineāt: poſintq; ſuo ipſarū exemplo, poſitione uoces eſſe, certiōres nos apertius reddere: quod notum non perinde eſt ac literas poſitu conſtare. De Vocibus igitur quærendum cenſuerunt veteres, utrum ex natura dicendæ, an poſitione eſſent. Saneq; huc pertinebat uter ipſis exiſtendi modus conueniet explicare: eoq; ad definitiones uti Nominis & Verbi, atque ex iis compositæ Orationis: Nulla autē fuit apud illos de Literis controuerſia. Porro literas nobis alloquin eſſe ad propoſita contemplanda nullo uſui futuras, palam ipſe faciet deinceps, omiſſis illis, res ſolas conceptiones uocesq; interdum ut ſimplices meditādo, quandoq; uero ut compositas. Ex his ergo conceptiones ſimulacra rerum nuncupat. Voces autem non conceptionum ſimulacra, ſimiliter nec literas uocum appellandas, ſed notas ſignaq; arbitrat. Enim uero differt à Nota Simulacrum, quatenus uult hoc ipſam rei naturam quod licet repræſentare: nec ipſum tranſformare nobis eſt integrum. nam quod pictum eſt in tabula ſimulacrum Socratis, niſi & caluicem, & ſimitatem & oculorum prominentiam Socratis habeat, non eius adhuc ſimulacrum eſſe perhibebitur. Nota autem, vel ſignum (utroque enim uocabulo idē nominat Philoſophus.) totum habet in noſtra facultate poſitum: quaſi ex noſtra quoque ſola cogitatione exiſtat. Poſeſt uerbi cauſa quando inter ſe conſligendum ſit bel-latoribus ſignum eſſe & tubæ ſonus, & facis iactus: quomodo inquit Euripides,
Emiſſa poſtquam fax, cruenti prælii

Signum, tubæ ſonus uelut tyrthenicæ

Signum quoque ex composito ſtatueret quiſpiam poteſt elationem haſtæ, & ſagittæ emiſſionem, aliāq; ſexcenta. Quando quidem igitur eadē uoces aliis atque aliis deſcribi literis poſſunt, ut peculiariū quas uocāt ſcribendi figurarum inuenta de-clarant, aliisq; idē conceptus atq; aliis uocibus enunciari, ut Lin-guarū multitudine, eadēq; in lingua nominū tranſmutatione indi-catur. (Namq; Ariſtoteleſ Platonis nomine appellare, Veteribus placuit & Theophrasti Tyrtamum.) Fieri uero non poteſt ut res una eadēmq; aliis conceptibus aliisq; agnoſcatur: ſed concep-tum quemlibet imaginem eſſe rei cuiuſcunque conceptus fuerit neceſſe eſt, in Animo uelut tabula depictumſi aliud nihil eſt intel-ligere, quā rei formam ſuſcepſiſſe quam intelligimus, aut ex præ-ſentia reddidiſſe: propterea rerum ſimulacra Conceptus ipſi. No-mina autē & Verba conceptuum, & Literę nominum ac uerborū notæ ſignaq; appellantur. Cæterum ex quatuor hiſce, rebus in-quam conceptibus, uocibus, literisq;, ualere iuſſis literis, quaſi neceſſarium nullum ad proximam rerum explanationem præ-ſent uſum, uult de Rebus poſitiſſimum Philoſophus atque Con-ceptibus quibus illas cognoscimus contemplari. Diſſeritq; de Vo-cibus: ſine quibus diſciplina, aut præceptio conſici nequaquam poteſt. Propterea itaque omiſſis literis Ariſtoteles res & concep-tiones atque item uoces aſſumit: eaſq; ſingulas modo conſide-rari inquit ſimplices, modo cōpoſitas (Simplex res eſt uerbi gra-tia Socrates: res composita Socrates currens ſubſtantia enim hic Socratis actionem currendi accepit. ſimiliter & composita concep-tio ea quæ de corrente Socrate eſt. uox quoq; composita qua-dicimus Socrates currit: nimirum cum composita Conceptio-nes quoq; ac Voces ex ſimplicium concuſu abſoluantur.) Ergo ueritas inquit & falſitas in nullo ſpectabuntur ſimplici: ſed in ſo-lis conceptionibus uocibusq; exiſtant compositis. neq; enim uel in compositis rebus exiſtere uerum aliquod poſſit quale nunc querimus, aut falſum: propterea quoniam in reſpectu quodam conceptuum uocumq; ad res uerum huiuſmodi ac falſum perſe-cutor. Nam ubi conceptus uelut congruerint rebus, uel conſo-næ uoces rerum ſubſtantię fuerint, uerum tunc circa illorum utrunq; ubi ſecus ſe habuerint, falſum conſiſtere arbitramur: ut ſi Socrate ambulante, nos ipſum quoq; uel animo concipiamus.

SECTIO I. DE IIS IN Q VIB. EST

uel dicamus ambulare uera tum conceptio, tum enunciatio est: si uero ambulare opinemur dicamus uel ambulanti, falsum pronunciatum est. necesse ipsis autem per se res neque poterunt ueræ, neque falsæ appellari, quod ad ueritatem illam attinet quæ in cognitionibus spectatur. uerè enim solemus Socratem hominem esse dicere: falso autem Socratis statum: nihil sane aliud per hæc indicantes quam uerè de Socratis notitia prædicari hominis rationem, de statu, non item, At prædicari subiecti: ad prædicationem nullo pacto rebus conuenit: conceptibus primum nulloque: mediocriterque horum nomine uocibus. quare & de horum tum ueritate, tum falsitate eadem ratio quadrabit. Verum enim uero alio modo uel in ipsis per se rebus, & quidem in uoluptatibus uerum esse falsumque affirmamus. neque enim perinde entia Formæ sunt omnes à materia separabiles: (ut postea de iis explicabitur) cum actus sine facultate sint, & ex quæ materiam ad propriam existentiam requirunt: & hæc informis prorsus, sex iure appellata rerum Materia: & quæ rerum in spectris imagines representantur: sed partim eentia uera partim non uera, partim etiã falso sunt entia. Non. n. uera similiter est quæ & intellectuales, & libidinosas actiones, & falsas uisiones comitatur uoluptas. Sed hæc ad propositum nihil attinent huius commentationis quandoquidem sermo de sola ea ueritate in his est quæ in affectionibus loquendi consideratur. tot ergo habuimus quæ de uniuerso Auctoris uerborum sensu scriberemus. Rursus uero Philosophi dicta ab initio persequentes, incumbenterque iis quæ perpensatione digna sunt, primum neque à rebus ipsi dicimus, neque à literis inscriptionem de his, sed à uocibus inchoasse: quasi prædicatiuas uoces. Enunciativæ orationis inspicere hoc sibi tractatu proposuerit. Deinde, Sunt ergo uoces inistorum animo affectuum hoc est conceptuum notæ, nequaquam dixisse, sed **QVAE VOCE CONTINENTVR**: ut qui continuam totam de nominibus Verbisque præceptionem facit. Cum enim, quid nomen & quid Verbum sit ponendum est ab initio protulisset quandoquidem tum hæc, tum ex iis constans Oratio tribus modis uisitantur, uel in animo per conceptus simplices, orationem intus, ut uocant, conceptam, uel in eo ipso quod pronunciantur, uel quod scribantur, (nam & eorum quæ sunt literis mandata, nomen esse illud asserimus: hoc uerbum: orationem illa) Quoniam igitur id quod monebamus, nomina & Verba, quæ po-

AUT NON EST VERVM ET FAL. 21

nerè dixit oportere, tribus modis contemplamur, uel in eo quod Animo recondantur, uel quod exprimentur uoce, uel quod in literas promanant sic propterea quæ uoce continentur esse dixit Animi conceptuum notas: quos ipsius affectus esse inquit, ob eam causam quam inter initia prodidimus. & rursus quæ scribuntur notas esse eorum quæ in uoce consistunt. Aut ergo quæ in uoce sunt iniquiens, ita huius rei gratia sermonem deduxit: aut magis ut aliud uocem esse dicere, aliud nomen uel uerbum indicaret: notamque esse atque in totum positionem, non uoci obsoletæ, sed nomini uerboque conuenire. quippe uocem edere nobis est natura insitum: ut uideretur audire. at nomina uerbaque ex nostra cogitatione proficiuntur: uoceque utuntur materia. Nam quo pacto lanua lignum esse, & numus æs aurum uel prohibetur. ita uero appellantur, quasi ortum his, quæ res naturales sunt, ferant acceptum: cum ipsi id quod sunt ex inditis characteribus ac figuris obtineant. (quippe lingua ubi tali composita uel tali modo fuerint, tunc fabricatam tanquam ausellam dicimus: alioquin minime. & aurum ubi tales impressuras acceperit, numus tunc fit.) eodem quoque hic modo non simpliciter uoces nomina Verbaque sunt. sed etiam à locutiore imaginatione tali ratione formate confictaque fuerint, signaque habitæ eorum quæ in Animo uoluntantur. Cernere autem quicquam in mutis ab ortu quod dicimus natura esse Voces, nomina autem & Verba ex composito, euidenter potest. nam hi uoces quidem articulas quasdam emittere, non tamen uti nominibus aut Verbis etiam uidentur. Hæc itaque exprimens quidam merito dixit, Quæ uoce continentur, quod huic idem est, nomina & Verba quæ uoces sunt non simpliciter, sed tali se modo habentes, talemque formam adeptæ, quatenus sunt & significatiue conceptuum, positione sunt earum de re inistorum animo affectuum notæ uocari possunt. Sed quid tandem sibi uult quod deinceps sequitur, dictum non esse elementa, neque literas: uerum quæ scribuntur notas esse eorum quæ in uoce consistunt! Itaque respondemus, Cum tribus modis, id quod proditum est, nomina Verbaque appellantur, nempe quæ Animo concipiuntur, quæ pronunciantur, quæ scribuntur, ea quæ uoce eduntur notas esse poni illorum quæ mens complectitur: & quæ scribuntur, eorum quæ uoce proferimus: & quidem ita, si quis id ceu de nominibus & uerbis dictum accipiat. Sin absolute in omnem dictionem extendi contemplationem uelit, dicendum est.

SECTIO I. DE IIS IN QVIB. EST

Literarum atque Elementorum nomine tum descriptam, cense-
ri cuiusque elementi formulam, tum etiam pronunciationem qua
nunquodq; appellamus. Ac nomen sanè utrunq; de ambobus di-
ci: ceterum literæ nomen characterem in primis notare qui per
actionem ductumq; absolutur: elementi autem, quod Græci Stoe-
cheon nominant, prolationem ea de causa, ut inquit Dionysius,
quod stoecheon quendam atque ordinem habeat. Verum pronun-
tiationem quidem haudquaquam notam esse: sed partem dictum
iri nominis, at figuram quoniam aliter sub eadem pronuntiatio-
ne aliterq; Animo representatur, notam esse dici merito posse.
Eam ob rem igitur neque elementa, neq; literas dixit: quoniam
nominum utrumque horum de pronuntiatione fertur, peculia-
rius elementi literæ vero communis: sed ea quæ scribuntur: quo
planius constaret his verbis elementorum figuras indicari. Tum
causam deinceps affert cur notas tum voces conceptuum, tum
vorum literas nominaverit: ambasq; positione esse affirmaverit
voces ac literas. hoc autem perinde est atque easdem apud om-
nes neutras esse. Nam AC QVO MODO inquit NEC
AEDEM OMNIBVS LITERAE, ITA NEC
VOCES AEDEM SVNT. simulq; ex hoc pa-
lam fecit, propter vsum vocum literas quoq; commemorandas
sensisse: ut quæ id quod positione est evidentiùs habeant, ac
nobis declarent, ut hæ vocum, sic voces quoq; pro intercedente
similitudine notas dici posse conceptuum. Huic vero de conce-
ptibus addit ac Rebus: nempe horum vtrumque propterea, quod
idem apud omnes sint, natura esse. ait. n. QVORVM TAMEN
HAEC SIGNA SVNT PRIMVM, hæc inquit quæ voce
cōtinētur, hoc est nomina & verba. Quorū ergo hæc signa primū
sunt, dicit autē conceptuū, nā res quoque ab iis, non tamē proxi-
me, sed interiacentibus significantur conceptibus. At conceptus
non aliis etiam sese interserentibus, sed primū ac proxime con-
notantur. Itaque quorum signa primū sunt ea quæ in voce con-
sistunt, hoc est significatiua, ac velut notæ, hi sunt conceptus: qui
affectus Animi sunt, iidemq; omnibus: atque ob id natura. Ver-
bi igitur IIDEM quod græce ταυτα dicitur in dictione il-
la IIDEM OMNIBVS ANIMI SVNT AFFE-
CTVS, vltima tono acuto Græcis legenda est. AC QVA-
RVN inquit SIMVLACRA SVNTHÆC.

AVT NON EST VERVM ET FAL. 25

hæc autem, affectus Animi nuncupant. Quorum ergo simulacra
sunt affectus Animi: sed quarum simulacra? an videlicet rerum:
res hæc sunt inquit quæ apud omnes eadem sunt. Quamobrem
vel hoc loco verbi AEDEM hoc est ταυτα in oratio-
ne illa res iam sunt eadem acuto accentu apud Græcos pronun-
cianda est vltima: non, penultima circumflexo, ut Herminius quo-
absoluta Aristotelis præceptio esse videatur: quæ Literas ac Vo-
ces, ex eo quod non apud omnes eadem sint, positione esse: Res
quoq; & conceptus natura, quod idem sint omnibus approbat.
Ceterum quando hæc quodam pacto articulate explicuimus, ap-
ponendum iis deinceps est qui sese in rerum contemplationem
subducere, atque abstractas horum de quibus agitur causas con-
templari volunt, cum tres supra naturales Substantias primordia-
les descriptiones gradusq; sunt, Diuinus, intellectualis, &
præter hos quoq; Animarius, res à Deo in ipsum esse nos de-
duci arbitrari: conceptus ab intellectibus progigni: perfici vero
ab Animariis voces, nimirum iis qui rationalitate insigniuntur,
separabilemq; ab omni corpore substantiam obtinent. Nobis
enim in præsentia non de qualibet voce, sed ea quæ res con-
ceptuum interuentu designat ex pacto aliquo atq; conuente
sermo est, quæq; significari literis potest, quod perinde est ac si
articularam, & humanam, & dialectum seu linguam nomines.
Quam bene per instrumenta à simpliciter dicta voce distinguen-
tes Medici, alia quidem vocalia instrumenta esse aiunt, ceu Pul-
monem, asperamq; Arteriam, quorum ille vocis materiam sup-
peditat, hæc eius velut effigiationi in gravitate atque acumine,
ac similibus conducit: alia vero ad Dialectum id est articulatam
vocis explicationem vsum asserre, quemadmodum Linguam, Pala-
tum Labia, Dentes, quæ cū rationalis Animæ motioni præcipue
deserviant, ut ab Animaliter provenientē simpliciter acutam aut gra-
uem vocem velut materiam quandam ad literas & syllabas, atq;
omnino dialectum informant excudendas, ad quā pposita quoq;
hoc nobis tractatu Enunciatioa species orationis refertur. Inarti-
cularum autem vocum quales brutorū esse Animalū dicimus,
si quis causam scrutet, nihil is ppositis quidē rebus quærere necessa-
riū, constat autē causam nos illarū ad infinitas ipsas rationis ex-
pertes Anima quarum beneficio ipsum esse fortita sunt, proxi-
me reuelatos. Nam hæc cum occurrentium rerum sensus, conce-

34 SECTION I. DE IIS IN QVIB. EST

prasq; illarum uisiones sequantur, tum facultate hac prædita propria cuiusq; natura ad uocem edendam parantem: tum ad hoc, ut moribus omnibus ad quos natura comparata sunt, pro affectibus qui in in ipsis perpetuo insunt, cientur. Enimvero putare has quoq; significari literis, id quod iam accidit nonnullis, qui Grammatici habentur, ridiculum est. Imitantur. n. raras Comædi his uocibus brececece coax coax, & porcos hac coi coialiaq; animalia ex uocum genere aliis atq; aliis literatis uocibus non has tamen ipsas illorum uoces esse putandum est: alioquin & maris fremitum, & rotarum stridorem, aliorumq; complurium inanimatorum sonos articulatos esse propterea confitebimur quod Comædiam cerma nus horum quælibet imitari audere. Quod si causa quoque in elementis aliqua contemplanda est quæ his proportionem conueniat, ut effectricem quidem: præter Animam partiendi ui præditam quæ sua indagatione iis ortum præbeat nullam afferemus. Nihil autem prohibet horum exemplum naturalem ipsam effecttionem dicere, quæ rebus quas perficit singulis magnitudines ac differentias tribuit: quo modo & uoces literæ ampliore numero superauere. Cæterum proditum de his esse inquit in libris de Animatum ubi dixit, At conceptus Mentis primi quid intererit quo minus siât phantasmata? An neq; alii phantasmata sunt uerum non sine phantasmatis. tum in quibus imaginationem passui intellectus nomine appellandam censuit.

III.

EST autem quo pacto in Animo cōceptus interdum quidem sine uero uel falso asserendo, quandoque autem cui iam horum inesse alterum necesse sit, ita quoque in uoce. nam circa compositionem ac diuisionem falsum, uerumq; uersatur. Itaque Nomina ipsa & Verba similia sunt illi Conceptui qui sine compositione est ac diuisione: ut Homo, uel albiuimimurum ubi nihil addatur, nam neque falsum neque uerum adhuc constat. Huius uerò indicium est: etenim significat quidem Hircoceruus aliquid: nondum tamen uerum quodpiam aut falsum: nisi esse aut non esse adiectum uel simpliciter, uel pro tempore fuerit.

AVT NON EST VERVM ET FAL. 25

Per hæc supradictorum nobis utilitatem Philosophus ad propositum tradit institutæ commentationis. Nam Verum Falsumq; tum in mentis conceptibus, tum in Voce, non simplicibus tam natis, sed compositis inquit spectari. Simulq; nos uocum ad conceptus proportionem edocet: cum nomina Verbaq; simplicibus similia esse conceptibus asseret: ac circa horum neutra nec ueritatem considerari, nec falsitatem: conferri autem conceptibus compositionem diuisionem uel admittentibus cōflatam ex nominibus uerbisq; siue ut cōpositis, siue ut diuisis orationē: quorū utriusque inesse horū alterū necesse est, uel uerum uel falsum. Et quidē conceptum simplicē nullum nec ueritatis capacem esse, nec falsitatis ex inductione conspicuum est. Nam qui sibiipsi conceptum proposuit Socratis, is nec uerum ullum, nec falsum cogitauit: nisi illi uel ambulare uel legere uel esse fuerit additum. tunc n. si ita res se se fortasse ut existimat cogitatio, habuerit, uerum erit conceptus. Si re aliter habente oppositum opinetur Animus nosq; non ambulante uerbi gratia Socrate, ipsum cogitemus ambulare, falsum arbitremur necesse est. Simili his modo habent sese & cæa uidelicet quæ ad uocem pertinent. Nam qui sexcentes pronunciat Socratis nomen, quinque uerbum per se dicit ambulare neque uerum quodpiam is, neq; falsum prodidit. At qui ambo composuerit, dicatq; Socrates ambulat aut uerum professus est, aut falsum. Et uero qui uerbum ambulare, à Socrate dimouet, quā ipse sublationem diuisionis nomine nuncupauit, quasi Prædicatum à subiecto per negatiuam particulam, quæ diuisioni cuiusdam instrumenti usum in oratione exhibet, seiungentem, dicatq; Socrates non ambulat orationem protulit rursus ueritatis aut falsitatis receptricem. Quamobrem sic pronunciat Aristoteles uerum & falsum circa compositionem ac diuisionem uersati: nominatq; Affirmationem compositionis uocabulo: diuisionis uero, negationem: siue in Animi sententiis: siue in prolocutoris orationibus uisantur. Est itaque ueritas prorsus & Falsitas circa compositionem uel diuisionem: non omnis tamen compositio uel diuisio, utriusque harum capax est. Nam qui precatur, uel quauis alia præter Enunciatiuam orationem utitur nomina & uerba componit, nihil ueri asserens, nihil falsi. Sed compositionem uel diuisionem substantiuam esse conuenit, hoc est aliud inesse aliud uel non inesse significare, id quod in sola Enunciatiua oratione conspicitur.

16 SECTIO I. DE HIS IN QVIB. EST A

Veruntamen nec cum Verbis copulatio quæ libet Nominum in Enunciatiua absolutam orationem reddet, hoc est ueram aut falsam. Id colligas ex eo quod casus nominis si ipsi est coniungantur, nulli neque uerum neque falsum declarat. sed uel ipsius est cum nominibus quæ recto præferuntur complexus, uel in obliquis ea quæ prædicato adiuncta ad perfectam Orationem moliedam sufficiunt, ueluti cum Socratis est liber dicimus. Constat igitur uerum & falsum circa orationem solam considerari. Enunciatiua species eius Affirmationem Negationemque de quibus ipsi tractare propositum in præsentia est. Quapropter rem maxime attingit Aphrodisiæ enarratio: quæ prætinere huc dicit traditâ de rebus, conceptibus, uocibusque; contentu plationem. hæc itaque ad hunc modum. Illud uero attendendum, non pronuciare Philosophum, ueritatē in compositione aut diuisione haberi omnem. Nam qualis in intelligibilibus apud Platōem compositio erit aut diuisiō? Quin & ipsi Aristoteli, ueritas ea nuncupantur quæ in simplicibus ueritatibus re uera entium consideratur substantia, uel quæ in intellectuāli eorum subsistat comprehensione ab omni; oppositio ne falsi exempta est: de qua ipse quoque in Theologica commentatione, atque in tertio de Anima disseruit volumine: sed eamque in pronuciatio subest motibus, circaque; Enunciatiua solam ostēsa est ex locutoris omnibus orationem posse subsistere. Tum hoc igitur æstimandum est, tum id etiam quod cum Nomina ipsa id est per se Verbaque; simplicibus similia esse Conceptibus dixerit, asserit: quod horum exempla uoluerit, subiunxit V T H O M O, V E L A L B U M: N I M I R V M V B I N I H I L A D D A T V R: Hominemque; ut nomen, Album autem uerbi loco accepit quamquam nihilominus homine nomen esse videatur: quasi se non penes eam definitionem quæ de Verbis asserri consuevit. album Verbis annuerasse putaueris, sed penes uocem omnem quæ prædicatum terminum facit Propositione Verbum appellandum statuere: id quibus uerbi tractatu exponendo planius differemus. Siquis uero in quæstionem aduocet quoniam pacto Aristoteles neque ex Nominibus, neque ex Verbis ullum ueritatis aut falsitatis capax esse prodiderit tamen si Verba omnia quæ primæ personæ apud Grammaticos uocantur, uel ueritatem, uel falsitatem declarēt, ut cum inquam ambulo: & quæ secundæ sunt, ut ambulas & tertie quæcunque de certa quadam dicuntur, ut pluit, tonat, coruscat. Respondendum non ipsa per se Verba esse quæ uer-

A V T N O N E S T V E R V M E T F A L. 17

ritatem aut falsitatem indicent: sed Verborum eiusmodi cum personarum nominibus de quibus prædicantur complexum. Nam et si actu non proferantur illa, subaudiuntur tamen: primæ quidem personæ uerbis: ego: tu secundariis uerò tertiis, quæ de finita quadam dicuntur, ipsa illa finita & certa de qua prædicantur: ut impluit & tonat, Iupiter nempe. Quamobrem hic quoque integra est ex uerbo, subauditoque; ei nomine conflata Oratio: quæ ueritatem seu falsitatem admittit, ego ambulo: tu ambulas: pluit Iupiter. Proinde quæcunque tertie uerba personæ de nulla finita prædicantur, neque uerum, neque falsum indicant ullum, ut Ambulat. Nam uerbum ambulat nisi de quo dicatur consistit, utique; nullum neque uerum neque falsum significauerit. Sed hæc sunt conspicua. Illud uero N I M I R V M V B I N I H I L A D D A T V R, significat, ut uera uel falsa fiat Oratio, uel Verbum Nomini, uel Nomen Verbo addi oportere. Quod enim non adiectio quæuis facta nominibus uerbis Enunciatiua obeat orationem, Hircocerui appposito nomine palam fecit, in quo quidem Hircus nomen, quamquam non totum Ceruus additur nominis neque; ullum tamen ex eo uerum aut falsum continet. Simulque; ostendere hoc potest argumento à maiore, Nomine nullo simplici uerum quidquam aut falsum significari. Nam si, quæ magis inter nomina horum quodpiam admittere par est, non admittant (sunt autem id genus composita, ut Hircoceruus: quæ eo ipso quod sint composita, capacibus horum dubio procul orationibus consimilia sunt) quomodo uerum falsum uel aliquod significabunt simplicia nomina cum ab Enunciatiuis orationibus quam composita longius distent? Nomini igitur Hircoceruus conceptum quendam in sola Positum cogitatione indicanti, si non esse addatur, ueram faciet orationem: sin esse falsam constituet: cum horum neutrum ante additionem indicaret. Quid uero tandem uult illud sibi, S I M P L I C I T E R V E L P R O T E M P O R E? Itaque; per uerbum simpliciter indefinite in quam significari. Simpliciter ita dixeris, fuit Hircoceruus: uel Hircoceruus est: uel erit Hircoceruus. Pro tempore uero id est cum additione temporis, quo uel fuit, uel erit: ut heri fuit anno uel superiore Hircoceruus: uel erit cras, successuro uel deinceps anno. Hoc ergo simpliciter & pro tempore dictiones declarat. Porro illud quoque animaduertendum, cum Nomina ipsa & Verba similia

SECTIO PRIMA

esse illi conceptui qui sine compositione est ac divisione prodiderit, nihil de Orationibus præterea quæ ex Nominibus Verbisque componuntur, id quod consequens erat, subiunxisse: ut quæ essent prædictis compositione aut divisione conceptibus similes. Verum tamen neque id prius reliquit. sed ostendit, cum diceret NIM RVM VBI NIHIL ADDAT VR. Nam ex sese hoc declarat, Quæ cum mutua additione pronuntiantur Nomina & Verba, non simplicibus etiam sunt conceptibus similia: sed iis quæ est simplicium compositione, vel divisione vel fiunt. Quandoquidem igitur de his plene à nobis est explicatum, deinceps ad Nominis Verbiq; ac cæterorum contemplationem, de quibus docturum se nos Aristoteles ad initio recepit, transeundum est.

DE NOMINE
III.

NOMEM igitur vox est significans, composito, sine tempore, cuius pars separata significatrix nulla est.

APertum quid est Nomen Verbo esse in præceptione iure antepositum, quippe substantias rerum indicat Nomina: Verbis autem actiones aut affectus declarantur: antecedunt vero actiones atque affectus substantiæ. Cæterum V O X materiæ ratione ad Nomen & Verbum constatatque ex hisce obtinens Orationem in definitione reddita nominis, seu genus accepta est eius vocis quæ nomen exprimitur ad simpliciter sonorum differentiam: qui sepe numero ab inanimis quoque eduntur corporibus: Sonus namque à voce differt ut à specie genus. Estque sonus aeris istus auditui sensibilis. Vox autem, sonus ex animato prodicens, cum per thoracis compressionem elisus ex pulmone aer attractus in arteriam quam vocant asperam & palatum gargareonem vel simul rotatus impingit, ac pro Animi quopiam impetu timitum quandam perficit ex verberatione sensibilem, id quod in instrumentis quæ apud Musicos statilia vocantur, ut tibis, ac fistulis accidit: lingua mirum ac dentibus labiisque necessariam operam navatibus ad vocem articulandam: ad vocem simpliciter haud omnino conferentibus

DE NOMINE

29

Verbum autem SIGNIFICANS, sequentiq; seu Nominis differentia: ad alias voces capiuntur. Ergo significans distinguit à vocibus Nomen significatu carentibus: ut blytiri. enax: Nomen. n si cuiusdam nominatur nomen est conflat voces quæ uacant significatione, non eo existente quod nominetur, nequaquam fore nominem. Dicitio vero illa EX COMPOSITO à vocibus ipsam distinguit natura significantibus id genus voces brutorum sunt Animalis Peregrino. n. quopiam limini ingruente, latrans canis eius in dicavit aduermis: sed non ex instituto canes inter se aliquo atque consensu in eiusmodi uocem erumpunt. Porro in Hominibus id genus voces videre cuiquam liceat: quas per vehementer affectus profundimus: ut gemitum inquam & cachinnum: quodque de Surdis ab ortu dicebamus, vel Pueris, qui inarticulate, priusquam sermonis potentes fiant, loquantur, quibus similes sunt brutorum Animalium voces: quæ tumultuose ab iis quandoque, interdum placide, ac cum tranquilla quadam affectione prodeunt. Separat igitur Nomen ab huiusmodi vocibus additum illud ex composito quod idem significat positioni. Convenit enim inter Græcos res hisce appellare nominibus: alii inter Indos: inter Aegyptios, aliis, iidemque res aliquando easdem aliis atque aliis nominant. suntque significatua hæc nostri: Animi conceptuum. Gemitus autem & cachinni, atque Infantium brutorumque Animalium voces, conceptum nullum quidem, sed affectus quosdam Animi ac dispositiones norant. Cum enim simpliciter vox in duas partes bisariam diuidatur, tum in significatiuam expertemque significationis, tum in literatam atque illiteratam: quæcum alteram articulatam, inarticulatam alteram propterea nuncupant quod locutionem complentes syllabæ Animalis unius artibus similes sint qui à se mutuo diuelli queunt: si mirum cum actu sint inuicem discretæ: quemadmodum elementas quorum comprehensio quædam legitima syllabas facit: perinde atque naturalia ipsa Elementa, quorum certa quædam commistio singulos artus absoluit, Copulationes quatuor fieri quidem accedit simplicium coniugationum ex iis uero unam esse ad quam Nomen & Verbum, compositæque ex hisce Orationes referuntur. Vocem enim aliam significatiuam & literatam esse continget, ut Hominem aliam significat iuam illiteratamque, ut canis latrans: quamdam significato carentem ac literatam, ut blytiri: aliam nec significat nec literatam, ut sibilum qui nulla de causa nec quidquam significandi

SECTIO PRIMA

gratia editur: aut vocis brutorum cuiusquam Animalium imi-
tationem quæ non imitandi causa fiat (hoc enim significatiuum
tam est) sed temere, neque ex proposito. Nomen igitur quando
quidem significatiua vox literataq; est, à non significantibus, seu
scripturæ mandari eæ possint, seu nequeant, eo differt quod si-
gnificet: à significantibus vero illiteratis, quales eæ sunt quas na-
tura esse diximus, quatenus proditur literis: quod Aristoteles
ex composito iure appellauit: quoniam quæ de uocibus pactio
fit, Hominum functio est duntaxat. Nam neque ea quæ supra ho-
minem sunt, neque inferiora homine conueniunt: uti Natura uo-
luit: cum non egeant illa hæc pacisci inter se nequeant, Homi-
nam igitur peculiare munus est pactio. Ac quoniam non po-
terant uocum omnium meminisse, excogitauit gens quælibet li-
teras, quibus suas voces describeret. Quamobrem ex constituti-
one sancto, rerumq; proprietatem significanti, de quo Philoso-
phus agitur, literarum consequens est: atque e contra neq; enim
munus aliud quodpiam est literarum quam notas esse humana-
rum uocum, quas ex composito esse ostendimus. Idcirco post
ipse quoque pecudum uoces illiteratos sonos nuncupat: quas
non esse ex composito, demonstrauimus. Verum hæc omnia
quandoquidem nomini sunt uerboq; communia (nam & illud si-
gnificatrix uox est ex composito) ad Verborum differentiam addi-
cit SINE TEMPORE. Porro sine tēpore non hoc desi-
gnat quod est nullo unquam pacto indicare tempus: sed tempus
non adsignificare. Recte ergo Philosophus annotauit Porphyrius
nomina quidem esse hodiernum, hesternum anniculum, quæ
tempus denotent: uerum significare ex sese tempus quoddam, nec
adsignificare ut uerba. hoc enim quoduis actionem in primis
quampiam, aut passionem designat: secunda uero ratione &
tempus quo agere vel pati contingit. Ambulo uerbi gratia pri-
mum quidem motum talem corporis: secundo loco præsens
tempus declarat, idcirco & tempus adsignificare dicentur Ver-
ba: cum de iis disputabitur. Quasi præter id quod potissimum si-
gnificant, indicationem temporis quoque uelut consecutentem
habeant. Ad hesternum non adsignificat tempus, uerum si-
gnificat: quasi nomen parti huic ipsi temporis inditum: im-
mo uero rei quæ parte hac fuit temporis. Nam ipsum tempus
ut proxime exactum diem, uel per heri aduerbium, uel per ip-

DE NOMINE

31

lam orationem proxime exactum diem dicentes significamus: et si
tempus ipsum per se oratio delectat: Ad Aduerbium autem, actio
num uel passionum quæ eo sunt tempore ex aduerbiorum lege
additionem deposcat. Different autem à Verbis talia quoque No-
mina, quod actionem nullam affectum delectant ut uerba, quodq;
magis illis circumscribant tempora in quibus res geruntur. At si-
lus CVIVS PARS SEPARATA SIGNIFICA-
TRIX NVLLA EST, Nomen discernit ab iis uocibus
quæ ex pluribus constat congestis. Nominibus: uelut cum in-
quam Animal rationale mortale. Etisimodi enim Orationi, quæ
imperfecta est ad Enunciationem, consentient cætera omnia: dis-
ferunt autem ad id genus Orationibus Nomina, quod significati-
uæ illarum partes sint, si per se dicantur ipsæ, Animal, rationale,
mortale, neutiquam uero significant partes nominum: quemad-
modum Ho syllaba in nomine Homo, sed si partibus aliis adiun-
gatur nominis, significare dicitur: non autem significare.

V.

IN Nomine enim Armipotens nihil ipsum per se potens
indicat: quo pacto in oratione armis potens Verumtamen nec
quemadmodum res sese in simplicibus, sic in compositis quoque
habet nominibus. Quippe in illis significatiua nequaquam pars
est in his autem uult quidem esse, cæterum nihil designat abian-
ta: ut Cæloz uerbi gratia in nomine Epactroceloz nihil per
se ipsum indicat.

His uerbis traditur assumptarum in Nominis finitione differen-
tiarum usus inchoante ab eo differentia quæ postremo loco dicta
est præceptione: Primum enim cuiusnam rei gratia illud CV-
IVS PARS SEPARATA SIGNIFICATRIX
NVLLA EST Additum fuerit explicatur. ac dictum sanè
inquit hoc esse ad ea discernenda quæ constant nominibus. Igitur
in nomine Armipotens nequaquam potens: significat cum signifi-
catiuum tamen sit in oratione Armis potens: neq; indicat celoz
quidquam in nomine Epactroceloz q; nauis Piraticæ nomen est,
neq; in alio quo quàm eius generis, quippe simplicium Animi signi-

SECTIO PRIMA

ficatiua conceptuum sunt talia nomina: quamvis compositionem
dictione quandam habere videantur: quomodo compositorum si-
gnificatiua conceptuum sunt Orationes: prout de iis antea dispu-
tatum est. Ergo & in nomine Armipotens si conceptum id simpli-
ter declararet eius rei cui est hoc inditum nomen, patet potius ipsum con-
tem obtinere. Dicitur enim per se nomen Potens uiribus præditi-
tum designat, ut uero pars huius nominis Armipotens à sua inte-
gritate auulsum, mortuum quiddam sit in significando: à syllabis
nihil sane differens in significatione omnino carentibus: quæ partes
sunt simplicium Nominum: quale est Plato vel Dion. Quamquam
id solum intercedat discriminis: quod simpliciter partes per se No-
minum ne significatiua quidem esse videantur: duplicium vero,
quod quandam uisionem præbeat quidem significandi: quod uelle
Aristoteles appellauit, non tamen & re uera hoc efficere natura-
tionibus, quæ per easdem syllabas cum nominibus pronunciantur: ut
in Neapolis id est Noua ciuitas: & Heliopolis hoc est Solis ciuitas.
Vbi enim Nea & polis, vel Helu & polis, ut significatiua suman-
tur, oratio erit quæ uel conditum nuper oppidum indicet, uel So-
li sacrum: cum pars utraque conceptum quempiam proprium de-
claret. At cum earum significatiua per se neutra fuerit, proprium
erit huiusce ciuitatis nomen: cum solus unus conceptus ex toto
indicetur, ac pars ob id neutra significare aliquid possit. Hæc ita-
que adduxit Aristoteles postrema exponenda quam prodidit No-
minis differentia. Cæterum cum consequens deinceps esset, ut red-
ditam ante hanc differentiam explicaret: id inquam quod dixit si-
ne tempore hoc uelut intempestiuum præterit utique deo, cum de
Verbo precipiendum erit, disputaturus. ubi docebit quo pacto
verbum ad significando tempore segregetur. Quod autem huius
recedit, hoc ex de composito exponens inquit.

VI.

EX Composito autem, quoniam nullum natura Nomen est:
sed quando fuerit nota. Significum et illiterati soni quidpiam
declariant, ut ferarum quorum nomen est nullum.

Opera

DE NOMINE

33

Operæ precium est uel hoc loco queramus, quoniam pacto, cum
in Cratylo deceret aduersus Hermogenem Socrates positione ef-
se Nomina dicentem, naturaque esse ea demonstrat, asseueret p hæc
Aristoteles nomen natura nullum esse. Respondendumque ipsum
id esse natura bifariam ab iis uocari qui natura nomina esse uo-
leant. similiter & quod positione dicitur duobus modis capi
ab iis qui positione ea esse constituunt. Ex iis enim qui ipsa natu-
ra esse arbitrantur, alii uerbum natura sic intelligunt, ut ipsa Na-
tura opificia esse existiment: quo modo Cratylus Heraclitusque
censebunt: cum peculiare quoddam à Natura nomen dicerent cui
que assignatum rei, hinc sensum quoque alium cernimus aliis sensi-
libus tributum, Quippe naturalibus, non artificialibus, nisi bilium
rerum imaginibus similia esse Nomina: ut umbris atque iis quæ in
aquis & speculis representari consueuerunt. Ac nominare quidem
eos re uera qui tale proferant nomen: qui uero non eiusmodi, ne
nominare quidem eos, sed sonum edere duntaxat, atque obstrepe-
re. Esequi hoc sapientis munus, peculiare cuique nomen cons-
fieri à natura fabricatum uti sunt oculorum acie ualentis pro-
prias rerum singularum species atque imagines exacte discerne-
re. Alii ea, quasi rerum quæ ab ipsis nominantur naturæ conue-
nientia, sic natura esse aiunt, ut eius uerbi gratia qui Principis
præditus si prudentia, natura nomina sint Archidamus id est do-
mitor Principium, & Archiglaus hoc est Populi Principes: & Age-
silaus hoc est dux Populi: & Basiliscus id est Regulus: & quot
quot sunt eius generis: fatui uero non item, eius quoque qui dextra
utatur fortuna, Fortunatus & Felix, non eius etiam cui minus illa
faueat. Nimirum & hi non naturalibus imaginibus similia esse di-
centes nomina: sed iis quæ à pingendi arte persciantur: quæ di-
uersorum exemplorum simulacra diuersa conficit: studetque pro-
uibus formam cuiusque exprimere, Quo etiam sit ut sæpe à No-
minibus pedem referentes resoluentesque conemur earum rerum
quæ ab illis nominantur naturas aucupari: quibus cognitris, im-
posita rebus nomina tentemus consona iis demonstrare. At qui
positione Nomina esse statuunt, partim uerbum positione
ita pronunciant: quasi rem quamlibet cuique homini liceat quo-
uis nomine appellare: quo pacto censebat Hermogenes partim
non ita sed à solo nominum auctore imponi nomina. Hunc uero
naturæ rerum scientem esse, qui nomen cuiusque rei naturæ propriæ

Ammo in Periphet.

C

SECTIO PRIMA

dicit ac celebret, aut eum qui scienti ministrat: doceturq; ab illo singularium essentiam rerum ac decens germanumq; ipsis nomen excogitare atque imponere iubetur. Hac ipsa vero ratione positione esse Nomina, quod ea non natura, sed rationalis Animæ indagatio procrearit, tum ad rei naturam respiciens, tum ad maris & feminae proportionem qui in mortalibus potissimum Animilibus cerni natura solent. Haud enim inconsideratæ fluuios masculino Græci dixerint, Maria autem ac Lacus vel stagna feminino genere nominum opifices appellauere, sed illa quasi fluminis receptacula femineo genere vocanda censuerunt, sicut etiam Fœtes utpote qui matris ad ipsos rationem habeant. Fluuios autem velut in ea prorumpentes, propriè sese habere ad masculinam proportionem iudicauerunt, in cæterisq; omnibus eodem modo, vel clarius proportionem, vel obscurius inuenere. Hac enim consideratione & intellectum masculino genere. Animam femineo dicere constituerunt, cum illum, quasi valentem illustrare, hanc velut ab eo illustrari natura idoneam conspexissent. Ita vero procedentes, neque uti in Diis ipsis piguit tali generum differentia, sed Solem appellare virili genere decreuerunt, Lunam muliebri, quæ lumen ab illo mutuatur. Nam si Lunam Aegypti masculino articulo nominare consueuerunt, terræ eam conferunt opinor, quam non Sol, modo, verum ipsa quoque illuminat. Proinde & in consilio verba faciens Aristophanes masculum soli conuenire dixit. Terræ feminam, masculo feminam Lunæ. Constatq; sapientius Aegyptiis Græcos facere, quoniam Luna ratione, prima à Sole lumen excipit, quod postea per factam ab ea ipsa refractionem in terram transmittit. Sic Cælum quoque masculino genere pronunciant, Terram femineo: ut quæ electricam vim suspiciat illius planarumq; ob id genitrix fiat. Quapropter in libris quoque de Animalium generatione Aristoteles talem horum nominum per genera discretionem probat. Simili his modo cum & eorum quæ mundo excelsiora sunt actiones esse diuersa, viderint, nimirum quibus oculis ea cerni natura permisit, cernens quidem, veruntamen eandem & in nominibus quæ hæc significant proportionemprehenderunt. Quod si idem masculinum & femininum apud eodem nominari videatur, non ob id ad præcos & sapientes Viros nostræ confusionem referentes ignorantur, consula esse, nullumq; cum ratione imposita nomina existimabimus. sic enim vel Ety

DE NOMINE

35

mologia, quam agnoscunt omnes, exilium indicemus. verum secundum aliam magis atque aliam rei proprietatem genus vtrunq; in eodem ascito putabimus: quo modo in Luna quæ masculino & feminino proditur genere, diximus: ac diuersis eiusdem rei nominibus. Ex his vero facili ratione colligas & eorum nomina quæ neutra vocantur notionem vel ad id quod prius est ambobus deduci: velut cum Primum hoc est primam omnium causam nuncupamus, quod neque corum quispiam qui Theologiam fabularum narrationibus obuolutam tradiderunt uel maris vel feminae specie fingere ausos est. idq; iure optimo. Coniux est. n. feminae masculinis autem simpliciter causæ nihil est consociabile. Sed & cum Deum masculino proferimus genere, sic ipsum, honestius genus summisso præferentes appellamus. Aut ergo hæc Græci referunt neutrum quod vocatur genus, aut ad id quod ex ambobus pronuntiat compædion id est puerulum nominant, aut secundum id quod à portiore in deterius abit, ut sperma & hydor hoc est semen atque aqua, aut penes id quod commune est ambobus, ut Animal aut aliis id genus modis, ne intempestiue his immoremur. Constat igitur secundum eorum significatum quæ natura nominantur secundo positionis dictio conuenire. Quæ enim ab Auctore instituantur nomina, ut apte ad res quibus indita sunt sese habentia, vocari natura possunt: ut ab aliquo imposita positione. In Cratylo itaque Socrates velut Arbitrarius Cratylo atque Hermogeni vtrum natura an positione Nomina sint ex diametro atq; aduersis sime disidentibus adhibitus, neq; ea sic positione esse ostendit ut Hermogenes censebat quippe iis & ipsum natura secundo natura existendi significatu contineri: atq; his præsertim quibus res vniuersales ac demum proprias indicamus: ceu quæ naturam definitam ac certam habeant, nobisq; comprehensibilem. Ut enim bene res cedat imponendis primum nominibus in singularibus, quæ mutari omnibus modis natura solent, Fortunam quæ famæ obsecunder inuocandam esse. Neque ita natura ut Heraclitus affirmabat. Nam positione quoque ea esse: multa quidem ex illorum numero quæ in singularibus statuuntur, onerosa etiam significatione illa positionis quam asserbat Hermogenes, quæ autem naturam significant sempiternam, & hæc positione: nimirum secundo positione existendi significatu. Neque igitur Aristoteles hoc

SECTIO PRIMA

Joco, nomen esse inquit; natura nullam, quidquam ab illis diuersum statuit. Nam, quemadmodum & Plato, ipsorum illud natura esse inficiatur quod observabant Heraclitei. At qui ipse quoque minime recusans ea sic natura appellabit ut diuinus plato arbitrat. Id porro in libris suis pluribus palam fecit, cum consona studeat nomina rebus ostendere. in Naturali auscultatione Casus verbi gratia nomen & Vacuities Meteoris Guttae & Pluriae; & quaecunque ab eo indita scimus nominatur Entelecheae, de forma: vel Termini, de simplicibus iis vocibus quae in syllogismos conferuntur; vel figurae, de tali propositionum complexu, atque in libro hoc ipso de interpretatione, infiniti Nominis, vel Verbi infiniti, uel Contradictionis ab eo imposita, Philosophi sententiam de eis apertissime declarant. Quod si quis à facta nominum traspositione, atque ex eo quod pluribus saepe eadem res vocetur nominibus depromendo argumento, neque dici hoc modo natura debere nomina, demonstrare se patet. Respondemus, natura esse nomina, à traspositione vel euidenter admodum ostendi. Patet enim nos velut ad magis propria quaedam rebus nomina translatos traspositione vti. Nominum autem multitudinem dicemus quo minus eorum quodlibet naturae eius rei quae nominatur conueniens sit, nullo pacto prohibere. Nam sicut plures esse eiusdem Hominis possunt imagines, quae materia quidē diuersae sint, tamen ex verbi gratia, lignae, lapidae, omnes autem similitudine ad ipsam prope accedunt, eodem. & hic modo eandem alii aliique syllabis naturam nominari nil vetat; cum vna eademque essentia ex omnibus alio atque alio sensu indicetur quemadmodum Graecis Anthropos nomen, & Merops, & Brotos, idem hoc est hominem notant. sed primum illud, quatenus anathri haopope, hoc est quae videri reputat, alterum quod praeditis ea voce sit quae tribui in partes possit; tertium ex Animi casu in generationem, inquisitionemque ex ea proficentem, aut etiam, ut ad compositum relatio pertineat, Anthropos à diarthrum ten opas, hoc est quod articulatam eydrinat vocem, vel aneochin tus opas, hoc est sublime os habeat. Merops, quasi voce vtatur in partes diuisa. Brotos autem id est mortalis velut mortis, vel mærotos sit hoc est fato obnoxius quocirca & Mortales, struximus vrbes, inquit Cyrenaeus. Quod si recte haec asseruntur, constat haud admissum nobis in dialecticum Diodorum qui vocem esse omnem significatiuam putat

DE NOMINE

37

tat atque ut fidem huius sententiae arrogaret, senorum quendam suorum Sed enim collectiua coniunctione appellauit, & alio alia. Quam enim naturae alicuius aut personae significationem habiturum sint id genus uocetur nomina, uel actionis passionis uel ceu Verba, ne commisceri quidem facile est, Quoniam vero, id quod positum est in nominibus alii, ut Areus patreus, explodere conantur, nobisque preces atque imprecationes obiciunt in quibus nostra si proferantur nomina, plane eos iuuant aut laedunt qui nominantur, cum tamen pactio inter homines iure constet, inter Homines & Deos, ne cogitatu quidem intercedere ualeat, aduersus hos quoque dicendum est, Cum à diis nos immortalibus rationales procreati, nostrosque mobiles instinctu reuerimus, dominos multarum actionum iure esse constitutos, cumque ii nostra omnia certant immutabiliter ac constitutiones nostras accipiant, ad has respicientes, nobis, ut qui sponte commouemur, quod pro dignitate debetur tribuere. Immo vero nos per eiusmodi visiones, appetitus, inclinationesque quae ex constitutionibus prodeunt, tale in nobis ipsius uitae genus comparantes, secundum hanc congrua nobis frui Deorum prouidentia. Quemadmodum corpora videmus, postquam igne conflagrant, leuia fieri natura, atque in sublime obrepere, rursus interrogatus ac grauius mutata, contra pro eo quod tunc in ipsis est pondere in praecipitum deferri. Sole quoque rege ad meridiem superius hemisphaerium totum illustrat, luminis commodis tum uigilantes tum oculis pro naturae modo praeditos frui, dormientes autem, vel conuenientes, vel qui aliter oculos contexerunt, ea sua ipsorum culpa non assequi uerum non inuidia quapiam Dei, qui lucem liberaliter cunctis suppeditat. Sed haec satis superque prodiximus, cum Philosophorum ostendere uellemus consensum, ac theorema quæri apud veteres solitum plane inscrutatam praeteriri nequaquam probaremus. Ab his uero deinceps syllogismum quem Aphrodisius prodit interpretes contemplerur, quique nomina & Verba natura tantum esse videtur asserere, Nomina enim & Verba voces sunt inquit, voces autem naturae, natura igitur nomina uerbaque sunt. Ad haec itaque dicendum, nomina & Verba, voces esse non absolute, sed materiae ratione pronunciari. Quo modo igitur si quisquam dixerit, ianua lignum est: Lignum, naturae est opus: ianua ergo est opus naturae, ridiculus fuerit (nam ianua lignum esse perhibetur materiae

nomine. haud vero quod naturali materia vritur. esse & ipsam necesse est naturam quidem quaecumque fabricatur ars, cum ex nostra existant cogitatione, circa naturalem materiam subsistunt. eodem & hic pacto vocem naturam esse fatendum est: cum vocales simus naturam nomina autem & Verba voces esse dictum tri non simplicitate, sed tali vel tali ratione formatas fistasque: à locutoris, ut vocant, imaginatione, vocalia instrumenta hoc illo vel modo agitante vel lignum à fabro ad ianuae fabricationem. Quo pacto igitur lignum prius quam formam acceperit haud quis vocauerit ianuam, ita nec voces nisi tali vel tali ratione affigatas, nomina vel verba appellauerit. quamobrem ea formae beneficio talia esse perhibentur: ex mentisque nostrae indagatione progenita, atque ob id positione. hinc itaque ad syllogismum. Ceterum Aristoteles ex composito nomen esse inde commématur. quod cum primo ortu nominis atque impositione prius id eius rei notam esse quae nomen naturae, nec naturale simulacrum appareat, aut totum certe hoc, artificiale simulacrum esse videatur. Quocirca si quis etiam genus inquirat nominis, quoniam vocem materiae ad ipsum rationem habere affirmamus, notam assignabimus, ut eius rei vera finitio sit. Nota ex voce significante, ex composito, sine tempore, cuius pars separata significatrix nulla est, substantiam quandam vel personam declarans, nimirum ipsius nunc tradito genere: iis vero quae antehac atque nunc in definitionis ordine prodita sunt, in nominis nos intelligentiam tum ab ipsius materia, tum à forma proxima deducuntibus. velut si sedile explicare quis volens, satis esse ad ipsius representandam notionem ducat, lignum tali figura. ut videtur esse dicere. tamen si dicere ex quibus loquendi liceat, instrumentum esse ad hoc vrile, ex ligno, tali fabricatum figura. Erit autem hoc idem videlicet & Verbi & Orationis genus, si iustam illis significatricem vim spectes. Nam de se quod significat quodque significatur mutua relatione praedicantur. Quae de re eorum quae significantur notae merito erunt illa quae ex composito significant. Quod autem ad dictionem pertinet, ipsamque complementum syllabarum multitudinem, horum quoduis ad quantum referemus. Porro si Nomen tum notae, tum simulacri artificialis appellatione vocandum ducimus, mirum non est. erit enim quod positum est sine scopo, notae duntaxat, quod autem ratione excudatur, quatenus ex aliis potest syllabis aliisque constare, simile notis est. ut eius vero quod nomina

tur naturae conueniens, simulacrum, nec nota. Sed haec velut corollaria sunt ex supradictis sumenda, consona utique iis quae in Cratylo de nomine sunt à Socrate tradita. Et enim nomen inquit illae singularum rerum substantiae imitationem esse, per vocem articulatam, quod idem dictum est atque ex elementis ac syllabis constitutum, quemadmodum Verba imitationes consequentium esse id est eorum quae substantiis nituntur. Oratione vero eam quae ex ambobus nomine & verbo composita est, quasi ipse quoque tum per haec, tum per ea quae in Sophista sunt ante Aristotelem disputata nomen & Verbum solas proprie partes esse statuatur Orationis. Vltimum autem eius dictionis ex composito ostendens Philosophus, **SI QUID EM ET ILLITERATI** inquit **SONI**. i. voces inarticulabae. **QVIDQVAM DECLARANT** (Sonum enim in praesentia seu vocis genus pro specie usurpauit) **VT FERARVM: QVORVM NOMEN EST NVLLVM**. perinde quasi dixisset, quoniam absque additione haec nihil magis nomen declararem, quam quae natura pronuntiantur, voces illiteratas vel brutarum. Animantium: quas feras, velut Plato quoque appellauit, quasi cognata iis magis immanitas ex eo sit quod ratione vacent: naturaeque inepta sint ciuilibus muneribus perfungendis: sed ascititiam mansuetudinem accipiat: vel et ipse in quibus inesse quandoque haec misceantibus videtur. Illud autem **QVORVM NOMEN EST NVLLVM**, aut pro nullis dictum est, quorum sonorum nullus est nomen: aut per verbi phthegmatis id est vocis defectum, quarum ferarum nullum phthegmata est nomen. haud enim sane non esse vocum nomina irrationabilium animantium diceretur: nam quaedam larratus, quaedam hionitus, aut motus vocatur. Haec cum exposuerit, de ceteris, voce inquam, & significatiua nihil addit quasi per se prospectua admodum sint. De infinito autem nomine sermonem profert, atque inquit.

VII.

NON homo vero Nomen non est. Atqui ne nomen extat quidem quod conueniat appellare. nam neque Oratio est, neque Negatio. Sed sit infinitum Nomen: quoniam cuiuslibet tum quod est, tum quod non est, idem competit.

40
SECTIO PRIMA

Huius autem nunc meminit precepti, quoniam videbat in En-
tiationibus quoque saepenumero id genus voces assumi: velut ci-
dicimus non homo ambulat: quæ nomen nullum ab Antiquioribus
meruerunt. Docet igitur & quibus nomine prædictis vocibus
easdem esse suspiceris: cum eadem re vera non sint, ac quoniam eas
pacto nominare æquum sit. Itaque tametsi illas esse nomina su-
spicari quis præsertim ex eo possit, quod simili ratione cum ve-
ris nominibus subiectorum in propositionibus locum obtineant,
quodq; his definitio reddita conveniat nominis. (nam tum ipsæ
competant propositæ: reliquarum neque significatiue in his par-
tes per se sunt ipsæ non & homo, quando ut unus verbi non ho-
mo parte, capiuntur) non eas tamen operæ precium putat Aristote-
les simpliciter nomina vocare: propterea quod significatiuum
vnius naturæ nomen est, eius quod nominatur: singulæ autem hu-
ius generis voces vnum id tollunt quod absque negatione prola-
to nomine indicator omnia præter illud quæ sunt quæque non
sunt cætera inuehant. Non homo enim de solo non dicitur homi-
ne, de quo autem, & cane & hircoceruo, & hippocentauro, demum
de iis quæ sunt ac non sunt omnibus dicitur. Quapropter totum
hoc ipsas infinita nomina vocari iubet nomina quidem, quoniam
ut de iis post disputabitur, vnum quodam modo & hæc significat
hoc est uniuersa præter finitam rem tanquam vnum: ut non ho-
mo quicquid præter hominem est, quasi vnum designat hoc ipso
quod commune quiddam habent omnia, quod homo est, id non
esse infinitum autem, quoniam quod ab iis indicantur, non aliquod
rei existentiam notat, qui mos est nominibus, sed existentie pri-
uationem, pariter iis quæ sunt & non sunt congruentem. Quoniam
autem id genus voces, aut negationes esse quisquam putare ob-
negatiue particule additionem posset, aut certe orationes pro-
pterea quod compositionem quandam referant, idcirco admo-
net neutro harum nomine eas posse, neque negationis, neque simpli-
citer orationis vocari. Non sunt igitur negationes: quoniam ne-
gatio omnis negatiua deimpta particula sit affirmatio. nam & hæc
affirmationem superat. sunt autem nomina non affirmationes ex
huiusmodi vocibus negatiua detracta particula. Sed neq; simpli-
citer orationes. Neq; enim preces, neq; iustiones, neq; vo-
cationes, neq; Interrogationes, neq; Enunciationes denique sunt,
quandoquidem Enunciatio omnis aut veri significatrix est, aut

DE NOMINE

41

falsi: quorum neutrum ab id genus vocibus indicatur. Quoniam
ergo neutro, vel orationis, vel negationis vocabulo nominare eas
licet neq; aliud vllum in usu habemus eiusmodi vocibus attribu-
tum nomen: ut talibus, nominis: talibus, verbi: affirmationis autē
talibus, aliudq; aliis eas nos inquit infinita nomina vocemus. Per
verba autem illa SED SIT INFINITVM NOMEN,
constat ipsum eius notæ vocibus hoc nomen indidisse.

VIII.

A T Philonis, vel Philoni, ac talia omnia, nō Nomina sunt:
sed casus Nominis. Ratio autem ipsius, in cæteris quidem ipsdē
est consentanea; differt uero: quoniam cum uerbo est aut fuit
uel erit uerum, aut falsum non prodit. Nomen autem perpetuo
ut Philonis est: uel non est. nullum enim adhuc nec uerum, nec
falsum pronuntiat.

De pronuntiatione illa nominum quæ in recto sit, quæri apud
Veteres solitum est, utrum casum ipsam appellare, an nequaquam
par sit: sed hanc quidem nomen quasi per eam res quælibet nomi-
netur: talis autem casus nominis, ut quæ a recto per transfigura-
tionem deducantur. Prostatq; posterioris opinionis uindex Ari-
stoteles, quem sequuntur Peripatetici omnes: tuerentur priorem
Stoici: & ueluti horum asseclæ qui Grammaticam artem profiten-
tur. Enimvero cum aduersus hos Peripatetici quinq; alias quidē
pronuntiationes casus merito appellari dicant ea de causa quod
a recto exciderint, rectum uero haud ulla ratione par esse casum
nominare, ut ab aliquo delapsum: quippe constare omnem ca-
sum ab aliquo superius posito fieri oportere. Respondent Stoici
hunc quoq; ab animi excidisse conceptu. cum enim volumus quē
in nobis ipsis habemus conceptum Socratis prodere, Socrates
vocem proferimus. Quemadmodum igitur stylus superne dimis-
sus reclusq; humi delixus tum cecidisse perhibetur, tum rectum
casum obtrinuisse, censemus eodem pacto & rectum a mentis con-
cepto excidisse, rectum esse autem ob principalem in uoce eden-
da pronuntiationis figuram. Verum si rectum inquit Peripate-
ticus casum ob id ceteris nominandum utiq; & verba casibus cō

teneri accidet, atq; aduerbijs quibus ne declinationes quidem sustinere est natura insitum ad hæc sunt plane absurda: uelut siq; ipsorum præceptionibus repugnat. Eadem quoq; in eos dici congruit erit qui generale quoddam supponunt nomen, atq; ab illo singulare nomen cecidisse aiunt. Neque enim aperient quid tandem sit id q; generale nomen uocat neque si conceptum ipsum nomen uel communiter de omni predicari dicant, proprium aliquid nominis referent erit. n. in cæteris quoq; Orationis partibus ratio eadem. Quare primas quoque verborum voces (Græci themata nominant) in recto pronuntiari dicemus. similiter & quæcumque aliæ de partibus Orationis prædicantur. Has ob res igitur peripatetica de iis constitutio præferenda est. Ceterum casus discutiendi hoc loco Aristoteles à Nominetud; quoniam perinde finitionem redditam nominis atque idem admittunt: eo nimirum q; Nomen uerbo est iunctum vel fuit vel erit, uerum aut falsum proficitur: casus haud etiam Nam qui Philo est pronunciauit, uel fuit Philo, uel Philo erit aut uerum aut falsum dixit. Qui autem est Philonis uel fuit uel erit uel Philoni est nihil ueri prodidit, nihil falsi, propterea quod ad dictionem aliquam postulant id genus Orationes ad sententiam absoluedam. Ergo nisi filius uel amicus uel ager addatur, ut Philonis filius hic est uel amicus est hic Philonis uel hic Philoni est ager nihil ueri nihil falsi conficitur. Potest quidem species alia quæpiam Orationis, ut Vocatiua, uel solo uno casu declarari nominis: quam ob id ipsum Vocatiuam nuncupant: cum nullius uerbi adminiculo ad significandum opus habuerint. Atride felix, o fortunate, beate. Ideo & in hoc uocem supprimimus uocatumq; nisi quod ueter, ad nos ipsos conuertimus: atq; ut uocationis necessitatem roget, ad respondendum commouemus quasi perfecta sit in eo sententia: Enunciationem tamen facere uel hic, uel casus aliis quicquam ne si est uerbum quidem accipiat, potest. Bene admodum autem Porphyrius annotauit Philosophus uerbum est non pro omni conceptum uerbo esse, sed ipsum id solum capi quod ab ente est desertum, solumq; essentiam declarat: ut perfectam orationem faciens iunctum nomini obliquis uero, imperfectam. Quippe uerba multa sunt casibus constructa quæ ueras uel falsas orationes molluntur: minime uero applicari nominibus ualēt ut pœnitet ut quale est pœnitet Socrate. At Socrates pœnitet in sociabi-

est. Vbi Stoicorum quoq; de subiectis terminis in propositionibus constitutionem recenset ea est id genus. Quod prædicatur uel de nomine, uel de casu prædicatur. quorum utrunque aut perfectum est ut prædicatum, sufficit cum subiecto ad concinnandam Enunciationem, aut imperfectum, additione q; egens aliqua ut absolutum prædicatū reddatur. Si quid ergo prædicatum de nomine cōfecerit enunciationem, Categorema & Symbama apud illos, hoc est Prædicatum, & Accidens nominatur. idem enim significant ambo: ut ambulat: uerbi causa Socrates ambulat. Sin de casu, Parasybama: ut quod adiacent symbamati uelutq; Paracategorema sit tale est uerbi pœnitet ut pœnitet Socrate. Est. n. pœnitetur, ut ita dixerim, hoc est pœnitentia ducit, symbama: pœnitet, parasybama: quod enunciationem facere nequit additum nominis: ut Socrates pœnitet: hoc enim nulla est enuntiatio Sed neq; admittere declinationem potest, ut ambulo, ambulas, ambulat neq; cum numeris euariare. Nam quo pacto pœnitet hunc dicimus, ita quoq; hos pœnitet. Rursusq; si prædicatum de nomine casus nominis cuiusquam additione ad enunciationem faciendam opus habeat. Minusquam categorema nuncupatur: quale est diligit & fauet: ut Plato diligit, nam si quem diligit adicias, ut Dionem, si nitam enunciationem facis, quæ est, Dionem Plato diligit. Sin quod prædicatur de casu, alii casui coniungi ad enunciationem faciendam requirat, Minusquam parasybama dicitur. tale est, miseretur peccatorum miseret Socratem omnia autem hæc Verba nominant. Ac talis quidem Stoicorum de his est constitutio. Nos uero summam ea quæ ab Aristotele prodita de nomine sunt colligentes, proprie Nomen fore, quod ad presentem institutionem attinet, dicimus uocem significantem, ex composito, cuius significatrix pars nulla est, separata finitum quicquam indicans, atq; cum uerbo est uel fuit uel erit uerum aut falsum declarans. Sed quam ob rem non hanc ab initio reddit finitionem Nominis. Aristoteles sine oratio infinitis commemoranda nominibus ac casibus turbaretur! Proinde multa apud illum significata esse Nominis monemus. Etenim uocem omnem ex composito cuiusq; significatam rei, Nominis appellatione dignam arbitramur. uelut Sapientis quoq; in Sophista: qui Nomen simpliciter in proprie dictū Nomen Verbumq; partitur: quo quidem significato possunt & Verba nominum uocabulo contineri. Id ipse uero in sequenti

SECTIO PRIMA

bus palam facit, cum ipsa ergo si per se inquit, dicantur Verba Nomina sunt, aliquidq; significant: quasi ea nominum appellatio ne cenferi dignum putet, ob significanti facultatem. quandoquidem ceu nomina quoq; interdum sunt actionum, aut affectuum a quibus indicantur. Vocem quoq; omnem quae in propositione Subiectum facit, Nomen apud ipsum dici comperies. declarabit hoc tertio libri capite his verbis, Nomina autem & Verba si transponantur idem significant. Haec ergo significatione bonus & iustus cetera quoq; eiusmodi, si in communicatione aliorum quorundam spectentur participium subiectorum, ac de quibus praedicari natura valent, Verba, nec Nomina vocantur, at contra ambulare & philosophari non Verba, sed Nomina quoniam in propositionibus terminos faciunt dicentibus ambulare est moueri philosophari est utile, quo etiam sit, ut iungantur his Graeci articuli: uelut quae locum nunc expleant nominum. Quin & Aliter Nomen pro edita a principio nominis finitione dicitur, significatiua vox omnis, ex composito, sine tempore, cuius pars nulla separata significatrix est: qua ratione & bonus & iustus & non homo & Philonis & Philoni esse poterunt Nomina. Ad haec quoq; Nomen appellatur vox omnis quae propositam nominis definitionem capit, ac finitum aliquid certumq; indicant: quo significatione casus vocabulo nominis dici nil ueraciter infinita nomina haudquaquam licet. Dat autem intelligi haec nobis cum omne inquit Affirmationem Negationeq; aut ex Nomine & Verbo, aut ex infinito Nomine Verboq; collata reuertitur nomen dirimens ab infinito duntaxat Nomine haud uero etiam a casibus. Item praeter enumeratos modos omnes nominis, appellatur id nomen quod est additis finitioni redditis nominis distinctionibus perfectum est: semotis tum casibus, tum infinitis nominibus. Nomen itaque cum quinque appelleretur modis, quae hic ab Aristotele produuntur uniuersa recte sese habere affirmant dum est. Etenim finitio de prompta Nominis tertio enumerato significatione ipsius integra est, neque post additae cautiones derogant finitioni: sed significata nos quaedam alia docent Nominis nepe quae de infinitis traditur nominibus quartus quae de casibus quintum Verba autem illa distinctionis, RATIO AUTEM IPSIVS IN CAETERIS QUIDEM IISDEM EST CONSENTANEA, de eo dicitur nomine quod per casum aliquem proferatur nimirum esse id definitionem, quam

DE NOMINE

45

tationem uocauit, nihil in ceteris quidem diuersam ab illa quam a principio edidit finitione nominis habitum. Nam hoc quoque uox est significat, ex composito, sine tempore, cuius pars separata nulla significatrix est, ceterum hoc differentia illa superare, quae casus a proprie dicto segregat nomine: quatenus casus si cum uerbo est uel fuit uel erit proferantur, Enunciationem nondum absolutam faciant: ideo nec uerum nec falsum decernant. Nominis autem uel solum aliquod unum ex uerbis satis esse ad perfectam eundem Enunciationem. Sunt porro & uerba illa ab Attica consuetudine desumpta. nepe eorum qui multa simul suffragia ad populum ferunt. Nam Scriba cum primam ex conscriptis sententiis populo legeret, eius nomen qui scripsit patrem, tribum, rem exponerebat: ut Demosthenes filius Demosthenis peganeus hoc affert suffragium. Secundo uero, siue etiam tertio, si ita forte acciderit declarando, aliud quoq; eiusdem uir lectum iri suffragium tantum indicabat, cum ad populum dicere priusquam id legeret, cetera quidem iisdem consentanea sunt: haec uero etiam cenfer. Quam obrem hac ipsa quoq; in Gorgia dictione usus Socrates, eam illis qui in populo conscribuntur tulit acceptam.

DE VERBO.

I X.

VERBUM autem est id quod adsignificat tempus: & cuius pars nulla seorsum significat, semperq; eorum nota est quae de alio dicuntur. Porro adsignificare inquam tempus, quo modo uoletudo nomen est: ualet autem uerbum, adsignificat enim nunc esse: Ac nota semper est eorum quae de alio dicuntur. nempe illorum quae de subiecto, uel in subiecto sunt. An non ualeat, & non laborat, uerbum non uoco, adsignificat enim tempus semperq; est de aliquo, non est autem differentiae inditum nomen, sed esto infinitum Verbum: quoniam uniuersum tum quod est tum quod non est pariter competit. Similiter, ualebit, quousque, & ualuit, non uerbum, sed casus Verbi: eo sane a uerbo differentia, quod illud praesens tempus, haec circumiacens adsignificet.

ABSOLUTA quidē Verbi finitionis redditio
similiter utique Nominis editae finitioni, fuerit
vox significat ex cōposito, cuius pars nulla seor-
sum significat. Aristoteles autem uelut amator bre-
uitatis post habitis omnibus iis quae Verbo cū
Nomine ratione explicata iam sint ab illo quo
differt Verbum à Nomine (differt autem ad significando tēpore) in-
stitutionē de eo conficit. Verum si ita sese habet hoc: quid ergo il-
lud Addidit. **CVIVS PARS NVLLA SEORSVM**
SIGNIFICAT: quod in Nominis quoque ratione postulatū
est: itaque ad hanc difficultatem Porphyri cum illud dicamus, qual-
dam esse Orationes ex verbis cōpositas quarū significatiuae sunt
partes ipsa inquam Verba ex quibus orationem cōsistunt: ceu cū
dico ambulare est moueri. Nāq; ambulare est moueri & est cū to-
tius partes sint orationis, significatiua p se sunt ipsa. Ergo ut ab id-
genus orationibus Verba se cerneret, quibus partes aliae uerbi fini-
tionis conueniunt, vox inquam, significatiua, ex cōposito, tempus
ad significans, ipsam necessariā vel hoc loco differētiā adiecit. Sed
quo modo non significare tēpus, sed ad significare Verbum dixit?
An quoniam significare est, ut supra quoque admonuimus, aliquid
in primis declarare, ad significare autem, prae ter id quod primum de-
claratur, simul aliud quoque secunda ratione quidquam prae se fe-
re. At uerba, cum actiones potissimū quasdam aut affectus decla-
rare uolumus pronunciamus, tempora uero quae actionibus vel
passionibus adiacent, in quibus esse illae vel fuisse, vel fore perhibe-
tur, cum iis uelut simul elucescētia uidemus. De cetero autē de
inceps & constructionem quam in propositionibus obrinet Ver-
bū doceat nos Aristoteles: ac **S E M P E R Q V E E O R V M**
inquit **N O T A E S T Q V A E D E A L I O D I C V N**
T V R. id est autē, praedicati locum à Verbis perpetuo, nec subie-
cti occupari, idque non iniuria. Nam si actionum significatiua sunt
vel passionum, haec uero non sunt absolutae, nec ipse per sese exis-
tunt, sed ad alia agunt uel patiuntur relationem habent, pater cō-
ueniens utique iis esse ut de illis praedicentur. Sic uero statuit &
Plato de iis in Sophista, significatiuam quidem omnem uocē No-
men appellari his asserens uerbis, Ho. Age ergo quemadmodum
de speciebus ac literis disputauimus, rursus itidē de Nominibus
consideremus, nam haec quodam modo ratione id dilucescit quod

in praesentia quaerimus. The. Quidam intelligendum est de
Nominibus: Ho. Vtrum inter se omnia congruant, ac nullum, vel
quendam uelint, quodam uero minime. The. Constat hoc sane, uel
se alia, quodam nolle. Ho. huiusmodi quiddam ais forsitan. Quae
non interposita mora pronunciantur & quidquam indicant, motu
conuenire: quae continuata nihil significat, non coherere. ex
quibus uel illud dilucet, orationem unam ante Aristotelem dictā
esse illam à Platone quae unius rei significatiua esset. hoc enim est
in dictione illa quidquam indicant, si quidem & quae in concin-
ne se habent hoc est non interquiescendo prolata inter se Nomi-
na sine Verbo, uel Verba sine Nomine, significant omnino sed
plura, & non aliquid. Solas autem species duas esse significatiua-
rum uocum, Nomen & Verbum: quorum illud substantias de-
clarat: hoc actiones uel passionem: quas ille graece praxes id est ge-
stiones nominauit, his docens consequentibus. The. Quomodo
istud quoddam dixisti? Ho. Quod te arbitratum confiteri exstim-
maui. Est enim duplex nobis genus earum declarationum quae
circa substantiam uoce sunt. The. Quo pacto? Ho. Alterum No-
mina uocatum, alterum Verba. The. Dic utrunque. Ho. Declara-
tionem qua gestiones significantur, Verbum uocamus. The. Etia.
Ho. Signum autem ipsis impositum uocis illas gerentibus, No-
men. Ex quibus ipse palam cernitur non solum actionum aut af-
fectuum significans uerbum esse dicere, quod gestiones uocabu-
lo indicatur, sed signum quoque seu notam ante Aristotelem no-
minare nimirum signo significatiuum apud utrumque auctorem
declarante positioneque significatiuum: sed non natura, quo modo
superius de iis, cum de Nomine ageretur, explicatum est. Quin &
aduerbium **S E M P E R** non sine causa adiectum est in dictione
ne illa, ac nota semper est eorum quae de alio dicuntur. Hoc
enim Verborum maxime proprietatem ostendit. quoniam &
quedam Nomina interdum praedicari nil uetat ut animal de ho-
mine, sed illa neque ex eorum numero sunt quae solum perpetuūque
praedicantur: neque per se ipsa sine aliquo Verbo praedicata,
ut est uel non est absolutam orationem efficere natura ualent.
At Verba propriam uim seruantia solum semperque ipsa per se
praedicari accedunt. Hec de uerbo locutus, deinceps quaecumque ad
praceptionem contulit, explanare contendit ac iure id primum
quod ad significare tempus dixit, nimirum ne cessario assumptum

SECTIO PRIMA

ut Verbum à Nomine plane distingueretur, aperuit breuiter, Nomen & Verbo, quæ circa rem eandem versantur ualitudine inquam & ualet mutuo collocatis: ostensioq; Nomine nullius significatiuo esse temporis: Verbo autem præter eam affectionem quæ præcipue declarat tempus, etiam significare. Ab hoc vero, dictione illa omitta culus pars nulla seorsum significat ut quæ cum de Nomine ageretur, satis adepta est explanationis, ad reliquum transiit: ac significativa dicta esse illorum inquit uerba quæ de alio prædicantur. hoc est de subiecto: uel in subiecto. idq; propterea, quoniam Verba, quo pacto & Nomina, alia quasi per assentia sint in iis de quibus prædicantur, completiuq; illorum, prædicari dicuntur: in Prædicamentis de subiecto uocabatur, alia ut accidentia subiectisq; in subiecto appellatur. d Quomodo enim de homine animal albumq; prædicantes, quæ Nomina sunt, non eadē utrunq; prædicamus modo, sed animal ut de subiecto de homine dicimus, album quasi in ipso subiecto ipsum esse obtineat, ita res quoq; in prædicatione habebit Verborum. Nam ubi dixero, ambulare est loco dimoueri vel calefacere est facere dimoueri loco deambulando ut de subiecto prædicauis facere de calefaciendis quoniam illis generaliora sunt, cum autem Socrates ambulat pronunciauerit, uel Plato legit prædicantur per accidens hic de subiectis prædicata. Ergo ut species ambas ostendat prædicationis, ob id cū perpetuo prædicari solere Verba prodiderit, ita subiunxit, modo ut de subiecto, modo ut in subiecto prædicari. Sed hæc quidem expositio quadrabit ita sese, ut apposui mus, habente scriptura iquā in plurimis inuenimus exemplaribus. Quod si qui habere se eam & hoc modo uoluerint, ac nota semper est eorum quæ insu ut, ut eorum quæ de subiecto uelut Porphyrius inquit Philosophus, hic illud de subiecto pro in subiecto quoq; dicemus acceptum. Quod enim in subiecto appellatur, id indifferenter de subiecto uocare quandoq; conuenit. Prior igitur scriptura interpretatio q; eligenda est. Verba autem subiecta quoque interdum fieri, ut philosophari, cum philosophari dicimus uile est & ambulare in propositione illa ambulare est moderi neque tunc ut uerba, sed tanquam nomina in orationibus capi, ob idq; ipsis preponi articulum, supra memorauimus. Ac dicere sane oportet fortassis, ab actionibus passionibusq; haberi quasdam naturas ac proprietates quibus etiam à se mutuo differant: & eas dici aliorum quorundā agentium

DE VERBO

49

agentium esse vel patientium: significariq; eas à nobis à quibus interdum uelut ex eorum numero sint, ac quandam obtineant naturam, alias circa subiecta quædam alia subsistant ipse cernuntur. Proinde uoces quæ substantias illarum significant, Nomina uocari Verba autem, quæ ad subiecta relationem declarant, Quare Philosophari & ambulare ac demum quæcunque apud Grammaticos infinitiua nominantur, quatenus ad significant tempus, uerba dicuntur, nec Nomina: quoad uero quomodo subsistentia quædam indicant, ipsas inquit actiones uel passionis, preponiturq; ipsis apud Græcos Articulus, qui Nominibus anteire duntaxat solet, nec perpetuo locum obtinent prædicatorum, id quod proprium uerbi esse uult Aristoteles, Nomina nec Verba nuncupantur. Ceterum illud attendendum, cum prædicata quoque hæc sunt, quæ admodum moueri in propositione hæc ambulare est moueri uel inuari in hac philosophari est inuari nihil in prædicando à cōfessis nominibus, ut animali differre. Neq; n. possunt hæc sine est uerbi additione, uel nō est uel dicitur uel debet: ut in hoc dicere debet aut id genus aliquo, absolutam orationem cōficere. Cam igitur ceu quouis modo entium quorundā nomina hæc accipimus, tunc & de illis quæ ab his significantur quidquam enunciare, ac de ipsis quædam plane uerba prædicare aggredimur: ut in ueris nominibus facere consueuimus. Sed dicta sunt hæc de uerbis iis quæ à Grammaticis infinitiui modi nominantur: quibus etiam solis actiones aut passionis quæ in subiectorum ordine accipiuntur, cum dicendū & de iis aliquid est, significare proprie solemus. Si qua uero & in aliis modis aliquando fiant subiecta, ut ualeo uerbum est sermonem tunc animaduertas non de affectione nobis ipsa quæ indicatur, sed de significante illam uoce haberi ipsam ut uocem considerantibus uulgoq; inditū nomē eiusmodi uoce explicatibus et eniter ea quæ sūt & uoces cōsent. easq; ut alia quoq; à se mutuo discernētes, aliis aliisq; significamus nominibus. id q; non solū in uerbis inuenies, sed et in omni cū significativa, tū experte significationis uoce fieri. Græci. n. hō men lyadelmos dicunt. hæc quidē cōiunctio: & to to arthrō. i. hoc hoc articulus: & to id est hoc enax nō hil significans. At Aristoteles non ipsum per se uocē uerbi esse eā dixit quæ prædicari pperuo uelit: sed qd ab illa designat: estq; aut actio quædam, aut affectus ideo sic etiam dixit, notam semper esse eorum quæ de alio dicuntur. ac de his quidem satis. De Verbo

Ammo. in perihet.

D

bo autem infinito non prolixiore opus erit nobis oratione. quippe eadem iis dicimus quæ de infinito nomine pronuntiavimus, nimirum haud omnino à verborum natura casualitè quod breviter commonuit Aristoteles: cū dixit, **AD SIGNIFICAT ENIM TEMPVS: SEMPER QVE EST DE ALIQVO.** ac quoniam non de certo aliquo dicitur, propterea totum hoc infinitum verbum appellari. Cum vero **NON EST AVTEM** inquit. **DIFFERENTIAE NOMEN INDITVM,** Verbi infiniti diversitatem qua à finito dirimitur, differentiam nominat. huic vero ait diversitati non esse inditum nomē, quo infinitum hoc verbum, de quo sermo est, aliud esse à Verbo, declarare nobis licet: quemadmodum nominis à verbo differentie nomen hoc ipsum impositum habemus, quod alterum Nomen, alterum Verbum vocatur. Quandoquidē igitur non sic in Verbo quoque ac Verbo infinito duo posita habemus nomina, quæ differre hæc inter se ostendere nobis possint, sed ipsorum quidē alterum quoddam obtinuit nomen quod Verbi dicitur: alterum à nominum conditoribus neglectum nulla eiusmodi voce donatum est qua significetur, discrimini assignatum nomen non esse ait in loquendi usu, hoc est Verbi infiniti proprietati qua à finito seiungitur: quam quidem proprietatem patres auctoresque docuit nominum peculiaris cognomenti cuiusquam dignitate honestare. Quapropter nomen ipse illi statuens, infinitum Verbum id censet vocandum: **QVONIAM VNI CVIQUE TVM QVODEST,** inquit, **TVM QVOD NON EST PARITER COMPETIT** saneque competere pro eo accipit quod estre vera prædicari. Nā vere quidem aliquid vel de non ente prædicari, quasi non competens illi, neque competere natura aptum, nihil prohibet: ut cū hippocentaurus ingulim, non valet vel non laborat aliquid vero ei quod ne quidē est, competere, neutiquā potest. Post hæc tradit nobis verborum ab ipsorum casibus differentia: quō faciebat in Nominibus, atque à se inquit ea quæ in præsentī dicitur tēpore cuiusque fuerint persone, Verba appellari: valeo & vales & valet præsentī autē eo videlicet quod in latitudine spectatur. nā in mōmento, ut vocant, tēporis nihil facere licet aut loqui. Quæ vero circumstans adsignificat tēpus (CIRCVMIACENS aut nominat tum præteritū, tū futurū, velut instans ambiētia) casus verbi nūcupari

ut quæ p transfigurationē ab iis fiant verbis quæ in præsentī tempore esserunt. Itaque proprie verbum esse id quod in præsentī pronūciatur tēpore, ac finitum aliquid certumque significat. Quod si quis vel hoc loco quæsit, quid sit, quod non has Aristoteles ab initio verbi definitioni addiderit differentias, Non nos. ut Herminus initio proditam definitionem esse imperfectam excusabimus: sed apud Philosophum plura quoque significata verbi esse. atque alterius haberi quidē illam significati definitionē quæ à principio editur aliud vero quoddam per ea quæ nunc adiciuntur, philosopho describi. Tripliciter. n. Verbum apud Aristotelem dici cōperies: aut vocē omnē quæ adsignificat tēpus & cuius pars nulla seorsum significat: semperque de alio dicitur: ut principio definit. quo quidē significata Verba quoque infinita & Verbi casus verborum nomine censentur. Aut omnem vocem quæ præsens adsignificat tempus duntaxat, ac finitum quidquam declarat: quæ nobis per præsentia verba significatio traditur. Aut vocem omnem quæ prædicatum facit in propositione. quo circa bonus & iustus & albus & animal cum accepta prædicata fuerint, Verba, si significata hoc attendas, dicuntur: id quod in neutro priorum significatu fuit. Porro quod significatum hoc quoque agnoscat Verbi, indicabit iam vel inter huiusce translationis primordia: cū diceret, Itaque Nomina ipsa & Verba similia sunt illi conceptui qui sine compositione est ac divisione: ut homo vel album nimirum ubi nihil addatur. In sequentibus quoque ipsum in eadem inuenies persistere sententia, ubi Nomina inquit, si trasponantur & Verba, idem significant. hoc. n. effatus, hominem albumque proponit atque utrumque in alterius locum transmutat: quasi sit horū alterū Nomē, alterū Verbum. Ergo si in propositione Homo est albus dicente, Homo assumitur Nomē: uti principio quoque est acceptum, album ut Verbum capi conspicuum est. Et in ea quæ ad hanc reciprocatur, atque album subiectum, prædicatum. Hominem facit, patet albus Nomen dictum in Hominem Verbum, Sed hæc præter naturam est prædicatio: velut cum domino quoque accidisse Hominem dicimus. Quo fit ut Hominem non proprie vocari Verbum dixeris, nec album Nomen: ut quod nec secundum naturam prædicetur de Homine. At cum de homine album prædicabimus, erit, & prædicatio secundum naturam & prædicatio nomine verbi appellatione nuncupabitur. quasi quod

SECTIO PRIMA

significet. de eorū natura sit idoneum ut subiecto predicari His et
go expositis, inspicimus ea quæ ab Aristotele de Verbo deinceps
eeps produntur.

X.

IPSA ergo si per se proferantur Verba, Nomina sunt
aliquidq; significant. mentem enim sistit quā loquitur: quicq; au-
diuit acquirit. verum sit ne an, non sit, nondum indicat. Neque
enim esse vel non esse nota est rei ac ne si ipsum quidem ens so-
lum dixeris. Nam ipsum quidem nullum est: adsignificat autem
cōpositionem quandam quam sine compositis nō est intelligere.

Cum. n. per supradicta finitionem verbi tum communio-
rem peculiariorem nobis tradiderit, vult per hæc, quoniam pacto
fese Verba ad verum significandum falsum ve quid piam habeant,
explicare. Iam quidem inter initia, vbi communiter de rerum, con-
ceptuum Animi, vocumq; mutua coherencia differebat, simplices
voces omnes similes esse illis conceptibus prodidit qui composi-
tione vel diuisione carent: atque nec veritatis capaces esse, nec fal-
sitate. Nunc vero id confirmare apertius vult ostendendo eo
quod in simplicibus uocibus veritatem admittere & falsitatem
maxime videtur, Verbum inquam, horum neutrum indicare. Nam
ibi parte altera orationis, Nomine in medium adducto, tamen si
in quam maxime compositum sit, ut Armipotens, & Hircocer-
uus significatiuum esse quidem ut naturæ cuiusquam aut notio-
nis non tamen veri vel falsi: nisi Verbum illi quoddam additum
fuerit monstrat. Hic autem eadem nobis de verbo tradens præ-
repta, nempe significatiuum id esse actionum quarundam aut pas-
sionum: non tamen veritatis vel falsitatis: nisi aliquod ipsi fuerit
copulatum nomen, IPSA IGITUR SI PER SE,
inquit, PROFERANTUR VERBA NOMINA
SUNT, ALIQUIDQ; SIGNIFICANT. De inde probans hoc, significatiua esse
inquam Verba quarundam rerum, deinceps addit, MENTEM
ENIM SISTIT QUI LOQUITUR: QUI

DE NOMINE

55

QUE AVDIVIT ACQUIEVIT: vel hoc nimi-
rum dicens, verbi valere exempli causa prodeuntem porrigen-
temq; se pariter cum prolutionis longitudine expleri nobis in-
telligentiam, ac quasi in longum cum dictionis ex promptu dela-
tam, vbi verbum totum protulerimus, vel audierimus, firmari ac
fisti. uel si quis rogauerit quid agat verbi gratia Socrates, mente
q; ambigua sit ac uelut errante, eo q; cum plura animaduertat,
quorum singula inesse illi possunt, nullum id esse quod inest cer-
to intelligat, qui responderet, atq; ambulari inquit, vel disputat me-
tem statuisse, atq; ab hæsitacione vindicasse & cum qui perconta-
tus est, quasi incerto animo fluctuantem, audita verbi responso-
ne acquieuisse. Quāobrem pronunciatū verbū aperte aliquid signifi-
cavit: si hæc prodito illo gesta sunt, atq; alter cum verbum protu-
lit, quidquam effecit. eius. n. qui sciscitatus est mentem sedauit fir-
mauitq; alter affectus est audiendo: cum acquieuerit. Itaq; signifi-
ficare verba ex hisce conspicuum est. VERVM SIT NE,
inquit, AN NON SIT NONDV INDICANT.
Per id autem q; sit ne sit, affirmationem: per id quod an non sit
negationem: vel magis per id quod sit ne inquit, verum, per id q;
an non sit falsum declarat. Qu. n. res dicit, ut sunt naturamq; ob-
tinent, vera dicitur qui uti non sunt, falsa. Significat igitur aliquid
verba inquit, affectum, vel actionem: sed veritatem aut falsitatem
nondum indicant, atq; hoc ratiocinatione asserendo, subinde in-
fert, NEQVE ENIM ESSE VEL NON ESSE
NOTA EST REI. Est autem hæc probatio à maiore, de
eo nimirum quod Verba verum aut falsum non admittant. Si. n.
primitiua magis Verba ac communiora, & in quæ cætera omnia
resoluantur, ipsum inesse vel non inesse proxime indicantia, cū
per se pronunciantur, verum aut falsum nequaquam decernunt,
multo minus sanè alia verba horum sibi aliquid vendicant. At
si primum sit, erit ergo, & secundum. Sumit autem verba illa quæ
principii magis naturam referunt, magisq; communia sunt: & in
quæ resoluantur cætera omnia est & non è quæ esse ac nō esse ap-
pellat: perinde quasi Verba singula in participium atq; horum al-
terum, finita in verbum est infinita in non est resoluantur: ut cur-
rit, currens est valet valens est non currit, currens non est, non va-
let, valens non est: Hæc igitur sic habentia si nullum ipsa per se
verum aut falsum indicent, quō constantaneum fuerit rationi, quæ

his posteriora sunt, quæq; inesse omnino vel non inesse per horum communicationem declarant, veri quidquam aut falsi præstare? Porro est vel non est nihil per seipsum veri vel falsi indicare, vel ex se patet fortasse, (nam q lex ceteris est, est vel non est, non est dixerit, horum neutrum significavit.) cæterum & eodem & hoc modo probat à maiore, quodam quam verbum est antiquiore petito atque altiore, id est ente: à quo verbum est vnde ipsum non est prodit. Nam ne Ens quidem hoc inquit, quod est nomen, quomodo nec deductum ab eo verbum est notam esse rei, hoc est vere rem esse declarare, si solum pronuntiatum sit, quod est si per seipsum dicatur. Significat quidem aliquid & verbum est per se dictum similiter & ens, sed horum neutrum, licet sexcenties prolatum, sibi ipsi vindicat ac sapperere dicit veri quidquam aut falsi indecer. Sole. ut proditum est saepenumero, compositæ ex Nominibus Verbisq; orationes alteri ex iis suscipiendo natura comparatæ sunt. Horum autem utrunque inquam atq; est simplex proculq; ab omni id genus compositione semotum est. Si ergo habent ita sese Auctoris verba ut apposimus, neq; enim esse vel non esse nota est rei, expositionem quam attulimus solam ea confirmantem reperies. Si ut Porphyrius philosophus scribit, non enim ipsius esse rei nota est, vel non esse (quanquam progressus in priorem scripturam atque expositionem fertur) potest de verbis dictum esse communiter omnibus, nempe significatiua quidem illa, uti proditum est, quorundam esse: sed non veritatis vel falsitatis: ut per hæc verba verum sit ne an non sit nondum indicant ostendit. Huius vero per id causam reddit quod ait, neque enim ipsius esse rei nota est vel non esse. Est autem hoc, non enim si ipsum per se verbum dicatur, quam declarat rem, inesse aut non inesse significat. quod si faceret, tunc per se capax falsitatis veritatisq; esset. Nam qui ambolat dixit, significavit quidem certam actionem, cæterum de ea neque verum aliquid neq; falsum prodidit: nisi subiectum quodpiam fuerit additum cui inhaerens vel non inhaerens ambulare, veram orationem aut falsam confecerit. Itaque verba illa, neque enim ipsius esse vel non esse nota est rei perinde dictum est atque à prolato per se verbo neque rem esse id est quam significat indicari: quod facere solet affirmatio: neque non esse: quod negatione declaratur, atque hæc sunt de omni Verbo communiter dicta. Illud vero, AGNE SI IPSVM PER SE QVIDEM

ENS SOLVM DIXERIS, vel secundum hanc explanationem nullum capax verbum esse veritatis vel falsitatis ab eo quod magis videtur probauerit. Quoniam autem pacto demonstrationis hoc sic illius possit, nisi per verbi, est medium rursus, quod deductum ab ente commune est, verborum omnium Deinceps vero subiecit, NAM IPSVM QVIDEM NVL LVM EST. Nullum autem esse ens dicit, neq; ut significatu carens, neque ut æquiuoce prædicatum de rebus: sed nullum est inquit neque verum, neque falsum. ADSIGNIFICAT AVTEM COMPOSITIONEM QVANDAM QVAM SINE COMPOSITIS NON EST INTELLIGERE. hoc est pars autem sit compositionis: ut ens est dicetis: ita quam compositionem verum falsumq; ipse statuit: quam quidē compositionem sine compositis id est simplicibus non est contemplari. apertus igitur sensus est, Adsignificari autem ab ente compositionem, neque ab hoc solum, sed à qualibet similiter quoque simplicium uocum, non eo modo pronuntiatum videtur, quo per verbum adsignificari tempus dicebatur: sed pro eo quod est iuxta aliud quodpiam significare: hoc est cuiquam iunctum alii compositionem indicare iam falsitatis, aut veritatis capacem: qua quidem compositione priora intelligi oportet. Quod si quis hanc adsignificandi expositionem non admittat abeat in Alexandri sententiam: qui per verba illa nam ipsi quidem nullum est ac sequentia: de verbo est dissidere rursus Aristotelem dicit, post interitum sermonem de ente: quasi ne id quidem, ubi ipsum per se proferantur, veri quidquam significare aut falsi queat: atque ipsum est vel non est (eadem enim de utroque ratio habetur) si per se proferatur ipsum, veri quidquam significare quidem uel falsi natura ineptū esse dicere: cæterum cum, ut uerba quoque alia, nomen sit, facultatem potissimum quidē obtinere entis communicationis priuationis ve significatiua. secundo loco & prædicari cuiusdam cum subiecto copulationis: quibus additum, & perfectam orationem facit, & veritatis indicem ac falsitatis. Nam si proxime quoque de subiecto, nulloq; prædicetur medio tunc potest etiam est ipsum, simplicius est ente notat complexū ut Socrates est ens verbum autem non est, diuisionem designat, aut utrunque etiam compositionem. Ut enim in libris de Anima explicatum est & is qui aliquid non esse album dicit, ip-

sum non esse album subiecto coniunxit. Verum tradita nobis orationis partium, Nominis inquam, & Verbi, contemplatione Aristoteles, ad compositam quoque ex iis deinceps Orationem tranfit, atque ait.

DE ENVNCIATIVA ORATIONE.

XI.

ORATIO vox est significatiua cuius ex partibus aliqua separata significat ut Dictio. uerum non ut Affirmatio. Homo uerbi causa significat quidem aliquid: non tamen esse aut non esse. sed erit Affirmatio uel Negatio si quid fuerit addit uerum non una hominis syllaba. neque enim in forex rex significat: sed vox nunc est duntaxat. In duplicibus uero aliquid significat quidem: at non per se sicuti diximus.

QUAM igitur ob causam de Nomine & verbo locutus, non de negatione & affirmatione, postea de Enunciatione, postremoq; de Oratione disputes, ut pollicitus à principio fuerat, sed de iis docendo pergat contra quam in huiusce operis exordio ipsorum, ut quæ tradi deberent, enumerationem fecerit, prius dictum est. eorum autem interpretationem molientes quæ ascita ad proprietatem sunt Orationis exprimens, quod quidem vox, ac significatiua sit præterimus: ut quæ aperte admodum sint & in orationis partium definitionibus iam percepta. Ex composito autem nunc omisum esse arbitramur, tum velut ex iis notum quæ de nomine, seu quod ex composito consistat, prodita sunt, in Verbo autem tanquam simili se modo habente super habitum, tum quasi paulo post opportune addendum, post consuetum illum qui oppositam orationem, hoc est non positionem, sed naturam esse videtur asserere: forsitan uero & perinde quasi à sequente differentia comprehendatur. Illud autem, CUIVS EX PARTIBUS ALIQUA SEPARATA SIGNIFICATI, soli articulatae adest nocti: quæ ex nostro instituto constat, At partem aliquam habere significatiuam, orationem à partibus eius p

se absolutis, nomine uerboq; distinguit. quoniam illorum neutrius aliqua significatiua pars erat: partes uero significatiue quædam sunt orationis, nomina inquam & Verba. Porro significatiuas esse partes orationis si per se ipsæ capiantur, non simpliciter dictum est sed ex partibus aliquas ob priuatas nimirum particulas infitas negationibus, articulos, conjunctionesq;: ut cum homo, inquam animal est uel sedet quidem Socrates, Plato uero ambulat. Nam hæc partes communis quidem Orationis appellantur: per se autem ipsa si considerentur, significatione vacant. Atq; non hæc solum, sed nominum quoque ac Verborum partes, quæ nihilominus partes esse compositæ quoque ea ipsis orationis uidentur, significatione omnino carent ut proditum est sæpenumero. Has ob res igitur significatiuam esse ex partibus Orationis aliquam dicit. Si significatiuam uero esse **UT DICTIO: SED NON UT AFFIRMATIO** inquit, quoniam dictio, ut & ante docuimus, vox est simplex, cum uero pars enunciativæ orationis capitur. declarat autem in sequentibus aperte hoc Aristoteles cum ait, Nomen igitur aut uerbum dictio tantum sit, quandoquidem ei qui sic uoce quidquam declarat, non ira dicere licet ut enunciet. Quoniam igitur significatiuas, quasdam habet partes omnis Oratio, hæc autem in quibusdam sunt Orationibus voces simplices, quas, uelut in propositionibus, Dictiones vocari monuimus, in aliis Affirmationes integræ, siue etiam Negationes, ut in oratione dicente Socrates sedet, & Plato non sedet, partes hæc, Socrates sedet, & Plato non sedet, Verum orationes eæ quarum partes affirmationes negationes uel sunt, dictiones habent etiam ex quibus illæ gignuntur, quæ autem dictiones obtinent, non affirmationes omnino aut negationes comprehendunt, propterea cum significatiuam eam partem quæ semper est in orationibus ostendere philosophus uellet, hæc addidit: ne Orationes quasdam ipsæ quæ partes habent affirmationes uel negationes conspicuatur, partes hic potius orationis significatiuas esse oportere, ut prædicari aliquid uel non prædicari de quoquam significanti: sed opus esse intelligere partem Orationis, quasi dictionem solum uel declaratiuam naturæ cuiusquam aut actionis contemplari. Atque illud fortasse quod ex partibus dicit Orationis quasdam esse significatiuas, non per se intelligendum est ad articulorum, conjunctionum, iisque similium differentiam: sed totum deinceps legē

dum, cuius ex partibus aliqua significat ut dictio: quo distinguitur à compositis, partibus, ac iam per enunciationem prolatis: pōt de quasi significantibus partes omnes sint orationis sed alia dictio nisi modo, atq; in omni oratione ex necessitate spectentur: licet ut enunciationum, nec cōspici in simplicibus orationibus possint: ut hæc quoque locis aliis omnibus consona sint Aristotelis & Platonis in quibus de partibus orationis, ut quæ in nomina solū ac verba diuidantur, præcipiunt: Cæterum admirari minus conuenit si nominum partes atque verborum mereri nequaquā arbitremur: ut compositæ ex ipsis orationis propriæ partes nominentur. quippe in omnibus iis quæ exacta perfectaq; sunt partes singulas indicare ex proxima integritate consueuimus. exiguum uerbi gratia lignum ex nauis decilum gubernaculo vel carina: horum patet ipsorum quidē non tamē ad nauē referentes appellamus: eodē de incæteris modo quæ tū arte tū natura cōsistunt. Nā syllabas nominum cōnexiones solas elemētōrū primas. nomen aut trisyllabū uocamus vel quadrisyllabum: ceu simplex quodlibet ad id referentes quod proxime ex ipso compositum est. Præterea partes nominum & uerborum sola pronunciatione, non vi significandi partes ipsorum esse censueris. ideo prius quoq; pars eorum nulla, si abiuncta sit, significativa esse perhibebatur. Quare & orationum partes esse atque non esse eadem dici poterunt: ipsa uero nomina & uerba, cum non solum pronunciationem, sed significationem quoque orationum sua compositione efficiant, primaq; significationem obtineat facultatem, partes etiam esse orationis primas merito affirmamus. Quamobrem & in Cratylō nomen exiguum esse orationis portionicula prodidit Socrates id uidelicet quod cōmuniter de proprie uocato nomine & uerbo prædicatur. Si quis uero quaesierit, quomodo orationem omnem significativa præditam esse censeamus particula: tamen si ad Vocatiuam appellatam vel unum nominis unius casum sufficere uideamus, ut in Hæctor, soluimus si uocationem vel inuocationem uno etiam per hunc casum prolato nomine fieri dicamus: non esse autem Vocatiuam orationem nisi eam quæ sic ex pluribus nominibus aut congestis casibus pronunciatur, ut Atride felix, o fortuna te, beate, & o Nestor neciades: atque his similia: si idem non est nomē atque oratio. Verum enim uero cum orationis partem significantiam esse ut dictionem, sed non ut affirmationem dixit

rit, non etiā neque negationē, quasi prospicuum esset, subiungit. quandoquidē qui partes orationis non ut affirmationes, sed ut simplices, voces putat considerandas, multo minus sanē illas ut negationes capiēdas doxerit: quoniam affirmationem quoque necesse est negatione cōtineri. Hæc uero ipse interpretando ex eplū dictionis caput HOMINEM propterea q̄ ALIQUID SIGNIFICAT QUIDEM inquit NON TAMEN ESSE AUT NON ESSE, hoc est non affirmationem, vel negationem, quo planiore quidem reddendo subinde intulit, SED ERIT AFFIRMATIO VEL NEGATIO SI QUID FVERIT ADDITVM, uerbum uidelicet uel affirmatum uel negatum. Quare manifestum ex his quoque est, enunciationis partem quæ significatrix est, Dictionem hoc loco Aristoteli, propterea quod significat uocari. Differre autem à simplicibus uocibus orationes significantibus partibus habendis submonens ait VERVM NON UNA NOMINIS SYLLABA: communiter subaudito nimirum illo SIGNIFICAT ALIQUID dictum est enim homo uerbi causa significat quidem aliquid. Illi ergo construendum hoc est uerum non una hominis syllaba. Hoc uero rursus probans, uocum inquam simplicium partes nullius per se ipsas esse significantias, probationemq; hic moliens ab eo quod magis uidetur, NEQVE ENIM IN SO REX REX inquit, SIGNIFICAT. SED VOX VNVC EST DVNTAXAT Hoc autem est, quoniam rex per se pronunciatus, regni possessorem notat. cum autem ceu partem ipsam nominis forex acceperis, omnino significatione uacat. ac nunc sanē quod uelut pars consideratur, uox est solummodo, nihil ab una differens: earum quæ nequaquam significant. Verum in simplicibus quidem, ut supra quoque dictum est, nominibus significantibus partes neutiquam fuerint: ut in homo uel forex. Etenim partes huius rex non uelut alii cuiquam iuncta forex nomen perfecit: sed in nomē quod regni dominum indicat sorte fortuna incidit: idcirco si forex ut simplicis pars capiatur nominis, ne uisione quidem quidquam declarat. Nemo quippe audito SOREX nomine, in regis intelligentiam uenit: quemadmodum qui Arripotenz uel Hir cocerens audiuit, intelligentiæ non expers manet armorum uel cerui. Sic ergo in simplicibus. In duplicibus uero, uult qui-

SECTIO PRIMA

dem inquit ceterum nihil designat abiuncta, hoc est videntur quibus
dem significatio esse partes: quoniam, & in iis pronuntiandis quae
dam aperte compositio plurium videtur, nominum quantum una
tum animi conceptio. tunc res ea sit quae ex ipsis indicatur: re autem ve
ra nullius & haec sunt significatio, si per se ipse proferantur. Igitur
ut summam explicem, huiusmodi erit argumentum, si quae
per se significatio sunt voces ut rex cum aliquorum nominum
partes evasere, prius, ubi à suis totis demuntur, significatu care
rent, quid de una syllaba hominis putandum est: vel partibus aliis
nominum, quae etiam non insumpte in nominibus, significatio el
se nullius videntur? haec igitur patent. Ex iis vero quae tradita hic
sunt Aristoteli oportet colligere, non eam solum quae perfectam
absolutamque sententiam explet, sed imperfectam quoque oratio
nem vocandam ab eo censeri. nam & illi quaecumque prodita sunt
de oratione consentiunt.

XII.

EST autem significatio quidem omnis oratio: non ut ins
strumentum vero: sed, quo modo dictum est, ex composito. enun
ciatio autem non omnis: sed ea cui verum competit aut falsum
pronunciare competit autem non omnibus. Deprecatio verbi
causa est oratio quidem: sed neque vera, neque falsa est. Missae
igitur aliae fiant: quippe quarum consideratio Rhetoricae ma
gis aut Poeticae convenit. at Enunciatio praesentis est contem
plationis.

Refellit quaedam his verbis Aristoteles syllogismum, qui non
positione videtur orationem, sed natura esse demonstrare. Quia
est igitur syllogismus: Oratio instrumentum est vocalis, inquit,
in nobis natura existens facultatis, ea namque, ut pote quod instru
tum est, quae volumus inter nos indicamus, omne naturalis faculta
tis instrumentum, & ipsum natura constat, quemadmodum oculi
cum nobis insitae instrumenta videndi sint potestatis, aures audien
di, atque alterius pars quaeque alia, non naturae sunt, sed artis instru
menta: ergo natura consistit. Oratio, nihil ex nostri animi motio
nes obtinens. Duae itaque cum in syllogismo sint propositiones ad

DE ENUNCIATIVA ORATIONE 61.

sumptae, concedit Aristoteles maiori: quae instrumentorum omne
naturalis omnis potestatis natura esse dicit. minorem autem cor
ripit, quae orationem fateretur esse naturalis in nobis facultatis in
strumentum. Quodnam igitur instrumentum sit vocalis in nobis faculta
tis, aperiendum est: quoniam naturalis cum sit, eget instrumentis:
quo modo vires aliae quaelibet naturae: ac quid ergo ipsius existens
oratio, postquam instrumentum non esse perhibetur, natura non
est, sed positione. Sunt itaque facultatis nostrae vocalis instrumenta
Pulmo & Arteria illa quae vocant asperam: haec quidem ut simplici
ter vocis. Ut vero articulatam, quoniam sunt naturalis instrumenta
potestatis? Linguae: Palatum atque alia quae sic vocalia seu locutoria
instrumenta nuncupantur. Oratio autem opus erit tali horum in
strumentorum motu ab illa effectum, idcirco neque ut natura sit
ipsa oratio necesse est. Nihil enim prohibet quo minus perfecta à
naturalibus viribus opera sint positione: quo pacto in saltatione
se res habet. Nam cum naturalis in nobis facultas localis motio
sit, saltatio quod opus ab ea demanat, positione continetur. licet
enim saltatori, tali vel tali ratione manus mouenti Achillem ver
bi gratia significaret: cum alterius alias corporis habitu ac gestu
speciem edat, atque eius accidens quodpiam praese ferat. Er
go quemadmodum loco dimoueri natura comparatum est, salta
te, positione atque ex composito: lignum natura provenit: fa
nna positione construitur ita vocis formationem quoque naturae
acceptam, significationem autem per nomina seu verba constatas
ex hisce orationis, quae ipsum esse ex voce incondita & rudi velut
materia obtinent, formam vero à nostra cogitatione sunt adep
te, positioni nec naturae referimus. Ac videtur sane homo voci
fera facultate, quae animarum in nobis cognoscendi vel appe
tendi facultatum instrumentum est, praeditus ex natura perinde
esse ac brutae animantes. Quod autem significandum utatur no
minibus aut verbis aut ex hisce constitutis orationibus quae non
amplius natura sed positione sunt, id praeter ceteris quibus ratio de
est habere praecipuum: propterea quoniam solus quoque mortali
um participans est eius Animae quae suapte industria mouetur, arti
ficioleque agere potest: ut & in voce ipsa edenda vis eius artifex
dignoscatur, haec autem declarant exornatae orationes metris vel
sine metris compositae. Pluribus igitur verbis demonstratum est tunc
Orationem, tum eius partes Nomen & Verbum ex pacto consistere.

SECTIO PRIMA

Verum quoniam ipsam instrumentum quoque esse affirmamus
nominum uel rerum significationis, quodnam illud ita uide sit quod
ea uelut instrumento utatur dicendum est, ac constar sane cogita-
tricem esse Animam, nam solius munus huius est oratione uti.
Ceterum quodnam pacto cum ex compposito consistat, instrumen-
tum esse naturalis facultatis cuiusquam possit, si cui propter eam
regulam quæ omne natura esse naturalis facultatis instrumentum
monet, mirum esse uideatur, rationalem hanc dicemus atque
artificem in nobis uim natura esse excel'ent iorem ut quæ etiam
separabilem ab omni corpore substantiam habeat. Hæc autem nat-
rari à nobis quæ uel ipsi placeant Aristoteli, declarant ea quæ illæ
ad calcem secundi Naturalis auscultationis prodidit uoluntatis
nèpe bruta animalia non ex arte, sed ex natura agere, intellectu
orbata, ut pote arte, ex quadam insita nobis uim quæ naturam
superet, progrediente in quibus non arte, se d natura quadam in-
quit nidum sibi fingere hirsutinem: araneolam telam contexere.
Quid enim referre opus est demonstrationes illas quæ in cõ-
mentatione de Anima Intellectum esse probant à corpore sepa-
rabilem: Nihil itaq; mirandum est, hanc agentem naturæ uiribus,
illarum quoque usurpare instrumenta quæ naturalia ex neces-
sitate sunt, atque alia nonnulla ipsa sibi artificialia parare instrumenta
ad proprias actiones obeundas. Quemadmodum igitur tuendo
corpori, hostibusq; propulsandis naturalia instrumenta facultatis
loco dimouetis, quæ ex natura est manus & pedes adhibet, adhibet
aut & arte fabricata gladiu & hastum, similiter & in articulatura
edificiendiq; ratione, ac ceteris tum actiuis tum effectiuis functio-
nibus, sic & in significando utitur quidem Anima naturalibus
instrumentis uociferæ & locutorie facultatis Pulmone, Lin-
gua, Palato, Dentibus, Labiis, utitur uero etiam Oratione,
eius uel partibus artificiosq; fabricatur illas atque ex compo-
sito, uelut futura significandi instrumenta, circaq; naturalem ma-
teriam idest uocem ipsarum generationem molituri ut gladii, cir-
ca ferum, circa lignum gubernaculi. Hactenus cum exhibuerit no-
bis Aristoteles orationis elementa. Nomen inquam & Verbum
atque compositam ex hisce dictamq; communiter Orationem,
ex quibus omne oritur sermonis idioma, deinceps ad Enunciati-
uam accedit orationem, ut ab initio statutum est, contemplandam
quam simplicis Orationis quidam esse speciem diximus: quem-

DE ENUNCIATIVA ORATIONE 63

admodum, Vocatiuam, Optatiuam, Interrogatiuam, Impe-
peratiuam: quarum perfecta quæ uis est ipsaq; per se signifi-
catrix absolute sententiæ. Nam ut, hæc immortalis Animus est,
quicquam indicauit, sic & ulri iudices & utinam philosopharer &
quando aduenisti & abi ad talem significatu non carent. Ac nihil
alias quidem propositæ inquit tractationi conuenire: quæ & phi-
losophatica est & dialectica. Rhetoricæ autem uel Poeticæ pro-
pria de his esse meditationem: quoniam qui utraq; ex his
colunt, circa ipsas per se ipsas orationes uersantur. Oratores
quidem numeris, circuitibus, ac figuris intenti Grammatici de me-
tris primarum dictionum uel commistarum uel coherentium figu-
ris, & declinationibus, atque id genus omnibus solliciti. Quin etiã
imitari nonnullos consueuere qui alios uocent, aliquibus imperet,
alios de quibusdam interrogent, uel precentur. Sæpe uero & ex
persona sua quibusdam harum functionibus agunt: aiuntq; , pri-
mum quidem o Viri athenienses Deos omnes immortales Deas-
q; oro, uel nam huc mihi istic exurgens responde. Qui ergo de
his tractant artibus, orationesq; subiectum in contemplationem
habent, considerent utrum solæ hæ præter enuciatiuam species
orationis habeantur, an & alia quæpiam sitiatq; in finitas ne an in
finitas harum quæuis diuidatur, magis uero qualibus finitis nume-
ris progressus pro quauis illarum ab uno fiat i infinitu. Nam hoc,
ut differuit in Philebo Socrates, de subiectis sibi rebus cõtemplari
quemq; artificem decet. Hoc autem manus esse Rhetoricę uide-
tur aut Poeticæ, non ex sese, sed eius quæ communiter ars uocatur
Orationum: de qua Plato nos apprime diuinus in Phædro post
palinodiam docuit, cuius est tum Poeticæ principia tũ Rhetori-
cæ inspicere. Ad præsentem tractatum uero solam inquit oratio-
nis enunciatiuæ meditationem pertinere: quoniam principia tra-
dere demonstratiuæ scientiæ proposuimus qui autem, de his agit,
hunc opus est in alia specie nulla orationis negotium sibi præter
Enunciatiuam, facessere. quam comprehensam ad demonstra-
tionem, necessariamq; ad eam assequendam soli contempla-
ri Philosopho conuenit, qua sola licet exacte cognoscere re-
rum naturam. Cum enim duobus modis, ut Theophrastus
explicauit philosophus, ad aliud sese habeat oratio, tum ad
audientes: quibus aliquid etiam indicat: tum ad res de quibus
dicentes auditores ad credendum ducere propositum est

64 **SECTIO PRIMA**

perlantur circa eum ipsius habitum qui ad audientes pertinet Poetica & Rhetorica: quoniam illarum est elegantiora seligere nomina, non communia atque vulgata concinneque hæc inuicem committere adeo, ut his, atque hæc sequentibus, ut perspicuitate dulcedine, aliisque generibus, prolixitate item & breuitate orationis, ubi tempestiue adhibeantur omnia, ducat auditorem, ac stupore afficiat, suadeque; macipatum possideat. Eius vero respectus orationes quo res exiguntur curam potissimum geret Philosophum tum falsum confutando: tum uerum demonstrando quorum utroque enunciationem controuersam quandam instruit euidentiis enunciationibus concludere. Porro enunciativa hæc ipsa oratio cum speciebus aliis orationis omnibus eo consentiat, quod significatrix sit, quam obtineat naturam, ac quo pacto à speciebus aliis differat orationis tradit ante hæc nobis Aristoteles, **ENUNCIATIVA AUTEM**, inquit **NON OMNIS SED EACVI VERVM COMPETIT AVTFALSVM PRONVNCIARE**. Ac sciendum sanè est enunciativæ orationis definitionem per hæc nobis ab illo exhiberi nihil, ut de iis præcipiat affirmationem sibi ac negationem postulante, quod facere, cum infra visus fuerit nonnullis aniam illis, præbuit, ut Enunciationem in affirmationem negationemque diuidi ut æquiuocæ voces in significata, non ut genera in species suspicarentur, tametsi quænam communem naturam nullam significantis vocis æquiuocæ esse queat definitio? Quod si in affirmationi quoque definitionem ac negationis confertur Enunciativa cum Affirmatio quidem enunciatio esse alicuius de aliquo, Negatio autem enunciatio alicuius ab aliquo dicetur, quo modo Enunciatio non genus ambarum esse clarissime dilucet: cum ad complendas definitiones æquiuocæ nunquam voces asciscantur? Quapropter præfinitionibus de Enunciativa specie orationis, de qua deinceps docebit potissimum, specierum eius Affirmationis ac Negationis contemplationem connectit: cum ait.

XIII.

EST autem una prima oratio Enunciativa affirmati deinde Negationis: atque omnes coniunctione una.

Quibus verbis duplicem esse orationem unitatem dicit: alteram ipsarum

DE ENUNCIATIVA ORATIONE 65

ipsarum per se, velut suapte ipsis natura insitam: ut in hac Socrates ambulat, alteram positione quadam de foris ipsis à vocata ob id ipsum coniunctione adhibitam: ut in hac Socrates sedet, & Plato ambulat. Nam hic orationes quæ manifesto quæ sunt nimirum hæc Socrates sedet & hæc Plato ambulat, iniecta in medium & coniunctio velut colligare atque unire suo interuentu visa est. Habent sese eodem pacto & orationes ex omnes quæ suppositivæ nominantur, pluribus n. constant & ille simplicibus orationibus ceteris à cōtinuativa vocata cōiunctivæ coniunguntur. Si dies est, sol est super terram. Nam rursus orationes, quæ duæ sunt, nempe hæc Dies est & hæc Sol est super terram si cōtinuativa ferruminans cōiunctio unitatis imaginem ac uisionem perficit. Estque talium unitas orationum non unius index substantiæ (nam multa plane ab iis significantur) sed unius substantiarum quas significant consequentiæ, aut unius direptionis: uelut in orationibus iis quæ per diiunctionem effertur: aut est dies, aut est nox. ideo & oratio illa quæ substantiam unam declarat, unaque proprie est, potest nondum secto ligno, atque ob id uno vocato proportionem conferri, quæ plures indicant substantias, atque coniunctione quadam unita esse, quodam pacto videtur naui, quæ ex multis constans lignis apparentem unitatem à clavis obtinet, proportionem convenire. Eius autem orationis, quæ proprie una est, eaque de re natura prior, nec ipsum unum coniunctione habet, altera quædam est. Affirmatio, altera Negatio. Est & quædam Affirmationis à Negatione differentia, non penes ipsum unum quandoquidem una similiter harum utraque est orationum: nullo extrinsecus ad unitatem egens adminiculo: sed penes primum si quidem non prima similiter oratio harum utraque est sed simplicitate distinctionis prior affirmatio negationis: quoniam negatiua assumpta particula sit negatio, quæ autem additionem capit, antegressum esse illi necesse est, quæ ex additione perficitur. Hanc ob rem itaque & Aristoteles unam sic primam Orationem enunciativam esse Affirmationem dixit: deinde Negationem aduerbiumque deinde non de uno, sed de prima pronunciat. Ob id ipsum vero rationi consentanea uidetur Aphrodisii sententia de Enunciatione, quæ genus ipsam Affirmationis esse ac Negationis nequaquam permittit, quo modo enim illorum in quibus primum esse & secundum, genus id

Ammo. in perihier.

E

erit quod de ipsis prædicatur communiter? An hunc obtineat ordinem non eo quod sint Enunciationes. nam earum pariter vtrique fallitatis capax est ac veritatis: sed ex accidente quoddam extrinsecus, hoc est simplicitate dictionum. Patere autem proditæ regulæ tunc fatemur locum, cum ex eo ipso quod communiter prædicatur, subiecta illi primum secundumque obtinent: hoc igitur pluribus locis abunde demonstratum est. Hic vero enunciationem communiter de affirmatione prædicantes ac negatione, non affirmationem enunciationem primam esse, negationem autem, secundam enunciationem fatemur: sed primum & secundum, ut explicuimus, ad dictionum simplicitatem intelligendum est. Cæterum cum affirmet Aristoteles, orationum quamlibet Enunciativam ubi ab affirmatione discesseris ac negatione, prorsus coniunctione esse unam, ita rogauerit quispiam: quid de ea dicemus oratione quæ super terram sole existente dies est inquit? neque enim simplex hæc est oratio: neque coniunctione videtur ad unitatem eguisse. Cui respondendum, heri equidem nequaquam posse ut absolute Enunciationes quæ sine coniunctione actu acceptæ, ad orationem unam faciendam iocicem coeant. Nam hæc Sol super terram est cum sit absoluta, huic Dies est absolute & ipsi quidem, quomodo sine continuatiua possit coniunctione admisceri? At sepe antecedentem propositionem simul cum coniunctione sic concinne immutamus, ut ipsa per se ad enunciationem sufficere non amplius queat: coniunctionem autem, vel tantumdem in hoc valens coniunctioni adverbium potestatem comprehendat: ut habet res sese in proposito: quod exemplum. Nam hoc Existente super terram sole imperfectam imposui: est ad Enunciationem, adverbium autem quando vel si continuatiuam coniunctionem potestatem continet: idemque illi sonat quando sol super terram est vel Si sol est super terram: quorum utrumque, propter coniunctionis adverbii ve adiectionem imperfectum infirmumque est ad propositam enunciationem statuendam: non secus atque id quod potestatem hæc seipso completitur: ut Sole super terram existente, quo etiam fit ut eum consequente, quod est dies est, perinde atque illa coagmentari possit.

NECESSE est porro Enunciativam orationem omnem ex verbo, aut casu verbi constare. Etenim Hominis ratio: nisi est additum verbum, vel fuit vel erit aut id genus aliquod fuerit, nondum enunciativa est oratio. propterea quoniam: nullum quoddam est & non multa Animal gressile bipes. Haud enim sane ex eo quod prolata prope hæc inter se sint una erit. Sed hoc explicare alterius est commentationis.

Cum de Enunciativa oratione disputare, eiusque speciebus, Affirmatione ac Negatione instituerit, quoniam ex his utraque quoddam prædicatum, ac subiectum quoddam habet horum quoddam tradit nobis differentiam ad articulatam illorum declarationem quæ deinceps veniunt dicenda sibi vbi futurum. Alter enim necesse omnino esse prædicatum terminum in propositione vel verbum esse, vel casum verbi. forte vero aliquando & infinitum verbum: quemadmodum in Negationibus: id quod videtur cum verbo per hæc comprehendisse Aristoteles: aut tanquam de Affirmatione in primis differens omisisse. Subiectum vero non nomen profusum vel casum nominis vel nomen infinitum: sed interdum quoque orationem ex pluribus consistem nominibus Nam cum Socrates, inquit, valet Socrates natus existente subiecto in his nomine, prædicatum alias verbum est: alius verbi casus. At cum Socrates est dico, Socratem prænitet, non Socrates currit, Socrates animal rationale mortale, est subiectum in his non nomen solum, aut casus est nominis: sed quandoque & infinitum nomen quandoque vero ex pluribus nominibus constans oratio. Verum hæc haud ita plane ab Aristotele explicantur ob electionis brevitatem. Cum enim de prædicato aperte protulerit, do subiecto inquit duntaxat, inquit, ET ENIM HOMINIS RATIO NISI EST ADDITUM VERBUM AUT NON EST VEL FUIT VEL ERIT AUT ID GENUS ALIQUOD FVERIT, NON DVM ENUNCIATIVA EST ORATIO. Sed quam obrem de prædicato quidem disseritur his verbis, quasi non

SECTIO PRIMA

fine hoc constare queat propositio, de subiecto autem non simile additur: tametsi horum utroque propositio similiter egeat, eū hęc prodita etiam supra iam sint, vbi neque nomen, quanuis compositum, sine verbo, neque verbum sine subiecto quopiam dicitur: verum aliquod posse vel falsum indicare: et in conclusione de verbo didicimus. Licet ergo quę Porphyrius Philosophus adducit quæstionem hanc arcescentibus respondere, ad Enunciationis existentiam vel existendi priuationem indicandam in Prædicationis specie enunciatiue orationis principatum maxime prædicato deberi, eoq; fieri ut inde etiam tota oratio Prædicationis nominetur: priuationemq; in negationibus particulam huic velut potiori addamus: ut affirmatione per præstantioris in ipsa particulæ abolitionem sublata, fiat negatio: atque eam ob causam de parte hac sola sermonem hoc loco Aristoteli fieri perinde quasi constare sine hac Enunciatio nō possit. Portassis vero proposito seu sui magis hęc ratio cohercat, si vbi de nomine sermo erat, monitum ab eo dicamus, qualecunque fuerit id lumptrum, nequaquam sine verbo conficiendæ Enunciationi posse sufficere. (Etenim significat quidem, inquit, Hircoceruus aliquid inondum tamen verum quidquam aut falsum: nisi esse aut non esse adiectum vel simpliciter vel pro tempore fuerit.) Et rursus vbi de verbo disputabat, eadem de hoc quoque memorantem ad Enunciationem constitutendam ipsum si per se proferatur non satis esse affirmare. Ibi vero non etiam additum esse sine nomine: quandoquidem propter eas propositiones quę subiectis vtuntur orationibus sermo ex se se coarqueretur: sed solum & aliud quoddam requiri, cui appositum vel compositum verbum significantem esse vel non esse Enunciationem esset facturum: At in his quę post illa sunt tradita cum de oratione differens, vocem significantem eē eam dixerit, partemq; significantem habere q; cōiter perfectis imperfectisq; Orationibus inesse perhibebamus, transiueritq; ad Enunciationis eiusq; specierū cōtēplationē, quasi veritus nequis à finitiuis orationibus, ut quę ex pluribus cōpositę significantesq; sunt vnus nature, fieri posse Enunciationē putauerit, idcirco hanc nunc addere: de quibus nihil adhuc videtur disputasse. Cæterum cum in his omnino meminerit definitionem, hęc autem ex pluribus nominibus circa eiūdem rei substantiam diuersantibus cōpositę sint

DE ENVNCIATIVA ORATIONE 69

orationes: quę hanc ob rem quoq; vna singulę sunt, huius autem speculaminis meditatio multam commentationem postulet, vt quando ex congeſtis nominibus vna significetur substantia vnaq; ex ipsis perficiatur oratio: quando vero, non vna intelligatur harum rerum traditionem ad absolutionem quandam facultatem reicit, quę ea quę sunt considerare quatenus sunt proficitur. Quamobrem de hoc longa serie orationis in Metaphysicę agetur septimo tū octauo volumine genus affirmans in definitione (vt quę illic traduntur summam perstringamus) materię ratione esse præditū. Differentiam vero, postquamq; potissimum ac soli definiendę rei congruentem, proprię specificam fieri per se tricenq; materię: cui ut vniatur, alterius nullius, agere adiumento. Non enim cum se iuncto quodam vnionem obtinet, per seq; ipsum subsistente, sed est forma, proximę quędam materię dispositio: vniuersalis nimirum atq; intelligibilis forma eius materię quę intelligibilis appellatur, q; perinde est ac si eius dixeris quę generalius capitur, sensibilib; autē singularisq; forma illius materię quę secundū formam ipsam disponi naturā comparata est. Has ob res itaque & finitiua Oratio vna, non ex discretis prius, deinde congressis inter se constans proprietatibus, & singulariū rerum vna quęlibet est, sic. n. affecta res sese habeat oportet quę nō sine propria affectione subsistit, vt in æneo glōbo, neq; animo quicquam completi affectam rem potest quin & affectionē conceperit. Quod igitur finitiuam orationem vnā facit, atque ipsā rem quoque definiendam, id docet in libris illis. Quam autem mi nus circumspecte quispiam vnus efficiendę orationis causam red didisse, nempe quę ipsam complent nomina deinceps inter sese non medio intercepta silentio proferri, hanc velut satiam explo dit: atque HAVD ENIM SANE inquit EX EO QVOD PROLATA PROPE HAEC INTER SE SINT VNA ERIT. Quippe in ea quidem Oratio ne quę vna dicitur, nomina ex quibus constat illa, deinceps voce non interquiescente effecti oportet: ceu cum ipsum per se proferimus quodlibet, nec finitionem dicimus: sed nec propositionē, vnā facimus inferendo communiter omnibus verbo verum totē tēdem quod ea quęque quę in desinēta enumeratione exprimuntur nomina: vt animal; deinde rationale: deinde mortale est. nam

SECTIO PRIMA

& verbum est cuique subaudiri videbitur, attamen satis non est quous nomina inter se deinceps nullaq; intermissione pronuntiare vt orationem unam facias vel finitiuam vel Enunciatiuam. Cum enim vel solas substantias quæ coalescere nequeunt, vt species vel indiuidua vel sola accidentia significauerint, vna ex his nunquam fiet oratio velut cum Homo best equus dico: vel Socrates, Plato Alcibiades vel Philosophus finis caluus ambulat: propterea quoniam coherescunt substantiis accidentia: vt quæ in subiectis ipsis subsistere natura voluit: non autem vel specie vel numero discreta inuicem substantiæ: neque item accidentia: quorum ne subsistere quidem abique subiectis potest ullum quamvis necesse quous est aliqua supradictis subaudiri infinitum nomen: quod subiecti vicem suppleat: totamq; orationem aut saltem eliciat ueram faciat.

XV.

VNA autem Enunciatiua est oratio quæ vel unum significat: vel coniunctione est, una. Plures quæ plura: & non unum: vel quæ uacant coniunctione.

Cum simplicem Enunciatiuarum orationum diuisionem in primam ac secundam, tradiderit, docueritq; affirmatiuam specie negatiuæ antecedere, nunc oppositionem addit illarum quæ vni multitudini confertur. Aliam nimirum ab ea quæ primum posteriori aduersatur. Haud enim ignorandum est, cum duo hæc distinctio significatioq; in omni oratione ex necessitate spectentur circa dictionem duas considerari vnus orationis differentias: alteram simplicis ex pluribusq; simplicibus orationibus compositæ alteram primi & secundæ quæ in simplicibus habetur potissimum atq; horum causa in compositis: ex qualitate videlicet propositionum affirmatiuæ inquam & negatiuæ, huiusmodi ordine procedente. Circa significationem vero vnâ quæ est vnus multitudinisq; significatorum. Ex his ergo quæ circa dictionem oppositiones videntur, cu vnâ quæ prioris posteriorisq; est: per supra dicta tradiderit, ubi dicebat. Est autem vna prima Oratio enunciatiua affirmatiua: deinde Negatiua, tum has solas orationes eas

DE ENUNCIATIVA ORATIONE 71

esse docuerit quæ vnus appellatione dignas arbitremur, cum subdidit, ceteræ omnes coniunctione vnâ: hoc est non proprie non etiam tamen addiderit, has quæ vnâ coniunctione habere orationes dicuntur, ex simplici affirmatione esse ac simplici negatione compositas, quibus sanè verbis differentiam quoque penes simplex & compositum Enunciatiuarum orationum tradidisset, sed hoc in aliud tempus differens, in his discretionem a significantis nobis apponit illatq; quæ alteram orationem vnâ & vere & quoad appareat facit: alteram vnâ quidem ut apparet, re uera autem plures, paulo post uero & oppositionem earum plane adiicit quæ simplici & composito ex pluribus simplicibus orationibus continetur. Quoniam igitur pacto à significantis vnâ orationem ac multas diiudicamus? Vbi uterq; inquit Terminus qui propositionem complet, vnus cuiusquam est naturæ index, vnâ esse hanc censemus propositionem: tametsi integram finitionem pro nomine vel subiectum, vel prædicatum, vel etiam utrunque acceperis: uti cum inquam Animal rationale mortale substantia animata sensu prædita est: cum autem res plures terminos uterlibet significauerit, multas esse propositiones has totidemq; affirmamus, quotus est significatorum numerus, quous hæc vno nomine indicentur. Nam quando Ajax, dicimus: cum Hectore depugnauit singulari certamine neque de utro nam loquamur. Ajax definitus, quo modo vnâ hanc quisquam mentis compos propositionem appellauerit: quam simul cernimus & falsum & verum fateri: atque id quoniam pacto eueniat, non est obscurum. Cum igitur à significantis hanc nobis hoc loco quæ in propositionibus spectatur differentiam tradat, vnâ esse orationem ait Enunciatiuam proprie quidem eam quæ vnâ significat secundo loco & illam quæ vnâ dicitur coniunctione habere, plures autem quæ plura indicant, nec vnâ vel quæ coniunctione uacant. Atque in his coniunctione vnâ orationem audias, non eam quæ aduentitiam unionem in solis dictionibus propter coniunctionem obtinet perinde atq; manipulus qui propter vinculum multa cohibens olera vnus esse perhibetur: cum sedet Socrates, & Alcibiades ambulat dicimus: vel Socrates sedet & Alcibiades sedet vel sedet Socrates & Alcibiades. omnes enim quæ sic pronuntiantur pluresq; sunt, in sola dictione apparentem unionem possunt

SECTION PRIMA

dent coniunctionis beneficio: sed eas quæ in hypotheticis, quos vocant, syllogismis per connexionem vel disunctionem appellatæ assumuntur: ut si Deus bonus, vniuersum est sempiternum & vel sempiternum est vniuersum, vel generationi abnoxium, nam & hæc plures cum sine, nonnullæ in dictione à continuatiua coniunctione appellatæ, quædam à disiectiua colligantur. Sed plus quid vel consequentiam vel separationem declarant. Ipsum hoc ergo vnum quoddam quod ab his significatur, hæc rerum sequela vel separatio est. Itaque hac de causa dicendum est has secundo loco vnum habere ab Aristotele pronuntiari, post eas quæ de uno subiecto vnum quodpiam prædicatum designant: ut sit sensus vni esse Enunciatiuam orationem aut quæ vnum de uno affirmatiue prædicat vel negatiue: atque ob id prædicatiua nominatur: aut quæ coherentiam indicat duarum essentiarum, seu per consequentiam, seu per distinctionem eam quam coniunctiones hanc vim obtinentes referunt, dicitur: vel quo existente, quid sit, vel non sit non existeret: atque idcirco hypothetica nuncupatur. Eas vero quæ in sola dictione acquisitiuam vniorem præ se ferunt, suntque secundarum essentiarum significatiue, nec ullum earum consensus indicant, nullo pacto existimandum est in his esse comprehensiois gratia vterentur. Quæ enim ratio sit, non sustinere orationem illam quæ terminum alterum æquivocum habeat, propter significatorum multitudinem vnam vocare, quauis dictione simplicem, ei vero quæ compositionem in dictione, prospiciam obtinet, prorsusque ab eo vno quod est ex natura excidit plus quidquam in hoc ipso quam illi tribueret: quod est eam vnius appellatione dignam arbitrari? Cæterum cum plures esse orationes eas prodiderit quæ plura significant, ET NON VNVM adiecit, earum causa quæ de quopiam enunciant vniuersali. Nam significant quidem & illæ res plures sub ea vniuersalia de quibus loquuntur relatas: præ multis autem quæ vnam naturam de illis prædicatam omnibus: quæ propositio quoque una efficitur: quæ aliquid de hoc vniuersali prædicat. At voces æquivocæ multarum duntaxat significatiue sunt rerum, nullius vero quod sit in ipsis commune: quidem nec voces essent, æquivocæ. Possimus

DE ENUNCIATIVA ORATIONE 73

etiam ut Porphyrius Philosophus exponit, PLURA: ET NON VNVM tanquam ad propositionum earum discretio nã dicta esse: intelligere quæ definitione subiecto vel prædicato vtrunq; quandoquidē vident & illæ plura indicare: velut quæ dicit Animal rationale mortale ambulat ipsum animal ipsum rationale ipsum mortale ambulat, sed hæc sunt ascita ad vnum quoddam circumscribendum quod ex ipsis constat: ideo unam esse propositionem hanc dicimus. Si qua autem vel æquivocum alterum terminum habeat propositio, vel & actu multa correget nomina: nec res complicari inuicem possint, ut Socrates Plato Alcibiades ambulat vel Socrates ambulat disputat calescit, hæc plures tantummodi: quoniam & significatæ res multæ duntaxat sunt, neque cōplere unam quampiam rei possunt naturam. Sed quoniam pacto Aristoteles iis quæ multa significant enumerandis orationibus solas tum eas quæ æquivocum terminum quempiam obtinent, tū in coniunctas accepit quarum inter neutras illis dabitur locus quæ vniorem penes dictionem solam per coniunctiones possident? An has quoque dicendum est ex earum numero cēteri quæ plura, nec vnum significant: non etiam tamen propter æquivocationem, seque in dictione sint plures actu qui res diuersas indicent termini. Quod si qui vnum ipsis non per se, sed per collationem ad incontinētas tribuendum putent sciant si sese à significato rursum ad dictiones delabi. Coniunctione autem vacantes orationes eas videlicet nominauerit quæ ne vniorem quidem habent ex coniunctione apparentem: ut dies est, lux est: dies non est, nox est: vel rursus Socrates sedet, ambulat Alcibiades. In his namque omnibus neque una consequentia, neque ulla disianctio, neque acquisita ergo quæpiam vno quod ad dictionem attinet representatur.

XVI.

NOMEN igitur aut Verbum Dictio tantum sit, quandoquidem cum qui sic voce quidquam declarat non ita dicere licet ut enunciet, siue quoquam interrogante siue nō sed, ipsum sponte sua volentem.

De Enunciatione & Affirmatione & Negatione, præterea & Contradictione siue, ut græcis utar nominibus, de Apophansi &

SECTIO PRIMA

Cataphasi, & apophasi, præterea & Antiphasi persequentia dicitur, quoniam in iis omnibus phasos hoc est dictionis nomen adhibetur, ob id merito priusquam de illis præcipiat. notionem phasos exponit atque hanc inquit nomina esse uel uerba ut partes Enunciatiue orationis capiuntur. planeque id ita se habere declarauit, causa protinus phasos nominis subiuncta. Quoniam enim aliquid quidem inquit horum utrumque non tamen uerum aut falsum notat, eam ob rem phasis quasi aliquid significans ac phasos non idest ostendens nominari merito possit non tamen Enunciatio: quasi neutrum eorum declaret. que prorsus ab Enunciatione indicantur, uerum inquam aut falsum. Hoc autem, nempe apophasi nomen phasos uocabulo adiecta esse in nomine uel uerbo nequaquam oportere palam fecit his uerbis. **DICTIONE TANTUM SIT.** Deinde amborum simul causas reddidit cur phasos ipsi conueniat nomen: apophasos non conueniat cum ait, **QUANDO QUIDEM EI QUI SIC VOCE QUID QUAM DECLARAT: & quæ hæc sequuntur.** hoc est, quando quidem est significatiuam quarundam rerum uim habeat, horum tamen ipsam per se utrumque nullius Enunciationis est effectuum. Dehinc modos apponit quibus enunciare conuenimus: significatque per eos nihil nominibus aut uerbis congruere Enunciationis nomen: si cum duo sint modi quorum altero enunciare est necesse, neutro illorum nomen aut uerbum proferentes enunciamus: ut post hæc explicabimus. Differunt igitur inter tractatus initia ab Enunciatione nomina & uerba, ab Enunciationis essentia nimirum sumpto argumento, cum nihil hæc veri uel falsi indicent: quod proprium est Enunciationis. In his uero ab iis modis quibus enunciatuæ orationes usurpamus ipsa distinguere rursus aggreditur. Quoniam enim uel ab aliquo interrogari, atque interrogationi occurrentes enunciamus, uel nullo etiam rogante aliis ipsi sententiam nostram aperite volumus, qui autem nomen aut uerbum protulerit, horum modorum neutro enunciat, utique hæc diuersa esse ab Enunciatione perspicuum est. Ipsi itaque per se proferendis nominibus aut uerbis. nemine interrogante nequaquam à nobis enunciari sæpe proditum est. Sed neque fieri potest ut nos ad interrogationem per hæc respondentes uerum quoddam aut falsum prodamus: quoniam id su-

DE ENUNCIATIVA ORATIONE 75

spicari aliquis possit. Si quis enim quoddam huic nomen sit rogauerit, ac Socrates dixerimus: uerum quoddam aut falsum designauimus. & quid faciat Socrates interrogat, si ambulat responderimus, aliquid veri declaramus aut falsi. Sed, quod in his quoque exponendis que de Verbo prodita sunt differimus, in interrogationis ad responsionem complicatio, cum absolutam fecerit enunciationem. uerum falsum uel significauit: cum interrogatio neque nomine reuera, neque uerbo contineatur: sed horum alterum quidem deponat, non pedes hæc tamen prolata fuerit. neque enim in interrogatione aut nomen aut uerbum licet proferre. Hoc autem ita se habere, discere ab iis enunciationibus possumus que in interrogatione proferuntur. quarum exemplo nomen quoque ac uerborum interrogationes, si omnino sint, cepisse propositum est. Affirmationem namque interrogantes dicimus nunquid immortalis Animus est? & negationem similiter, an non est immortalis Animus? Ergo si per se quoque proferri in interrogatione posset nomen, dicere nos oporteret nunquid uerbi gratia homo: nunquid animal? similiter & in uerbo, num currit? at horum quodlibet sensu caret. Quod si nunquid lauabor? sensu non uacat, profecto plane dilucet non solum uerbi, sed totius potestate affirmationis, quæ est nunquid ego lauabor? interrogatione esse eadem & in iis omnibus ratio est quæ de persona dicantur finita ac certa. Cum igitur Phasim Dictionem uel aliud quiddam esse ab Enunciatione suo Apophansi fuerit ostensum, non eius etiam à Cataphasi Aristoteles uel Apophasi, uel Antiphasi hoc est Affirmatione, uel negatione, uel Contradictione, differentiam adiecit, ut quæ admodum sit prospicua. quod enim prorsus non est Enunciatio quæ Affirmatio aut Negatio unquam fuerit quasi utraque Enunciatio est: & quod non est Affirmatio uel Negatio, neque in illas uidetur quomodo contradictio esse possit: quæ totum quiddam est, compositionemque ex his partibus obtinet? Illud tamen de Enunciatione, quod aliud sit ab ea nunc Dictionem uocant, cum tationem aliquam postulet, merito exploratum est à Philosopho, tum prius à notionem essentiali Enunciationis, tum nunc à nostro usu: ut reuera uisum. Constat autem uerbum **SIT** in dictione illa Nomen igitur aut Verbum Dictione tantum sit nominis dictionis idest phasos positionem in simplicibus, quod dice-

SECTIO PRIMA

bas propositionum vocibus Aristotelis esse indicat, si quidem & ante Aristotelem Timeus apud Platonem dictionis seu phasos nomine vititur, sed in solis iis quæ quovis modo prædicantur. Marciatias igitur formas, cum subsistentiam in generatione interituique obtrineant, fugere propter assiduam fluxionem dicit: neque uel eam demonstrationem expectare quæ hoc & huius & huius pro nomine designetur, uel dictionem quæ de iis tanquam de existentibus & stabilibus habeatur.

XVII.

HARVM autem altera est simplex Enunciatio: ut aliquid de aliquo: uel à quopiam aliquid. Altera ex his constat composita iam quedam Oratio. Atque simplex Enunciatio non est quæ inesse aliquid significat, uel non inesse: prout discreta sunt tempora.

Harum quidem inquit de quibus uel à quopiam interrogati, uel ipsi sponte nostra enunciando dicimus, de quibus proxime est locutus. Esse uero inquit ipsarum alteram simplicem Enunciationem alteram ex pluribus non dictionibus, sed orationibus compositam. Orationem autem quæ unum habet conjunctionem seu prædicaturæ, seu propositionis, ex simplicibus Enunciationibus constituta: aliter hoc est ex duabus affirmationibus: uel duabus negationibus: uel ex affirmatione & negatione. Quandoque uero & Orationes deinceps plures absque conjunctione proferentes, ut unam eam dicimus quæ ex omnibus constituitur: continuitate uel dictionis serie conjunctionis ut em gerente: ut quoniam grauiter contumeliam passus est Alcibiades, bellum intulit patriæ. Achilles iratus est Achilleus. Ajax seipsum iugauit, atque alia quæcumque sine conjunctione enunciare consueuimus. Interdum etiam plura inter se citra conjunctionem connectentes nomina, non ad unius cuiusdam significationem complicata ut in definitionibus, sed adiunctarum rerum significat ut, unum quopiam de iis prædicamus atque orationes quidem omnino pronuntiamus multa: quæ subiecta sint plura enun-

DE ENUNCIATIVA ORATIONE 77

erationem autem quæ iugiter sit conjunctionis loco accipimus: ut Achilles Ajax Diomedes Grecorum optimi. Conspicuumque est orationes multas esse illas, quoniam potest alia uera esse, alia falsa uelut si quis pro horum aliquo, uel etiam præter eos Epeli annumeret. Eadem quoque in iis ratio est propositionibus quæ plura quedam inconiuncte de uno prædicant subiecto ut Socrates eius fricat, dispatat, delectatur, perinde quasi quæ constatae sunt ex pluribus simplicioribus orationes, eaque de re plures appellantur, aliter ex actis integris orationibus aut distinctis aut deinceps consistant, aliter non ex discretis orationibus constructæ sint: sed uel ex inconiunctis pluribus duntaxat subiectis, aut coniunctis uel ex prædicatis: uel etiam ex utrisque, si diceremus ambulat disputantque Socrates & Plato aut hæc ipsa sine conjunctione proferemus. Possumus & in ipsis orationibus quæ uocantur simplices alio modo multiplicem quandam inuenire simplicis compositionis differentiam: non etiam quatenus ex pluribus consent aut non consent orationibus: sed pro dictionum multitudine quæ ad singularem constitutionem sunt iodatae. Nam uere quidem simplicissima est ac prima ea quæ ex maxime necessariis constat partibus, Nominem inquam & Verbum, haud uero etiam hoc sensu proprie simplex neque prima quæ hanc quouis adiuto exuperauit. Idecirco & Affirmatione simpliciter in collatione ad Negationem capta Aristoteles, priorem locum ab Affirmatione obtineri dixit: quoniam tum quod ad unitatem attinet, orationes perinde se habent, nisi æquiuocum terminum paciscantur: tum quod ad simplicitatem spectat: quasi non ex pluribus Orationibus consistant. Quia & in ipsis Affirmationibus multiplex inter se differentia reperitur, similiter & in Negationibus. Nam quæ ex subiecto & prædicato coalescunt propositiones, ordine eas si simplicitatem attendas, præcedant quæ tertium sibi apprædicatum uendicant: & hæc illas quæ cum modo coniunguntur. Rursusque in iis quæ ex subiecto & prædicato concinnantur finito subiecto prædixi priores iis sunt quæ ex infinito consistunt. Et quæ subiecto utuntur nomine, iis quæ finitionem loco nominis asciscunt, in iis quæ ex tertio apprædicato constituentur, quæ nomen prædicant aut uerbum, iis quæ totam finitionem prædicatum faciunt: ut hæc Socrates homo est quæ illa Socrates animal est rationale mortale, At

SECTIO PRIMA

q; hæc ob perspicuitatē non multa ppenſione digna ſunt. Q uoniam
aut pacto quæ per hæc dicuntur à paulo ſupra prodiſſis different.
Vna autem Enunciatiua eſt oratio ſiquæ uel unū ſignificat, uel con
iunctione eſt una. Plures quæ plura: & non unum uel quæ vacant
coniunctione atq; iis etiam quæ illa antecedunt, Eſt autē una pri
ma oratio Enunciatiua Affirmatio deinde Negatio, operæ præciſi
eſt conſideremus. Itaq; dicendum eſt, cum uel à diſtinctionibus, uel à
ſignificatis, orationū capiatur differentia, uti prius quoq; aſſere
bamus, atq; ea quæ à diſtinctionibus proſciſcitur alteram ex uno ſu
biecto in diſtione faciat atq; ex uno prædicato poſitiue uel ne
gatiue cōſiſtere, ſeu uerbi eſt appredicet, ſeu nō: & ſiue adiectus
ſit modus ſiue nō ſit aliquis atq; abſolute loquēdo affirmationē ſo
la, aut ſola negationē pariat: alterā ex duabus cōpoſita, affirmatio
nibus uel negationibus, uel affirmatione ac negatione quā coniu
ctione unā uocauit Ariſtoteles: cūq; in iſtis rursus ſimplicibus
orationibus, & iis quæ cōiunctione unā habere dicuntur, affirma
tini & negatiui differentia ſpectetur: Diſcretio autē illa orationū
quæ à ſignificatis ſit, partim plures efficiat, tres Orationū futuras
eſſe oppoſitiones: quibus ſimplex cōpoſita, prior poſteriori, una
pluribus aduerſatur. Quibus igitur dicebat uerbis Eſt autē una pri
ma oratio Enunciatiua Affirmationis à Negatione penes prius
& Poſterior differentia tradebat ſolaſq; hæc oſtēdebat orationes
quæ proprie ſimplices ſunt, à nobis unus appellatio dignas cē
ſeri cum adderet, cæteræ omnes coniunctione unaquæſi minime
nobis liceat unam ſimpliciter illarum quampiam orationum no
minare. Commune autem Affirmationi cum Negatione ideſt, p
ambæ ſimplices ſunt Enunciationes: quatenus ab iſtis etiam diſcer
nuntur quæ unam coniunctione obtinent. itaque ea illis addens
quibus dicebat, Vna eſt autem enunciatiua oratio quæ uel unum ſi
gnificat, uel coniunctione eſt una Plures quæ plura: & non unum
diuiſionem nobis in ſignificatis tradebat unius orationis, ac pluri
um. In his uero nunc propoſitis diuiſionem earum in ſimplices do
cet atque cōpoſitas: ipſum hoc explicans apertiffime, ſimplici
tate Affirmationem & Negationem à coniunctione habentibus
unum orationibus diſſerre, quippe communiore uocata Enuncia
tione in ſimplicem primum atque cōpoſitam diuiſa, ſimplicem
rurſus in Affirmationem ac Negationem dirimit, quarū mutuum

DE ENUNCIATIVA ORATIONE 79

ordinem prius expoſuit. Quod ſi doctrinæ diuiſionum or
dine immutato, ſimplicis Enunciationis differentiam a cōpo
ſita prius nobis tradidiſſet, ab hac uero euz ſupra de ordine quæ
inter ſe habet Affirmatio & Negatio prodita ſunt, poſtremū uero
à ſignificatis diſcrimen addidiſſet unius orationis ad mulas, uelut
ſi ita ab initio dixiſſet, Partim ſimplex eſt enunciatiua oratio, par
tim ex pluribus orationibus cōpoſita. ſimplex aut prima eſt,
aut ſecunda. & harum utraque uel una eſt, quæ unum denotat: uel
plures quæ multa ſignificant, uel nemini uilius fuiſſet eadem prodi
ta de iſdem inculcaſſe. Minime uero parādum eſt, ſinitionem ſim
plicis Enunciationis, ſiue, ut nonnulli uocauerint, deſcriptionem
ex Affirmatione reddi ac Negationem propterea qd Ariſtoteſi di
citur, Simplex enunciatio eſt aliquid de aliquo: uel a quoſpiam ali
quid. & rursus, Vox eſt quæ in eſſe aliquid ſignificat, uel non in eſſe.
quorum alia ſunt affirmationes uidelicet alia negationes. quod
quidam ſuſpicati, Enunciationem genus non eſſe exiſtimarunt: ſed
uocem quæ in diuerſa ſignificata ſibi ſubiecta equiuoce diſcerpere
tur, contineant enim æquiuocis uocibus eæ docti rationes quæ
à ſubiectis ſi ſignificatis ducuntur: propterea qd nullam hæc communē
naturam declarant quam ſinitiones indicant, Nam ſinitionem ſam
ſuperius expoſita habemus Enunciationis, nempe orationem eſſe
cui uerum competit aut falſum pronuntiare. At in his cum ſimpli
cem Enunciationem à cōpoſita diſtinguere, & quæ ſimplices ſint
Enunciationes, ex quibus ortum obtinent cōpoſita, eaſq; eſſe
Affirmationem ac Negationem dicere, atque ipſarū aſſignare de
ſinitiones propoſuerit, diuiſionem eius in ſpecies tradit merito,
uel notionis rationem à diuiſione in ſpecies deſumptam. Quod
autem genus eſſe Philoſophus Enunciationem uelit, plane id
aperuit cum in deſinitionibus illam Affirmationis adhibuerit ac
Negationis: eiſq; ut generi differentias præpoſuerit: in affirmatio
ne hæc alicuius de aliquo in negatione illam alicuius ab ali
quo. Ceterum quoniam uerba illa INESSE ALIQUID
UEL NON INESSE, tanquam pronuntia in ſo
lo præſenti tempore ſunt: Enunciationes autem perinde & per
præteritum & per futurum dici poſſunt, ea propter adiecit
PROUT DISCRETA SUNT TEMPO
RA.

80
SECTIO PRIMA
DE AFFIRMATIONE NEGATIONE
ET CONTRADICTIONE

XVIII.

AFFIRMATIO autem est enunciatio alicuius de aliquo. Negatio vero enunciatio alicuius ab aliquo.

IVIDIT omnis affirmatio uel Negatio uerum & falsum, ut in iisdem terminis prædicato & subiecto. non diuidit autem æquiuoce, ad aliud atque aliud: secundum aliud & aliud in alio & alio aliter atque aliter.

XIX.

Quoniam autem & quod inest licet tanquam non insit, & tanquam insit quod non inest, & quasi insit quod inest, & quod non inest cū non insit enunciare, similiter & circa ea tempora quæ extra præsentem habentur, utique omne cōtingat & quod affirmat quisquam negare: & quod negauit affirmare. Quia propter negationem omni esse affirmationi, affirmationemq; negationi omni constat oppositam. Sitq; hoc Contradictio, & affirmatio atque Negatio quæ sunt oppositæ. Eam porro oppositam esse inquam quæ eiusdem de eodem est, non æquiuoce autem: & quasunque id genus præfinitiones alias aduersus molestas Sophistarum argutationes adhibemus.

Vult his uerbis finitionem tradere Contradictionis, ac pugnam esse dicere Affirmationis & Negationis: quæ uerum semper adeo falsumq; diuidunt, ut altera ipsarum mentire, uel altera fieri atq; e contrario. Ad hoc autem asserendum, pugnam falsæ esse Negationis aduersus ueram Affirmationem: falsæq; Affirmationis aduersus ueram Negationem assumpsisse ex necessitate oportuit atq; ut hoc ita se habere ostendat, duas propositiones capit:

DE AFFIR. NEGAT. ET CONTRA 81

capit: una à rebus ipsis: alteram à nostra de rebus diiudicatione. Quandoquidem enim sermo de Affirmatione Negationeq; est, quarum utraque in complexu prædicati cuiusdam cum subiecto spectatur, somitur à rebus quidem oppositio illa quæ prædicati dicit subiecto inesse uel non inesse. ab eo autem qd nos de ipsis scimus, uel etiam pronunciamus, ea quæ inesse prædicatum subiecto uel non inesse à nobis dici affirmat. Itaque cum quatuor hæc sint duarum oppositionum segmenta, quod inest quod non inest dici inesse: dici non inesse quatuor erunt complexus. Aut enim quod uere inest nos quoque inesse pronunciamus: aut quod uere inest nos dicimus non inesse aut qd non inest nos asserimus inesse aut quod non inest non inesse. Ergo si, quod inest inesse perhibemus, ut iustum esse Socratem affirmationem ueram facimus, cum quod re uera inest in Socrate hoc est iustum dicimus inesse. Sin qd inest non inesse, falsam negationem: ut si Socratem iustum non esse prodamus: propterea quoniam quod inest iustum in Socrate nos non inesse confitemur. Rursus si quod non inest asseueremus inesse, ut esse iniustum Socratem, falsam affirmationem configimus, cum quod inest in Socrate iniustum inesse contendimus. positemo si nō inesse enunciamus, quod non inest, ut non esse Socratem iniustum, ueram asserimus negationē. quod enim re uera nō inest iniustum in Socrate, hoc nos quoque non inesse arbitramur quippe quod à nobis inesse dicitur uel non inesse, affirmationem aut negationē facit, nam qui inesse quidquam pfatur, constat est hoc quod inesse ait de illo affirmare cui inesse ipsum inquit, negare qui dicit non inesse: ueram autem aut falsam eo promere quod consonam aut non consonam rebus enunciet. Manifestum enim est rursus, si concinientes rebus Enunciationes proferamus, fore ut ueritatem assequamur, uelut si quod inesse prodiderimus: uel quod non inest non inesse. mentiri autem si à rerum natura discordemus: ut si non in esse quod inest, uel inesse quod non inest pronunciauimus. Hinc igitur quatuor nobis propositiones emicue re: duæ affirmationes, tum quæ inesse quod inest, tum quæ inesse quod non inest affirmat duæ negationes, quæ reliquæ sunt. & altera uera affirmationum quæ qd inest dicit inesse: altera falsa quæ inesse quod non inest. rursusq; ex negationibus hæc uera est quæ quod non inest fatetur non inesse: illa falsa quæ non inesse quod

Ammo. in peribet.

F

32 SECTIO PRIMA

inest narrat. Invenimus igitur propositionem prorsus aliquam vere affirmationis repugnare. aduersatur enim falsa Negatio ueræ Affirmationis: & falsæ Affirmationi uera Negatio. Quare non sine ratione ac uia nobis sermo ex duabus excitis diuisionibus in conspectum sese obtulit. Quatuor quidem sunt communissime species propositionum quæ cum veri & falsi qualitate spectantur. oppositionum autem in propositionibus duæ: una ueræ Affirmationis ad falsam negationem, altera ad ueram Negationem falsæ Affirmationis: quas conquirere propositum erat. binasque inuenire ad Contradictionem deprehendendam: de qua nobis in præsens agitur. Hanc enim affirmationis pugnam cum Negatione uocandum aristoteles Contradictionem censet, perinde quasi nomen ipse hoc illi imposuerit, partibus eius in uero & falso contraria inter se asserentibus: ut declarant cum ait, SIT QVE HOC CONTRADICTIONE tametsi neque in affirmatione, neque in negatione vel enunciatione huiusmodi quicquam locutus. Si quidem vel apud apertissime diuinum Platonem horum quodlibet positum nomen reperias sicut plurima quousque ex iis præcepta quæ hoc libro de Enunciatiue orationis principis traduntur, cum locis apud ipsum pluribus dispersa inuenias, tum vel maxime in Sophista quæ post sermones de communi Enti non, Ente plures atque admirabiles produntur. quibus ostendit & in ratiocinationibus & in opinionibus. & in ea oratione quæ ab his prodit, forasque effluit compar ipse non Ens, hoc est falsum spectari Namque in illis, quemadmodum primum Philosophum decet, de solis Logicæ quoque facultatis principis contemplari satis esse existimans, quæ de Enunciatiue orationis principis conueniebat uerba ad eos fecit qui illam in primis collocant: uariasque explicare propositionum generum, & oppositionum, & consequentiarum differentias omisit. sed hæc inde petere studiosis licet. Illud uero oportet attendamus, cum enumeramus propositionibus Aristoteles à deterioribus oratione progredi ad meliora, uelutque à primariis, uelut, quoniam falsas propositiones primas tradidit, ab iis autem ueras, atque inter falsas Negationem falsam falsæ Affirmationi anteposuit propterea quod ipsa per se Negatio inferior est Affirmatione, ut quæ illi collata priuationis rationem habet, uoluerit autem ueris recensere

DE AFFIR. NEGAT. ET CONTRA. 33

dis prioris eius meminisse quæ falsarum descriptarum priori opposita est, ut prior falsarum enumerata cum uerarum depugnet prioris. secundæ autem eius quæ falsarum obstat secundæ, quo rursus falsarum secundæ secundæ repugnet uerarum, cum hæc de causa ueram Affirmationem ueræ Negationi necessario præposuisse. Hinc igitur sese ostendentes habes contradictiones duas: unam falsæ Negationis ad ueram Affirmationem: alteram falsæ Affirmationis ad ueram Negationem. neque præter has animo complecti aliam potes. Ob id itaque cum omni Affirmationi aliquam repugnare Negationem collegerit, ueræ quidem falsam falsæ, autem ueram, eodem pacto & Negationi omni Affirmationem. Contradictionem definiuit pugnam Affirmationis & Negationis quæ ueri falsique nomine obiacent. Verum quoniam finitio Contradictionis exactam nondum circumscriptionem habet, (neque enim falsa quæ uis Negatio contradictionem ad ueram quamlibet Affirmationem facit: neque ad falsam quamlibet Affirmationem ueræ quæ uis Negatio. Quis enim dicentem Homo bipes non est contradicere illi arbitretur qui Hominem esse animal prodiderit: propterea. scilicet quod altera uera Affirmatio sit: altera falsa Negatio: uel qui Homo lapis non est inquit, illi qui Hominem quadrupedem esse affirmauerit, quoniam sese ex aduerso propositiones habeant: merito idcirco addit quas oppositas Affirmationes ac Negationes haberi oportere: atque eas nimirum esse quæ eodem subiecto utuntur, eundemque de ipso prædicatum declarat: id quod uerbis illis palam fecit, QVAE EIVSDEM DE EODEM EST. Hoc autem est, Contradicere propositionem inquam propositioni eam quæ prædicati eiusdem prædicationem facit de eodem subiecto in altera propositione accepto ad quam sit contradictio. Pugnat enim propositio illa quæ Homo animal non est ait, Homo animal est pronuntians: non autem hæc Homo bipes non est. si quidem ambobus terminis communicant illæ: hæc prædicato dissentiant, Homo quoque est lapis dicenti, quæ Homo lapis non est inquit opponitur, non quæ equus lapis non est. si quidem hæc diuersis utuntur subiectis. Ne autem satis esse existimemus eundem sola uoce subiectum atque eundem esse prædicatum terminum, cum distinctiones illas quæ hæc exacte definiuit in promptu habere nos uelit, adiecit. NON AEQUIVOCE AUTEM:

ET QVASCVNQVE ID GENVS PRÆ-
FINITIONES ALIAS ADVERSVS MOLE-
STAS SOPHISTARVM ARGVTATIONES
ADHIBEMVS. Non enim contradicit is Ajax Hectori
singulari certamine congressus est pronuncianti, qui non congre-
sus est singulari certamine Ajax Hectori dicit. ambo enim perinde
de verum falsum proferre possant quauis propositiones istæ
terminis constare videantur. sed ipsis in sola dictione, seu nuda
voce, non in significato identitas est, cum simul veras eas aut si-
mul falsas ceperimus. Quod si vbi de utro tandem Aiace sermo
sit explicuerimus, verbum congrredi, aut quoduis aliud de illo &
affirmatiuæ & negatiuæ prædicemus, simulq; conditiones alias
obserauerimus, quas deinceps afferemus, alteram ex propo-
sitionibus veram esse, alteram falsam necesse est. Idem & in prædicato
sepius accidit: quandoquidem est & in verbis æquiuocatio. Nam
verbum Mando tum iubeo significat, tum etiam mādūco, ac pro-
pterea ego mando & ego non mando contradictio non est: si in
alio significato sumatur. Tum hoc igitur cauendum est nec termi-
norum alterutrum æquiuocum asciscamus: tū etiam ne ad aliud
aliudq; capiamus, ob idq; vere affirmari ac negari possit velut si
decem plura, & decem non plura esse pronunciemus. constat, in
numero illo paucioribus veram esse affirmationē: negationē
vero in æqualibus & amplioribus. Item ne secundi aliud & aliud
eidem qui insit ac non insit ut si Aethiops niger & non niger
est dicamus: nam niger est cūte extima: non niger dentibus. Neq;
in alio & alio tempore inesse idem possit, & non inesse: sed defini-
tum & tempus sit quo inesse quippiam vel non inesse prædica-
mus, quippe ualuit Socrates & non ualuit esse uerum potest si al-
terum anno uerbi causa proxime exacto, alteram pridie capia-
tur. Ad hæc vero & eodem pacto opus est, quod affirmatur nega-
torq; prædicatum capere. Eodem pacto inquam, uel in utra-
que actū propositione, uel facultate in utraque. si quidem affirma-
tio quæ cernere inquit dormientem, simul cum negatione vera est
quæ non cernere ipsam contendit, cum altera. si in naturæ sumatur
aptitudine, quæ, nisi quid prohibuerit, per videndū facultatē
agat, tum ad eius discretionem qui uim nōdum recepit, tum eius
qui illam amisit, altera in eo qui tunc per illam non agit. De his

ergo differuit plenissime Aristoteles in eo libro qui sophistico
tum inscribitur Elenchorum. exponitq; modos omnes tredecim
numero, quibus sophistæ aduersarios minus curiose disputantes
fallere conantur: lex qui ad locutionem, septem qui ad sententiā
pertinent: siue ab ipsis extra dictionem absolute sumuntur, docet
q; eorum confutationes. At hic cum modi unus, i. ab æquiuocatio-
ne meminerit, qui unus est inter dictionis modos, simili ratione
& cæteras cautiones omnes nobis obseruandas præcipit: quas ad
oppositionem exactam contradicentium inuicem propositionū
necessarias omisit: perinde quasi exquisitam de his perpen-
sionem nobis tradere tempestiuum non esset. MOLESTAS autē
ARGVTATIONES bene admodum dixit SOPHI-
STARVM importunas ipsorum interpellationes contentio-
nesq; quæ nihil sane operosum habent: sed illis quibus mens con-
stat perturbationem solum inaneq; distractionem præbent: pro-
pter quoniam in Sophisticis confutationibus demonstrantem
interurbant: neque ab ipso uel ab auditore comperiri ueritatem
sunt. Sed quoniam ad finem ea perduximus quæ ad Enunciati-
uæ orationis principia pertinent, ab his deinceps aliunde sume-
re pro initio de propositionibus ipsis conspiciemus.

DE PROPOSITIONIBVS EX
subiecto tantum & prædicato compositis.

SECTIO SECVNDA.

I.

QVANDOQ VIDEM uero res aliæ sunt uniuersales, particulares aliæ. (Uniuersale autem id uoco qd prædica-
tum de pluribus est natura idoneum: Singulare quod ineptum
est. ut Homo exempli causa uniuersale est, Callias singulare.)
Inesseq; aliquid uel non inesse cuiquam interdum uniuersali
quandoque uero singularium enunciare est necesse, si uniuersa-
liter quippiam in uniuersali inesse enunciet uel non inesse, con-
trariæ Enunciationes erunt. (porro in uniuersali enunciare

26 SECTIO SECVNDA

uniuersaliter intelligo, ut omnis homo albus, nullus homo albus. Quando autem in uniuersalibus quidem, non autem uniuersaliter, non sunt contraria, tametsi quæ indicantur, contraria quandoque esse possunt. Dico autem non uniuersaliter in uniuersalibus enunciare, ut est albus homo: non est albus homo. Cum enim sit homo uniuersale, non tanquam uniuersaliter utitur enunciatione, quippe nomen omnis non uniuersale ipsum significat: sed uniuersaliter inesse.

SECUNDVM libri caput hinc exordium sumit: quod de propositionibus vel enunciationibus iis esse diximus quæ ex subiecto prædicatoque consistunt. Nos autem prius quam ad auctoris, verborum expositionem descendamus, ea quæ ad totius capitis cognitionem necessaria sunt operæ precium est contemplari. sunt autem hæc. Primum quodnam pacto negationes ex hisce efficiamus affirmationibus. Deinde quomodo propositiones uniuersales quæ ex subiecto constant & prædicato sumplisse poterimus, quo nihil vereamur non posse in hoc propositionum genere præter has aliam esse dicere. Et præterea quænam ex ipsis contradictorias oppositæ inter se sint, quæ non contradicant re vera cum contradicere videantur, ac quæ ratione mutue illarum oppositiones appellandæ. Ex affirmatione igitur, negatiua assumpta particula negationem fieri liquet. quo autem Affirmationis loco ponenda ea sit, ut Negationem constituamus, idque quomobrem, explicandū est. Ita que non subiecto illi alio, sed prædicato cōstruenda primū quidē ppter ea quod prius prædicatū est, ut diximus, ac prius subiecto: unde & tota oratio prædicatiua nominat. Nobis igitur Affirmationē tollere atque effigere Negationē volentibus, nō negatiua particula, quæ sublationis auctor est: parti despicabiliore, sed præstantiori inferenda. Si quidē & animatiū, immo vero animatorū omnium nō quæuis sublata particula totū labefactauit, sed ex præcipuis aliqua. Deinde quoniam affirmationē quatenus inesse de qua dicit, obsignari exculpique pro didimus. Hoc uero etiam affirmat propositionem illam quæ negatiua par-

DE AFFIR. NEGAT. ET CONTRA 27

ticulam subiecto coniunxit. Nam quidē Socrates ambulat dixit non quod est ambulare à Socrate iustulit: quod sanè facere cum oportebat qui proferre instituit Negationem: sed alium à Socrate quempiam inquit ambulare. quomodo ergo huius Socrates ambulat negatio fuerit: cum neque de eodem loquar subiecto, aliq; inesse ambulationē asserat? Quomobrem necesse est negatiua particula prædicato duntaxat iuncta Negationē fieri: quo modo se habet propositio ea quæ Socrates non ambulat dicit. Hæc ergo nō Socrates ambulat quoniam negatio non esse ostensa est, propositio autem omnis aut negatio est, aut affirmatio, erit affirmatio prædita subiecto infinito. Nomē quippe negatiua accepta particula infinitum nomen vocamus, eiusque negationem hanc eadem ratione esse inuenimus non Socrates non ambulat: particula negatiua ad prædicatum in Affirmatione utique posita. Quare dux circa idem subiectum contradictiones sunt: una quæ ut finito eo virtutem altera quæ tanquam infinito. Hæc cum ita se habeant, diuisiones dehinc inspiciamus: ex quibus propositionum earum numerus quæ ex subiecto constant & prædicato elicere est integritas, ac contradictiones primum illas quæ in iis sunt numeremus. patet. n. plures duplo propositiones contradictionibus futuras. Quandoquidem igitur duos hæc terminos tantum propositiones subiectum prædicatumque, & complexum præterea subiecti ad prædicatum, nec quidquam præter hæc aliud obtinet, diuisiones quoque prorsus ipsarum necesse est aut à subiecto solo, aut à solo prædicato, aut à prædicati cum subiecto coherentia præfisci. coherentiam autem tam nomino, quæ vel semper subiecto prædicatus incombant: velut cum Solem dicimus moueri aut hominem esse animal. vel inesse nunquam: ut cum stare Solem affirmamus, aut hominem esse pennatum. vel cum inesse quandoque, alias autem non inesse: sicut cum ambulare perhibemus Socratem aut legere. Enimvero hæc coherentias si nuncupant propositionum materias quibus curæ fuit de harum arte disserere. namque ex iis esse aliunt Necessariam: alteram impossibilem: tertiam Contingentem. quorum sanè nominum causa in propatulo est. In summa coherentias hæc, materias ideo, vocandas consueuerunt, quod cum rebus quæ subiectæ propositionibus sunt simul appareant: neque à nostra opinione vel prædicatione: sed ab ipsa re-

rum natura desumantur. Quod enim ita se habet ut semper in-
sit, necessariam materiam efficere arbitramur. q. semper nō inest
impossibile, quod uero alternat, ut alias inest, alias secus, con-
tingente. Quoniam igitur subiaceant res propositionibus, ubiq; ue-
ro subiectū uel materiam esse, uel materię rationē ad id obtinere
cui subiacet affirmamus, eas ideo materias uocari dignum exi-
stimus. Diuisio itaq; hac ratione à subiecto fit, subiectus in-
propositione uel singularis est, uel uniuersalis, nec mediū obinet
diuisio, si quidē unū, uti asseribamus, quā à subiecto significatur,
quemadmodum à prædicato ēē esse oportet naturam, si una re uo-
ra esse propositio debeat. Hanc porro unam naturam aut de plu-
ribus quibusdam prædicari, aut de solo vno subiecto necesse est.
Ac si quod uelut subiectum assumptum est ex eorum fuerit nume-
ro quæ de uno solo prædicantur, ut Socrates uel Plato, singulārē
patet Propositionem fore. Sin ex iis quæ de pluribus appellan-
tur, ut homo uel animal, uniuersalē, neq; præter hæc cōstat pro-
positio. Porro si uniuersalis subiectus sit, hūc uel sine ascititia præ-
finitione, uel cū ea pronuntiari est necesse. Dicuntur autem ascitit-
iæ Præfinitiones, seu græce Προσδιορισμοί, uelut adiectiuæ quædā
dictiones quæ subiectis concinnantur, declarantq; quoniam pacto
prædicatum sese ad indiuiduorū, quæ subiecto comprehenduntur
multitudinē habeat, siue quasi inest siue quasi non inest sumatur.
Ideo quatuor quoq; numero sunt, omnis & nullus, aliquis, & non
omnis, duæ uniuersales omnis & nullus: particulares totidē ali-
quis & non omnis. Atq; ex uniuersalibus affirmatiua altera est
omnis: ut omnis homo animal quæ subiectis homini indiuiduis
omnibus animal inesse indicat: altera negatiua nullus: ut nullus
homo pennatus: nimirum significans hominum nulli singulorum
in esse prædicatum. Et particularium rursus altera affirmatiua ali-
quis: ut aliquis homo albus: quæ unicuiquam inesse ex iis indiui-
duis prædicatum declarat quæ subiecti circūitu clauduntur negati-
ua altera non omnis: ut non omnis homo iustus: quæ ipsius om-
nis sublatiua est: significatq; uerum non esse indiuiduis omnibus
quæ subiecto continentur prædicatum cōpetere. Haud uero in in-
diuiduis tantum præfinitiones ascititiæ certas distinctiones fa-
ciunt: sed si genus forte subiectum sit propositionis, conuenient
in speciebus iis potissimum quæ ad genus illud referuntur: cū qđ

de ipso prædicatur, substantiale quidpiam fuerit: secunda ratione
& indiuiduis quæ à speciebus illis adiunguntur. si quidē nec aliter
indiuiduis potest genus impertiri, nisi per suarum specierum inter-
uentum. Ergo cum omne animal substantia quoddam animal uo-
luere dicimus, quoniam suapte essentia prædicata subiectis cohe-
rent, substantiam de speciebus absolute animalis omnibus prædi-
cari in primis dixeris: uoluerē de iis quæ ipso naturæ habilitate
impartiantur illorumq; beneficio de iis indiuiduis quæ sub spe-
ciebus colliguntur. Interdū quoq; de solis speciebus enunciatio-
nem facimus: ceu cum dicimus, omnis Quanti species consilietis
ex partium sitū obtinentibus constat: speciesq; est continuata
forma naturalis omnis suam in mundo subsistentiam habet. Cæ-
terum constat accidentia cum & aduentitiam obtineant naturam
& eidem inesse ac non inesse natura sint apta, dictū iri a nobis de
indiuiduis præsertim prædicari: quæ indiuidua modis omnibus
tum penes accidentia, tum substantiam mutari natura uoluit, non
proprie uero de speciebus: quæ ob incorpoream immutabilemq;
simplicem naturam ne participes quidem esse eorum possunt. Si
itaq; ascititia nulla præfinitio subiecto adhaereat, impræfinita Pro-
positio græce ἀπροδιόριστος nominatur ut homo ualeat. Quod si
præfinitione aliqua non uacet, præfinita Propositio, græce προ-
διόριστος dicitur. Verum si uniuersalis ea fuerit præfinitio, uni-
uersalis uocatur: sin particularis. Quatuor igitur nobis opposi-
tionum species in propositionibus ex subiecti diuisione in con-
spectum prodeunt: singularem: quibus non additur præfinitio:
uniuersalium, siue uniuersalium uniuersaliter: & uniuersalium
non uniuersaliter (sic enim quoq; eas uocant per id ab aliis discer-
nentes quæ perinde atq; hæ subiecto uniuersali utuntur, q. in his
præfinitiones uniuersales sunt uniuersalibus subiectis coniunctæ)
& præter has particularium, siue uniuersalium ut particularium.
Habeant enim hæ particulares præfinitiones subiectis uniuersali-
bus adhibitas, quo fit ut ita quoque appellentur. Porro differunt
eo singulares à particularibus, q. in vno quodam finito & certo
singulares enunciationē conficiantur: Socrate, particulares, etiā
ad vnum aliquod respicientes pronuncient, nihil tamen certum
significantes: sed in quouis aliquo ueræ esse possint: ceu cū dicimus
aliquis homo iustus est, nihilo enim magis Socratis gratia uerum

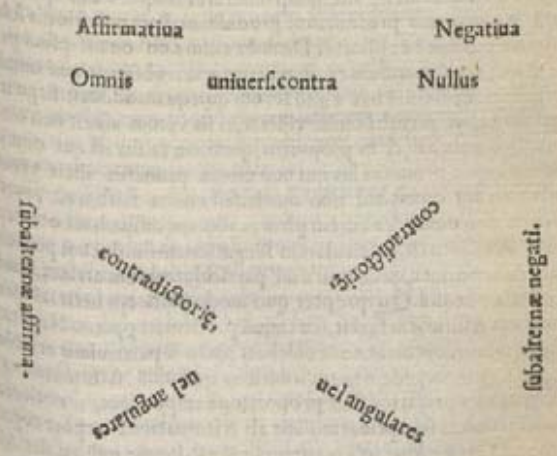
affert propositio, quam Platonis, uel Aristidis. Propterea singulas rem recte fini tam Theophrastus nominat particularem infinitam. Ac diuiditur quidem singularis ex aduerso à simpliciter uniuersali: ab uniuersali autem uniuersaliter particularis. talis igitur à subiecto diuisio est propositionum. Ceterum à prædicato dicendum est quatuor species has omnes triplicari. Quoniam enim prædictum uerbum sit necesse est tempus autem adsignificari à uerbo docuimus, capitulq; tripliciter Verbum, in præterito instante, cōsequente, patet ex quatuor à prædicato speciebus quamlibet uariari tribus modis licere: uerbi causa si in singularibus dicamus Socrates ualuit: Socrates ualet: Socrates ualebit. Itaq; ob id in propositionibus duodecim species sunt oppositionum. Namq; Aristotelem audiemus docentem quandam quoque fieri à temporibus aliquando propositionum differentiam. Quandoquidem uero oppositionum harum duodecim trifariam singula secundum tres materias capi possunt, harum oppositiones omnes sex & triginta fieri accidit: finito nimirum subiecto, quibus pares eas numero fieri necesse est que ex infinito subiecto cōponitur. Quippe in singulis finito subiecto utentibus si negatiuam subiecto particulam addideris, eas que ex infinito cōstant efficies. Fiant ergo duæ & septuaginta oppositiones omnes cōtradictionesq; earum propositio nū quas p̄sētadas p̄posuimus. Verū posteaquā ipsarū traditionis numerū cōsequens est deinceps cōsideremus que in enumeratis oppositionibus cōtradictorie p̄positiones aduersæ inter se sint, que cus, & quā inter se respectus nō cōtradictorie sint obiacent, qui uero ad cōprehensū in ipsis utraq; propositionib; habetur cōtradictorie repugnantium. Supra enim sumpsimus Negationem omni esse Affirmationi, & Affirmationem Negationi omni cōtradictorie oppositam. Singulares igitur cōtradictorie depugnare apud omnes in confesso est. Questionem uero quandam exhibent ille que in futuro capiuntur tempore: itam infra exponet, soluetq; Aristoteles. At de impræfinitis inter eos non conuenit qui de hoc theoremate quidquā pronuntiarunt, quomodo autem sese uerum habeat nequid intelligi, nisi quo pacto præfinita se habeant inspexerimus: de quibus nulla aut fuit, aut esse potest controuersia quo circa de his prius agendum est. Quoniam igitur Cōtradictionem finiti-

onis pugnam esse Affirmationis & Negationis que uerum semper fallumq; diuidit, liquet quas vel commentientes quādoq; propositiones inuenierimus, vel simul uerum asserentes, utique nō inter se eas cōtradictorie oppositas à nobis dictum iri. Ergo quæ uniuersales ut uniuersales nominantur, quasi simul falsæ in materia sunt contingente, cōtradictionem facere haud quāquam dicuntur. Veruntamen nec particulares cōtradicere affirmamus: ut quæ simul ueræ in eadem sunt materia. tamen ambæ in ceterarum utraq; materialium uerum ac falsum secernant. Veræ igitur ambæ in materia necessaria sunt Affirmationes: quæ id esse aiunt quod ex necessitate competit. Negationes falsæ quæ id tollere contendunt. Contra autem iure se habent in ea materia quam impossibilem uocant: ueræ enim sunt Negationes, quæ impossibiles, ob idq; nunquam competēs asserunt non inesse. falsæ Affirmationes quæ competere id dicunt. Id contingente ambæ falsæ uniuersales: ambæ particulares ueræ. quoniam quæ in ea prædicantur materia, aliquando natura fert inesse subiectis, quandoq; non inesse, atq; aliis inesse illorū, aliis minime, ut omnis homo albus: nullas homo albus ambæ hæ falsæ: Affirmatio propter Aethiops, Negatio propter Scythas, si ita forte contingat, aliquis homo albus: non omnis homo albus hæ uidelicet simul ueræ sunt. Quæ ergo uniuersales, ut uniuersales minime cōtradictories ostendimus, contrarias nuncupant, quoniam cōtraria cū in medio carentia eodemq; prædicta diuidantur, similes hæ contrariis medio carentibus propositiones sunt in necessaria impossibilib; materia. Nam & adesse ex necessitate horum alterum subiecto: hæ Propositionem alteram ueram obtinent que rei quoq; essentiam hac de causa imitatur: quemadmodum essentia priuationis imago est falsitas, in contingente uero medium possidentibus: quorum potest utrunq; subiecto non adesse. Vel, quoniam ulla contraria non satis constat uacare medio: quod ceu confesum it censet sumendum, qui eo quo prodidimus modo propositionum, quæ contrariæ nominantur, appellationi causam reddunt magis dicendum est non posse in eodem subiecto simul actu esse contraria, posse aut simul inde abesse. Propositiones itaq; hæ cū si mal nunquam ueræ sint, quandoq; uero & simul falsæ, cōtrariæq; hac ratione imitentur, contrariæ appellari merito possunt. Dice

re. etiam licet contrarias ob id nuncupari q̄ spacio inter se di-
 stent plurimo, absunt enim contraria maximo intervallo à se ma-
 tuo inter ea quę sub eodem genere colliguntur. Sic vero & ha-
 rum utraq; sese habet ad alteram: siquidem altera subiecto com-
 prehensis individuis omnibus, altera nulli inquit inesse prædicatū
 Particulares autem Sub contrarias nominant: quali sub contra-
 riis ipsis constitutas, affectatricesq; illarum. Nam cum vera alte-
 ra est universalium, verax tunc & subdita illi particularis est pro-
 positio: ut quę ceu pars eius est, atq; ipsius, ambitu continetur.
 idcirco Affirmationes quoque, particularem, universalemq; simi-
 liter & Negationes vocant Subalternas Particulares igitur ne op-
 positę quidem inter se esse proprie dicuntur. nam quę species
 iis oppositorum conveniunt? Quod si contradictorię his opposi-
 tas quęras, particulares universales cum qualitatibus opposi-
 tionē contradicentes inuenies: hoc est universali Affirmationi par-
 ticularem Negationem & universali Negationi particularem Af-
 firmationem. Quocirca quę in descripta inferius tabella situm
 diametricum inter se obtinent angulorum præfixitę propositiones,
 ex sibi invicem contradicunt. si quidem hæ verum & falsum
 perpetuo dividunt: neq; id ab re. Nam Contrarię & Sub contra-
 rię quali differentes idem retinent quantum. Subalternę quan-
 to dissidentiores eodem quali præditę sunt. Hę vero ambobus
 pugnantes absolutam perfectamq; inter se habent differentiam
 quo sit ut eę simul falsę, aut verę esse nequaquam possint. Nam
 q; in materia necessaria verum asserentibus Affirmationibus fal-
 sas Negationes esse, contra vero in impossibili, ex supradictis
 perspicuum est, in contingente autem mentiente universali Affir-
 matione, particularis negatio, ut quę illi contradicit, vera est uni-
 versaliq; fallente negatione, particularis affirmatio, velut contra-
 dicens illi, verum fatetur. deo simul illis mentientibus, hæ simul
 verum pronunciant.

PROPOSITIONVM TABELLA

Aliquis particut. subcont. Non omnis.
 Affirmativa Negativa

Singulares. Socrates ambulat. Socrates non ambulat. Im præfi-
 nitę, homo ambulat: homo non ambulat: quę, & universales
 non universaliter dicuntur. omnis autem homo ambulat, nullus
 homo ambulat. cum aleititia præfinitione omnis & nullus, uni-
 versales ut universales.

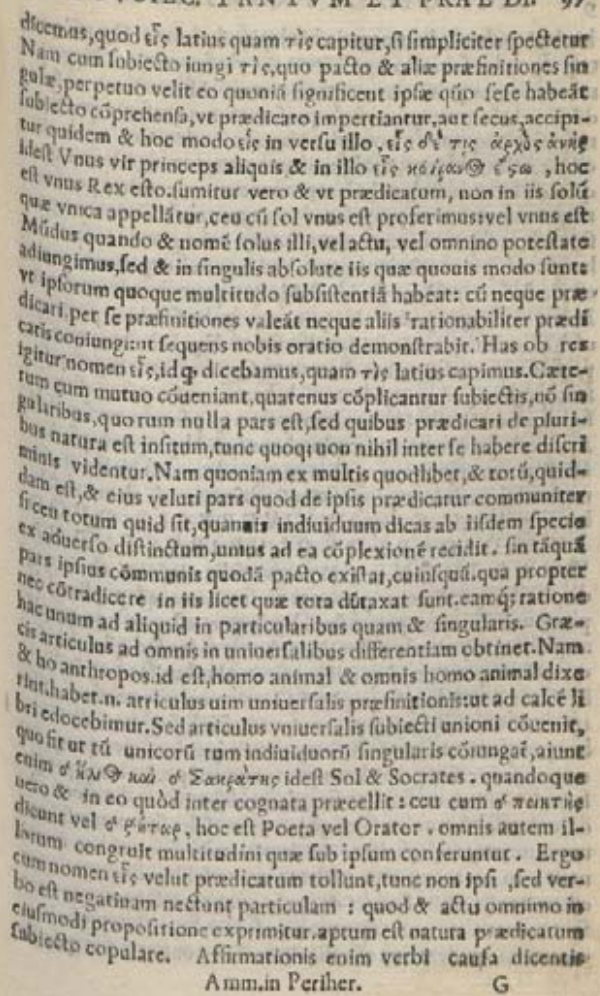
Quam vero imperitiores perturbare in impossibili materia cō-
 fuerit particularis Negatio, quę simul mendax esse cum universa
 li videtur Affirmatione: ceu cum dicimus non omnis homo pen-
 natus: eo quia, sed quidam est, quidam non est præfinitio non

94 SECTIO II. DE PROPOSITIONIB.

omnis secum inferre uideatur, id quod in impossibilibus falsum plane est, conuenit de his quoque differere. Itaque ex his quæ supra de non omnis præfinitione prodidimus, licet quæstionis solutionem prompte explicare. Dicimus enim non omnis ipsum per se duntaxat sumendum est, ut uim propriam obtinens quæ omnis præfinitionem tollit nec aliud secum quicquam adducit. Ergo in quibus rebus mentiri omnis uidetur, in his uerum asserit non omnis. Quamobrem & in propositis, quoniam falsus est qui omnis homo inquit, pennatus his qui non omnis pennatus dicit uerum erit, nam aut omnis, aut non omnis, sed omnis falsum est, ergo uerum non omnis. Ut autem plenius illorum difficultati occurramus, dicendum est, particularem Negationem simili cum particulari Affirmatione, quod quid ad particularem ipsum attinet, facillime esse prædictum. Quapropter quo modo particeps ueritatis particularis Affirmatio fuerit, seu quæ particulari perpetuo Negationi, seu minus concurrat, eodè uidelicet pacto & particularis erit Negatio. Quandoquidem igitur habitibus quibusdā Affirmationes, Negationes priuationibus proportionem respondent, notiores autem habitus sunt priuationibus ab Affirmatione ut pote cognitione, de Negatione ipsa contemplandū est. Itaque uniuersalis Affirmatio cum uerax in materia sola necessaria sit, uerā in duabus materiis particularem Affirmationem cernimus, hac nimirum, ac contingente non eodem tamen in utraque modo: sed propter se ita in contingente, ut alicui competat subiecto prædicatū, non nulli non competat, quando & particularis certe Affirmatio particulari concurret Negationi: ab uniuersali autem Affirmatione disidet, in necessariā uero non sua causa, sed propter uniuersalem: ideo nec tunc illi cum particulari Negatione conuenit, nam aliquis homo animal propter uniuersalem omnis uerum est: non uerū tamen est & non omnis quemadmodum in impossibili propter uniuersalem Affirmationem quæ per se totam mendax est, particularis quoque falsa est Affirmatio: ut quando dicimus quidam homo pennatus, neque enim propter seipsam falsa ipsa est. Eadē igitur ratione cum & uniuersalis uera Negatio sit in materia sola impossibili, ueram Negationē esse particularem necesse est in duabus materiis, contingente ac neque cognata, neque profus aliena (quare propter seipsam quoque uera erit particulari quoque

DE PROPOSITION. EX SVB. ETC. 95

sentit Affirmationi: ab uniuersali autē Negatione discrepabit) præterea & in impossibili materia: in qua cum uniuersali erit Negatione: quasi ueram prædicationem illius obtineat beneficio: à particulari autem Affirmatione dirimetur. his itaque explicandis longiorem moram traximus quam rei dignitas postularet. In summa autem ea dicere experiamur quæ de negationis ipsis præfinitionibus, cum profundiorē habeant contemplationem, Porphyrius Philosophus tradidit: addentes nimirū & ipsi si quid ualeamus commentando: quo planius de his præcipiatur. Quæsiue rit enim quispiam quo pacto cum Negationes ex præfinitis consicimus Affirmationibus, non prædicatis negatiuas, ut supra censebamus, particulas, sed præfinitionibus ipsis construamus: quæ partes perhibentur subiectorum: non quidem eorum qui per se dicantur: sed qui ab ipsis uelut formam sunt adepti, prædicantur autem nullo modo: si est id quidem Subiectum de quo instituitur oratio: Prædicatum quod fertur de illo: pronunciemusque de omni homine animal esse: haud uero omnem hominem omne esse animal, quandoquidem hoc tum falsum est, tum fieri nequit, paulo post uero & album esse de quopiam homine demonstrabitur, non ipsum tamen album, aliquē esse hominem. Quomodo ergo non huius esse Affirmationis omnis homo ambulat negationē illam omnis homo non ambulat sed hanc non omnis ambulat dicamus & huius aliquis ambulat non illam aliquis non ambulat sed hanc: nullus ambulatque ipsum hoc nullus uel magis quod Greci οὐδὲς uocant, quam vim habeat declarandum est. Quæstionis igitur occurrentes principio potiori propositionis ubique parti ut Negationem consicimus per eas quas supra attulimus regulas adiuuari dicimus oportere negatiuas particulas: Itaque est i singularibus impræfinitisque propositionibus præfinitus subiecto prædicatum cernamus, nec eo quicquam magis primum in cunctis propositionibus inueniamus negatiuum merito illi particulam adhibuimus. In præfinitis autem cardo est & caput præfinitio, quo fit ut inde etiam præfinita propositio nominetur. Etenim tametsi construuntur subiectis præfinitiones, partesque eorum, uti diximus, sunt, attingunt tamen quodam pacto & prædicata atque uni nec an omnibus eorum insit prædicatum declarant quæ subiecto comprehenduntur, Quoniam uero non addito numero plu-

98 SECTION II. DE PROPOSITION.

hic lapis unus est dicit negatio hic lapis nō est unus. Quando ad rem ēs uelut subiecto applicitum aut rīs summouent, Negationem facientes particulari contradicentem Affirmationi *oū dēt* dicitur, uel *oū rīs* uerū cū *oū dēt* s. proferunt, non quali rīs prāfinitioni, sed tanquam s. s. nomini occurrunt. ac deuitata *oū rīs* dictione, uelut, ambigua, & *oū rīs*, ut quae praeferat ambiguitatem quoqi male sonet, *oū dēt* s. uel *oū rīs* pronunciant, rīs autem prāfinitioni occurrere tunc proprie uidentur, cum *oū rīs* dicunt: nō positu scilicet super rīs acuto accentu. (non enim graeca consuetudo huiusmodi pronuntiationē nouit.) sed super *oū* negatione, quale est illud *oū rīs* *ipōdōrōt* id est. Me quisquam haud uiuentis & *Mētīs* *uōdōrōt*, id est. Nequis nunc spolia sed hoc poetice, *oū dēt* s. autem cōmuni usui familiaris est. Hec habuimus quae de prāfinitionibus diceremus Quoniam autem pacto sese imprefinitē ad contradicendū habeant, aut secus, hoc est prefinitarum non nullis idem ualeant, per ea quae sequuntur simul cū Aristotele progredientes explorabimus. Ad hec igitur ipsa Auctoris uerba inspiciamus: quibus cum proditam à subiecto diuisionem nobis tradiderit propositionū, discreueritq; ab uniuersalibus singularia, id esse inquit VNIVERSALE QVOD PRAEDICARI DE PLVRIBVS EST NATVRA IDONEVM: uniuersalia nimirum ab iis quae de pluribus predicantur equiuoce eo secernens qđ predicari de pluribus natura comparata sint. hoc autem est non lege quapđ ac positione, quemadmodum Ajax & Alexander, sed qđ una indicet naturā quae cum id quodlibet sit ex pluribus, facit ut & illam significās nomē de ipsis prediceī. Omnino autē de uocibus disrēs, diuisionē resti facit, ppter ea, quoniam Philosophis nō de uocibus, potissimū, ut Oratorib. Grammaticisq; uelut supra quoq; docuimus, sed rerū cōprehensionis gratia agitur. Species itaq; propositionū cū in uniuersales ac singulares absumpserit, diuisionē addit, uniuersalū in uniuersales quae ut uniuersales siue uniuersaliter uocantur, atq; imprefinitas, nam de particularibus posthac meminerit. In his autem uniuersales in uniuersalibus Enunciationes cōtrarias esse ait iis scilicet de causis quas recensuimus, quae uero sunt uniuersales, non autem uniuersaliter, hoc est imprefinitas, contrarias quidem non esse, illas ut tamen contrariae sint quae ab

EX SVBIE. TANTVM ET PRAEDI. 99

his significarentur fieri posse nonnunquā. Quod igitur uniuersaliter imprefinitas ipsas nominet, exempla etiā quae assert id plane indicat homo albus est & homo albus non est, eas aut ita appellat, quoniam uniuersali ipsarum subiecto non sunt uniuersales prāfinitiones attributae, qđ & si in particularibus potest congruere, habent tamē illae quoddā peculiare particulares ipsas pñitiones: à quibus nomē quoq; sibi vendicant. Quomodo aut non esse cōtrariarū dicantur sed contraria quandoq; significat, hoc Explana- toribus non parum iam exhibuit negotiū. Fortassis aut ipsi auctoris uerbis consentaneū fuerit, si uelle quidem Aristotele simul ueritas inter se esse imprefinitas, propositiones dicamus: ut ex sequentibus erit perspicuū, atq; ob id non esse contrarias eas merito affirmare: haud. n. contrariū est: mutuo simul esse illas, uerum quoniam fieri potest aliquando ut ex Negatione illa quae in affirmatione contrariū uera est, suspicentur nonnulli contrarias tunc propositiones has ceu contraria quaedam significantes, appellari oportere, propterea causam sic opinantibus adiciere paralogismi impostricis uel ratiocinationis: eademq; iis pronuntiare quae in postremo libri theoremate dicuntur. Contrarias igitur eo definitas esse opiniones putare, quoniam sunt, contrariorum, falsam est. Quae. n. bonū esse bonum, & malū esse malū arbitratur, eadē fortasse erit & uera: siue plures sint, siue una. At haec sint contraria. uerū non eo quod sint contrariorū: sed magis quod contrario se se habeant modo. Non igitur pacto conuenire imprefinitis contrariarū nomē plane Aristoteles pronuntiauit his uerbis. Quādo aut contraria esse quae indicantur possint bene Porphyrius explicauit Philosophus. Non enim ei semper quod affirmatur contrariū quidpiam est inquit. neque dici semper uera esse de eo potest negatio quod est affirmatae rei contrarium: sed de contrario quā siquē, interdum de priuatione: aliquando de horum neutro: uerū tollere id solum quod affirmatio prodidit. Par enim est impari, & nigrū albo contrariū: ueraq; de iis sunt impar & non abutuntur contrariis Negationes ex necessitate comitantibus iis quae carere medio dicuntur, contingenter autem medio praeditis. At huius rei uidere opposita priuatio est uel actionis: ut non in eo qui captus est oculis, sed dormiente, aut conueniente. uel facultatis: ut in caeco, quae per id significatur quod est

100 SECTIO II. DE PROPOSITIONE.

non videre. Nonnunquam vero & quod producticem nondum actus potestatem accepit, actus inhielatione indicamus ut in capitulo recens edito, & quod capax nentiquam est facultatis: ut in ligno, nam non cernere & lignum dicimus. ac nullo sane horum id quod à negatione significatur dixeris esse affirmationi contrarium verum modo priuationem: modo autem non priuationem, sed diuersitatem duntaxat. At vero animali alii ne substantiæ, neque ut contrariam, neque ut digenu priuationem opponi quidemquam unquam inuenias: nec quanto definito, aut figuræ, neque actibus suis quæ non secundum aliquos contrarium sunt. Rel enim, calefacere, contrarium est, frigefacere: si quidem est & calido frigidum haud vero contrarium huic fuerit rei quæ est intel ligere, vel, ambulare. Itaque de causa quod negatione significatur, ei quandoque contrarium esse ait quod affirmatio declaratur cum ipse nullo modo inter se contrariæ sint propositiones. Hoc autem in solis imprefinitis iure annotauit: tum propterea quod vniuersalium solæ hæ propositionum affirmationes negationesque habent quæ penes prædicatos solos terminos, non penes præfinitiones aliquas sunt, à quibus, vel si per seipsæ affirmatione, ac negatione capiantur, ut omnis, non omnis, aliquis, nullus rerum significari contrarietatem ne suspicari quidem aliquis possit. id quod faciunt prædicati, ac tunc maxime cum in medio expertibus contrariis Affirmationem ac Negationem conficimus. Est enim, ut sæpe commonuimus, præfinitionum, solam multitudinis eorum differetiam significare quæ subiecto comprehenduntur: quasi partem obtinentium prædicati qui in propositione est, aut non obtinentium tum quoniam ea prospicere sunt quæ in aliarum oppositionibus accidunt: Vniuersales exempli causa ut vniuersales simul mentiri, proinde esse contrarias. Particulares simul verum asserere: nec nomen competere illis contrariorum quemquam arbitrarî. Angularis ex diametro, singularesque: verum ac fallum dicere. At in imprefinitis, quoniam neque singularis, ac finitus subiectus is est, neque aliqua illi præfinitio adhaeret, manifestus haud admodum est earum oppositionis modus, sed quisquam velut contrarias quoque oppositas interdum eas esse putauerit. significarique hoc asseuerat Aphrodisiensis interpretis uerbis illis TAMETSI QUAE INDICANTUR CONTRA

EX SVBIE. TANTVM ET PRAEDI. 101

RIA QVANDOQVE ESSE POSSVNT, cū tamen claret in sequentibus Aristoteles parem ipsis cum particularibus facultatem adesse. Particulares autem cum seic ad contrarias ex diametro habeant iuxta ipsum hoc Aristotelis placitum, quod est simul eas in quadam materia hoc est contingente verum fateri, alius quisquam contradicere quoque impræfinitas sibi inuicem existimauerit: sed uelut alteri similiter angularium contradictioni quæ est aliquis & nullus. Has ob res igitur significauit hoc solum prepositis verbis Aristoteles æquum non esse contrarias eas appellare: licet contrarium rerum quandoque indices fiant, pergens vero & simul ueras esse, non autem contradicere, rationibus asserere tentabit. Ceterum cum causam assignauerit cur imprefinitæ, vniuersales non vniuersaliter nominentur, quoniam, scilicet de subiectis vniuersalibus non vniuersaliter pronunciant: cum non ipsis cōiungant vniuersales præfinitiones quæ loqui vniuersaliter nos de vniuersalibus faciunt, huius rursus ipsius causam docet, nempe cur vniuersales præfinitiones auctores id genus fiant enunciationum, uelutque in affirmatiua quæ est omnis præceptionem cōstitit: quasi & in nullis eadem rationes conueniant. Quoniam hæc igitur causa est quoniam NOMEN INQUIT OMNIS NON VNIVERSALE IPSVM SIGNIFICAT: SED VNIVERSALITER IN ESSE. hoc est non ipsam significat vniuersalis speciei, uelut hominis, naturam. Species enim cum una ex sua ipsius natura existat, comprehendere unireque perhibeturque perpetuæ indiuiduorum generationis infinitudinem. omnis uero præfinitionem quomodo de uno dici posse concedas: Omnis ergo non ipsum significat vniuersales sed vniuersaliter inesse. id est, sed prædicatum à nobis dici de comprehensis omnibus sub specie indiuiduis sumari.

II.

IN prædicato uero vniuersali uerum non est inuiversaliter prædicare. quippe nulla erit affirmatio in qua de vniuersali prædicato inuiversalis nota prædicetur: ut omnis homo est omne animal.

102 SECTIO II. DE PROPOSITION.

Quærit his verbis Aristoteles an quemadmodum affirmatiua subiecto addita præhæito speciem aliam efficit propositionum quoque excudere aliam possit prædicato adiuncta. Decernit autem ne existere quidem eiusmodi posse Affirmationem ut ea quæ omnis homo, inquit, omne animal est. propterea quoniam qui hoc dicit hominum quolibet particularium omne animal esse ait & equum, & bouem, & reliqua omnia: quamobrem neque fieri ut veras is inquit qui ita pronunciauerit, iure igitur ne talem fieri quidē posse Affirmationē putatidq; per nominis huius vera defectū prodit. quippe nulla vera erit Affirmatio, in qua de vniuersali prædicato vniuersalis nota prædicetur: hoc est in qua vniuersali prædicato coniungi vniuersalem præfinitionē liceat: atque hominem dicere, de quo omnis, quod inquit vniuersali prædicatur animal, non simpliciter esse animal, sed omne animal. Eam ob rem itaque ne existere quidem id genus affirmationē asserit: ut quæ veritatem non vnquam assequatur: quādoquidem est hec quoque affirmatio: sed falsa semper, atque ob id aspernanda: nulli prorsus vsui ad ratiocinandi rationem ac viam, si quidem præter naturam sese perpetuo habet: neque vllum potest ad inuentionem veritatis vsum asserre, id quod finis est logicæ facultatis. Porro est plures queant propositiones ex diuerso præfinitionū cum ad subiectum terminum propositionis, tum ad prædicatum complexu fieri: iure hanc solam protulit: atque ex recte vocatis propositionibus illam expunxit quæ omnis præfinitionē vtrique termino coniungit, id quod in primo quoque resolutorium volumine capitis illius principio quo de facultate propositionum explicat. Nam de propositionum differens vniuersalium defectū in quibus consequens omni subiecto prædicatum est, subdidit. Ipsum autem consequens non totum sequi intelligendum est, homini inquam omne animal verbi gratia, vel musicæ omnem scientiam: sed simpliciter tantum sequi quo etiam modo proponimus. etenim inutile alterum est, nec fieri potest: ut omnem hominem omne animal esse: vel iustitiam omne bonum. Et vero in priore de Demonstratione cum in syllogismis vniuersales affirmatiuas conclusiones colligentibus & maius extremum de omni medio, & hoc rursus de omni minore prædicari dixisset, hoc est in vtraque syllogismum complementum propositionum de proprio subiecto

EX SVBIE. TANTVM ET PRÆDI. 103

omni prædicatum appellari, subiecit, prædicatum autem non omne dicitur. Quod igitur iure hanc solam vbique velut inutilem damnet, discere licebit, si cū quatuor sint, uti deinceps ostendemus, quæ perpetuo mētuntur propositiones, duæ affirmatiuæ, duæ negatiuæ: quædam vniuersales, quædam particulares, per vnam cæteris, tum quantitate, tum qualitate, digniorem, quæ, ut intelligemus, semper mentiendi occasionem tribus etiam reliquis præbet alias quoque simili huic ratione peccantes animaduertemus ex propositionum quæ congrue proferuntur catalogo delecte voluisse. Nam si artificialem quoque harum rationem exacte scrutari oporteat, ac de ipsis quod videtur commemorare, sexdecim inueniemus propositiones, ex præfinitionem secundum vtrūque quæ propositionis terminum distributione fieri. Si quidem cum quatuor ce sint, atque vna quævis earum subiecto coherere, accidet quatuor propositionum à prædicato singulis præfinitionibus iuncto species effici. Sit ergo prima præfinitio omnis subiecto constructa, atque si præfinitionem etiam quampiam neceste prædicato velimus, aut omnis homo omne animal dicemus: aut omnis homo nullus lapis, aut omnis homo aliquid animal, aut omnis homo non omne animal. Ac constat sancti trium reliquarum præter sublatam ab Aristotele veras esse singulas. Sed constructur præfinitio nullus subiecto, rursus ergo dicemus vel nullus homo omne animal vel nullus homo nullum animal vel nullus homo quidam lapis vel nullus homo non omne animal. Conspiciumque est vtrunque earum quæ vniuersalem quempiam præfinitionem prædicato coniungit verum esse. quoniam, scilicet quoddam animal est homo: quoddam non est. quo circa quoniam est quoddam animal, non potest nullum esse ac vera propositio est illa quæ nullus homo inquit, est nullum animal. quoniam vero non est omne esse non potest. & vera est propositio quæ nullus homo omne animal est pronunciat. Vera autem & ea est in impossibili materia quæ particularem affirmatiuam præfinitionem prædicato accommodat: ut quæ dicit nullus homo quidam lapis sola enim falsa nunquam non est ea quæ particularem negatiuam præfinitionem prædicato copulat, subiecto præfinitionem negatiuam vniuersalem obtinente, ut nullus homo non omne animal, vel non omnis lapis, vel non omne al-

104 SECTIO II. DE PROPOSITIONIBUS

Item Nam quoniam ea falsa semper est quæ omnis præfinitio nem
utriq; complicit, termino, patet ueram sen per eam esse quæ cau
sam mendacii summouet, hoc est ueralem affirmatiuam præ
finitionem prædicato coniunctam ut, quæ omnis homo non om
ne animal dicit, quare huic contrariæ quæ nullas, inquit, homo nō
omne animal est falsa perpetuo erit. quippe fieri nequit ut ueræ
simul contrariæ sint. At aliquis rursus præfinitio subiecto applice
tur, aut ergo aliquis homo omne animal pronuntiabitur: hæc sem
per falsa hæc est, eam ob causam, quæ uniuersalior hac quoque
omnis homo omne animal perpetuo mentitur. quamobrè & hæc
semper, cum ab illa comprehenduntur, sitq; ipsi consequens falsa
erit, uel aliquis homo nullus lapis uel aliquis homo aliquid ani
mal uel aliquis homo nō omne animal, atque hæc omnes ueræ. Su
perest non omnis præfinitio subiecto copulanda. Rursus ergo di
cemus uel non omnis homo omne animal: & hæc uera est semper
ecce semper falsæ illi contradicens, omnis homo omne animal, uel
non omnis homo nullum animal atq; hæc rursus uera est in ne
cessaria contingentiq; materia, quoniam, si falsa in his est quæ huic
contradictæ est omnis homo nullum animal aut nullum album,
uel non omnis homo quidam lapis, constataq; & hanc in materia
ueram esse impossibili, quoniam falsa in hac est quæ illi contradi
cit, nimirum hæc omnis homo quidam lapis, uel, quod reliquum
est non omnis homo nō omne animal, atque hanc rursus nunquā
non falsam esse contingit: ut quæ semper uerā hanc tollat: omnis
homo non omne animal, causam uero, cur uerum hæc perenniter
prodat, iam prædiximus: nempe quoniam uniuersalem affirmati
uam præfinitionem tollit male ab ea quæ omnis homo omne ani
mal dicit prædicato coniunctam: neque ut uera illa sit, in necessa
ria quoque permittentem materia, in qua subiecto prædicatum
necesse est competat. Itaque cum sedecim propositiones percen
suerimus, quatuor perpetuo mentientes inuenimus: totidem sem
per ueras: reliquas & uerum & falsum nunciare in alia atque alia
posse materia, atque in semper falsis Affirmationes duas: eo con
uenientes quatenus omnis præfinitionem prædicato conueniunt
differentes uero subiecto coniunctis Affirmatiuis præfinitio
bus. eæ sunt omnis homo omne animal & quidam homo omne
animal, duas quoque consortes, Negationes non omnis præfinitio

EX SVBIE. TANTVM ET PRÆDI. 105

tionem prædicato adhibenda, dissentientes negatiuis præfinitio
bus subiecto applicitis, nimirum has nullus homo non omne ani
mal & non omnis homo non omne animal. In semper autem ue
ris, duas rursus Affirmationes, quæ semper falsis contradicunt
Negationibus omnis homo non omne animal & quidam homo
non omne animal uel non omnis lapis uel non omne album. Ne
gationes duas, quæ semper falsis Affirmationibus contradicunt
nullus homo omne animal & non omnis homo omne animal uel
omnis lapis uel omne album. Cæteræ omnes, uti dicebam, &
ueræ & falsæ in alia atque alia materia deprehenduntur, itaque
ex his quæ affirmatiuarum alteram præfinitionem subiecto adhi
bent, prædicato autem particularem affirmatiua duntaxat: parti
cularis in necessaria ac contingentia materia uera, uniuersalis in
sola necessaria inuenitur, quippe in hac sola competere uniuers
sis prædicatum potest subiecto cōprehensio individui. In reliquis
scilicet mentientes, eodemq; in cæteris nōde. Verum, quod inspi
cere ab initio proposueramus, quam ob causam, cum plures sint
quæ perpetuo mentiuntur propositiones, solam reprobauit eam
Aristoteles quæ uniuersalem affirmatiua præfinitionem utriusque
termino conueniunt? An in cæteris particularem Affirmationē quæ
quidam homo, inquit, est omne animal ppetuo nō eriri propterea
plane cernebat quod ab uniuersali contineretur. Negationes au
tem consentire affirmationibus, quasi per additas subiecto præ
finitiones quoque ipsæ sunt, particularem negatiuam tollent præ
dicato coniunctam. Sic namque uia uenit ut, si negatiua particula
ueræq; ab altera tollatur, propositio rursus in pristina Affirmatio
nem deueniat. Quid enim interest omnis homo omne est animal
an non omnis homo est non omne animal proferas? potestatem, n.
videlicet omnis homo, nequaquam non omne animal est dici
mus uel nequaquam omnis homo non omne animal sed omnis
homo omne animal est: atque utriusque illam in fetimus quæ a prin
cipio fuerat omnis homo est omne animal. Vel rursus, quid inter
est homo quidam omne animal est dicere, an nullus est homo nō
omne animal? hominem enim facultate iterum nequaquam non
omne animal esse pronuntiamus: uel nequaquam nullum homi
nem omne animal esse inferimusq; hominem quendam omne esse
animal. Proinde dictas quoque Negationes licet ueris illis sem

SECTIO II. DE PROPOSITIO.

per propositionibus refragantes uidere quibuscum falsa etiā semper Affirmationes pugnabant. Nam ueræ semper illi affirmatiōnis omnis homo nō omne animal tum hæc omnis homo omne animal semper falsa ob prædicatum Affirmatio tum hæc etiam non omnis homo non omne animal propter subiectum repugnat, quo fit ut mutuo concurrant. Cæterum dicenti quidam homo non omne animal tum hæc similiter quidam homo omne animal prædicati ratione renititur: tum hæc quoque subiecti nomine nullus homo non omne animal: quamobrè hæc quoque cōueniunt. Quas ergo circūimus Negationes, si uim cum Affirmationibus obtinent eandem qui uniuersalem semper fallacem Affirmationem à propositionum catalogo simulq; consequentem illi perpetuo particularem Affirmationem se creuerit, potest iis reliquis quoq; his improbandis, hoc est duas illas Negationes quæ. cum dictis consonent Affirmationibus, mendaces & ipsæ perpetuo sunt, eiecisse. Est enim attendendum semper falsis semper mentiēdi causam à sola omnis præfinitione prædicato commissa fuisse inuectā (nam q; ipsis inest omnibus actu, uel potestate) eiusq; sublatione uerū semper prodentibus uerum fatendi. quippe omnes quoque hæc non omnis præfinitionem obtinēt prædicato adiectam, uel actu rursus, ut quæ in iis Affirmationes sunt: uel potestate: ut Negationes. homo enim nullus omne animal propterea dictu uerum est quoniam omnis non omne est animal. similiter. & non omnis homo omne animal quoniam & particularis non omne est animal. Quia propter iure Philosophus à sola omnis præfinitione prædicato deuincta reiectitias fieri propositiones dicit. Constat autem et si absq; præfinitione subiectum capiamus, addito illi apud Græcos articulo, uel ne hoc quidem addito, idem propositionum quæ sic sunt cum iis peccatum fore quæ non sine proditis præfinitionibus dicuntur. similem enim hæc uim obtinebit, quæ ho anthropos. i. homo omne animal inquit, huic omnis homo omne animal hæc aut anthropos hoc est homo omne animal illi quidam ho omne animal. Eadem quoq; de causa si singularem subiectum assecimus, omnis præfinitionem tribuere prædicato quod de illo dicitur recusabimus. Haud enim potest qui serio ac tanquam uere loquitur Socrates, dicere, est omnis homo. Atq; nec ut uere semper aut quandoq; fiant propositiones, præfinitionem præ-

EX SVBIEC. TANTVM ET PRÆ DI. 107

dicare quampiam Aristoteles censet addendam. Sunt enim omnino semper ueræ non minus perpetuo mentientibus deuitandæ iis qui prolatis recensere enunciationes absq; superuacua uarietate statuerunt: itea quæ nec diuersum quidquam in necessaria aut impossibili materia significant: nec nobis conducant ad uerum falsumq; discernendum. Quin nec quæ uicissim admittere horum alteram ualent, præfinitionem habere aliquam debent prædicato adiectam. Cum enim uim eandem illis obtineat propositio eaq; si ne præfinitione prædicatōne facit, cur nō simpliciores conteximus loco earū quæ superflua quædam assumunt: ut pro illa omnis homo quoddā animal uel omnis homo nō omne animal hanc omnis homo animal est: & illius uice omnis homo nullus lapis hanc omnis homo lapis non est uel quæ hanc simplicior ac syncerioris naturæ enunciat nullus homo est lapis: Si quidem & quando ueterū quosdam inuenimus qui particularem affirmatiōnem præfinitionem addere prædicato uidentur, ut cū Aristoteles Animam ipse Entelecheam quandā nominat, & Rhetoricem Plato peritā quandam, dicendum est uerbum quandam acceptum eius gratia illic fuisse, ut non reciprocare cū subiecto prædicatū indicarent: uerū genus eius eē: ac differentiarū quarundā additione egere, ut subiecto finitionē cōficiant. Sed quō non ipsis (inquunt) rebus Aristotelis conuincitur, si uerum explicamus cum omnis homo scientiæ omnis capax est dicimus: uniuersalq; prædicato uniuersalem præfinitionem copulamus? An q; respondendum omnis præfinitionem non re uera prædicato coniungi. Nam prædicatur id quod fertur de subiecto dicitur autem de homine non scientiam esse illum sed scientiæ capacem. Quare si omnis præfinitione huic uerbo capax adhibita, tunc uera esse posset propositio, uelut si diceremus omnis homo omne est capax scientiæ, utique ratio coargueretur Aristotelis: nunc autem ut uera sit heri neutiquam potest. Qui enim hoc inquit, non aliud quidquam ait, quam quemuis hominem, omnem esse hominem: Socratem uerbi causa non Socratē solum esse, sed & Platonem & Alcibiadem, & alios singulos. Nam si omnis homo scientiæ omne capax est, unus, autem omnium est & Socrates, ergo iis quoque scientiæ capax est omne. quā obrem Socrates ipse, & plato erit: & Alcibiades: & quandoquidem sunt & ii scientiæ capaces. nisi enim Socrates ipse &

108 SECTIO II. DE PROPOSITIONIB.

Plato & Alcibiades una sit, non erit omne scientiæ adhuc capax. Ergo uerbum omnis non hoc loco præfinitio, sed pars est prædicationis. hoc enim ipsum fertur de homine, scientiæ esse omnis capax. Enimvero uerbum omnis præfinitionem non esse prædicari, liquet ex eo quod huic nobis præfinitionem maiorem aliam præfinitionem necessitibus, prioris quæ huius prædicatum, ipsum in qua scientiæ omnis capax esse, alii cuidam quod de ipso prædicatur, subiectum facientibus, ut conclusionem quandam ex his colligamus, uniuersalem illi, cum non habenti, præfinitionem addimus: uelut si omnis homo, diceremus, omnis est capax scientiæ. omne quod scientiæ omnis est capax, rationale est. ergo omnis homo rationalis. Quamquam si omnis uerbum erat præfinitio quid alia nobis præfinitione opus erat? quoniam pacto licebat duas inter se præfinitiones ordine proferri? Verum nec omnis præfinitionem prædicari esse posse, nec prædicatum scientiam, sed capax compertum est. cui cum earum lege propositionum quæ in prima figura conficiuntur subiectum in secunda fiat propositione, alias apud Græcos articulum, alias uniuersalem præfinitionem addimus. Uniuersalem ergo affirmatiuam præfinitionem prædicato adhiberi non oportere, siue subiecto communius prædicatum fit, ut in hac omnis homo omne animal: siue etiam illi adæquatum, ut omnis homo omne risibile constat ex his quæ præcedimus. Nam & in adæquatis terminis non absimilis absurditas est propterea, quoniam qui omnem hominem omne risibile esse ait, particularem quemlibet Pronunciant hominem eundem esse uniuersis: Socratem exempli causa, quoniam est homo omne esse risibile: id autem est, Socratem, omnem esse hominem. Hoc igitur uel ex superioribus patet uerbis, in quibus omnis homo omne scientiæ capax est dici non posse ostendebamus, nam & scientiæ capax cum homine exæquat. Sed quænam est causa ut ineptum natura prædicatum sit præfinitionis omnis additionem sustinere: cum nullus copulari illi posse uideatur? An quoniam quod affirmatiue prædicatur, si de subiecto dicatur uniuersaliter, uult semper subiectum siue ut adæquatum uelut quæ ipsi quadrans, siue quoque ut excedens completum & uniuersalem præterea indiuiduorum illorum multitudinem quæ subiecto comprehenduntur suo ipsius consortio eam sibi ipsi colligare atque unire natura aptum est. Ergo quod affirmatiue præ-

EX SVBIE. TANTVM ET PRAEDI. 109

dicatur si cogere uel ea studet quæ natura discretæ sunt, ut quod prius ipsum multo in sua ipsius simplicitate spectetur omnis autem uerbum non unum quoddam sed multitudinem declarat, patet fieri nequaquam posse ut ea inter se coniungantur. Nam uerbum omnis ut supra discebat Aristoteles, non uniuersale ipsum significat, sed uniuersaliter inesse. Cum autem se iunctum id omnino fuerit quod negatiue de subiecto prædicatur, tunc & de subiecto quæcunque sub prædicatum ueniunt inficiari possumus: at quæ exempli causa omnis homo nullus lapis est dicere. Sed infatigabilem propositionem instipatam quæ faciemus: cum dicere simplicius liceat omnis homo lapis non est atque eo simplicius adhuc nullus homo est lapis: ne in sublatione affirmatiuam præfinitionem assumamus.

III.

CONTRADICTIONE igitur oppositam affirmationem negationi inquam eam quæ uniuersaliter illi quæ non uniuersaliter eidem inesse significat: ut omnis Homo albus, nullus Homo albus, quidem Homo est albus. Contrarie uero, uniuersalis affirmationem & uniuersalis negationem: ut omnis Homo iustus, nullus Homo iustus. Quamobrem ut ueræ simul hæc sint fieri nequitat is oppositæ licet quandoque in eodem simul esse ueræ: ut non omnis Homo albus, & quidam est Homo albus.

Propositionum præfinitarum oppositiones hoc loco tradit nobis Aristoteles uniuersas tum eas quæ in descripta superius tabella, diametricum ambulatorum obtinent situm: tum uniuersalium uniuersaliter eorum etiam uniuersalium quæ ut particulares appellantur. Atque angulares quidem quas uniuersales uniuersaliter nominauit: ut quæ propositionum alteram uniuersaliter habet uniuersaliter, contradictorie inuicem oppositæ esse ait, hoc est uerum semper ac falsum diuidere, uniuersalem inquam affirmationem particulari negationi negationemque uniuersali particulari affirmationi. Ipsas uero uniuersales uniuersaliter pro-

110 SECTIO II. DE PROPOSITIONIB.

oppositiones non etiam contradictorie, sed contrarie mutuo sese oppugnare: propterea, quod mendaces simul in materia sint contingentes: in qua particulares, quas & Subcontrarias uocant, utrum simul inuicem fateri necesse est. quoniam tunc uera ex utraque est cum contradictorie ipsi repugnans uniuersalis propositio mentitur. quod sit ut he nullo inter se modo prælientur. Hæc autem tum ex adiectis à Philosopho patent exemplis: tum ex his quæ prius nos de ipsis prodidimus. Cæterum non illud ignorandum, pro antiphrasticos in græco exemplari, id est contradictorie, apophanticos etiam, hoc est enunciativæ scriptum inueniri, per hoc nimirum significante, ut Porphyrius philosophus inquit, Aristoteles, qualis affirmationis ad qualem negationem oppositionem censeat sumendam nempe eius capiendam esse quæ uelut enunciatio est. Siquidem & finita, ut ait, uerba affirmationum nomine, infinita negationum uocari consueuerunt, ac suspicari quis potuisset: nisi aduerbium enunciativæ esset additum, uerba de id genus uocum oppositione fieri. Ad ea quæ sequuntur, clarum est magis prioris scripturæ consonare. hæc enim ratione & contrariæ dici poterunt enunciativæ oblectari: quas ceu modo quam superiorum diuerso oppositas Aristoteles confestim adiecit.

IIII.

Q VAE ERGO uniuersaliū contradictiones uniuersaliter sunt, earum ueram esse alteram aut falsam necesse est. Et quæ in singularibus habentur: ut albus Socrates est. Socrates non est albus. Quæ uero in uniuersalibus, non autem uniuersaliter, non uera semper altera, falsa altera est. quippe simul uerum est dicere, Hominem esse album, & album Hominem non esse: & Hominem esse formosum, & formosum non esse Hominem. Nam si deformis est etiam non formosus: & si quid sit, non est quoque. Videri autem illico propter ea, possit absurdum, quod hec non est albus Homo simul: illa significare nullus Homo est albus appareat. hæc autem neque idem significat, neque simul est necessario.

EX SVBIE. TANTVM ET PRAEDI. 111

Propositionū octo illarum ex diuisione subiecti emanatū quæ contradictorie sibi obstant inuicem, quæ contradicere uideatur, nec tamē contradicant, p hæc nobis Philosophus traditi dictiq; angulares inter se diametricas, quas uniuersales uniuersaliter nuncupat, quoniam uniuersalem uniuersaliter alteram obtinent propositionē, nempe omnis affirmationē cū nō omnis negationē: & negationē nullus cū affirmatione aliquis cōtradictorie depugnare. & præterea singulares ut Socrates est albus cum hæc Socrates albus non est impræfinitas uero ait, quas & hic uniuersales nō uniuersaliter uocauit, non sibi mutuo, contradicere, cum nec uerum semper falsumq; diuidant: sed in materia contingente cū particularibus eā de uim obtinentes, esse ueridicas: in qua uerū & illę asserere cōperiebantur. Quippe ueras simul esse & est albus homo impræfinitam affirmationem, si in scythia quopiā uerbi gratia sumatur, & hō albus nō est impræfinitā negationē, si in quoquā A Ethiope. & est homo formosus in Achille, uel Nirei: & formosus hō non est in Therfite. Hæc itaq; sic pronunciant Aristoteles: reclamāti uerū illi claris uiris ac mihi ueneratione prosequendis, par utiq; fuerit nos qui ueritatē rebus cūctis amiciore simul ac magis uerē dā duximus, id quod uel ipsi facere nobis suadent theorema non siccū ut aiunt, pede præterire: sed tum Aristotelis sententiā scrutari, qua impræfinitas simul ueras esse propositiones cēstatur quæ ab his cōmemorantur qui cōtra atque ille de ipsis statuūt & ad hæc quoq; naturā ipsam rerū & harū ipsarū p se propositionum facultatem inspicere ut ubi contrarias cognouerimus rationes, easq; res de quibus sermo est, ipsas per se contemplerimur, ueritatē de his exactius diiudicare ualeamus. Aristoteles igitur, qd & prius dicebamus: idem sonare cū particularibus impræfinitas arbitratur affirmationē affirmationi: negationē negationi. idē nanq; homo est albus dicente, quidam homo albus est proferenti indicare, & qui non est albus homo illi qui homo quidam non est albus uel non omnis homo albus est enunciare. eaq; de re particulares quæ in materia simul uerum deferunt, deferunt autem in contingente, impræfinitas quoque in hac mutuo conuenire. An uero propositionibus re uera de quibus agimus uis hæc constet confideremus: atq; a notione quapiam de his communi diuidicationis exordium sumamus. Impræfinitas propositiones

SECTIO II. DE PROPOSITIO.

materie rationem ad præfinitas habere omnes confitemur. hæc si
indem acceptis præfinitionibus, quæ formis proportionem respon-
dent, præfinitas eam quidam ex utroque conficiunt. Quoniam
igitur materia, ut quæ est informis, formam adeptis inferior omni-
bus est, ad eorumque deteriora nec dum expressam distinctamque
formam obtinentia, velut obscuriore vi prædita, neque ipsam el-
sentia multum superantia propius accedit, pariter impræfinitas ne-
cesse quoque esse propositiones tantundem præfinitarum deterio-
ribus valere itaque contemplerur quæ deteriores esse ex præfi-
nitis propositionibus dicende atque idem sonare iis, impræfinitas
affirmabimus. Præfinitarum affirmationum particularis universa-
li dubio procul inferior est, propterea impræfinitam affirmationem
particulari affirmationi viribus exæquare est necesse. De negatio-
nibus vero motuo digladiantur Interpretes, ac qui Aristotelem se-
quuntur, particularem universali deteriorem esse aiunt quippe in
oppositione ea propositionum quæ per quantitatem fit, dignius
universale esse particulari affirmatiuum negativo in ea quæ per
qualitatem obitur. Alii vero deteriorem particulari esse univer-
sale affirmant, quoniam non solum in his propositionibus quanti-
tatem, sed cum eorum adiectio qualitatis complexu accipimus cuius
sanè interest qualitatis rerum subsistentiam abolere. Particularis
igitur negatio cum universalem duntaxat affirmationem summo
vere contendat, possitque particulari interdum affirmationi ut in
contingentibus convenire (nam non omnis albus homo est & qui-
dam homo est albus simul verum proficentur) si per universalem
negationem significatio nequaquam potest ulla subsistentiæ relin-
qui, per particularem vero non expertes manemus particularis
cuiusdam subsistentiæ intelligendæ, constat inquit deteriorem
esse universalem negationem particulari negatione oportere. Enim
vero hæc ita se habere, atque impræfinitam negationem univer-
sali negationi, si ut perfecta propositio sumatur, viribus parem
esse, non omnes aiunt. Auctorum usus alius duntaxat, sed ipse quo-
que palam facit Aristoteles, qui pluribus suorum voluminum lo-
cis impræfinitam negationem pro universali usurpat eam cum
vult, fieri non posse ut motus ipse per se sine rebus quæ movean-
tur sit, pronuntiare, non est motus inquit præter res ipsas, ac sine
præfinitione negationem facit, perinde atque si diceret, ubi a
rebus

EX SVBIE. TANTVM ET PRAEDI. 113

rebus discesseris nullus est motus: non autem non omnis: & cum
sensum nullum esse præter quinque illos velut asserere, non est, in-
quit præter illos quinque alius sensus, ergo cum non est homo
etiam iustus dicimus, idem illi proferimus nullus homo est iustus.
Quod si quis Anytum putet subaudiendum, ut non est homo
iustus Anytus vel non est Aethiops, albus huius negationemque impræfi-
nitam hanc non est homo iustus idem illi non omnis homo iustus
est pronuntiare arbitretur, & hanc non est albus homo illi non
omnis homo est albus primum quidem non amplius, inquit, p-
fectam esse propositionem sicut deinde nec ea servabit quæ Ari-
stoteles de negationum cum affirmationibus oppositione prodit-
it, eæ enim inter se oppositæ censebantur quæ eundem subiectum,
prædicatumque eundem capiunt: eum dicebat, Eam poro oppositam
esse in quam quæ eiusdem de eodem est: non æquivoce, autem
& quæcumque id genus præfinitiones alias adversus molestas So-
phistarum argumentationes adhibemus. Si vero iustus homo est dic-
te affirmatione: verumque propter Socratem proferente, nega-
tionem eius homo iustus non est veram propter Anytum esse arbi-
træmur, subiectum in negatione aliud ab eo faciemus quod est
in affirmatione acceptum, nec faciet hoc contradictionem. Qua-
propter si contradictionis significatum servabimus, impræfinitasque
velut perfectas propositiones assumpserimus, neque ipsis velut per-
fectas imperfectis singulares subiectos quosdam subaudiendo ef-
ficiamus ut in singularium speciem decidant, necesse est inquit
impræfinitam negationem universali esse consentaneam. Hoc er-
go ita sese habeat, impræfinitasque affirmando particulari concur-
rat, ut cum homo, dicimus, quinquæ cubitorum est magnitudine (ue-
ros enim nos esse hoc dicto arbitramur, vel si solus unus sit qui
eo circueat magnitudinis) impræfinitas propositiones contradic-
tio inter se censet esse oppositas: quo sese modo affirmatio quo-
que habet particularis atque universalis negatio. Si quis vero eligē-
dam magis esse in malis universalem negationem particulari ne-
gatione asserat, primum quidem non rerum naturas in Logica
facultate inspicere, sed vocum per se ipsarum potestatem ignorat, dein-
de ne sic quidem poterit consentientes inter se impræfinitas pro-
positiones demonstrare constat, non magis eligendam in malis parti-
cularem esse affirmationem universali affirmatione eodem sensu di-

114 SECTIO II. DE PROPOSITION.

stros. Nam ut omnino non esse præstat quam ex parte non esse
sic & esse ex parte quam omnino esse satius est. Itaq; impræfinitam
in his affirmationem simul cum uniuersali affirmatione, ut
quæ particulari deterior est, ueram esse continget. at enim nega-
tionē in his censebat simul cū particulari negatione eadē de cau-
sa ueram fateri. Ergo obstitentur & in malis eo modo impræfinita
ex quo uniuersalem affirmationem particularis oppugnat nega-
tio. fieri uero neutiquam potest ut hæc mutuo concurrant. quocir-
ca ita quoque nunquam non uerum & falsum impræfinitæ propo-
sitiones diuident. Quod si quis impræfinitam censeat negationē
particulari, quandoque alias uniuersali obcurrere negationē, quip-
pe si uerbum est acuta penultima hac in propositione apud Græ-
cos *ἀνθρώπος δίκαιος* hoc est homo iustus non est ca-
platur, idem cum hac *οὐδὲν ἀνθρώπος δίκαιος* id est nullus
homo iustus est dicere: ultima uero acuta huic *οὐδὲν ἀνθρώπος*
δίκαιος id est non omnis homo iustus est consonare. Primum
non persuadere, sed legem nobis ferre existimari poterit. deinde
aduersus hunc dicendum est uerbum ultimam in fine accens, Græ-
corum insoleas atque inauditum esse uisum, ut si quous in loco
negatiuæ particule subiungatur. Ergo si uerbo est penultimam
acutē impræfinitam negationem idem uniuersali uel ipse fate-
tur asserere, semper autē acui ab eo penultimam in id genus pro-
positionibus necesse est, liquet cum uniuersali concurram negatio-
ne, contradictionemq; suæ affirmationi esse facturam atque hæc
quidem Aristoteli refragantium ratio est. An uero singulis argu-
mentatione assertis licet occurreret neq; rationi consentaneū
uniuersalem negationem particulari deteriorem esse dicere si
qualitate non differunt quantitate uero sola comparandis inter
se propositionibus uniuersali particulari, ut totam partē, non afec-
tis rebus de quibus decernunt, præstantiorem esse cōfitemur.
Haud enim amplius quod proposuimus, hoc pacto seruabimus,
iudicium inquam de sola ea si ei propositionum differentia quæ
in quantitate spectatur neq; essentiam aliquam à particulari per
se negatione inueni: sed uniuersalem affirmationem duntaxat
tollim; nihilq; eam minus uniuersali abnegare, sed quandoque de
paucioribus tantum. quamobrem & illi subiecta penes quantita-
tem dicitur; quemadmodum & particularis sese affirmatio ad uni-

EX SVBIE. TANTVM ET PRAEDI. 115

uersalem affirmationem habet. Quod si impræfinita negationis
pro uniuersali uti uidetur Aristoteles, nihil mirum est. ei namq;
quomodo & particularis, in impossibili materia consentit. liquet
autem supradictas fuisse iuxta hanc à Philosopho pronunciatas
negationes. Non enim contingere ut motus præter res quæ mo-
ueantur sit ullus, aut sensus aliquis præter quinque illos, sed fieri
nequaquam posse arbitratur. Atque si ea Veterum nonnulli in
materia contingente sic abusi fuisse uideantur, ceu quæ uniuersali
tantundem ualeat, atque in quibus illa uera sit. hoc enim est tan-
tundem ualere manifestum est non id absque ullo factum esse di-
fermine. si quidem ibi impossibilem ipsam pro contingente esse
non diffitebimur. Nam in materia sola impossibili, uera uniuersa-
lis negatiua est propositio. in necessaria & contingente id quod
ante monuimus, falsa. Sed tam circumscripam tempore ac defini-
tam non esse uerbi gratia hac tempestate iustus aut sapienter ho-
minem. tam individua distinguente; uelut iustos non esse, aut sa-
pientes eos qui uel ex consuetudine sunt, uel etiam ex auditu no-
bis cogniti. haud. n. sane hoc de quibus notitiam nullam uel ex ip-
sa experientia, uel ex testimonio habemus nisi homines odio ma-
gis Gnemone ac Timone prosequamur, pronunciare audebimus
ceu nullo pacto eius rei consortibus cuius particeps esse humana
solet natura; perinde quasi contingens ita sit ut supposuimus. hoc
autem idem non est uniuersali negationi. Qui enim uel actu
uel animo præfinit individua, quorum prædicatum negat, dubio
procul iis concedit quandam ab illo quandoq; in ceteris substi-
tentiam haberi. Demum si pro uniuersali impræfinitam negatio-
nem, atq; Minime licet habitare sine malo domum & Non bene
permulti imperitant, uere pronunciauerimus, in qua nos materia
negatione esse ufos iudicabimus? Nam si in impossibili, nihil erit
proposito consentaneum sin in contingente (nam & in hac pro-
latas esse oportet propositiones, si idem perpetuo ualent.) pri-
mam quidem usu ueniet falsas non esse amplius uniuersales in
contingente quamuis ipsas ob eam rem contrarias appellemus.
deinde id confirmari ab illis ipsis quod Aristoteles asserit pla-
ne assentemus, impræfinitas simul in contingente materia esse ue-
ras. Nam si negatione ut uera utuntur, de affirmatione autem
neq; extitit, neq; ulla exoriri potest controuersia, quasi uerum

116 SECTIO II. DE PROPOSITIONE.

in contingentibus non omnino edisserat, quemadmodum nec de particulari ambiguitur, apertum est imprecinitas simul inter se propositiones ueras esse necessario. Verum si quis imprecinitam negationem non secus atque uniuersalem in impossibili sola materia esse putet veridicam, primum id quod in questione est postulabit, deinde quomodo non sorte distributum sit, a subiecto idem illi significare qui cum aliquis præfinitione in imprecinita affirmatione iungitur, uel nullo quod acta sit singulari capiendo, & perfectam heri propositionem & ueracem in contingente materia confiteri horum neutrum in negatione concedere? Cur enim hæc Homo albus est idem ualet illi quidam homo est albus hæc autem homo albus non est non pares illi uires obtinet, quidam homo non est albus non album esse hominem significat? Necesse enim nequaquam est finita in diuisa ac certas imprecinitas, ut uere si nuli sint si neque particularibus, subaudire. Hanc autem est homo formosus si ueracem propter Nunc esse, illam uero non est homo formosus ob Therisre dicamus, neque ob id imprecinitas propositiones, neque subiectos diuersos facimus: nisi eadem in particularibus querenda sint, quas & perfectas esse, & uerum inter se explicare confitemur, quoniam eas propter subiecti partes diuersas, ueras esse affirmabimus: quemadmodum illas: ut quidam est iustus homo quidam homo iustus non est. Quod si uelut absurdum inferamus, quod Aristotelis uerbis quibus de ea re prodidit, repugnet, ipsum enim hoc est quod his uerbis exprimitur, non fieri quam proprie uocant contradictionem quoniam quandoque concurrunt. Hæc ita que pro Aristotele, magis uero pro ea quæ nobis uidetur ueritate ceu defensores afferimus, quodque ab initio proposuimus, materia nobis uberius sese ad theorematum diuinationem suggerente, quæ in mentem uenere, semoris rationibus sis quæ de illo sunt in utranque partem depromptæ diligentius considerare oportet: præcui esse ducimus, ac primum sanè aggredi nos particularem affirmationem quam imprecinitæ eadem uel præditam esse nequaquam inficiamus, negatiua ipsi copulanda particula summouere, id quod facimus duobus modis, quippe hæc uel est uerbo, uel præfinitioni coniungimus: Verum cum præmittimus illam præfinitionem, tunc ut præfinitam propositionem aboleamus. quando autem

EX SVBIE. TANTVM ET PRÆDI. 117

uerbo est petinde atque cum imprecinita uiribus æquis pollentem, si quidem eam & præfinita sola præfinitione superauit, negationem autem imprecinitæ in solo est uerbo necesse est fieri. At uerbo si inficiatio quæ uerbo est particulam negatiuam copular, particularis est, quemadmodum uniuersalis illa quæ eam ipsam præfinitioni anteposit, ergo & imprecinitæ affirmationis negatio eadem cum particulari uim obtinebit. Præterea syllogisticas quæ in prima figura complexiones fiunt par est contemplari. Nam si imprecinitam affirmationem idem ualere particulari, ob idque in quanto uniuersalium utraq; deteriores esse, conclusionemque similem alteri sumptarum in syllogismo propositionum, prorsusque esse in quanto & quali deterioris comitæ, & ad hæc etiam uerum indicantibus propositionibus, nec uitioso inter se complexu laborantibus, necessario ueram esse conclusionem fateamur, qualem dicemus ex imprecinita affirmatiua minore conclusionem colligi & uniuersali negatiua maiore necesse est. n. assentiamus propter ea quæ præsumimus imprecinitam negatiuam cõfictas si uere illæ sint, ueram. Qui uero fieri possit ut uera ipsa per se sit in contingente materia, si idem cum uniuersali loquatur negatione: ut homo est iustus, noliom iustum iniustum est; homo iniustus non est utrum hanc cum uniuersali an cum particulari ueri consortem esse pronūciabimus? sed nec dum priores rationes ut pote nihil ueri asserentes improbamur, uidentur, n. si mihi dicendum est quod sentio, neque posterius accersitis repugnare rationibus: si quis hoc, quod maxime utriusque nituntur, sublato nempe infinitam negationem alteri sunt taxat præfinitarum, nec unquam reliquæ esse consonam, de his uelut æquus arbiter iudicium ferat. Fortassis enim pro utraque ipsam capi dicendum est: idque non per accidens: ut in impossibili materia: in qua usu quoque euenit ut præfinitæ mutuo negationes cõcurrentes sed ex sese pro notionibus enunciantium diuersis. id circo & simul cum propria affirmatione uerax esse potest: & alio, sicut dictum est, illi atque alio mentis ipsam proferentiam conceptu contradiceret quæ nullam ipsa per se certam in quanto potestatem habeat. quomobrem utraq; earum est disputationum quæ pugnare uise sunt, pluribus idoneis uti rationibus forsitan potuit. Porro hæc uere à nobis pronuntiari, discere ex eo possumus, quod æquis inter se omnium consensu uiribus constant in præ

SECTIO II. DE PROPOSITION.

finita particularisq; affirmatio. Ob id uero & propositiones illae quae negatiuam particulam uerbo est uel acti, uel potestate in ipsis accepto anteponunt. In particularibus autem, quae ita fit, ut uoce affirmatio quodammodo propterea esse uideatur, quoniam non est negatiua particula praefinitioni coniuncta: uim autem obtineat negationis, id quod planius posthac demonstrabimus, ea quandoq; uniuersali interdum particulari. idem ualet: quoniam potest negant particula & ad ullus praefinitionem, & ad praedicationem exaudiri & si praefinitioni addatur, idem q; nullus: si praedicato idem significat quod non omnis. Nam ubi immortalem non esse ullum hominem audiuerimus, si uerbum non esse alio iunctum intelligamus, idem putamus atque nullum indicare. quod euidentius apparet si dictio non uel non est ante ullus statuatur in hoc Non ullus est mortalium qui liber est: non est ullus homo immortalis, quod uix ita Graeci dicuntur: nimirum ita ad ista accedunt referente, suumq; uequente tonum suspicere. At hoc audito, homo quispiam in senectute non canescit uel praeditus non est quibus digitis si uerbum non est ad partem hanc propositionis in senectute non canescit uel non quibus praeditus digitis est intelligatur, id quod post homo quispiam distinguentibus nobis planius accidit, propositionem idem illi significare existimamus quod est talem quempiam non esse & illi non omnem esse talem: ut in hoc uersu, Ac quoddam efficitur uerbum, quod non quoque dictum praestaret, hoc. n. perinde est ac si diceremus quoddam ex proditis uerbis effari non oportuisse. Ac ueram propositionem a priore exemplo effici in materia impossibili arbitramur, a secundo ueram per se, in contingente propter uniuersalem uero in impossibili. Sin autem in priore uerbum non est ad immortale in secunda uero ad quispium siue ullus referatur, particularem esse illam ac: tanquam impossibilis materia sit, uniuersalis beneficio ueram putabimus. hanc uero uniuersalem falsamq; omnino in materia contingente. Quare & in impraefinita dicendum est negatione significari utrumque, uniuersale & particulare pro enunciantium, ut sepe proditum est, notionibus, si rursus uel ut ullus praefinitioni quae potestate in impraefinita continetur affirmatione, uel ut praedicato negatiua particula iungatur. magis tamen hanc quoque ad uniuersale declinare tunc dicimus. cum infinitionis principium a negatiua particula sumi-

EX SVBIE. TANTVM ET PRAEDI. 119

mus, dicimusq; non est homo penitus: aut iustus. & aut uerum profitemur: aut etiam mentis. idcirco & omnes forsitan qui impraefinitam negationem pro uniuersali protulere illam hoc pacto usurpasse uidentur, atque. Non est motus praeter res ipsas dixere: & Non est sensus praeter quinque illos & Minime licet habitare sine malo domum & Non bene permulti imperitant: & Non ullus est mortalium qui liber est. Quod si & ea quae circa uniuersalem affirmationem accidunt operae precium est eadem ratione ac uia contemplari, quandoquidem in sequentibus Aristoteles id genus quoque neminerit propositionum, & in hac profecto dicendum est, quae posita ante est negatione, cum uel ad omnis possit, uel ad praedicatum exaudiri, uel uenire ut propositio, si uelut omnis praefinitionem summoueat, idem particulari polleat negationi, id quod rursus manifestus apparet, si uerbum non est in propositionis initio statuatur, ut in hoc non est omnis homo sapiens sin adimat praedicatum, eadem uim cum uniuersali negatione praedita sit ut omnis homo non sapiens est & sapiens non est: quae perinde ualent ac neminem sapientem esse. haec autem non in his duntaxat propositionibus euenire quae ex testio appredicato constant: sed in his etiam quae ex subiecto & praedicato existimabimus: ut aliquis homo non ambulat: uel non ambulat aliquis homo. & omnis homo non ambulat: uel non ambulat omnis homo. In his etenim prima dilucidumq; adhuc tertia non negationem obtinentes praedicato adiunctam, quantum idem seruari cum primitiuis affirmationibus esse duntaxat negatiua uelut particula indidem praedicato constructa: neque admodum ad aliud quidquam exaudienda. Reliquae cum negatiuas habeant particulas quae consequentes ipsis praefinitiones tollere uidentur, declinare ad oppositum quantum magis appareret. Quamobrem & in impraefinita negatione eadem rursus asserimus quae in particulari negatiua particulam obtinente non praefinitioni, sed praedicato coniunctam. Neutraque earum disputationum quae a leetari initio putabatur, prorsus uidetur a scopo aberrare. Nobis itaque impraefinitam negationem pro utraque determinatum capere ratio permittit. ceterum non ea Veterum quispiam pro particulari usus cernit: quasi obscurius id fortassis indicante: quo etiam pacto declarauimus. quando & praefinitae negationes quae negatiuam particulam uerbo est praepo-

120 SECTIO II. DE PROPOSITION.

nunt rariore ob id sunt apud Veteres his quæ præfinitionibus ipsam copulant. Quod si ex imprefinita affirmativa minore & universali negativa maiore imprefinita quæ colligitur negativa conclusio particulari nunquam non uideretur, non unquam universali consonare, nihil est quod mireris. Necesse est enim in primæ figuræ conclusionibus de subiecto in minore propositione sumptum prædicatum appellari, non solum nomine, significatoq; eodem manente, sed etiam quantitate quoniam & in hac figura quantitatem accedit conclusionis ex minoris sequi quantitate. Quapropter si in illa prædicatum, seu nonnulli competens subiectorum, est potestate acceptum, in conclusione quoque euidam dicitur inesse illorum, quod in his clarius apparet conjugationibus quæ ex particulari affirmativa minore, & universali abnegativa maiore conclusionibus colligunt particulares negativas: ut quidam est homo iustus, nullum iustum iniustum est: homo igitur quidam iniustus non est. cui pro modo prædicto tantumdem hoc valet, homo iniustus non est: Ut enim paucis absoluiam, negatio in singularibus, quæ ne imaginem quidem ullius in quantitate admittunt discriminis: eandem ex necessitate affirmationi quantitati servat. in omnibus autem his quæ universali subiecto utuntur, eaq; de re inter universale & particula esse ancipites valent, si fuerit in quantitate affirmatio, ni uel actu, uel potestate opposita, contradicens erit. si in uerbo est uel actu rursus in propositione, uel potestate comprehenso, non item. sed in uniuersaliter uniuersali, ea quæ simul quandoque mendax est: in cæteris quæ potest concordare. Hæc cum enucleauerimus, consideremus deinceps argumenta Aristotelis, quibus imprefinitas concurrere mutuo propositiones in contingente materia cæset asserere. Dux itaq; cum sint argumentationes, una à contrariis, altera à non contrariis probationis aggressum molitur. Contrariorumq; exëpla, formosum ac deformem: non contrariorum quod sit, quodq; est accipit. hæc autem non sunt contraria: si in ipsum esse iter est generatio atque à contrariis quidem hinc in modum argumentum prouehitur. Imprefinitas affirmationes duas inter se ueritate consentientes capit contrariisq; utentes prædicatis, tum hanc est homo formosus tum illam deformis homo est. quarum prior uerax propter Nireum uerbi gratia, ob Therpsiten altera deprehenditur. (Nam imprefinitas affirmationes particula

EX SVBIE. TANTVM ET PRAEDI. 121

ribus affirmationibus diximus eandem debio procul facultatem obtinere.) Ergo si ueræ simul hæc quidam formosus est homo & hæc homo quidam est deformis profecto & quæ imprefinitæ pronuntiantur simul uerum commonstrant. Alteram igitur ex sumptis hoc pacto affirmationibus cum idem sonare alterius ostendat negationi, colligit usu uenire ut affirmatio in id genus propositionis suæ ipsius negationi concurrat. simul enim cum hæc inquit deformis est homo uera illa est homo est non formosus. nam qui deformis est, pater posse non formosum hunc esse. cum illa autem est homo non formosus hæc non est homo formosus. qui enim non formosus est, liquet formosus ut sit nequaquam licere. Quare huic simul affirmationi est homo formosus illa non est homo formosus uera erit negatio. Videtur ergo, id quod ante memoraui, ad uniuersale magis declinare à negatiua particula incipiens imprefinita negatio. perinde quasi negatiua particula ad aliquis siue ullus præfinitionem, quæ facultate in imprefinita inest affirmatione, commodius exaudiat. Verum sic quoque utitur illa Aristoteles. ut quæ particularem exæquet uiribus. quasi uel hoc modo possit negatiua particula non ascititiæ præfinitioni, sed prædicato coniungi. A non contrariis uero argumentum simili cum illoratiene progrediens quod à contrariis deductum est, talem uim habet. Duas rursus affirmationes sumit imprefinitas, tum eam quæ est homo: tum illam quæ homo fit dicit. quarum uera altera propter illum qui actu est, altera propter eum qui in utero fingitur, habetur. Illam ergo quæ homo non est inquit homo fit preferenti simul ueram esse censet. nam qui homo fit, nondum est homo. Hæc igitur homo fit si simul cum hac homo est uerum pronuntiat, huic uero fit homo illa, non est homo consentit, constat huic homo est illam homo non est simul ueracem futuram id quod ostendere ab initio proposuimus. Cæterum quæ fuerit quispiam quoniam pacto censuerit prorsus; Aristoteles propositionum harum oppositionem Contradictionis nomine uocandam: cum simul uerum eas fateri autumer: finiendaq; in Resolutoris contradictione, oppositionem eam esse prodiderit cui medium ex seipsa nullum intercedit: Et uero in prædicamentis, in quibus oppositorum species discernebat, ea quæ ut affirmatio negatioq; opponuntur eo differere ab aliorum obiacentium oppo-

122 SECTIO II. DE PROPOSITIO.

sitionibus dixerit q; in solis his alterū verū esse, alterū falsum necesse sit. Quonā is igitur modo qui hāc ubiq; decernit, hic par esse arbitratus est. ppositionū eā: oppositionē quoq; ut ipse affirmat, verē inter se sunt, impræfinitarū inquā, contradictionē nominat. Cum. n. Quæ ergo uniuersaliū contradictiones uniuersaliter sunt, asite dixerit, subiunxit. Quæ uero in uniuersalibus, nō autē uniuersaliter: quasi harum quoq; oppositio contradictionis vocabulo nūcupet. Itaq; hāc quæstionē cōtradictionis nomē dicēdū est pro affirmationis ac negationis pugna capi inter dū quæ uerū semper falsūq; diuidant: ut palū tum ex his sit quæ in Prædicamentis differunt: tū ex finitione illa cōtradictionis quæ in Resolutoris red dicitur. quādoq; uero communius oppositionē absolute omne affirmationis ac negationis quæ eodem subiecto, eodemq; prædicato utuntur, declarat uero id in sequentibus, cū nō omne inquit uerū esse aut falsū contradictionē: quod perinde est ac si necesse non esse omnis partem alteram diceret contradictionis uerū esse, alteram falsū. Quod si in Prædicamentis oppositarū affirmationū & negationū una uerū asserente mentiri altera & mentiri uera esse prodebat, neq; exactam de his disputationē affirmabimus in opere illo institutam sed de singularibus solis illis propositionibus differuisse Philosophum: quæ inuicem secundum eam contradictionem quæ proprie dicitur dubio procul contradicant. Post eas autem argumentationes quibus ueras simul esse impræfinitas propositiones asseruit, cum Ipse quoque animaduertet se minus probabilis uisum iri aliquando nonnullis propterea dicere quoniam præ se ferat impræfinita negatio non particulari, sed uniuersali, conuenire, ILLIC inquit audientibus (illico autem dicit, pro in primo appulsu, & inconsiderate, atque inexplorate) quod de impræfinitis præceptum tradidit propterea uisum iri absurdum, quoniam hæc non est homo albus quæ impræfinita est negatio, idem illi nullus est homo albus: significare uideatur quod si re uera sese ita haberet, cū impræfinitam affirmatio nullo dissentiente particulari semper omnino impræfinitæ propositiones uerum ac falsum fecerent: quomodo affirmatio particularis atq; uniuersalis negatio. Nunc uero neque idem dicit inquit negationes impræfinita atq; uniuersalis significantes neq; simul necessario uerū proficiuntur: nimirum hoc uelut aliud

EX SVBIEC. TANTVM ET PRÆ DI. 123

præter id addens quod est idem indicare. sunt enim quæ nō idem significant propositiones: simul autem ueræ ex eo sint quod se mutuo sequantur: ut impossibile est esse hominem pennatum & necesse est non esse pennatum hominem. harum autem uerum profertur te uniuersali, impræfinita quoq; uera est, non tamen contra. Hæc nam processit oppositionum earum contemplatio quæ in propositionibus inest ex subiecti diuisione proficiscenribus.

V.

PORRO & inficiationē unā constat unius affirmationis futurā. idē enim quod affirmant affirmatio inficiari oportet negationē. atque ab eodē uel aliquo singulari, uel uniuersali quospiā uniuersaliter aut nō uniuersaliter sumpto. Id autē intelligo, ut est Socrates albus: nō est Socrates albus. Quod si aliud quidquā ab eodē negauerit, aut idē ab alio, non opposita erit sed ab illa diuersa. Huic uero omnis homo albus illa non omnis homo albus & huic quidē homo albus illa nullus homo albus. rursus huic albus homo est illa non est albus homo. Itaque explicatum est unam esse affirmationem uni contradicētorie oppositam negationi: ac quænam sint illæ. Aliasq; esse contrarias: & quænam eæ quoque sint. Neque omnem ueram esse aut falsam contradictionem: & quamobrem ita quando uera sit aut falsa.

Oppositiones omnes persecutus Aristoteles de positionū quoddam uelut corollarium colligit: docetq; nos his uerbis cū una affirmatione solū unā posse negationē depugnare: plures una non posse. Quomodo ergo hoc ex supradictis colligi dicemus? An quia uniuersali uniuersaliter affirmationi duæ refragari negationes uidebantur, uniuersalis uniuersaliter, & particularis. ex quibus particularis re uera illi contradicere uniuersalis in materia contingente conuincit simul eum ea mendacii deprehendebatur. Eodem patet & aduersus particularem affirmationem duæ uidebantur negationes illæ quas ante diximus decertare. harum uniuersalis ipsam planē oppugnabat, ut quæ cum ea uerum semper ac falsum

124 SECTIO II. DE PROPOSITIONIB.

disiungit. particularis autem in materia contingente concurre
illi competebar. Hoc igitur cum nobis tradat, unam negationē
unius esse affirmationis atque eius reicausam afferat. IDEM
ENIM inquit QVOD AFFIRMAVIT AFFIR
MATIO INFICIARI OPORTET NEGA
TIONEM, ATQVE AB EODEM. idem autem
dicit prædicatum, ab eodem vero nēpe subiecto. Nam præmoni
tum est saepenumero, propositiones illas necesse esse eodem su
biecto uti ac prædicato quæ contradictoriæ inter se sunt opposi
tæ. Deinde quasi propositionum factā à subiecto divisionem ad
memoriam nobis reuocans, VEL ALIQUO, inquit,
SINGULARI: VEL UNIVERSALI QVO
PIAM VNIVERSALITER AVT NON VN
VERSALITER SVMPTO. Dicit autem uel aliquo
singulari de oppositione singularium videlicet propositionum, ali
ud autem uel uniuersali quopiam de omnibus absolute uniuersa
le subiectum usurpantibus. & horum illud uniuersaliter de prædi
catis, rursus illud, aut nō uniuersaliter de impræfinitis prædicata. De
inde oppositis singulariū exemplis, cum ait, VT EST SO
CRATES ALBUS, NON EST SOCRATES
ALBUS, priusquam propositionum aliarum exempla subian
gar, ad cuius rei differentiam proditum sit exponit idem quod
affirmavit affirmatio negari à negatione oportere: & dicitq;
QVOD SI ALIVD QUIDQVAM AB EO
DEM NEGAVERIT AVT IDEM AB ALIO
NON OPPOSITA ERIT SED AB ILLA
DIVERSA. Hoc autem est, si aliud quodpiam inficiatio præ
dicatum negaverit, nec id quod affirmavit affirmatio: ut dicen
te homo albus est affirmatione homo iustus non est dicat negatio
nō hæc erit negatio proditæ affirmationis: sed ab illa diuersa. erit
enim illius negatio homo albus non est. At hæc homo. iustus nō
est prædicato ab hac differt homo albus non est. Similiter quoque
si ab alio quopiam subiecto inficiatio prædicatum negaverit,
neque ab illo de quo affirmavit ipsam affirmationem, hæc rursus affir
mationis illius negatio non erit. Huius namque homo ambulat quā
nam negationem esse hanc putet equus non ambulat? Est enim
manifestum huius, homo ambulat hanc homo non ambulat ueræ

EX SVBIEC. TANTVM ET PRÆDI. 125

negationem esse, illam uero equus nō ambulat ab ea subiecto ter
mino differt. Hæc interfectus reliqua addit exempla propo
sitionum atque inquit, HVIC VERO OMNIS HOMO
ALBUS, uidelicet aduersatur (nam hoc de foris oportet su
baudiamus) ILLA NON OMNIS HOMO AL
BUS. ET HVIC QUIDAM HOMO ALBUS
ILLA NULLVS HOMO ALBUS. RVRSVS
HVIC ALBUS HOMO EST ILLA NON
EST ALBUS HOMO quarum præfinitæ uidelicet alie
finitæ impræfinitæ. Deinde ea concludens quæ corollario con
memorauit, ITAQVE EXPLICATVM EST in
quit, VNAM ESSE AFFIRMATIONEM VNI
CONTRADICTORIE OPPOSITAM NEGA
TIONI: AC QVAENAM SINT ILLAE. Per
centur enim species omnes propositionum, cum singularium, tum
præfinitarum, impræfinitarumq; etiam. idq; accidere in uniuersis
ostendit. Et uero reliqua ex iis quæ de propositionum locutus est
oppositionibus concludens intulit, ALIASQVE ESSE
CONTRARIAS. Alias autem uocāt, nimirum ab iis quæ
contradictorie sunt oppositæ. ET QVAENAM EAE
QVOQVE SINT: verbo explicatum est communiter
tum hic sub audiendum in iis quæ deinceps venient dicenda.
NEQVE OMNEM VERAM ESSE AVT
FALSAM CONTRADICTIONEM. Hoc ipsum
porro quid indicet iam declarauimus, nēpe ipsum affirmare à cō
tradictionis eius partibus quæ communius dicitur, significatq; op
positionem quamlibet affirmationis ac negationis iisdem utentiū
terminis non omnino uerum ac falsum dirimi, Hoc autem impræ
finitarum gratia dictum est propositionum: quas in contingente
materia simul esse uetas ea de causa censebati, q; particularibus
propositionibus concordant. id quod ipsi uerba indicant illa,
ET QVAMOBREM illud quoque AC QVAN
DO VERA SIT AVT FALSA, de impræfinitis &
ipsum propositionibus fertur. Nam in cæteris præter contingen
tem materiam necessaria inquam atque impossibili hæc quoque ue
rum ac falsum secernunt.

VNA autem est affirmatio atque negatio quæ vnum de vno significat: siue uniuersale sit uniuersaliter: siue non, simili modo: ut omnis homo albus est, non omnis homo albus est: est homo albus non est homo albus nullus homo albus, quidam homo est albus si albiun unum significat. Quod si duobus unum sit inditum nomen ex quibus unum non constat, non una est affirmatio, neq; negatio. Si quis uerbi causa nomen tunica equum imponat atq; homini dicatq; album esse tunicam, non hæc affirmatio una erit, neq; negatio una. Nihil enim refert ita, an hominem & equum, esse album dicas, hoc autem perinde est atq; se homo est albus, & equus albus est dixeris, Ergo hæc si multa significat pluresq; sunt constat primam quoque uel plura uel nihil significare, nō enim quispiā est homo equus. Quare neque in his partim verā esse, partim falsā cōtradictionē necesse est.

Quoniam supra, vni affirmationi vnā repugnare prodidit negationem, quæ tandē una sit affirmatio, atq; una negatio per hæc adiicit verba: cum tamen & per antedicta iam nobis horum notitiam tradiderit cum dicebat, Vna autem Enunciatio est oratio quæ uel unum significat, uel conjunctione est una. Plures quæ plura, & non vnum, uel quæ uacant conjunctione. Verum illic unus ac plurum orationem discernim inuuebat: hic uero præceptum accuratione tradit opera. Vnum enim inquit propositio nem esse eam quæ vno subiecto, quod ad significatum attingit, ac prædicato vno utitur. SIVE VNIVERSALE SIT VNIVERSALITER: SIVE NON, SIMILI MODO hoc ē siue sit particularis, siue impræfinita, aut etia singularis, quāuis non hic singularium exempla posuerit. Hanc igitur est homo albus unam esse propositionem arbitramur, si & homo naturam vnā quādam notet: & album non equiuocum capiamus: sed finitæ rei cuiusdam ac certæ indicatium. Quod

si æquiuocum subiectum in propositione uel prædicatum sit, non tamen amplius putamus esse propositionem, sed totidem quot ea fuerint quæ ab assumpta æquiuoca voce designator. Igitur si, ut ipse ait, nomen tunica homini atq; equo imponeremus: dein diceremus tunica est alba nihil enunciarimus aliud quā equum atq; hominem esse album. Et quidem hic atq; copularia coniunctio uisionem eam præbet, ut una esse appareat propositio: uideturq; hominem atq; equum colligare. At si detracta coniunctione est equus albus est homo albus pronunciemus, nullā unius propositionis imaginem suspicaberis. Ergo si plures consensu omnium sunt quæ hoc pacto propositionis dicuntur, patet illam quoq; hæc hinc eādē uim obtineret, atq; tunica est alba quæ primā appellauit, quāsi ex hac ad eas transierit quæ diuersis ex cōfesso utitur subiectis; uel nihil uel plura annotare. Nam fieri quidē nequit ut unum illa significet quemadmodum uocis æquiuocæ diuisio in significata tunice inquam aperuit. cæterum quoniam omnem uocem aut significationis esse expertem, aut aliquid significare est necesse, ac si significet, aut unum, aut plura indicare, liquet prodictam quoq; hanc propositionem tunica est alba uel carituram si gnificatu, uel fore significatiuam: & uel unum quodpiam, uel multa nec unum indicaturam. Itaq; cum unum quid ab ea significari confutatum sit, reliquorum alterum duorum necesse est relinqui at enim absurdum est nihil ab illa indicari quauis & hoc sit per se & gratia diuisionis in speculaminis examinatione acceptum, plura ergo duntaxat notat, tamen si una esse in uoce propositio uideatur, ex eo, q. subiectum unum esse appareat, quoniam tunica nomen est unū pluriū significatorū, ut hominis, & equi, indicatiuū illud autem, NON ENIM QVISPIAM EST HOMOEQVVS mihi ob id dictū uidetur quoniam possunt quæ ita sumuntur propositiones non plura quandoque, sed unum indicare cum, si rebus in unā finitionē aliq. collatis pluribus, genere inquit ac differentis unū quis nōmē quoduis imposuerit. Si nūq; animali, rationali, mortali, mētis ac sciētiae capaci cōe nōmē, ut sū pset Aristoteles tunica cōstitutū, nō igitur est alba est tunica dici mus, nō vnā sed multas eē propositionē hāc affirmabimus: nequa quam quoniam ex omnibus quibus tunica est inditū nōmē, una ē dam natura id est hominis completur, reliq; idē dictū tunica

123 SECTIO II. DE PROPOSITIO.

est alba, & animal rationale mentis ac scientiæ capax album est hoc autem idem illi sonat: homo est albus. Quamobrem non propositiones istæ protulerit multas qui unum quiddam de communiter indito uariis illis prædicat nomine quæ finitionem compler eandem. Quænam igitur distinctio est earum propositionum in quibus non licet unam ab imposito rebus illi nomine propositio nē effici atque in quibus licet? An in quibus una fieri nequit propositio, ea necesse est à se inuice eē discreta: ut in homine & equo dicebamus, in quibus autem propositio una esse potest, hæc uel uniuersaliter nonnunquam, omnino uero ex parte de se mutuo affirmari est necesse, ut hominem exempli causa proferebamus in animali, & rationali, & mortali, demumq; iis omnibus quæ ad cōplendam finitionem unam quampiam asciscuntur. Quippe horum quodq; cum uniuersaliter de re finienda prædicetur, de quous etiam illorum quæ finitionem explent eandem necesse est ex parte assignari. Nam quoniam de omni homine prædicatur animal, similiter & rationale, necesse esse constat utrumuis eorum ex parte prædicari de altero si quidem & quoddam rationale animal est & quoddam animal rationale. Eadem ratio & in animali ac mortali, nam & quoddam mortale est animal & quoddam animal mortale est: & in rationali ac mortali, etenim quodpiam rationale mortale est: & quodpiam mortale rationale, tamen si horum nonnulla uera esse uniuersalium beneficio contingat. itaque hæc ipse breuiter indicauit cum dixit. **NON ENIM QVISPIAM EST HOMO EQUVS.** Quæ autem ratione præceptum hoc quoque diste proprie contradictionis contemplationi conducatur, docendo subiunxit. **QVA RE NEQVE IN HIS PARTIM VERAM ESSE, PARTIM FALSAM CONTRADICTIONEM NECESSE EST.** idem huic nimirum dicens, Quare neque in istis contradictionibus quæ æquiuoco subiecto uel prædicato utuntur necesse est alteram mendacem esse propositionum: alteram uerū fieri neque immerito id: quandoquidem nihil prohibet diuersarum rerum quæ à uoce æquiuoca significantur aliam eius esse participem quod communiter de ipsis prædicatum est: aliam non esset in hoc declarauimus Ajax singulari certamine congressus est Hectori: & Ajax non cōgressus est singulari certamine: & quæ

admodum

EX SVBIEC. TANTVM ET PRÆ DI. 129

admodum in hoc prodito exemplo tunica est alba, & non est alba tunica. Fieri. n. potest ut homo uerbi gratia si sit albus, equus non albus, & ueræ propositiones ambæ, & falsæ ambæ sint, & altera uerum, altera falsam profiteatur.

VII.

IN istis ergo quæ sunt & fuerunt necesse est ueram aut falsam esse affirmationem uel negationem: in uniuersaliter quidem uniuersalibus ueram semper alteram esse alteram falsam & in singularibus: uti proditum est. At in uniuersalibus non uniuersaliter dictis non est necesse: utque de his quoque disputatum est. In singularibus uero nec dum existentibus, non similiter.

Cum propositionum diuisionem à subiecto per præcedentia tradiderit nobis Aristoteles, discreueritq; eas quæ uerū simul asserere, simulq; mentiri interdum, & quæ uerum semper ac falsum dicere propositiones ualēt, p hæc eam addit quæ in ipsis ad diuidendum rursus aut non diuidendum uerum & falsum à prædicato ortur differentiam. Quoniam enim prædicatum necesse est in propositionibus uerbum esse, tempus autem à uerbo adsignificari dicimus, tripartitoq; tempus diuidimus, in præteritum, præsens futurum, propositionem quamlibet in uno trium temporum capi necesse est. Itaq; cum in ea diuisione quæ à subiecto emanat oppositiones quatuor sint propositionum, due angulares ex diametro omnis ad non omnis & quidam ad nullus tertia impræfinitarum, & præter has illa singularium, peripicaciter admodum, tres oppositionū species in propositionibus simili modo sese inquit in omni tempore habere ad uerum falsumq; discernendum: aut uerum simul declarandum: angulares inquam ex diametro, atque impræfinitas: singulas uero non item. Nostra autem in una ex tribus proditis oppositionibus instituatur oratio ut palam quoque fiat quoniam pacto iuxta modum quem diximus singulares ab istis propositionibus differant, cum eandem uidelicet cōuenire nobis possint ad singulares propositiones à duabus reliquis oppositionibus secernendas. Sumantur ergo particularis affirmatio atq; uniuersalis negatio has si in materia deligas necessaria, affirmationem ueram semper, negationē falsam reperies, sin in impossi-

Ammo. in Perier.

30. SECTIO II. DE PROPOSITIONE.

In affirmatione falsam: veram negatione. At in contingente affirmatione, ut quæ contingens ex parte esse dicit, quæ admodum & inesse est apta natura, rursus veram esse cõperies: negatione vero, quæ contingens quibusdã inesse natura idonei, quibusdã non inesse, omnino tollit, falsam necessario. Quod enim modo in præsentem tempore verum hoc est quidam homo est albus falsum hoc nullus homo albus est sic in præterito quoque hoc homo quidam fuit albus verum est nullus homo albus fuit hoc falsum. similiter & in futuro verum est hoc quidam homo albus erit hoc falsum nullus homo erit albus Eadem certe & in altera diametricarum angularum oppositione omnis & non omnis ratio congruet. nam partes quoque illius quæcunque acceptæ in materia fuerint, pariter in omni tempore ad verum falsumque distinguendū sese habere deprehenduntur. Et vero infinitas quas vocant propositiones, si in omni tempore verum similiter ac falsum diuidere, in vero in contingente, seu veræ simul sint ut ante docuimus, simul iis omni tempore veri assertio suppetet: neque in præsens verbi gratia simul veraces erunt, in præteritum sese uel futurum non ita habebunt, seu verum ac falsum diiudicent, infinita negatione nõ particulari negationi, sed uniuersali consentiente, omni rursus tempore, non secus ac particularis negatio uniuersali opponitur negationi, ut sibi mutuo, contradicant obtinebunt. Tribus igitur iis quas prodidimus oppositionibus omni tempore ad faciendam contradictionem vel non faciendam perinde sese habentibus, Aristoteles à singularibus inquit propositionibus in necessaria impossibilibus materia similiter aliis in omni tempore verum definite falsumque diuidi. Nãque in materia necessaria verã esse affirmationem necesse est: quæ quod necessario inest dicit inesse, negationem mentiri: ut quæ quod necessario inest aboleat, in impossibili fallere affirmationem: quæ impossibile inesse pronunciat, negationem uelut id tollentem esse veridicam. At in materia contingente non etiam, inquit, similiter eas sese in omni tempore habere, cum ad ueri falsique discretionem sumuntur, quippe in præterito ac presente, utpote exitum re de qua sermo est, consecuta, quæ ex singularibus propositionibus verum & quæ falsum proponit esse conspicuã. Nam si forte lauetur aut lotus heri Socrates fuerit, vera est asser-

EX SVBIE. TANTVM ET PRAEDI. 131

matio, quæ Socrates inquit lauetur: heri lotus est Socrates, negationem vero, quæ quod inest aut inerat tollere conatur, falsam fore perspectum est. & si nõ lauetur, aut pridie non fuerit lotus, patet acceptam in præsentem ac præterito tempore negationem necessario verum fateri, affirmationem, quæ quod ad exitum deductum nõ est inesse, vel fuisse insitum dicit, falsum asserere. At futuro in tempore diuidi quidem & ita inquit à singularibus propositionibus verum & falsum non perinde tamen atque illa quæ in præsentem tempore uel præterito capiuntur, haud enim poteris etiam utratandem vera sit, vera falsa illarum definite certoque dicere: cõ ad exitum nondum prodierit, euenire autem ac non euenire res possit. Ceterum uidetur quidem hoc logicum esse quod ab Aristotele nunc agitur theorema, re autem vera ad partes omnes Philosophia necessarium est. Nam & in omni Philosophia quæ ad mores pertinet necesse est assumamus, non esse fierique ex necessitate omnia: sed nostræ quoque nonnulla esse liberaque uoluntatis. Si quidem cum quædam in potestate nostra sint actiones, atque hæc eligere vel non eligere, & agere vel non agere nobis sit integrum, non nullas laude, quasdam uituperatione dignas esse consultorias voluntates actionesque perhibemus: aliosque ad honestas cohortari probatque actiones atque à contrariis dehortari operæ precium esse ducimus. Quin utile quoque ad naturalem dispositionem uidetur theorema, is enim scrutatur qui de rebus agit natura fiant ne ex necessitate quæ sunt omnia: an nonnulla fortuna casusque contingant. Similiter & ad rationalem methodum hoc enim ipsum est quod in præsens quaeritur, utrum definite verum & falsum diuidat omnis contradictio: an quædam sit etiam quæ hæc indefinite disingant. Inuenies porro & ad primam philosophiam theorema pertinere, nam & Theologus quoniam pacto mundanæ res à prouidentia gubernentur perquiret, & fiant ne certo atque ex necessitate quæ sunt omnia: ut quæ in sempiternis insunt: an aliqua sint etiam quæ in contingentibus eueniant: quorum generationem particularibus certe ascribi aliasque se aliter habentibus causis necesse sit. Ac ne admodum indoctos quidem comperties homines qualem huiusce notitiam theorematum negligant sed quosdam qui pinde quasi gerantur ex necessitate omnia, causas à quibus aberrant assequendis, ad fatum, uel prouidentiam, tum diui-

132 SECTION II. DE PROPOSITION.

nam, tum demoniam referre contendant: quemadmodum is qui indocte apud Homerum

Non ego iam sum (inquit)
Iuppiter at Parca elliq; & noctivaga auctor Erinnys,
Alios vero, ceu sint & quædam nostræ credita uoluntati, qui omnia necessitati cõdonantibus repugnent nobisq; censeant, ut qui sponte nostra ipsi commouemur, bonis artibus uirtutiq; incũbendũ. Itaq; theorema cũ tantum ad uitam omnem nostram habeat momẽti, necesse arbitror ex illis rationibus quæ addicere omnia necessitati conantur, eas exponere atq; dilatare quæ difficultatem audientibus ingerunt. Hæc uero cũ duæ sint, altera logica magis, altera quæ grauiorẽ cõmentationem postulat, logica uelut in quadam nostra actione, ut in metendo, elicitur hunc in modum, Si metes inquit, non forte metes, forte non metes: sed metes omnino, & nisi metes, eodem modo nõ forsitã metes forfasse uero non metes: uerum non metes prorsus: sed n. ex necessitate uel metes, non metes. sublatum igitur ipsum forsitã est: si neque in metendi & non metendi oppositione locum obtineat: cum horum utramlibet sequitur, at ipsum forsitã id erat à quo inuehebatur contingens, ergo contingens deperit. Huius itaque facile est rationi occurrere, si hoc pacto respondebimus: Cum dicis, si metes, nõ forte metes, forfasse nõ metes, sed metes omnino, quomodo uerbum metere supponendum censetis: num ut necessarium, an uero ut contingens: nam si ut contingens, id de quo queritur habemus, sin ut necessarium, primum ipsam id uobis concedi uelut evidens petitis quod in questione positum est, deinde uerum erit prorsus metere, haud uero dicenti, at enim uel metes, uel non metes, locus patebit, quomodo enim si eueniat horum alterum necessario, sitq; uidelicet impossibile alterum, consentaneum fuerit sed enim aut hoc est, aut illud dicere: quamobrem non hoc de mum ipsis ragumentum deducitur. Altera ratio, negotii adeo plena, nec confutari facili, ut multos quoque ex his qui perspicaces res videntur, in eam abducantur sententiam quæ contingens abrogat, ex tali diuisione prouehitur. Aut desinite inquirunt exitum diu norunt contingentiam: aut nulla prorsus eorum sunt notione prædicti, aut quemadmodum nos indefinitam incertamq; illo-

EX SVBIE. TANTVM ET PRAE DI. 133

rũ notitiam obtinent, uerum fieri nequit ut ex iis quæ sunt quidquam ignorant: cum procreent omnia: concinneq; disponant: atque impermittat omnino mentes materiæ sint: immo uero (si exactius loquendum est) & supra intellectualem ipsam proprietatẽ ueræ sui ipsorum essentiaẽ sedem statuerint. Neque enim casu tantum dicemus naturam ordinemq; constare, neque dicat ratio deos uel eorum quæ in naturam promunt esse ignaros: uel ceu quosdam ignauos ac desides tum illorum cognitionem: tum gubernationem negligere. Nanque eperolam arbitrari, negotiisq; obnoxiam fieri à nobis deorum uitam, demeritisq; tranquillitatis, quæ diis nequaquam conuenit expertem, si particularia ab iis curari dicamus, illorum est qui deorum cognitionis potestatisq; excellentiam, si nostræ conferatur, haudquaquam perspexere: putantq; ob hanc incertiam ex rebus humanis ea quæ ad deos pertinent estimada esse nostramq; ad illos imbecillitatẽ transferendã: quasi Sol rex illustrare simul quæ eam uniuersa quæ mundi ambitu clauduntur: nisi corpora quædam nonnullis non pellucida, sed solida quandoque obtendantur: in corpore uero prorsusq; immutabilitate deorum facultas expedite simul rota cunctis pariter rebus adesse non possit: cum nihil illam præter ineptiam nostram arce re valeat, quanquam ne tunc re quidem uera præpediatur Deorũ providentia uel ad humanarum rerum cognitionem: uel ad curã de illis gerendam: sed nobis ipsis perinde accidat atque iis qui in solari splendore somnum capiunt: aut etiam conuigant. Nam quemadmodum illi calore frouuntur qui rebus quæ hic sunt à Sole exhibetur, illuminatice autem eius facultate se ipsi sua exoptatione priuant, non propter iram quampiam dei qui suos ab illis reprimat radios, ita & qui ob flagitiosam quandam uitam excidere à Deorum providentia dicuntur, non sunt prorsus ab ea seclusi. Haud enim quispiam, quod hospes inquit Atheniensis, uel exiguus est adeo, ut si terræ ima subeat, latere providentiam queat, uel minima quæq; inspectantem, neque adeo magnus, ut ultra cælum euolare, ac cuncta gubernantem euadere providentiã possit. Verum cum se ipsi Deorum abdicarint facultatibus quæ bona ex se nobis tribuunt, eas consequuntur necessario quæ per uisionem ipsos tandem ac penam in naturæ statum reducant. Hæc itaque confessa cum sint in communibus nec peruersis animorum

§ 34 SECTIO II. DE PROPOSITIONE.

conceptibus, atque in decimo de Legibus plane demonstrata, neque nostra ignorare dii possunt, neque incertam eorum, quasi de euenturis coniectantes, notitiam habere. Nam primum quidem, uti nos docuit Timæus ipseque theologicè differendo pronunciat Aristoteles, & ante hos Parmenides non solum apud Platonem disputans, sed in suis quoque carminibus scriptum reliquit, nihil est apud deos præteritum neque futurum: neque horum utrumque non ens, tum ipsum non amplius, tum uero nondum: quodque est mutatum, & quod natura aptum est mutationi. Hæc autem ut accommodari non possunt. Quippe quod immutabile est prorsus illi quoquo modo mutatur præcat necesse est: ut etiam dum mutatur maneat. Quapropter in diis qui rationem ad ea quæ sunt principii obtineant fieri nequit ut præteritum aut futurum spectetur: sed omnia sunt in uno apud ipsos æuo instante collocata: temporalibus nimirum mensuris cum vniuersi subsistentia simul apparentibus: soli quæ ea mentientibus quæ vel subsistentiam vel actionem in tempore obtinent. Idcirco & coniecturalem notitiam abiectam esse procul à diis necesse est, & ad rationalis uitæ elimitationem. Deinde quomodo vel tantillum nobis insitum maturitatis videbitur, si deorum cognitioni nihil plus quam nostræ tribuendum censemus, sed ambiguam ipsam audeamus, atque indefinitam consiteri? Eiusdem nanque erit intelligentiæ immo vero amentię brutarum quoque cognitionem animantium nostræ conferre illis, etiam vniuersalium atque inrelligibilium comprehensione imperiti. In summa si deos prorsus necesse sit auctores rerum omnium, vel causas esse adiunctas, quoniam pacto res rerum omnium, vel causas esse adiunctas, quoniam pacto consentaneum sit rationi aut opera ab ipsis ignorari sua, vel suorum operum effectus, uel quæ quoquo modo ab illis fiunt: aut ceti nihil ad eos pertinentium neque in eorum potestate positaram rerum accipiri notitia esse præditos? Neutra vero ex his suppositionibus nostra à diis possunt modo illo quo diis conuenit providentiæ curari hoc autem est curam de illis ab ipsa providentiæ geri essentie, eaq; uelut ex prora gubernari: non de ipsis, ut Poetæ aiunt, consulendo: si quidem prudentiæ defectus consilium est: neque alias alia cōsultatio faciēdoque quippe hoc ab una & simpli

EX SVBIE. TANTVM ET PRAEDI. 135

ei ipsorum actione alienū est ipsosque immutabili: prinetque ad eos solos quos tempus metitur, quique actionibus cum cōsultoria electiōe plangunt, sed ipso esse inquit: quo pacto Sol nō cōsulēdo, neque se mouēdo, sed ipso esse vel si manēs intelligeret, ea impler, in quæ potest ipse lūmē cōferri. Neque ergo ita fieri illorum potest providentiæ: neque si ita fiat, de plouia uerbi causa, vel seruandis fructibus, aut uictoria, ut qui exitum ignorent, pces ipsis fundere ac supplicare, pcul à stoliditate fuerit. Quid si hæc fieri nequeat eaq; nec dicere, nec cogitare fas est, atque ab ipsa coarguunt experientia, ut diuinorum actū libri multis cōditi versibus, & quæ quotidie prope dixerim fiunt, illi qui animaduertere possunt indicant, constat dicendū esse & disponi à diis cōtingentiā, & ipsorum exitū certo cognosci, quippe magis par erat res ab ipsis sempiternas despici, prudentia ea destitutas quæ in ipsis incumbit, quam fluxili predictas natura, si illæ quidem à suis ipsarū natura certitudinē obtiner, talēque à Deo sunt immutabile essentia sortite: quas autē obnoxias generationi propter suæ flexibilitatē materię ferri in omnis generis mutatione natura vult, & neque esse possunt, neque contineri ac digeri, cum nō multum opifice ac peripeteticis causis nō solum vniuersalioris atque obstractæ, sed particularioris etiam cuiusdam ac propinquieris sint affectus eorum quæ sese eodem modo perpetuo habent quo pacto & in hominibus cura maiore indigere pueros uiris uidemus: vel stultos prudentibus. Quod si norunt dii contingentia, certoque norunt, ne, id quod diximus indefinitam eorum cognitionem ita uiamus, Athenasque à ligneo solum muro ex barbarorum periculis seruatum iri intelligunt, atque à diuina Salamine filios mulierum perdendos, & illud, Magnū Alyc imperium excinet Cræsus superato, & Laium si liberos suscipiat domum suam uniuersam funditus euersurum constat hæc non euenire non posse. sin minus, illos necessario fore mendaces. Igitur duorum alterum, aut omnia ex necessitate euenire, ac uelut cognosci à diis prædictique affirmabimus, nomenque inane ipsum erit cōtingentiā: aut ne à diis quidē cognosci hæc humana, neque illis cōsuli arbitramur, at hoc fieri neque tollitur ergo contingens. Huic itaque rationi, cum ea non facile, id quod dicebamus, queat infingi, ab ipsaque euidentiā, ut uatum prædictiones declarant, confirmari videatur, nos secundum diuini lamblis

chi dictationem occurrentes, diuersas cognitionum mensuras di-
uidere opere precium esse putabimus: dicemusq; cognitionem cu
inter cognoscentem & rem quæ cognoscitur media sit, si actus il-
la cognoscentis circa id est quod cognoscitur, ut circa album ui-
sus, modo re præstantius quam cognobilis ipfius rei naturæ con-
ueniat: modo deterius, quandoq; uero pariter nosse. Nam quædo
nostram dicimus mentem ciuilibus representandis functionibus
res singulas cognoscere, referre q; ad uniuersalia, per easq; uelut
propria cognoscere illas pertentare, patet cognitionem hic ea re
quæ cognoscitur dictum iri præstantiorem: si comminui singula-
re in partes potest: atq; in mutatione uersatur: ratio autem per
quam mens eas administratrix nouit, indiuidua est atque immu-
tabilis. Cui uero ipsa ad sese cõuersa, purificisq; perfungens uirtu-
tibus suam ipfius essentiam contemplatur cognitione necessario
illi esse rei quæ cognoscitur parem. Quod si in summis sive ipfius
perfectionis apicem euecta, speculatriceq; sibi uirtutes pro po-
nens, de diuinis considerat discretionibus, ac quonam pacto ex
uno hæ omnia deducantur principio & quæ sit cuiusq; proprietates
cognitione ea re quæ cognoscitur deteriorē esse necessario. Hæc
cum ita se habeant nosci à diis tum præsentia omnia, tum præte-
rita, tum futura, uel quæ nondum sunt, eo modo quo diis conuenit
dicendum est: hoc est autem una certaq; cognitione atque indecli-
nabili. idcirco & comprehensam ab iis notitiam esse contingent-
tium: ut qui conclusa insidiis ambitu omnia in naturæ pducunt: sunt
q; substantiarum sempiternarum auctores: generalcentium uero
causæ adiunctæ, prorsus illarum quaruncunq; actionibus nec ip-
sas solum uelut cernunt substantias: sed earum quoque facultates
functionesq; tum quæ secundum naturam sunt: tum quæ præter
naturam, quod quidem præter naturam esse simul sese cum neces-
saria deficientium rerum remissione iis insinuat, quæ ipso quo-
que aliquando impertiri natura uoluit: non in primis: sed per exi-
lis hærentisq; modum quem uocant essentie. Cognosci uero ab
iis contingentia potiore quam ipforum illorum contingentium
naturæ cõpetat modo, idcirco hæc cum incertam obtineant natu-
ram, & euenire & non euenire posse ab illis uero & hæc, eo me-
lius quam ipforum natura postulet anticipata eorum cognitione
definiere intelligi, quippe & diuiduas res indiuidue necesse ab iis

esse nulloq; interuallo, & quæ multiplicata sunt, formam simpli-
ci: & temporalia sempiternæ, generabiliaq; ingenerabiliter co-
gnosci. Haud enim profecto dicere pariter rerum fluxui concor-
rere deorum notitiam sustinebimus: nec esse in illis quidquam
uel præteritum, uel futurum: neq; in ipsis dici, ut in Timæo acce-
pius fuit, uel erit quæ mutationem quandam indicant: sed est so-
litudinēq; non quod uerbo fuit uel erit connumeratur, atq; ab ip-
sis ex aduerso disiungitur, uerum ante omnem representationem
intelligitur temporis: atque constantiam ipforum immutabilita-
temq; significat. id quod magnus quoque Parmenides intelligibi-
li omni dicit competere. nam Haudquaquam, inquit, simul omne
fuit: neque erit: sed solum est. Neque quæ contingentia uocamus
potare oportet, propterea quod certo à diis cognoscantur, neces-
sarium exitum habitura esse. non enim quoniam ea dii norunt, ob
id euenient necessario: sed quoniam cum contingentem habeant
naturam atque ancipitem, finem talem omnino uel talem obtine-
bunt, hæc de causa necesse est deos quo præto euentura sint intel-
ligere: estq; idem sua quidē natura contingens, deorum autem co-
gnitione non inuitum amplius: sed definitum ac certum. Constat
uero posse uel nostra notitia definire quandoque contingens no-
sciturum scilicet nec præterea contingens proprie est sed sive ip-
sius generationis antegressas causas ex necessitate consequitur.
Globus igitur in parallelo horizonte quiescens plano, potest pla-
nities si tum eundem obtinente ab aliquo moueri, ac non moueri.
sin uero inclinata fuerit, non potest non sese dimouisse. Has ob-
res Medicos quoque cernimus nihil quandoque de ægotantibus
num conualituri sint an morituri, uelut ambo contingentia, sint,
effari audere: interdum uero asseuerando de horum altero prædi-
cere: quasi ut aliquod prorsus ægroti accidar, futurum sit. Cæte-
rum quoniam audacius nonnulli circa propositi theorematum que-
stionem uersantes, demonstrare se putant ne diis quidem certam
notitiam suppetere contingentium: adducuntq; nobis oracula,
quæ ambigue de futuris pronuntiant, ea sunt quæ magnus inquit
Syrianus & aduersus hos disserenda. Primum quidem aliam esse
deorum cognitionem intellectionemq; animaduertendum fuisse
aliam Prophetidis actionem quæ tum commota ex Deo est, tum
aliquid in se orationem, & metra, cognitionemq; dubiam pe-

perit. haud enim sanè quod illustratur perinde est atque id quod illuminat. Deinde uero & audientium utilitatis causa responsa à diis saepe dari ambigua, quæ ipsorum cogitatum exerceant nobis enim utuntur dii ceu sponte imobilibus: nostrasq; hunc in modum gubernant nobisq; omnia pro nostra ipsorum dignitate tribuunt. Verum hæc sunt fortasse & audacius agitata: atque à propofita re in lōgam inquisitionem aberrantia. in summa autem omnia cogitatio, utrum, inquit, & hoc ipsum necessario contingit hominibus, omnia uel necessitate compulsa esse dicere: uel opinione de modo rerum generandarum in nostra positas esse voluntate? Nam si uerum sit secundum non ergo ex necessitate omnia. sin quod prius est, quoniam pacto oppositum quidam multa geri nostro arbitratu opinantur? Prorsus namque ratione uacat à natura omnia cōtrariatur, ut aiunt illi, nos ad ea quæ ab ipsa sunt condemnanda præter naturam moueri perindeq; est ac si quis Medicam artem docens, per hoc ipsum discipulos parauit ad artis eius quam expectierunt principia tollenda. tametsi uerisimile est quidquam eorum quæ præter autem sunt ab Artefice non quatenus talis est fieri: si medicamentum ad fortum perdendum Medicus aut uenenum exhibeat: ceu p se mobili præditus animo nihilq; ars cōferat ad ipsam Animi perfectionem: sed in corporis aut exteriorum curam incumbat, at fieri nequit ut contrarium suo fini quidpiam moueatur natura. Sed nec quo pacto monstrorum, sic opinionū quoque, redundantiam materiz aut defectum excusabimus. neque enim fingere ipsis uolentibus facile est diuersarū causas opinionis reddere ex materiz differentia. neque fatum etiam causam omnium esse fatebuntur. sed de his satis. Ad ea uero exponenda quæ ab Aristotele hoc loco dicuntur stylum reuocantes, primum quæ per hoc traduntur paulo prius proditis consequentia esse affirmamus proxime enim de affirmationis negationisq; oppositione agebatur, quæ non semper uerum ac falsum secernunt. His itaque per seriem adicit, qualis affirmatio quali sic opposita sit negatio: ut uerum semper ac falsum ipsæ non tamen distincte, sed infinite diuidant. Tradit uero ea primum quæ tum angularibus ex diametro contradictionibus, tum singularium illi communiter competunt: atq; ipsis inesse omnibus hæc in præfenti tempore ac præterito definite partiri, hoc enim est. IN HIS QVÆ

SVNT ET FVERVNT VERA AVT FALSAM ESSE AFFIRMATIONEM VEL NEGATIONEM. Ac prius sanè hoc diametricis docet subesse angularibus: quas uniuersales uniuersaliter appellauit: quasi propositione præditas altera quæ uniuersaliter prædicetur. deinde addit & in singularibus idem propositionibus quod in angularibus ex diametro accidere. hoc enim sibi uult, illud, VTI PROPOSITVM EST. Admonet autem necesse nequaquam esse ex impræfinitis propositionibus, si in contingente materia capiatur, ueram alteram esse, alteram falsam. Deinde singularium in futuro propositionum à cæteris contradictionum speciebus differentiam subdit cum ait, IN SINGVLARIBVS AVTEM NEC DVM EXISTENTIBVS, NON SIMILITER. datq; per hæc nobis intelligi propositiones alias tum angulares ex diametro tum impræfinitas. Perinde habere sese in futuro, atq; in præfenti ac præterito habere, singulares non item. Propositionum autem de quibus agitur proprio designando, exquirere admodum in singularibus autem nec dum existentibus dixit atque p illud nec dum existentibus id significat quod in materia cōtingente accipitur. Quod n. nōdū est ut ipse in Labris de generatione & corruptione explicat, aliud est à futuro, ac significat futurum quidem id qd prorsus eueniet: ceu tū dicimus erit hyems: uel aestas, uel deliquium. (appellat hoc Græci esomenon) q; autem est nondū, uocaturq; Græcis mellon, id quod euenire ac non euenire potest indicatur apud illos mello uadizin mello plein quasi dicas debeo ambulare, debeo navigare. nos tamen hoc quoq; futurū appellabimus, discriminis huius Græcorū declaratione contenti. Cum igitur in aliis materiis necessaria atq; impossibilibus singulares similiter propositiones ut in anticipato & præfenti tempore, sic etiam in futuro sese habere ostendat uero ac falso præcise diuidendo, in cōtingere nō etiā, quāuis & in hac materia contradictiones aliz omnes simili sese ratione in futurum tempus, quo pacto & in reliquis habeant, illud adiecit non similiter semul per hoc significans, quatenus hæc non simili præterea sese habeant modo si in dicta hypothesi capiantur: nimirum in eo quod uerum quidem omnino ac falsum: non tamen distincte, sed indefinite distinguant. Necessè est enim lauare cras aut non lauare

140 SECTIO II. DE PROPOSITIONIB.

si Socratem atque nec utrumque fieri, nec neutrum potest. utrum autem ex iis uerum fuerit, nequit ante rei exitum dignosci: si quidem & fieri & non fieri utrumque potest illorum ob ipsam contingentis naturam, hoc igitur breuiter nobis indicauit, cum non similiter dixit.

VIII.

NAM si uel uera uel falsa affirmatio omnis, aut negatio est omne quoque necesse est esse, aut non esse. Si enim hic fore aliquid ille idem hoc non fore dixerit, necesse constat esse uerum ab eorum altero enunciari. si affirmatio omnis uel negatio uera est aut falsa, haud enim ambo simul erunt in talibus.

Uult his uerbis opinioni illi opitulari quae contingens de medio tollit: ut ipsam quoad eius fieri potest confirmatam redarguat. Per hanc autem personam opinionis huius Assertorū sustinens, primum uelut sumptunculam quandam arripit, necesse nimirum esse ex sermone ueritate rerum essentiam sequi: ex falsitate, essentiae priuationem, quod ipsi illud indicat, NAM SI UERA VEL FALSA AFFIRMATIO OMNIS AUT NEGATIO EST, OMNE QUOQUE NECESSE EST ESSE AUT NON ESSE. Deinde à contradictionis effato progreditur atque necesse esse singularem ac contingentem propositionum quae in futuro tempore sumuntur, ueram esse alteram, quoniam neque ambae simul metiri, neque simul ueraces ambae esse possunt. Ex his autem uerum non declarari ab ambabus, hic plane explicat uerbis illis. HAUDE ENIM AMBO SIMUL ERUNT IN TALIBUS. Hoc est, non enim idem huiusmodi accidere propositionibus quae impraesentis quae in contingente materia capiuntur, quippe simul ueridicas esse illas diximus: haec simul uerum attestari non possunt: ne idem simul eidem & insit, & non insit: ut tibi lauari posthac Socrati tum non lauari, eas autem simul falso quoque proferri non posse, adiciet in sequentibus. His itaque abolutis, cum probatur ita re sit uerum ab ipsis ac falsum diuidi, definit et hoc inquit fieri demonstrabimus, si duos aliquos seu uaticinandi scientiam sibi vendicantes sumptis qui de quopiam singulari uelut negroto diuinare contendunt, atque alter conualitum illum, alter non conualitum praedicat, compertum est.

EX SVBIE. TANTVM ET PRAEDI. 141

ueracem ex iis necessario alterum esse, alterum mendacem. Ergo si uerum is praefatur qui conualitum ipsum dicit, fore necesse est ut conualecat, quippe sumptum antea est sequi omnino rerum exitum ex sermonum ueritate. Quod si uerum is est qui negationem pronoluit, liquet fieri neutiquam posse ut ille sanitate recipiat. Quapropter aut eneniet res necessario, aut exitum impossibilem obtinebit, sublatum igitur est contingens.

IX.

SI ENIM uerum sit aut album esse dicere aut album non esse, necesse est album esse uel non esse, etsi sit album uel non album, uerum fuit affirmare aut negare, atque nisi sit, mentitur: et si mentitur, non est. Quapropter necesse est affirmationem semper uel negationem ueram esse uel falsam. Nihil ergo neque est neque fit neque à fortuna, neque ab eo quod aequae esse ac non esse possit neque erit, aut non erit: sed cuncta ex necessitate: nec utrumlibet, aut enim qui affirmauit, aut qui negauit uerum erit, nam fieret similiter, aut non fieret, quippe ipsum utrumlibet in hilo magis ita uel non ita sese habet, aut habebit.

Aristoteles cum supradictam confirmare sumptunculam uelut nempe ex orationum ueritate, substantiam rerum, ex falsitate autem substantiae priuationem sequi hoc ita se habere demonstrat exemplis. si quidem orationes exemplis, quam illae quae absque iis pronunciantur, clarius fieri consueuerunt. Assumpta igitur est enim caudica illic coniunctio, SI ENIM UERVM SIT, ut intelligi propositum eorum daretur quae in praesens dicuntur: hoc est probationem ab his supradictis Theorematis contineri. Dicit autem, si uerum sit de quopiam re ut hac uelle, album esse dicere, necessario album esse illam: & si album non esse, necessario non esse album. Deinde quiddam per hanc supradictam adicit uale quod seipsam conuertit sumptunculam, non solum necesse inquam esse ex ueris orationibus rerum sequi substantiam: sed ex substantia quoque orationem ueritatem. Ideo ET SI SIT ALBUM inquit. VEL NON ALBUM, UERVM

142 SECTIO II DE PROPOSITIONIB.

FUIT AFFIRMARE IAVT NEGARE simul nos per hoc docens quod nō verum est dixit, sed verum fuit affirmare, id quod perspicue deinceps addet, non solum per id. rēpus quo res eueniūt atq; existit uerū de ipsis ita si habet, ut habet, sed ante exitū quoque ueram de iis prædictionem esse dicere. Assumit q; hoc necessario: quasi sibi ad sublationem contingentis futurum ului sit: uimq; omnē, uti intelligimus, argumentationis contineat. Hoc igitur uelut ex ratiocinatione colligens iure infert, **Q**UAPROPTER NECESSE EST AFFIRMATIONEM SEMPER VEL NEGATIONEM VERAM ESSE VEL FALSAM: sub audiendo nimirum definite aduerbio, idq; merito. Nam si necesse est esse aliam uel non esse, nec præter hæc est, sed si sit uera definite de eo prænuntiata affirmatio ē: si minus sit negatio, ratione igitur optima uelut conclusionem intulit hoc supradictis consequentem. Quapropter necesse est affirmationem semper uel negationem ueram esse uel falsam. Postquam autem orationum ueritatem rerumq; subsistentiam inter se committentes ostendit, prius quā conclusionem quam diximus inferat, medium hoc interponit, falsitatem quoque orationem rerumq; existentie priuationem per uices reflecti, cum inquit, **A**T QV ENISI SIT, MENTITVR, ET SI MENTITVR, NON EST. Hæc cum ita sunt, ipseq; ex prædictis sumperit necesse est alterā esse sibi mutuo cōtradictōi in futuro tempore singulariū ac contingentium propositionum uerum definite exprimere, alteram mētitiū quasi, propter anticipatā abolitio sequatur ex sese contingentis. **N**IHL ERGONEQVE EST, aut, **NEQVE FIT NEQVE A FORTVNA, NEQVE A BEO QVOD AEQVE ESSE AC NON ESS B POSSIT.** per coniunctionem ergo nimirum premissarum necessitate fieri significans ut contingens depereat, quo tripartitum magna ex parte appellatur: ut hominem nāci quis dignis: aut in senectute canescere. rara enim sunt quæ non sese hoc pacto habeant alterū rariū: aut fodiēdo thesaurū offendere, rētiū ex æquo: ut lauare ac nō lauare uel ambulare & non ambulare. Ac sanē circa id cōtingēs qd magna ex parte nūcupatur diuina quedā habetur causā, Natura atque Ars. quippe & natura in re-

EX SVBIE. TANTVM ET PRAEDI. 143

bus quas effici recte opera defungi magna ex parte cernimus. rara enim sunt monstra, & artes ob subiectę fluxibilitatē materiæ quandoque à scopo quiddē aberrare: proficere tamē probe sese persequi obire quod moluntur, haud enim iis nisi hoc pollicerentur quisquam uteretur. Quamobrem asseuerat quoq; Orator se magna ex parte persuasurum esse, & Medicus fore plerumq; ut ægrotum sanitati restituat, atq; alius quilibet Artifex suum finē ut plurimū assecutum iri. Circa rariū contingens, hæc duo uersantur, Fortuna & Casus eoq; inter se differūt, qd à fortuna profectus aliū de niti & pendere, ac præter opinionē raroq; superuenire his fertur quæ per prælectionem sunt hoc autem perinde est ac si hominum operibus dixeris, uocatur, n. in solis hominibus prælectio quos consulere, atq; hoc præ illo eligere natura uoluit: cum neq; consilio nobis præstantiores, egeant, neq; consulere brutæ animantes possint. Quod ergo, à fortuna prodit, cum iis, uti diximus, quæ per prælectionem geruntur: q; autem casu prouenit, cū is quæ secundum naturam sunt subliit. Si enim nostrum quispiā ut amicum conueniat progressus cuidam librum uendenti occurrat quem non dudam exoptauerat, atque illum coemerit, fortuna incidisse in illum dicitur, eundemq; emisit: propterea quoniam librum emere simul cum quadam exitit prælectione quæ nos ad progressum commouit: superuenitq; extrinsecus, à nulla definite proxima causa effectum quippe & balneas petens librum emere, uel deos precaturus, aut spectaculum quodpiam uisurus potuisset. Sin ex terræ concussione diducta eius parte aquæ fons qui prius non fuisset eruperit, aut qui fuisset deperierit, non fortuna, sed casu ortus fons esse diceretur, aut interisse, & si de sublimi quodpiam delatus loco situm eum acceperit lapis ut sessioni uerbet gratia aptus euaserit casu non fortuna sedile esse perhibetur: si quidem accidens hoc non cum prælectione, sed cum illius naturalis imperu prouenit quo superne deorsum proruit. Circa uero æqualiter contingens sola, prælectio uersatur: ut progredi uel non progredi: & disputare uel non disputare, atque sola species næc contingentis utrolibet uocatur, ex eo quod nihil in hoc plus aut minus existentia eiusdem priuatione habeatur sed pars utrauis contradictionis euenire similiter possit. Itaque contingente, id quod diximus, tollendo, **N**IHL

ERGONEQUEVEEST, inquit, NEQUEFIT
NEQUEA FORTVNA, NEQUEAB EO
QVOD AEQUE ESSE AC NON ESSE POS
SIT: hoc est, nihil ergo neque nunc iam siue ut rarius, siue ut
equaliter contingens euenit, neque vquam in posterum eueniet.
Deinde & communem contingentis omnis abolitionem faciens
addidit, NEQUE ERIT AVT NON ERIT. quip
pe omne contingens eo differt à necessario eueniente atque im
possibili quod à necessario fore duntaxat dicimus, & impossibile
solum non fore: contingens autem, vel fore, uel non fore. Nihil er
go neque est ait, neque hic contingentium modo. SED CVM
CTA EX NECESSITATE: NEC VTRMLI
BET. postea uelut causam eam nobis ad memoriam reducans
qua contingere hec uisa sunt, subdit, AVT ENIM QVI
AFFIRMAVIT AVT QVI NEGAVIT VE
RVS ERIT. Quod si horum alter uerum finit, explicabit
propositionem autem contradictionis alteram, si uerum distincte
enunciet, contingentis exitum sequebatur, liquet contingens rē
aliud, tum quod eius uelut centrum est utrum libet quod Aristo
teles pro omni contingente accepit, ex rerum natura abolitū iri.
Quod si quam obtineret subsistentiā, FIERET SIMILI
TER AVT NON FIERET. Hoc enim utrumlibet
uel esse uel fieri arbitramur QVOD NIHILO MAGIS
ITA VEL NON ITA SESE HABET AVT
HABEBIT. ac sane uerbum habet de eo uidelicet quod fa
ctum est, iam quā in essentia existit habebit autem de eo quod facie
dum obueniet dicimus.

X.

ITEM si album nunc est, uerum prius fuit album fore as
firmare quamobrem uerum fuit semper ex iis quodlibet quā fa
cta sunt esse aut fore dicere, sin autem esse dicere aut fore sem
per uerum fuit, non potest hoc non esse neque non fore, at quod
non fieri nequit, impossibile est non fieri. quod non fieri est im
possibile, necesse est fieri, ergo quæ erunt uniuersa fieri est neces
se, itaque

se, itaque nullum erit utrumlibet, nihilque fortuito. nam si quidē
quam à fortuna, non utique id ex necessitate fuerit.

Quæ supra minus perspicue dicta sunt ut ab acceptis in futuro
tempus de quibus agitur propositionibus uerum distincte diuidi
ac falsum probaret, cui ex se se consequens erat nullum contingen
ti inter ea quæ sunt locum relinqui, uult per hæc nobis apertius
tradere: ac maiore studio rationē deducit idcirco uel ut ab alio pri
cipio argumentationē molens, ITEM SI ALBVM, inquit
NUNC EST: ut si iofans editus modo sit, uerum fuit pri
us dicere album postidie ortum in infantem, neque id pridie ma
gis quā prius quātolibet tempore. (nā quæ fors hæc fuerit) quod
autem semper prædicentes fore uere loquimur, hoc non fore ne
quaquam potest quemadmodum nec quod esse dicentes uere as
firmamus, hoc potest non esse, fieri ergo non potuit quin albus in
fans ualceretur, quoniam uero de ipso quoque in infinito anteq
cepto tempore facta est diuinaio. QVOD ENIM, in
quit, NON FIERI NEQUIT, IMPOS
SIBILE EST NON FIERI QVOD NON FIE
RI EST IMPOSSIBILE, NECESSE EST
FIERI. eoque promouet rationē, ut quod ipse statuerat, omnia
probet necessitate contineri, idque ex propositionibus quæ magis
perspicue sunt, magisque conceduntur, ac tantundem illis ualent in
quas transmutantur, Nam & hæc nequit non fieri & illa impos
sibile est non fieri, eodem pertinent, & hoc impossibile est non fieri
cum illa: necesse est fieri atque eodem refertur: quemadmodum &
hæc impossibile est fieri atque illa necesse est non fieri in idē conue
niunt, magis tamen ab hac impossibile est non fieri utpote euidē
tiore, quā ab illa, necesse est fieri commoneatur. Quapropter Me
dicus quoque cum necesse (exempli causa) ægroto esse, si sanari ue
lit, ueniam secari dixerit, quasi rationem quæ id cōfirmet, magisque
promouere ad credendum debeat, subiungi, cum namque impossi
bile est uenā non secta constare scire. Quocirca merito, inquit, dice
bamus. QVAE ERVNT VNIVERSA FIERI EST
NECESSE NIHILOVE NEQUE FOR
TUITO, neque alio contingentis modo. Ceterū aduersus hanc ar
gumētationē dicendum est, quod exitū nunc obtinuit, ac iam factū

Ammo. in Penber.

K

146 SECTIO II. DE PROPOSITION.

est, uerū non fuisse ante exitū, omnino albū fore dicere. haud. n. qm̄ id in ipsum eā tēpore est depromptū, idcirco ex necessaria ipsum prēmoliōe factū esse putandū est. Quapp ex his q de illo præsagiūt, nō uerus it erit q necessario fore albū dicit: sed qui cōtū hoc ipsum contingenter euentū prænūciat. Hoc si sit, cōstat fieri quoq; ut nō eueniret potuisse. nō n. ipsum contingēt er eū rūrū, uerū aliter fuisset. Ne ergo qui hāc argutant ab eo q. id eā sit id q adhuc expectat indicent: sed ipsum nondum eualum seruatē, querant an nec necessario sit eualum. haud. n. demonstrare id poterūt, ut post ipse nos aperte Aristoteles docebit.

XI.

AT uero nec neutrum dicere esse uerum licet: ut neque fore neque non fore. Nam primum si falsū affirmatio sit, nō uera erit negatio: et si falsa sit hāc, affirmationem accidit ueram nō esse. Ad hāc quoque si uerum sit album esse simul dicere ac magnum, ambo sit oportet, quod si cras fore, cras erit sin uero neque erit cras, neque non erit, utique non ipsum erit utrumlibet ut praelium nauale, nam neque committi nauale praeliū, neque non committi oportet.

Quoniam supra ad contingentis abolitionem sumpsit, a propositionis de quibus tractatur uerum definite ac falsum diximus sumpsit autem hoc propterea quod simul uerū esse inter se nequeant, id quod uerbis illis dicebatur, haud enim ambo simul erūt in talibus, ac suspicari quis poterat, necesse nequaquam esse simul ueras esse eas, aut uerum falsūq; discernere, quippe & simul posse mentiri, ob id nunc ostendere nec simul has mentiri propositiones posse instituit: quod nō solum nec quicquam ita dicere uolentem ad contingens introducendum iuuat: sed & alioquin fieri nequiquam potest. Nam uel eadem hypothesis ostendetur eandem & euenire necessitati & exitum obtinere impossibilem. Itaq; ne hoc quidem dici posse ait singulares contingentesq; propositiones simul inter se in futuro tempore esse mendaces: id qd uerbis illis indicauit, AT VERO NEC NEUTRUM DICERE ESSE VERUM LICET. quoniam primum

EX SVBIE. TANTVM ET PRAEDI. 147

Inquit contradictionis dignitatem tollemus, a qua omnes, ut potest euidētissima demonstrationes depromimus. Ad hāc autem uia ueniet rem simul eandem neque ideo fore quoniam forte illam dicens affirmatio mentiri: & rursus fore: quoniam fallit negatio quae non fore ipsam pollicetur. quamobrē erit ipsa ex necessitate atq; ex necessitate non erit: quo quid monstruosius? Ut autem hoc colligat, sumpticulam eam iterū nobis ad memoriam reuocat quae ex orationum inquit ueritate rerum sequi euentum, idq; non in praesenti tempore dūtaxat, sed etiam futuro. Si quis enim uere praedicat album cras infantem magnumq; nasciturum, cras nasci oportet infantem ambobus his quae diximus praeditum. Itaq; supposito horum consequente q res quoque non sint, id ex fallitate sequi orationum quasi id prius iam simul cum hoc praeepto tradiderit, quod omisso conuectus est colligit: atque inquit, SIN VERO NEQUE ERIT CRAS, NEQUE NON ERIT VTIQUE NON IPSVM VTRVMLIBET. I. sin autem falsū simul id genus erunt propositiones, uel hoc praedictum contingens abolebitur: abolebitur uero propterea quoniam simul euenit res necessario, exitūq; obtinet impossibilem.

XII.

HAC igitur aliaq; incommoda id genus accidunt, si affirmationis omnis ac negationis, siue in vniuersalibus vniuersaliter, siue in singularibus dicantur, alteram necesse est oppositarum ueram esse alteram falsam: nullūq; in his quae sunt esse utrumlibet: sed esse fieriq; ex necessitate omnia. Ergo nec cōsulere opus esset, nec quidquā moliri ut si hoc fecerimus, futurū illud est: hoc nisi fecerimus illud non erit. Nihil enim prohibet quin ex decem ante annorum millibus hic fore hoc affirmauerit, ille non fore: ut utrum ex his uerum dictū tunc fuerit, id ex necessitate sit futurum. Atqui nihil hoc refert siue dixerint nō nulli contradictionem siue non dixerint, nam rei ita sese habere compertum est: quamuis non hic quidquam affirmauerit, ille negauerit. Neque enim propterea quod affirmatum uel nega-

148 SECTIO II. DE PROPOSITIONE

tum sit, erit aut non erit, nec magis decem ante annorum millesibus quam quantolibet tempore. Quapropter si ita se uniuersum habuit tempore ut uere alterum diceretur, hoc fieri necesse fuit, ac quæ sunt singula, ita sese ut necessario fieret perpetuo habuerit. Nam & si quis fore uere affirmasset, non potest non fieri: & semper uerum fuit dictum id quod factum est fore.

Inspicere ab initio propositum erat an omnis contradictio nis quæ in futuro capitur tempore uerum explicite ac falsum propositiones diuidant. Pluribus uero ostensum est huic consequens esse explodi contingētis naturam: cum eueniant alia necessario quædam impossibilem exitum obtineant: nihilq; in nostra repositum est uoluntate: quæ posthac absurda esse demonstrari oportet, atque euidētiae repugnare. Itaque rationem omnē completēs, hoc loco Aristoteles, tū propositi ab initio problematis inuenit tum quædam adiicit quæ ex eo sequi demonstrauit: eaq; uocat in cōmodas: quauis incommoda esse necdum ostenderit: inuenit cōmunibus animorum utēs notionibus, ac uelut absurdam esse probatam illico eam rationem quæ cōtingens tollere conatur. Hæc porro à duplici loco redarguit: atque impossibilia ea nunc ostendit quæ ex ipsa consequuntur: paulopost uero & ea eliminat quæ falso ipsammet sumptis. Quippe & ipsam per se rem quasi prædicta natura sit demonstrare oportuit: atque in natura rerum esse contingens dicere, eos nāque impossibilia comitantur: plura qui summouere illud nituntur. Constatq; ipsum euidētia demonstrat, & præterea supradictam rationem inuallidam ostendere quæ addicere omnia necessitati, contingētiq; ex rerum natura tentat exigere. Per hæc igitur ea demum tradens impossibilia quæ cōtingens perimentibus consequentia sunt, si quis omnem, inquit, contradictionem similiter se omni tempore habere ad uerum falsumq; diuidendum censeat, neque a diametricis tantum angularibus, quas uniuersales uoluerat nominare, ueram semper alteram definite propositionum, alteram falsam in omni materia, sed a singularibus quoque haberi, ex quo de medio tolli contingens sequebatur, inane naturæ, quæ consilii nos compotes se cit, laborem accusabit. Constat enim si nihil arbitrium sit, fore

EX SVBIE. TANTVM ET PRAEDI. 149

ut frustra de iis iure consilia aggrediamur quæ in nostra uoluntate posita sunt: ac simile quid faciamus iis qui quomodo oriantur Sol aut non oriantur consultant. At uero nos frustra consilio polentes a natura factos esse dicere, prorsus ratione uacat. nā & hoc ipsum per se geometricis inquit necessitatibus demonstratū est, nihil frustra à natura fieri, atq; euidētia omni certius demonstratione confiteretur. Quin & si ipsi qui omnia necessitate cogunt & contingens exturbant, ipsam rursus omnino naturam esse fatebuntur, quæ ut ipsi autē definite omnia atq; ex necessitate, nihil temere faciat. Quamobrem quo pacto ridiculum non sit, & nihil dicere in nostra facultate relinqui a natura, & nos ab eadē cōsultoria ui præditos fieri: quasi pro nostro arbitratu aliquid agere vel nō agere nobis liceat? Si quis, in cogitatione quis illam perinde uti atq; instrumētum ad actionū exitū dicat, uerū nos oportuit respondere a nobis ipsis ad eas actiones esse incitatos ad quæ impulsit natura: quæ admodū uis uenire iis cernimus quæ certo ad suos fines tendit itinare, naturæ motu agitata. Quo fit ut nos quoq; cum aliqua in arte quidquam agētes naturam imitatur, non contemur consulendo, si perfectam promptamq; artis notitia teneamus, id quod naturā imitaturū suppetere est necesse. Ergo si necessitati deberetur omnia, NEC CONSVLERE OPVS, inquit, ESSET, NEC QVICQVAM MOLIRI. hoc est actionū principia aggredi: si cogitemus ex Aegypto Athenas nauigare, in portū descendere nequaquam oporteret: nec nauē quærere: nec sarcinulas importare. nam uel si nihil ex iis curauerimus, necesse nos foret Athenas esse. Deinde modum etiam nobis eum describens quo agitare consilia solemus, VT SI HOC, inquit, FECERIMVS, FUTVRVM ILLVD EST: HOC NISI FECERIMVS, ILLVD NON ERIT. Si, in propositum uerbi gratia sit eo loci proficisci quo nauigio peruenire ac iumento possis, consulimus uter eligendus magis sit eo perueniendi modus: ac quæ utrunq; sequuntur comoda uel incommoda alterum alteri conferendo vicissimq; compensando aestimamus: illum enim qui plus cōmodi afferre, uel minus uidetur incommodi magis eligimus. Sic uero & Poeta intellexisse Achillem inquit si in Troia maneret bellumq; gereret moriturum se breui: atque insignem gloriam adepturum. sin a bello discederet,

150 SECTIO II. DE PROPOSITIONE.

ocioq; frui in patria mallet, uicturū quidem diu, sed inglorium su-
perstareque gloriam senectuti praeluisse. Deinde nos rursus eius
cōmonēs argumēti quo amoueri cōtingēs uidebat, duorū quorū-
dam inquam contradicōne prādicētū, explicite uerum alterū
pronunciaret: ac propterea q̄ locutus ille est euenire q̄ in cōsul-
to effari quis potuisset, argumentum refutare se posse existimans
his uerbis, sed nihil gestū huiusmodi est: neque de re tanquā eue-
tura quisquam prādicxit, ut etiam ubi uero illi esse concesserimus,
necessario rem euenisse affirmemus hoc positum carpi atq; non
recte dici ostendit. haud enim euenire propterea rē arbitrabimur
q̄ ii uere prēmoneant q̄ ante eius exitum euenire illam prodide-
rūt, sed cōtra ppter rei naturā uera est quae de illa prādicat ora-
tio. Nā ut in prādicamētis quoq; explicatū est, tamen si hāc inter
se reciprocāt, rei natura & uera de ipsa oratio non tamen oratio
res ut sit facit, sed ut uerax oratio sit in causa est rei essentia. Qua
propter si nihil minus habet exitus rei tamen si actū prādicta nō
sit oratio quae euenturā illā esse pollicet, uerax prāditiones erūt
omnes de iis quae contingenter hūnt si ante euentum uel actū uel
potestate enunciantur. hoc autem si ita se habeat, euenit earum
quaelibet necessatio, nec potuit illa non euenisse.

XIII.

Q UOD si hāc esse non possunt, (cernimus enim tum
à consulendo, tum à quopiam agendo principium esse futurum
esseq; in iis omnino quae non semper agunt ipsum possibile esse
similiter ac non esse in quibus ambo & esse & non esse cōtin-
gunt: quamobrem fieri etiam atque non fieri. Atque ita multa
se habere nobis conspicuū est: ut uestis hāc uerbi causa dissecar-
ri potest, nec dissecabitur: sed ante deteretur: potest & non dis-
secari similiter. haud enim illi suppetūisset antea deteri, nisi non
dissecari potuisset, quare & in ceteris rebus faciendus quaecun-
que per huiusmodi potestatem dicuntur) constat igitur neque
esse, neque fieri ex necessitate omnia: sed alia esse utriuslibet. ali-
biloq; magis affirmationem uel negationem ueram aut falsam

EX SVBIE. TANTVM ET PRAEDI. 151

fuisse. Alia magis magnaq; ex parte alterum: quanquam fieri
& alterum potest, alterum minime.

Cū superius impossibilia ea nobis tradiderit Aristoteles quae
contingēs adimētes, comitantur, frustra nimirum deliberare: fru-
stra demum aggredi res agendas. ac quaecūq; iis consequentia sūt
ut frustra acceptum quibuidam referre quod nobis opulentur:
aut alios uelut nobis refragantes accusare. frustra nonnullos ut
bonos laudare: uel ut malos uituperare. inania quoque esse nomi-
na illa uulgo celebrata, uirtutem ac uitium. (ubi enim locus dari
his potest, si nihil nostrae uoluntatis est: sed nos, ut aiunt illi, ad quae-
dam hāc agenda ex necessitate ducimur: quae & à ratione uide-
licet plane abhorret: & uniuersam hominum uitam funditus euer-
tunt: per hāc recta quoque ex ipsa rerum euidētia instituit &
in rebus contingens esse, & in quibus sit ostendere: nempe non
in sempiternis, sed in solis iis quae ipsum esse in ortu atque inte-
rito obdunt. Quod igitur magnam ad res administrandas uim
habeat cōsultatio, multaq; ex iis quae sunt nostrae uoluntati de-
beantur. quae gesta nequaquam fuissent, nisi cōsiliū nos de iis
cepissemus, uisq; inuissemus illarum euentus, ostendit à uestis
exemplo: quam prout nobis libet, uel scindere possumus, uel inte-
gram atque inconscissam seruare: donec uel utendo ac gestando
deteratur, uel et in usum non adhibita reponatur: ac spatio rema-
poris putrescat. constat autem fore ut & in aliis saepe innumeris
eadem rationes conueniant. quocirca perspectum est eorum om-
nīū potestatem quae ita hūnt, nobis à natura datam quibus signifi-
cādis Aristoteles, T V M A CONSULENDŌ, T V M A
Q U O P I A M A G E N D O P R I N C I P I V M E S S E F V T V-
R V M dixit: communis tunc nomine usus futuri de eo quod
nōdū euenit, potest autem, nisi quid uetere euenire, p id autem q̄
agendo quopiam dixit, id declarans quod est operationis princi-
pia aggredi: q̄ prius moliri appellabat. Ceterum quibus in rebus
essentiam contingens obtrineat, breuiter docuit, cum ait, I N I I S
E S S E Q V A E N O N S E M P E R A G V N T.
quod perinde est ac si in iis quae sunt quandoque, alias uero
non sunt dixeris. hāc enim cum inter ea quae semper sunt atque
illa quae semper non sunt, media habeantur, quatenus agunt,

SECTIO II. DE PROPOSITION.

propterea ab his different quæ semper non sunt ut vero non semper agentia, dissidebunt ab illis quæ semper sunt, semperque agunt. Quæ autem sint non semper agentia, breuiter rursus docuiturque inquit IN QVIBVS AMBO ET ESSE ET NON ESSE CONTINGVNT. hoc est in his quæ in generatione atque interitu sunt. Nam neque ex his quodpiam quæ semper non sunt agere unquam potest. (quomodo, si id queat cui ne esse quidem natura cõcessit) neque ex his quæ semper sunt potest aliquod quandoque non agere: quippe si semper sit, patet perfectum semper esse: suamque ipsius essentiam habere secundum naturam. neque enim semperiternum esse alioquin posset, quod si semper eiusmodi sit, omnino substantiale actum quandam obtinebit quo ipsum semper agere est necesse: ne si uel quouis tempore actus expers maneat, irritam atque inanem suam ipsius naturam ostendat: atque ipsum frustra sit quæ sunt annumeretur. Quapropter entia illa quæ partim sunt: partim non sunt, expressit, ab eo quod non semper agant. Competit hoc igitur contingentibus omnibus posse & esse, & non esse, quocirca & ante illorum exitum his posse & fieri & non fieri cõpetet. Sed ex ipsis alia similiter ad hoc se habent, ut & sint & non sint: quare ad id quoque ut fiant atque non fiant: ea nimirum quæ in nostra præelectione posita sunt, atque utrumlibet uocantur. Alia uel eo magis declinant ut sint ac fiant, uocanturque magna ex parte contingentia: uel ut non sint, neque fiant: ac rarius contingentia nunciantur, quæ utraque cum significare cõmuniter noluisse. ALIA MAGIS MAGNAQUE EX PARTE ALTERVM, dixit, QVANOQVAM FIERI ET ALTERVM POTEST, ALTERVM MINIME. Habet enim quod sic uocatur magna ex parte contingens euentum ipsum hoc quod magna ex parte nomen notum tamen & non euenire, quantum rarius quam euenire possit. Rarius autem contingens, quod non euenire plerumque, euenire tamen etiam potest, quantum rarius quam non euenire. Nobis igitur magna ex parte alterum ipsius esse uidelicet ac non esse illud permittens, atque hinc oppositum & rarius, quod ipsum quoque alterum appellauit, ad id quod est non esse ac esse ut lober accõmodate, dictumque illud idem complexus est ea quæ plurimum inter se distant significata contingentis, quod magna inquam ex parte, ac rarius euenit. Constat autem perinde atque res enun-

EX SVBIE. TANTVM ET PRAEDI. 153

ciationes quoque de ipsis sese habere ad ueritatem aut falsitatem indicandam.

XIIII.

NESESSE est igitur id quod est esse quando est. & quod non est, quando non est, non esse, non tamen nec quicquid est nec esse est esse: nec quod non est necesse est non esse, haud enim est idem id quod est uniuersum, quoniam est, ex necessitate esse: & simpliciter esse necessario, similiter & in eo quod non est. Eas demum in contradictione ratio habetur: esse quidem necesse est omne uel non esse: & fore uel non fore: non tamen diuisione facta dicere alterum est necesse, id uero inquam, ut necesse est fore cras nauale prælium, uel non fore, non tamen necesse est committi cras, neque non committi nauale prælium. committi uero aut non committi necesse est. Quapropter quoniam perinde atque res, ueræ sunt orationes, patet quo pacto se habent quæ ad utrumuis declinant, admittuntque contraria, necesse quoque esse similiter sese habere contradictionem, quod in his quæ non semper sunt, aut non semper non sunt usus uenit. Quippe horum necesse est partem alteram ueram esse contradictionis aut falsam, non hanc tamen aut illam: sed utra euenierit ac magis sanè ueram esse alteram: non iam tamen, ueram aut falsam. Itaque exploratum est necesse non esse affirmationis omnis ac negationis oppositarum alteram ueram, alteram falsam esse. Non enim ut in his quæ sunt se res habet, sic in his etiam quæ non sunt: esse autem possunt uel non esse: uerum eo quo dictum est modo.

Propositum hoc loco est, ipsam, id quod restat, in hanc ostendere rationem quæ eliminare contingens uidetur: nihilque necessarii colligetur. Hæc autem inde promouebatur quod ex illis quæ iam euenire, ea quæ nondum aduenerunt iudicanda esse censebat. Cui enim simpliciter, si album quidpiam nunc sit, necesse uerum esse illud qui de eo ipsum hoc id est esse album dicitur: neque nunc modo, sed

154 SECTIO II. DE PROPOSITIONIB.

etiā in integro omni tēpore uerū fuisse albū fore prādicet
cū nihil hoc illo differat: quodq; exacto tēpore uniuerso uerum
fuit albū fore affirmare, fieri necesse esse, quā sunt omnia fieri ex
necessitate colligi par esse arbitrabatur. Aduersus hāc spī ratio
nē artificiose admodū p hęc insurgens Aristoteles priuquā enun
ciationes eas declarat quā in futurū tempus, sunt quomodo ex
necessitate id habeant quod uerum explicent: ac quo pacto nō
habeant de iis quā in presenti hanc tempore prius differit at
que à rerū natura discriminē eorū sumēdo, quoniam uerū oportet ora
tionē rei de qua pronūciatur ex necessitate consonā esse duplex
necessariū esse inquit: alterū simpliciter ac proprie dictū: quod
semper inest subiecto: quasi nec sine ipso cōstare subiectū possit
ipso nimirū semp vel secūdū infinitū tēpus capiēdo: ut in aeternis
cū cū ex necessitate Solē dicimus moueri aut angulos esse tria
guli duobus rectis equales. uel quoad subiectū extiterit: sicut cū
calidū esse ignem hūc asserimus: aut Socratē esse animal. Alterum
non huiusmodi sed cū hac prāfinitione adhibita usque dū prādi
catū ab eo qui ita se habere illud dicit uere fuerit p dū absolute
autē non item: seu sempiternū subiectū, seu corruptibile sit. Nam
que a nube seu lana ex necessitate Solē obscurari quoadusque ob
scuratur uerū est, nō simpliciter. & te sedere ex necessitate uel am
bulare usque adeo uerū est donec aliquod tibi ex his adesset unum
haud uero ē simpliciter, seu proprie. ac sempiternē. nā neque sem
per ambulamus, aut sedemus: neq; quoad ipsius esse sumus parti
cipes. Eadem & in eo ratio habetur quod ex necessitate non est
duplex. n. hoc quoque: alterum absolute: ut non esse diametrum
cōmenturabilem lateri: uel Solem minime motu cessare: aut ignē
hunc frigidum non esse. Alterum quousq; non sit prādicatū, ut ex
necessitate nō ambulare cū nō ambulat nā uerū hoc absolute non
est sed uiquequo nō ambulat. quoniam fieri nequit ut qui non am
bulat, cū non ambulat, etiā simul ambulet. Habesq; in his propo
sitionum penes materias traditam differentiam. Nam quod sim
pliciter est, necessarium significat, quod simpliciter non est,
impossibile, quod uero ea tenus est quoad subiecto prādicatum
incumbit, atque nō est quoad nō inest, cōtingent designat. His di
stinctis Aristoteles non lecus atque in iis quā de rebus prodita
sunt, a ueritate inquit orationū haberi necessariū. Quippe ex iis

EX SVBIEC. TANTVM ET PRAE DI. 155

alias ex necessitate esse ueridicas p id quod absolute necessariū
uocant, in qua libuscunq; enūciatur rebus siue aeternis, siue cor
ruptibilibus: siue existentibus, siue non existentibus: uelut ea quae
integra contradictione proferuntur: quale est uel ambulare Socra
tem: uel non ambulare. hoc. n. totum uerum sit necesse est, non si
sit modo, uerū nisi ēt sit Socrates: & uel calidum esse ignē, uel nō
calidū, quanquā in talibus propter rerū naturā accidat partē alte
ram explicite uerū esse contradictionis, nec contradictionē dūta
xat integrā. Aliæ igitur inquit orationes per absolute necessariū
ad ita habet quod ex necessitate uerū profitentur, aliæ modo
altero: quousque ad sit uel non ad sit prādicatū subiecto: ut ex ne
cessitate Ambulare, uel ex necessitate nō ambulare Socratē. ita nā
que necesse est uerū habeāt orationes, id qd affirmat Aristoteles. p
ut naturā obtinet ear res quae ab illis indicuntur: quidquidem &
orationes sunt interpretes rerū: ob idq; ipsarū imitatur naturā. ut
Plato nos ante Aristotēle docuit. Sed quid haec ad rē dixeris: ac
quoniam pacto p hęc labefactat ea ratio quae tollere cōtingēs. uide
tur? Quomā inquit si id qd ex necessitate uera sit p absolute ne
cessariū omni haberet oratio, merito qui cōtingens ea occasio
ne de medio tollunt quod cōsentaneas rerum euentui orationes
de iis pronūciantes quae iam euenere, ex necessitate ueras esse
cōspiciunt, eas quoque sumerent orationes quae ante eue
ntum res euenturas esse affirmant uerem ex necessitate obtine
re: accideretq; uera cōtingens hoc pacto aboleri. At hoc
quoniam, uti diximus integre suppetit contradictioni, eius ue
ro partibus, in quibus, alias inest prādicatum subiecto, alias non
inest, nequaquā praeterea, patet ab iis quod sibi proponunt haud
quaquam colligi, id quod ipse exempli gratia necesse est inquit,
omnino cras uel committi uel non committi nauale praelium:
non tamen si diuisione facta partem etiam alteram duntaxat
contradictionis dixerimus, certo fore omnino pronūciabimus:
aut omnino non fore. Necesse igitur esse constat ab it orationi
bus quae de cōtingentibus enūciant (ea autem extremorum su
blatione indicauit necessariū inquam atque impossibilis: quorum
alterum quod semper est, alterum quod semper non est appella
uit) partem alteram definite ueram contradictionis haud omnino
haberi: quod propositum ab initio nobis fuerat pensitandum: sed

aut ambas falsitatis ueritatibus; similiter receptrices: uelut eas quæ de æqualiter contingentibus enunciant: aut altera prodeat magis ueritati, alteram falsitati asserere: magis idonea: uelut tamē uerā: semper ueram, neque falsam perpetuo mendacem, id quod uerbis illis indicauit, **NON IAM TAMEN VERAM AVT FALSAM.** Planum est autem in eo quod magna ex parte uocatur contingens, ueram magis affirmationem esse, in eo quod rarius, negationem.

XV.

Quoniam autem ea est affirmatio quæ aliquid de quoque significat, atque hoc uel nomen est, uel id quod uocat nomine unum autem id sit ac de uno quod in affirmatione est oportet, nomen uero quodque expers est nominis ante proditum est (nam ipsum hoc non homo non nomen uoco, sed infinitum nomen, quippe unum quodam pacto & ab infinito nomine indicatur, quem admodum & non ualent, non uerbum, sed uerbum infinitum,) utique uel ex nomine & uerbo: uel ex infinito nomine & uerbo affirmatio omnis negatioque constabit. nulla autem sine uerbo affirmatio est: neque ulla negatio. Namque est uel fuit uel erit uel fit uel alia quæcunque id genus uerba ex eorum quæ posita sunt numero habentur, ad significandi enim tempus. Quo circa prima erit affirmatio atque negatio hæc est homo: non est homo. Deinde est non homo: non est non homo. Rursus est omnis homo: non est omnis homo. est omnis non homo: non est omnis non homo eadem & in exterioribus temporibus ratio est.

Cum subtiliter undeque ex subiecto & prædicato consistens propositio: quarum finiti subiectum est præceptione confecerit, addit per hæc quot quot illæ sunt numero: necessario totidem alias ex subiecto rursus & prædicato propositiones fieri uerum non finito etiam subiecto existente, sed infinito: Subiectus igitur si uel finitus uel infinitus capiatur: idemque prædicatus sit, species diuersas efficiet tum affirmationi, tum negationum. Prædicatus uero

alias finitus acceptus, alias infinitus, subiecto eodem manere, neque affirmationes neque negationes faciet diuersas. Cõstat. n. si finitus sit affirmatiua necessario, propositione esse, fin infinitus, negatiua uel negationi potestate æquali. i. singularibus, negatione omnino quæ affirmationi cõtradicat. in impræfinitis, negatione rursus omnino, non tamē cõtradicere prius affirmationi: sed eam quoque inter dū quæ illi potest cõsonare. in præfinitis uero, nec purā quæ ad uocem attinet, negatione: sed puræ sūtūdē negationi ualere. rursus in particularibus uel cõtradicere: uel concordare: uelut impræfinitis, in uniuersalibus aut cõtradicere, aut contrariā: prout antea discursimus. Qua de re iure affirmat Aristoteles per solam subiecti differētiā præstari species id genus contradictionū. Ceterū nequis ne fieri quidē ex infinito subiecto propterea putet propositionem quæ (ut supra explicatū ē) unū subiectū prædicatūque unū, ab una propositione haberi oporteat, unū autē nō nomine, uerū significatione, idemque infinito non cõperit nomini (unū. n. id tollens quod a finito declarator, omnibus præter ipsum congruit) idcirco exhibet quoque Philosophus huiusce difficultatis intelligentiam: quæ memores reddit in una affirmatione unum esse prædicatum: ac de uno subiecto prædicari oportere: ostenditque propositionibus quoque id subesse illis quæ ex subiecto infinito consistunt, cum ait **QUIPPE VNVM QVODAM PACTO ET AB INFINITO NOMINE INDICATVR.** neque illud quodam pacto superuacue adiecit: sed ut nō naturā unā significare quædammodum finitum ostenderet. Nam illud nō æquiuocū sit, uel genere unum significatiue: uel specie uel numero: quorū finitum est quodlibet. at infinitū non ita, uel si ipsum singulariter proferamus dicamusque non homo: sed communicationem duntaxat eorum inter se omnium quæ præter id sunt quod a finito significatur: hoc ipso quod ipsorum nullū id sit quod est illud. ideo singulariter quoque infinitum dicit. Porro nomen hoc iure nominis expers appellauit, ut indicaret priuatiuum ab ipso eius declarari quod a finito significatur nomine. Quoniam uero huius nomen primum nomine carentis meminit subiecti, iure hoc esse illud nomen quod prius sub infiniti nominis appellatione tradidit: ubi uerbis quoque infiniti nobis intelligentiam exhibeat. Series autem conspiciue est dictionis: quantum inominati subiecti præceptione

168 SECTIO II. DE PROPOSITIO.

interiecta redditione multo post facere cōpulsus est. habet. n. hunc in modum, QVONIAM AUTEM EA EST AFFIRMATIO QVAE ALIQUID DE QVOQVAM SIGNIFICAT, ATQVE HOC VEL NOMEN EST VEL ID QVOD VACAT NOMINE, VTIQUE VEL EX NOMINE ET VERBO, VEL EX INFINITO NOMINE ET VERBO AFFIRMATIO OMNIS NEGATIO QVE CONSTABIT. Hoc autē uidelicet de affirmatione dicitur simplicissima, ex solo subiecto ac predicato solo constituta, se quae et quoque in praesentia docere propositum est. Quo fit ut quatenus dum minus sit quoniam hoc pacto cōuenire vel ex tertio apprehendato confectis queat affirmationibus, vel cum modo coniunctis. Sed quomodo subiectis his deinceps, nullam sine uerbo, non affirmationē solū, sed et negationē esse, ex infinitis uerbis negationes fieri accidit? An quod Alexander inquit respondēdū est infinitū & id quod de subiecto uerbi negat negationēq; efficiat, esse eadē subiecto quidē inuicē tamē respectu quodā pacto differre. Itaque hoc quod nō ambulat dico, n. p. seipsum referatur infinitū erit uerbum: cui quod uelut unū quiddā spectetur, partēq; in se significatiuā, ut ante proditū, est nullā obtineat. At in negatione quae Socrates inquit non ambulat non exacte loqui diceremur, n. non ambulat in finitum uerbi esse uellemus: uerum magis si finitum per se uerbum de subiecto negatiue praedicari ac per negatiuam particulā sic ab ipso disiungi, ut non ambulat hoc loco non ut unum amplius, sed ut duo capiatur, negatiua nimirum particula discretum a subiecto praedicatum esse ostendente. Fortassis uero & illud dici poterit, cum NULLA AUTEM SINE VERBO AFFIRMATIO EST NEQVE VLLA inquit NEGATIO, uerbi nomen communius de finitio atq; infinito acceptum: cū doceat Aristoteles, id quod superius quoque pronuntiātū est, praefix uerbo opus esse ut enuntiatiua fiat oratio, idq; nunc data opera in propositionum ex infinito subiecto cōstitutā cōtēplatione rursus adiecerit, nequis infinita nomina de quibus nūc proxime agitur, vel ipsa p. se prolata faciēde negationē sufficere arbitretur quandoquidē imaginē etiā pra se ferunt similibus negationibus habendae facultatis: id quod post apertius tradet. Eo autē confirmādo quod ad omnē affirmationē ac nega-

EX SVBIE. TANTVM ET PRAEDI. 159

tionē aliquo dixit esse opus uerbo, subiungit, NANQVE EST VEL FUIT VEL ERIT. &c. quasi exploratū sit, neq; a finito, neq; ab infinito nomine, neq; uno, neque pluribus absolutā orationē absq; horū aliquo est inquam vel fuit ac similibus fieri. Ceterum animaduertere nobis debentibus, haec quibus tum finita, tum infinita indiguere nomina ad affirmationē aut negationē faciendā uerba esse, ut quae redditā uerbi finitionē admittunt, quod est tempus quoddā adsignificare, ab iis ordinē, nobis prodite propositionū differentiae tradit, easq; inuicem conferens finito subiecto utentes antea iis inquit quae infinitum eum obtinent: quasi simpliciores sint illis, quae autē sub eadē specie pronūciantur, primas uelut simplicissimas esse eas quae ascititia praefinitione carent praefinitarū cōparatione, secundas, seu cōpositiores illas, quae ascitit ipsas praefinitionibus superant. Ex iis autē quae praefinitio uacat, nō singulares, sed impraefinitas capit. ex praefinitione praedita nō particulatē affirmationē, sed uniuersalē: quasi eadē uidelicet in reliquis quoq; propositionibus ratio congruat. Vniuersalis uero affirmationis quae finitū, quēq; infinitū habet subiectū nō proprie negationē eā accepit quae cōtradictorie illi perpetuo repugnat: sed, ut ante exposuimus, quae alicubi uidetur natura esse, atq; cōtradictori cōtrarietateq; concinere magis tamen contradicenti parem uim obtinet. Tales. n. sunt tum haec, nō est omnis homo: tum illa non est omnis non homo. quarū altera idē hinc dicit non omnis homo est altera illi non omnis est non homo. Idq; propterea quoniam haud propositum nunc erat oppositionem cōtradictoriam rursus tradere propositionum, sed solum significare cōflatas ex finitio subiecto propositiones iis praecedere quae ex infinito gignuntur. Forsitan uero & docere nos Philosophus uoluit, posse eiusmodi quoque propositiones in negationum ordinem referri. Illud porro attendendum, exquisita hic ab Aristotele opposita esse exempla earum propositionum quae ex subiecto praedicatoq; constituntur: cum est homo inquit, & omnis homo: non autem ut supra dixit: est homo albus & est homo formosus: quae ex tertio apprehendato propositiones erant atq; hoc ea de causa, quod nondum illic absolute tradita erat propositio earum de quibus agitur cōtēplatio, quod scilicet est ut liberius exemplis sit usus, nunc uero eam ipsam

167 SECTIO II. DE PROPOSITIONIB.

adamasim ac membratim explicauerit iure convenientia propositionum speciei propositionum accommodauit exempla. Parec et iam ex iis quae recensuimus, non idem finitū aut infinitum nomen esse dicere, atque praefinitum uel impraeinitum appellare. facit enim priora nominibus addita. uel non addita. negatioque particula posteriora praefinitiones constituunt. Hactenus Aristoteles propositionum ex subiecto praedicatoque consistentium commentationem peruenit, quamobrem nos quoque de iis quae sequuntur ab alio exorsī principio dicamus.

ENUMERATIO RERVM EARUM quae secunda Sectione continentur.

Subiecti diuisio in singulares, particulares, impraeinitas uniuersales. Diuidendum & praedicatum non esse in praefinitum & impraeinitum. Impraefinitus non contradicere. Vbi etiam quo pacto fiat contradictio habetur. Diuisio simul praedicati in praeteritū, instans, futurum. Et materiae in contingens, necessarium, impossibile. In quo & non esse contingens tribus probatur rationibus esse duabus asseritur, ac refutationes sublationem duarum continens. Diuisionis reliquum subiecti in finitum & infinitum.

DE PROPOSITIONIBVS EX tertio quoque appredicato consistentibus.

SECTIO TERTIA.

I.

Q VANDO autem ipsum, est, tertium appredicatur, duobus iam modis oppositiones dicuntur. id autem intelligi nolo, ut est iustus homo. nam ipsum est tertium simul nomen uel uerbum in affirmatione positum esse aio: Quod circa quatuor ob id ipsum erunt: quarum duae ad affirmationem sese ac negationem ut priuationes ipse secundum ordinem habebunt: duae uero nequaquam. Porro id inquam, nempe ipsum est uel iusto uel non iusto: aduersum. quamobrem & negatio itaque quatuor erunt. Enimvero id quod dicitur ex infra descriptis hinc intellegimus,

EX SVBIE. TANTVM ET PRAEEDL 168

ligimus, est iustus homo: huius negatio non est iustus homo. est non iustus homo: huius negatio non est non iustus homo. ipsum namque est hoc loco atque ipsum non est iusto. & non iusto adiacet. Haec igitur ita sunt ordine posita, ut in Resolutorijs explicatum est.

A P V T Libri tertii hinc auspicatur: quod de iis esse propositionibus diximus quae ex tertio appredicato componuntur. Opus uero & in his est, priusquam ea declaremus quae ab Aristotele traduntur, inspicimus tamen quoniam pacto in hisce propositionibus negationes faciamus ex affirmationibus: qua ratione poterimus, iis ea quae conuenit diligentia comprehendere, numerum omnem illarum colligere. Subiecto igitur affirmationi insito constructa negatiue particula negationem non efficit compositionem. si quidem nec in iis quae ex subiecto & praedicato constituantur, hoc modo negationes fiebant. sed de duabus reliquis praeter subiecti dictionibus, praedicato & appredicato questio est: ut de uerbo iustus atque est utriusque uox non copulata sit, ut fiat negatio. Plurimum itaque est non praedicato ipsam, sed appredicato lungetur. Nam qui homo non iustus est inquit, quendam autem non iustum esse hominem. qui uero iustus non est homo, iustum hominem non inesse pronuntiat. At orationis enunciatiua, ut ante didicimus, quae in se quidquid dicit, affirmatio est quae non inesse, negatio. Atque in his cerne à constructa uerbo est negatiua particula. ratione optima negationem confici. Quandoquidem enim & praedicatum nomen in id genus est propositionibus, ut iustus, nec solus orationem efficere absolutam potest subiecto coniunctus, quod si opus iis fuit ueluti vinculo, quod illos necteret inter sese, atque integram orationem perficeret id quod uerbum est facit. Erit hoc igitur quod summam in propositione potestatem obtinet, quod sit ut à seipso quoque eius modi propositionibus appellationem tribuat. eas namque ex tertio appredicato consistentes uocamus. itaque tollere hoc oportet ut tota affirmatio tollatur: fiatque negatio. Est et po negatio homo iustus non est: homo autem non iustus est affirmatio. Veram quoniam negatio quaedam est omnis affirmatio.

Amo. in Perihet.

L

161 SECTIO III. DE PROPOSITION.

nis, eadem ratione competimus ac uia negatione huiusce fieri
eam quæ dicit homo non iustus non est. Quapropter duæ sunt
hic impræfinitæ contradictiones finito subiecto existente: quan-
quam sola facta una est in simplicibus. Nam prædicatus cum ne-
gatio illæ sumptus particula negationis illico faciebat: hic uero
species alia est affirmationis, Eadē & in contradictionibus cæte-
ris omnibus ratio est: ut singularibus, angularibusq; diametricis
quæ in omni tempore ac materia sumuntur, finitoq; prædicæ sub-
iecto sunt, atque infinito. Plures igitur hæ duplo iis erūt quæ
ex subiecto soli cōstant ac prædicato. erant autē duæ illæ & se-
ptuaginta, ut ostēdimus. quocirca quatuor hæ quadraginta supra-
centū erunt, simul uero omnes sedecim supra ducentas. His præ-
missis ea deinceps consideremus quæ per supra descriptam ora-
tionis seriē ab Aristotele produntur: dictaq; obscuræ hic admodū
sunt, ac per ænigmata: ad prioris uero calcē priorū Resolutorio-
rū uoluminis articulate distincteq; tradūtur. unde et haurientes
interpretes, quæ hic à Philosopho perhibētur intelligentia asse-
qui, lucēq; illis inferre ualuerunt. Cum igitur in iis de quibus in
præsentia nobis agitur propositionibus duæ fiat impræfinitæ cō-
tradictiones, alteram simplicē uocat Aristoteles: nepe eam quæ
finitū habet prædicatum: ut quæ hoc ipso simplicior q̄ altera est,
alterā infinitā: ppter ea qm̄ infinitū est illius prædicatū. quāquā
sodalis eius Theophrastus ex transpositione ipsam nominat, ob
eā quam postea causā afferemus. Ergo cū simplices exposuerit, p-
positiones, nimirū has hō iustus ē, & hō iustus nō ē querere opor-
tuit: præcū putat utra ex reliquis harū affirmatiōū sequatur: hoc autē ē
simul eē uerā: ut in qbus simplex uera est affirmatio, ea ē q̄ illi
cōsequēs dicitur, uera omnino deprehēdat. Sic panq; & animal cō-
sequēs ē homini ppter ea dicimus, qm̄ ubi hō, ibidē quoque ue-
rū animal est. itaq; sese habente non eam affirmationē quæ ex in-
finito cōstat prædicato, sed eius negationē reperit. quippe in quo
uerum est hoc homo iustus est. uerbi gratia Socrates in hoc, illud
homo nō iustus est ementitur: uerum autem fatetur illud homo
non iustus non est. Socrates igitur ob id ipsum quod iustus est, nō
iustus esse nequaquam dici, non esse uero non iustus dici poterit
cum ipsam non iustum ab eo tollatur quod illi asserimus non ines-
se: duæq; iusti negationes unam eius rursus positionem declarēt,

EX III. QVOQUE APPRAE. CON. 162

ea de causa quod capax iustitiæ subiectum sit. Cum itaque propo-
sitiones in tabella exposuerit, quā nos quoque infra subiunxi-
mus, infinitamq; negationem sub simplici affirmatione statuerit,
necessario deinceps infinitam affirmationem sub simplici negatio-
ne collocat. Ideoq; ex transpositione eas appellauit Theophra-
stus, quoniam transpositus in tabellæ descriptione est ordo illarū
estq; harū negatio sub simplici affirmatione constituta: sub nega-
tione uero simplici, affirmatio. uel etiam quoniam finito transpo-
sito prædicato, positōq; infinito factæ sunt. Ceterum quoniam sim-
plici uerum fatente affirmatione ueram prorsus ex transpositio-
ne negationem esse compertum est, num etiam ita reciprocet ra-
tio, ut si uera negatio sit indefiniti, uerum omnino simplex affir-
matio declaret? An minime sed uera in quibusdam prodita inficia-
tio est: falsa simplex affirmatio: ut in iis qui homines prorsus nō
sunt. Verum itaque est eandē dicere non iustum non eē hominem.
omnino nanque qui homo non est, constat hunc neque iustum di-
ci hominem posse, neque non iustum. falsum tamen est iustum ho-
minem ipsum esse enunciare. quam obrem negatio ex transpositio-
ne amplior simplici affirmatione erit. Arctior ergo affirmatio ex
transpositione ei it negatione simplici. nam si uera in omnibus sim-
plex affirmatio uel negatio est, similiter quoque uel affirmatio
ex transpositione uel negatio, ueram autem negationem ex tran-
spositione in pluribus esse simplici affirmatione confessum est, af-
firmatio ergo ex transpositione uera in cæteris erit, iustq; paucio-
ribus quam quæ simplici negatione comprehenduntur. Progamus
exempli causa mille numero esse quæ sunt omnia: simplici q; affir-
matione ex composito uerū in quadringētis proferebat, negatio
ex transpositione, cum latius eius ueritas pateat, uerum in sexcen-
tis uerbi gratia fateat. Patet igit ex ppositionib? cæteris duab.
negationē simplicē uerā in sexcentis reliquis futurā: affirmationē
ex transpositione, cū in cæteris quadringētis uerū præter simpli-
cē aperiat negationē, minus affirmatione simplici fore uniuersa-
lem. Verum sic quidem uti ppter ea cogimur quoniam mutuo sibi
cōtradictū impræfinitæ, si alterā illarū in re qualibet uerā ē cen-
seamus. Rectius autem fortasse, magisq; Aristotelis menti con-
sentaneum fuerit, a rebus comprobare angustiorē negatione
simplici affirmationem esse eam quæ præfinitione caret, atq; in-

164 SECTIO III. DE PROPOSITION.

finita nominatur. Nam si quis est non iustus homo, is iustus hō non est non tamen si quisquam non est homo iustus, iam hō quoque non iustus est, quippe in eo qui profusus homo non est, uera ē simplex negatio infinita affirmatio mentitur. Enim uero prior argumentatio, qua uel Aristoteles ipse ad finem primi Resolutorum uti uidetur, in contradicentibus sibi mutuo propositionibus, id qd ibi supposuit, recte pūctetur. In his uero quæ simul quādoq; asserere uerum possunt nequaquam procedet. In summa illud attendendum, imprecinitas in subiecti partibus diuersis dicere quipem simul uerum posse, non fecus ac particulares a nobis deprehendit, ut ante explicauimus, uerum si de uno atque eodem illas uel actū prædicemus, uel cogitatione, uerū cum eo fallimur, diuidere iure affirmari. Quippe tum ex iis quæ sunt quodlibetum ex iis quæ non sunt, uel iustum uerbi causa esse hominem necesse est, uel non esse. Perspicui uero est si propositiones de quibus loquimur hac intelligentia contemplantur, ueram quoque nobis ampliorem in ipsis esse atque arctiorem dici prædicationem, quo etiam pacto cū animal perhibemus homine uniuersalius patere. Nihil n. p hoc aliud significamus, quam in quibus prædicare uerum est hominis nomen, in isdem prædicari & animal posset non tamen contra, sic igitur habent hæc mutuam consequentiam. Cæterum quoniam propositiones quoque alias in tabellæ descriptione nonnullas Aristoteles capit, quæ quidem & ipsæ simplices sunt, eoque ab iis differunt quæ hoc ipsum simplices nuncupantur quod non habitum, sed priuationem habeant prædicatū: quales hæc sunt, homo iniustus est, homo iniustus non est. Quippe iustum finis quidam & forma & habitus uel quasi perfectio est, ideo simplex hæc propositio homo iustus est uocatur. Iniustum autem infinitudo & formæ priuatio, prōinde priuatiua propositio est ea quæ Socrates iniustus est dicit. In his enim priuationem nominō absentia simplicitate formæ, non negatione significatam, sed uel formæ nomine in priuatūam particulam assumente, ut in iniustus inimicus, iniustus atq; id genus uniuersis: uel alio etiam nomine seu contrariorū deterioris, ut in malo: seu neq; contrari, ut in nudo, & uel eam quæ ad formam redire natura idonea sit, eo nimirum significatu priuationis qui in Phisicis cōmētationibus traditus est, ut in mulicū: uel nec aptam reuerti, quo modo sēsa

EX SVBLE. TANTVM ET PRAEDEL. 165

in Prædicamentis cæcitas habere dicebatur, similiter nanq; in si gnificatis omnibus ratio congruet. Quoniam igitur, id quod prodebamus priuatiuas propositiones inter simplices & eas quæ ex transpositione appellatur, statuit medias, has quoque intueamur, quid ad utriq; litas obtineant consequentia. si quidem hoc inuentio lucida nobis Aristotelis dictio deinceps erit: alioqui minime. Itaque compertum est neque harum affirmationem ex affirmatione simplici, sed negationem sequi, nam qui iustus homo est, non dicitur quidem esse iniustus, non esse tamen iniustus perhibetur. Quo fit ut etiam priuatiuarum negatio propositionum in descripta tabella sua simplici affirmatione, affirmatio sub negatione constituta sit. Sed utrum quemadmodum in quibus simplex affirmatio, in iis priuatiua uera negatio est, sic ordine quoque interior sese res habet? An nequaquam? si quidem uera in pluribus priuatiua est in quibus infinitam etiam negationem simplici uericaliorem affirmatione deprehendimus, hoc est in omnes præter hominem effusam. Hæc autem priuatiua inquam negatio non in iis duntaxat quæ præter hominem sunt simplicem affirmationem superat, sed in iis et qui sunt quidem homines, neq; uero habitus, neq; id genus priuationis particeps habentur, uelut illis qui neq; iusto habitum obtinent, naq; iniustum. Porro ex iis quæ ante prodidimus constat priuatūam affirmationem minus uisuer salē negatione simplici futuram. Ambæ itaq; infideliones tū priuatiua, tum infinita simplici affirmationem sequuntur: eūdemq; ad illam rationem habent, quippe uniuersaliores ambas illa esse ostendimus. Eodem pacto affirmationes quoque ipsarum rationem eandem ad simplicem negationem obtinebunt, nū & has illa minus amplas esse monstrauius. Deinceps ergo consideremus an quemadmodum simplices sese propositiones habent ad eas quæ ex transpositione appellantur, sic priuatiuæ etiam ad ipsas rursus ex transpositione propositiones habeantur. hoc est an quo mō simplex affirmatio negatione restrictior est infinitum prædicatum habente, sic priuatiua quoq; negatio particularior quam ea sit, & sicut latior est simplex negatio quam infinita affirmatio ipsi subiecta, ita priuatiua quoq; affirmatio. Atqui id e contrario uerū est omne, neq; n. minor priuatiua negatio, sed maior est quā in finita, neq; affirmatio maior est affirmati uel, sed minor. Quod

166 SECTIO III. DE PROPOSITION.

ita se habere, capiendi ab affirmationibus argumentationis principio, quandoquidem & notiores sunt affirmationes, seu magis finitæ negationibus, facile ostendamus. Constat igitur in paucioribus affirmationibus transposita privativam affirmationem enunciari. Nā si quis iniustus quidē est hō, patet hūc esse nō iustū nō tamen si nō iustus est quispiam, is quoque iam est iniustus: tam propter habitum medium: tū eius causa quem nondum alterutius participem esse natura voluit: velut in pueris. Quocirca privativa negatio vera in pluribus quam negatio ex transpositione erit. Etenim in prædictis quidem habitibus, medio, ac puerorum, privativa vera negatio est: quoniam iniusti homines nō sunt falsā tamen inficiatio est ex transpositione: quia vera eius est affirmatio. sunt, n. nō iusti homines. Has ob res igitur simplici affirmationi verba hæc minor ambabus in margine ascribemus, sub ipsa nimirum positis negationibus. eius vero negationi maior ambabus nēpe sub ipsa descriptis. Et transpositivæ negationi maior simplici affirmatione, quippe amplior quā sola illa est iuncta, affirmationiq; eius ut consequens est minor simplici negatione. Rursus quoque privativæ negationi maior etiam sub sequente: quandoquidem maior ambabus hinc inde descriptis comperta est affirmationi autē videlicet minor ipsam quoque comitante. Quare propositiones ex transpositione rationem eam ad simplices quam privativæ habere exploratum est. haud vero simplices eandem cum privativis ad transpositivas obtinere.

minor ambabus	maior ambabus:
Homo iniustus non est.	Homo iniustus est.
maior et subsequente.	minor ipsa quoq; comitante.
Homo iniustus non est.	Homo iniustus est.
maior simplici affirmat.	minor simplici negatione.
Homo non iustus non est.	Homo non iustus est
Est iustus non homo.	Non est iustus non homo.
Non est iniustus nō homo.	Est iniustus non homo.
Nō est nō iustus nō homo.	Est non iustus nō homo.

Reliquum est igitur ad dictionem accedamus Aristotelis: nihilq; ex prædictis ostendamus frustra à nobis decantatum.

EX III. QVOQVE APPRAE. CON. 167

QVANDO igitur IPSVM EST, inquit, TERTIVM APPRAEDICATVR: non quasi tria in propositione prædicata esse censeat, tertium vero inter ea locum ipsum est obtinere, sed tertium in propositione præter duos terminos, subiectum & prædicatum secundo tamen & ipsum loco ut prædicetur habeat, ac velut insuper prædicetur. Ergo cum homo iustus est dicimus, iustum de subiecto homine prima ratione prædicamus. quandoquidem hoc de ipso enunciare proposuimus. quoniam vero id subiecto copulatum enunciationi condendæ satis non erat, ipsum est illis additur: quod ea, uti prius dictū est, colliget: superq; de subiecto prædicetur. itaque totum hoc de ipso iustum esse præenunciamus. Haud vero est verbum omnino, quoniam tertium habetur in propositione, iam et prædicatur. Quare propter in ea quæ Socrates Philosophus, est inquit, prædicatur verbum est dum taxat, nō aut prædicatur: propterea quod totum hoc Socrates Philosophus ut unum capitur: ac subdita à Latinis distinctione subiectum sitivē addito apud Græcos articulo: qui non prædicatis, sed solis vult subiectis coniungi: loquimur autē de illo quod sit necdum penerit. Sed nec quando Sol ex necessitate est dictus, ne tunc quidem prædicatur est verbum: quamquam simplex hoc loco subiectum est. sed hoc quod ex necessitate est inquam, modus est, non prædicatum. Verum de propositionibus cum modo, cum speciem præter has aliam obtineant quas nunc proposuimus, docebit posthac nos Aristoteles. Non simpliciter autem quando verbum in propositionibus prædicatur quodpiam dixit: sed quodnam id sit quod prædicari natura aptum est, exquirere distinxit, nimirum ipsum est solum. quod ita se habere suo deinceps loco demonstrabimus. Quando igitur ipsum inquit est in propositione tertium prædicatur, duobus iam modis oppositiones dicuntur propositionum: quæ unico modo de prius traditis propositionibus dicebantur. Dein prius quam doceat quonam pacto duplici ratione proferantur, exponit exemplo quando prædicari ipsum est. perhibeatur. quod nomen vel verbum appellavit. si quidem verbum est, quasi adsignificet tempus. nec quidquam prohibet quo minus & nomen vocetur: eo nimirum sensu quo significativas assercbamus voces omnes nominum appellatione censeri. Atq; nec ita illatione duobus

168 SECTIO III. DE PROPOSITIONE.

modis oppositiones has dici comprobauit, uerum in praesentia perinde quasi conspicuum id sit pro intellectualis eius ipsius habitus magnitudine conclusionem solam, magis uero quod conclusionem consequens est enunciauit, cum intulit, **QUOCIRCA OB ID IPSVM** (intelligit autem duobus modis oppositiones proferri) **HAE QVATVOR ERVNT**, quod per defectum partis pronunciatum est, quatuor enim partes, ac propositiones quatuor duarum sunt oppositionum, simplicis, atque infinito praedicato utentis. Deinceps uero aperte eius quoque probationem affert quod duobus modis hoc loco dicantur oppositiones quae eodem utitur subiecto: quatuorque earum partes huiusmodi ait, **PORRO ID INQVAM, NEMPE IPSVM EST VEL IVSTO, VEL NON IVSTO ADHAESVRVM**: & cubi dissimilitudinem ac leuelam propositionum ut in exposita tabella contemplari opera precium esse existimat. Atque haec sane manifesta sunt: praeter uerba illa **QVAMOBREM ET NEGATIO** quae hoc indicant, quamobrem & ipsum non est quod negationem facit, uel iusto, uel non iusto, quemadmodum ipsum est adiectiua qua de re duas alterum affirmationes, alterum negationes conficiet duas. Ceterum quoniam inter id quod, ut communimus, conclusionem consequens dixit, quocirca quatuor hae ob id ipsum esse & probationem, duas esse oppositiones, quatuorque earum partes afferentem, **QVAVRM DVAE**, inquit, **AD AFFIRMATIONEM SESE AC NEGATIONEM VT PRIVATIONES IPSAE SECVNDVM ORDINEM DICVTVR**: **DVAE VERO NEQVAQVAM**. atque atque Sphingis uocem (ut Lycophronis) atque uerbis) limitatur nec parum explanatoribus fuisse negotii, quidnam pauca haec uerba sibi uelle existimabimus istaque per haec inquam ea inuoi a Philosopho propositionum consequentiam quam longa oratione demonstrauimus, affirmationemque ac negationem simplices propositiones non utpote exemplaria nuncupari, quandoquidem transposititias constituntur hae, si negatio praedicatis particulis adhibuerint. Ex relatis uero quatuor inquam duarum oppositionum partibus (nam supra dictum est. Quocirca quatuor hae ob id ipsum erunt.) ex his ergo duas uidelicet partes, (propositiones autem intelligit ex transpositione,) ad affirmationem ac negationem,

EX SVBIE. TANTVM ET PRAEDI. 169

hoc est simplices, sese secundum ordinem habebunt, id est secundum naturam societatem, ac similitudinem rationis, ut priuationes ipsae. hoc est, quem ordinem ac locum, quam uel proportionem priuationum propositiones ad simplices obtinent, quatenus in pluribus quam illae uel in paucioribus uidentur, eundem et quae ex transpositione habentur. Duas uero nequaquam inquit, nempe partes rursus quatuor illarum. sed quoniam hae fuerint nimirum reliquae praeter antedictas id est simplices negationes non se secundum ordinem ut priuationes habebunt id quod ipse uoce illa nequaquam paulo ante indicauit, cum dixit, duas uero nequaquam. Sed ad quas non sese habebunt simplices propositiones secundum ordinem, ut priuationes ipsae? An uidelicet ad reliquas ab his partes duas quatuor illarum, hoc est ad eas quae ex transpositione appellantur. Nam & hoc antea demonstratum est, non quemadmodum habent sese ad transposititias priuationes uero in pluribus quam illae uel paucioribus explicando, ita simplices quoque habere. Nobis igitur ea quae de consequentia anticipauimus propositionum ad dictionem intelligenda Aristotelis contulere. Porro diligentiores interpretes expositionem quoque huiusmodi dictionis alia scribere non uimus quam etiam magis uiuent probare ut quae longe simplicior sit superiore neque nos Aristotelis, ut ipsi loquuntur, sententiam rationari cogat. Consentana affirmationem ac negationem non simplices propositiones uocari: sed affirmatiuam & negatiuam specie ipsarum propositionum. Ex quatuor uero duarum oppositionum partibus, simplicis ac transposititiae, duas illas ex transpositione ad speciem ipsam facultateque sese affirmationis & negationis ut priuationes propositiones ita habere. Sed quomodo se habent illae? Nempe non simpliciter affirmationes ac negationes, sed totum hoc, priuationes affirmationis ac negationis dicuntur, quo pacto & mortuus homo, non homo absolute, sed totum hoc: homo mortuus uocatur. Habent igitur sese hoc modo inquam transposititiae ad affirmatiuam speciem ipsam ac negatiuam. Haud enim affirmationes simpliciter, negationes uel sunt: sed hoc totum infinitae affirmationes, uel negationes infinitae. Reliquas autem partes duas, hoc est simplices oppositionis non perinde se ad affirmatiuam ac negatiuam specie habere, quippe affirmatiuae has negationesque suapte natura esse posseque sine ulla additione huiusmodi appellari nominibus huiusmodi. Me

170 SECTIO III. DE PROPOSITIONIB.

vero haud sanè expositio tametsi nō partū habeat pbabilitatis, ad
ducit. Absurdū nāq; esse arbitror, cū clamet clara uoce Aristote-
les quæ hoc loco disseruntur uelle se ex iis intelligi quæ in Reso-
lutorijs de iis ipis p̄dita sunt, nos qui ea quæ ad supradictā ppo-
sitionē consequentiā p̄tinent euidenter ad modū ad calcē primū
Resolutoriorū uoluminis tradita habemus, id quod uel ipsi conti-
rētur, ad hæc cōnuerantque aliā Aristotelis planē sententiā augu-
rari, sed ad quid nobis proderit dixeris consequentiā proditā nol-
se propositionē? Ad trāsupositiōē eā in quā propositionum quæ in
ratiocinationibus sæpenumero fit. Si quis enim iustum esse con-
cesserit Socratem, ergo iniustū non esse, & non iustū non esse me-
rito dicemus: si ipsum vero iniustū non eē condonarit, iustumq;
igitur esse sumēdū putabimus uel nō esse non iustū, fatua erit trā-
sumptio, potest aut res illi nequaquā succedere, qui quales propo-
sitiones qualibus ampliores sunt nō prius distinxerit. Cæterū quo-
niā putant nonnulli pfectas non has amplius manere propositione-
nes, sed prædicari duntaxat, cū infelicitationes priuatiam transposi-
ticiamq; in ligno uerbi gratia ueras esse arbitramur affirmationem
autem mentiri simplicem respondendū iis est, cum lignum
actu in propositione ceperimus, lignūq; dixerimus iustum esse
hominem totū certe hoc hominem iustum esse a nobis prædicatū
effici quidē, sed impræfinitam propositionem non etiam manere
verum, ut, in simpliciter ligno, fore uniuersalem, declaratq; id apud
Græcos articulus qui facultatem uniuersalis obtinet præfinitio-
nis, ut uero in hoc ligno, singularē. Quod si speciem serue-
mus propositionis, nec illi quidquam actu addamus, nihil prohibe-
bit quo minus & lignum ab ipsa, & equus, aliq; sexcentarū qui-
bus uel mentiri uel uera esse dicitur, potestate comprehendatur.
Nam Affirmationē uelut eam quæ homo iustus est dicit, quasi id
genus quidpiam esse pronunciet, ueram in solis esse hominibus li-
cet, atque iis quidem iustis, mentiri autem in quibus uel subiectus
non congruit, uel prædicatus necesse ē. negationē uero ut affirma-
tioni decertantem, in quibus uera illa sit, esse mendacem uerum
autem annuntiare in quibus illa fallatur. Sic porro in sequētib;
Aristoteles huius est albus homo illa est non albus homo negatio-
nē non esse ostēdet, quoniā usu ueniet ut uera esse in ligno depre-
hendatur cum in eo falsa sit affirmatio. Et uero cum Nireus for-

EX III. QUOQUE APPRAECON. 171

mosus homo est dicimus, nō tria a nobis prædicata fieri putandū
est. Totum hoc nāq; ut unum quid formolum hominem prædica-
mus de Nireos; atq; ipsum est apprehedamus; perindeq; loquimur
ac si quis Nireus dicat animal est rationale mortale. At hoc in so-
lis fieri potest impræfinitis, neq; enim in præfinitis committitur
ut præfinita tota propositio de quoquā prædicetur: quemadmo-
dum in præfinita, quandoquidē præfinitionē prædicato coniunge-
re ratio nequaquā dicat, neq; in singularibus: quoniā fieri nequit,
ut prædicetur de aliis indiuiduatis quo modo nec alia de supremis
generibus. Ex hisce uero & quæstionē illam de cōtradictione sol-
uimus. Cum, n. in omni uel uerā esse affirmationē dicimus, uel ne-
gationē oportere, non utrūq; pronunciamus contradictionis om-
nis partem de quouis prædicari posse uniuersam: ut has de So-
crate Theætetus sedet, & Theætetus non sedet alterā tamē ex iis
ueram esse necessario, si quidē hoc tum in præfinitis, tum in singu-
laribus, ut admonuimus ratione uacat, sed partiū affirmationē in
propositionibus ac negationē facientū, hoc est eas quæ affirma-
tiue & negatiue prædicantur, posse utraq; de quouis tū ente præ-
dicari, tum non ente: atq; cum eo de quo prædicantur absolutam
propositionem conficere. Solam tamen illarū alteram necessario
uerum fateri: ut sedet, non sedet: album est, album non est. Dictū
autē illud in omni de solis iis quæ prædicatur uerba fieri indicat:
quæ si uni omnium cuiquā iungantur, propositionem alteram ue-
ram faciunt alteram falsam. De simplicibus uero affirmationi-
bus compositum prædicatum obtinentibus quæsierit quispiam,
qua ratione infinitam in his & quā transpositiciam uocant affirma-
tionem constituemus: num negatiua particula cuiq; prædicatum
componentium nominum, an illorum uni applicanda, & hoc qua-
le sitne ratio sorte distributiua esse uideatur. Itaque negatiua
arbitror particulam, siue omnia per substantiam cōposita de subie-
ctis in definitionibus appellantur, siue etiam unum ex iis quod
piam ex accidente, ceu cum Socrates homo albus est dicimus, om-
ni anteponi prædicato debere, ut affirmatio qua de quæritur fiat,
ipsamq; particulam ad uniuersum prædicatum ut unū neq; ad
partem eam duntaxat cui connexa est exaudiendam. Nam qui
hominem non irrationale animal esse inquit, uel Aethiopem nō
album hominem, is hac in re perinde loquitur atque ille qui

172 SECTIO III. DE PROPOSITIO.

sciētē esse nō boni Socratē dicit. At hæc planē simplex ē affirmatioque infinitū quiddā hoc est nō bonū finito prædicato quod est scire cōiungitæque de causa simul illi uerax est quæ boni sciētē ipsum esse pronunciat. quāquā infinita uere affirmatio nō quā simplici cōcurrere in eodē potest, ut in primo Resolutor loci explicatum est. Eadem in his omnibus ratio est: in quibus quod prædicato additur non quāsi subiecto suppetens dicitur: sed uelut euidā eius actioni subitratū. Haud. n. idem est dictū Socratem esse bonū, quod est essentia, & scire quod bonū non est nam hoc actionis. cuiusquā est indicatio: si uel esse nō. Alcibiadē, & à mare non Alcibiadē. etenim idem esse hoc aliquid simul & non hoc nequaquā potest: idem autē quin simul circa opposita agat negari nequit. quāobrem fieri nequaquā cōceditur ut idē simul bonus non bonus sit. at ambo ut simul sciat fieri potest. Quod si hoc homo albus est & est homo non albus cōcurrere inuicē in æthiope; aut alio quopā uno prædicata nō possunt, id euenire propterea dicemus, quod albus, uel nisi homini iungatur, de subiecto & finite & infinite prædicari aptū natura sit, atque affirmationes duas facere quæ cōcinere inter se nequeant. Prorsus uero operæ precium est attendamus, una contradicōne uel oppositione infinita ad finitam affirmationis considerari ex his quodlibet quæ ad cōpositā prædicatōne efficiendā accepta sunt, nequaquā posse. Neque enim una esse omnino illa potest propositio in qua plura prædicata assumuntur. Quo fit ut minus mirādū sit, quædā uere ex his, quædā falso prædicari: ut post plane ostendatur. sed eorū quæ cōponuntur, an uere prædicentur, intueri per se oportet singula, particularēque; hoc mō prædicatōnes artexere uniuersalioribus: quæque adhiñt ex accidente his quæ per se prædicantur. Quæ de re prædicatū in ea propositione quæ planē est una, uel nomē capitur quod naturam unam declarat: uel oratio idē dubio præcul indicans nō minis: siue in usū sit id: siue à nominum impositoribus neglectum. Rursusque hanc ob rem recte se habet quod statuius, negatiua omnino opus esse particulā, ut infinita negatio fiat, uniuersū prædicato apte ponat. ac de his satis. Quandoquidem autē scriptum in pluribus esse aiunt exemplaribus ipsum est uel homini uel nō homini ad hæc forum, sciendum est, quando ita legatur, uerū homo id quod Porphyrius Philosophus tradit, non tāquam subiectum

EX SVBIEC. TANTVM ET PRAE DI. 173

sed uelut prædicatum nos pro iusto uel albo acceptum esse dicaturos: ut in propositione callias homo est pronunciantē.

II.

SIMILI modo res sese habebit uel si uniuersaliter nō minis affirmatio fuerit: ut omnis est homo iustus huius negatio, non omnis est homo iustus. omnis est homo non iustus: nō omnis est homo non iustus. Verum non sit ut per diametrum oppositæ similiter uerum pronuncient. tametsi fiat nonnunquam.

Vult proditā in impræhensis propositionibus consequentiā in uā etiam angulariū contradicōnū omnis & non omnis a nobis spectari: nempe in hac quoque, simplicibus sumendis ac transpositionibus, & priuatiuis insuper propositionibus, uisū venire ut transposititæ eādem ad simplices quā priuatiue rationē obtineant, simplices uero non hanc rationē præterea quādamodū priuatiue ad transposititias seruet. Nam & hoc loco sub simplici uidelicet affirmatione contradicōnum reliquarum negationes collocabuntur, (haud enim sanē affirmationes:) affirmationes autem sub negatione: rursusque; affirmatiōe simplici uniuersalior utraq; erit sub ianclarum illi negationum. Quippe si iusti sint omnes homines tum quæ iniustos non omnes, tum quæ non omnes nō iustos esse dicit, uera est. si quidē & falsa utraq; est oppositarum illis affirmationum. Quod si nonnulli iusti sint homines, quidam non iusti, dictarum negationum uera est utraq; falsa simplex affirmatio. Quo autem pacto ampliores affirmatione simplici subditæ illi negationes sunt, ita & simplici uidelicet negatione magis particularēs sub illa descriptæ affirmationes deprehenduntur. quo fit ut ad simplices propositiones subiunctarum illi proportio seruetur. nec tamen in his quoque; priorum ad transposititias conuenientia permānet. Nam affirmatio simplex uera in paucioribus ostensa est quam infinita negatio: & negatio fusior affirmatione. Ex priuatiuis uero negatio rursus immenior transposititia erit negatione, & transposititia affirmatione contractior affirmatio. Hoc porro ita se habere, ea inquam quæ de priuatiuis & transposititis prodita sunt, si ab affirmationibus rursus argumentemur, facile demonstrabimus. Nam si sint omnes homines iniusti & quæ nō iu

174 SECTIO III. DE PROPOSITIO.

stus esse omnes dicit uerum profitebitur. qui enim iniustus, est si quer hanc esse non solum. At si iniusti alii sint homines, alii me dium obtineant habitum, uera est ea propositio quæ non iustus omnes esse indicat: falsa quæ omnes iniustos asseuerat. Itaq; eadē, uti diximus, uel in iis propositionibus accidant quæ in impræfinitis uisitauiamus.

Homo iustus est.	Homo iustus non est.
Homo iniustus non est.	Homo iniustus est.
Homo non iustus non est.	Homo non iustus est.
Omnis homo iustus est.	Non omnis homo iustus est.
Non omnis homo iniustus est.	Omnis homo iniustus est.
Non omnis homo nō iustus ē.	Omnis homo non iustus est.

Nobis uero & prius tradi ab Aristotele propositionum quar recensimus ut in impræfinitis propositionibus cōsequētia, cum diceret, quarū duæ ad affirmationē sese ac negationē ut priuationes ipsæ secundū ordinem habebūt: duæ uero nequaquā & nūc in affirmationis uniuersalis cōtradictione ad particulare negationē spectari à nobis eadem uelle, nec aliud quidquā, manifesto indicauit cū subdidit, VERVM NON FIT VT PER DIAMETRV OPPOSITAE SIMILITER VERVM PRONVNCIENT: TAMETSI FIAT NONNVNQVAM. Quibus uerbis impræfinitarum utique tabellæ propositionum ac præfinitarum intelligit differentiam. Accidit enim affirmationes mutuo per diametrum in utraque illarum esse oppositas: simplicem inquam & transposititiam uel simplicem ac priuationem similiter: & negationes. Verum sit in impræfinitis ut & affirmationes in materia contingente simul uerum ostendant, & negationes ut quæ uiribus particulares exæquent. In præfinitis autem, de quibus nūc agit, affirmatione uniuersali & particulari negatione fieri nequit ut ueræ affirmationes in quauis materia sint: itaque ueras simul negationes esse in materia sola contingente eueniat quandoquidem nāque alii iusti homines, quidam iniusti, non nulli habitu medio præditi sunt, patet futurum esse ut infirmitates propositæ omnes uerum differant non omnis homo ius-

EX III. QVOQVE APPRAE. CON. 175

stus, non omnis homo iniustus: non omnis homo non iustus. Itaq; uerba illa tamen si fiat nonnunquam non eo sunt pacto intelligenda, quasi ueræ simul eæ quandoque sint omnes quæ per diametrum collocantur. (hoc. n. fieri nequit) sed quasi ex iis nonnullæ: ut negationes, uerum simul, prout explicatum est, in contingente materia dicuntur: quæ neq; necessaria est, neq; impossibilis: atq; hæc non statuentem solum aperte inuenimus, sed ad calcem quoque primi Resolutoriorum demonstrantem Aristotelem: Vnde commotus suspicari quis posset, soli descriptæ impræfinitarum tabellæ conuenire, non fieri ut per diametrum oppositæ similiter uerū pronuncient. Quippe ibi dissertitur, quasi impræfinitæ negationes alio quoq; præter affirmationes modo simul quandoq; ueræ esse possint. haud enim in subiecto partibus tantum diuersis, id quod affirmationes faciunt, sed etiam in eodem uerum declarantem tamē aliud à subiecto id sumpto in primitiua propositione fuerit. Nam de ligno, uerbi gratia propositiones has homo iustus non est & iniustus non est & non iustus nō est, uere prædicabitis: tamen si nulla affirmationum uera in quouis esse præter hominem queat. Sed cum neque uerba hæc tabellæ illius describendæ præceptioni adiecerit, esset utiq; de præfinitis Philosophus, illas in cōsequētis similiter sese impræfinitis habere, subiunxerit, Verum non fit ut per diametrum oppositæ similiter uerum pronuncient, nihil nobis aliud intelligendum relinquit, quam descriptarum tabellarum quidam ase tradi in eo differentiam quod non similiter, ut inquit ipse oppositæ per diametrum in iis simul ueræ sint. Verum nisi ostanter audidit sint uerba Aristotelis, quæere operæ præcium esse arbitror, quam ob causam in sola affirmationis uniuersalis ad negationem particulare oppositione similiter sese habere affirmet atq; in impræfinitis oppositis propositionibus cōsequētia. Fortassis igitur quasi in cōtradictionibus reliquis tum particularis affirmationis ad uniuersalem negationem, tum singularem non eadem amplius seruetur sequela. Nā in cōtradictione aliquis & nullus, neque affirmatio in simplicem priuationem negatione ostendere uel fusiorē uel cōtradictoriore licet. Neq; enim si quis iustus homo est iam nullus erit iniustus, neque si iniustus nullus, iam cuiusquam iustus habebitur, quid enim si habitu omnes essent medio: quapropter nihil est q̃ ullam asserere cōsequenti am conemur.

176 SECTIO III. DE PROPOSITIONIB.

Quod si transposititis simplices conferas, affirmationes ex negationibus, haud uero negationes quoque ex affirmationibus sequi comperies. Si enim non iustus nemo est patet omnem quoque & particularim singulos fore iustos, non tamen si iustus est quispiā opus iam fuerit neminem esse non iustum. Verum enim uero neque in singularibus dictum inuenies accommodari proportionem, quippe accidet affirmationē simplicē transposititiuāq; negationē in se mutuo conuerti, Socrates iustus est, Socrates non iustus non est priuatiuam uero negationē utraq; illarū uniuersaliorem ex eo esse, quod in ipso uel medio, si ita supposueris, habitu praedito utra sit. Si quis uero & in singularibus conuenientiā propterea quā diximus propositionum consequentiā seruati existimet, quod affirmatiue indiuidua de nullo ab ipsis alio, neque de suis personis parte, cum sint indiuidua uere praedicentur: negentur tamen uere de quouis alio: cum Theætetus non est Socrates dicimus: quomodo nec generalis finitum potest illum reuera affirmari: negari nil ueracium quantitatis dicimus non est substantia, si igitur has Socrates non iustus non est & iniustus non est uniuersaliores esse illa Socrates iustus est ob id censer, quod in illis quae praeter Socratem sunt, illam exuperent, primum se & affirmationem uniuersam sumere ut praedicatam intelligat: cui totam conferens negationem in pluribus quam illa ueram esse pronunciat. Deinde neq; totum hoc negatiue de quoquam praedicare Socrates iustus uel non iustus rationem esse, si quidem actū subsistentia & iustum simul & iniustum in hominum spectantes multitudine, utrumque eorum merito cum nomine homo tum affirmamus de quibusdam, tum negamus. Indiuiduo tamen nulli cum simul utrumque liceat impertiri, nomen Socrates de Theæteto re uera inchoiāmur. Ac si æquiuocum subiecto praedicatum, sit, non esse hunc uerbi causa Philosophum illum, aut iustum illum Socratem pronuncians uel apud Latines pronomine, uel apud Græcos articulo, quod ipsi affiacet proferimus. Porro Græci sine articulo Socratem iustum non esse nequaquam dicunt: cum hoc neq; in auctorum suorum uolum receptum sit, neq; ratione defendatur.

III.

DVA igitur hæ oppositæ inter se sunt. Aliæ autem duæ ad ipsam non homo uelut subiectum quodpiam, adiuncto: ut est iustus

EX III. QVOQUE APPRAE. CON. 177

iustus nō hō, nō est iustus non hō. est nō iustus nō hō, nō est nō iustus non homo. Atque plures his nō sunt oppositiones. Hæ uero seorsum ab illis ipsæ per se ipsas erūt: ut quæ nō hō nomine utātur.

Quod nā his herbis præceptū tradatur in propatulo est. Aist. nator ē esse in propositionibus ex tertio prædicato cōpositis quæ in finito subiecto utātur cōtradictiones: quot in iis erant quæ ex finito subiecto cōficiēbātur. Duæ aut erant ille in specie qualibet propositionum quæ a subiecto nominatur: ut singulares, uel indefinitæ: uel uniuersales, uel particulares. & hæ pariter duæ, quarū ē exēpla opposuit, simpliciter atque ex transpositione dictarū. non hō iustus est: non homo iustus nō est. simplices hæ sunt ex infinito subiecto. non homo non iustus est: nō homo non iustus non est hæ & infinitæ, siue ex transpositione: & ex subiecto rursus infinito constare. At dictio illa, ALIÆ AUTEM DVÆ AD IPSVM NON HOMO VEL VT SUBIECTVM QVODPIAM, ADIUNCTO, per defectum prolata est. poterit. n. sic integra explicari. Oppositæ uero contradictiones aliæ duæ sunt, hoc est ex oppositis propositionibus gignuntur ad ipsum non homo uelut subiectum quodpiā in propositionibus sumptū, si ipsi nō homo prædicatum uidelicet atq; apprædicatum fuerit additum ac prædicatum uel finitum uel infinitum: apprædicatum uel affirmatiuum uel negatiuum. Sumamus igitur hoc pacto ex diuisione propositiones eas omnes quæ ex tertio apprædicato conuincunt. Necesse est namque ex uel ambos terminos subiectum & prædicatum finitos obtineant: uel infinitos ambos: uel finitum unum, alterum infinitum: idq; bifariam. planumq; est quoniam pacto. & uel affirmatiuas esse has, uel negatiuas: quæ enumeratæ omnes sunt: meritoq; pronunciare ausus est, plures iis contradictiones nequaquam fore. Deinde perfectas propositiones eas quoq; esse docens quæ ex infinito constant subiecto, seorsum has ab illis ipsas per se ipsas esse inquit, quæ nomine non homo tanquam subiecto utuntur: nihilq; illis minus ob id ad enuncians obtinere.

III.

IN quibus autem est ipsum, nequaquā congruit, ut in uerbo ualere & ambulare idem in iis quod sic ponit facit, ac si ipsa

Animo, in Perier.

M

178 SECTION III. DE PROPOSITION.

sum est adhiberetur: ut omnis homo ualet, omnis homo non ualet. ualet omnis non homo, non ualet omnis non homo. Haec enim non omnis homo dicendum est, sed non negatio homini applicanda, quia pro omnis non universale ipsum significat: sed universaliter inesse. Idque ex hoc patet ualet homo, non ualet homo: ualet non homo, non ualet non homo. Haec namque ab illis eo differunt quod non sint uniuersaliter. Quapropter ipsum omnis uel nullus aliud nihil adsignificant quam de uniuerso nomine uel affirmatione fieri, uel negatione. cetera igitur eadem oportet addatur.

Nonnulli qui locum hunc exposuere, per haec uerba dicere Aristotelem putarunt, in iis propositionibus si ipsius est uice uerbum aliud quodpiam habent appredicatum, ut ambulare, aut ualere, uelut in his homo iustus ualet, homo iustus ambulare eundem ordinem ac consequentiam fieri propositionum qui & in ipsum est appredicatum habentibus inerat, cum omnino & ab Aristotelis sententia, & ab ipsius orationis subtilitate aberrant. Neque enim nobis apponere uidetur Philosophus huiusmodi propositionis exemplumque potest uerbum quodpiam aliud praeter ipsum est appredicatum fieri. Idque non solum credendum est Aristoteli: qui tum plane superius solum est ipsum in id genus appredicari propositionibus dixit, tum in Resolutoris pronuntiat Terminum esse eum in quem dissoluitur propositio, praedicatum atque subiectum: subditque adiciendo diuidendo uel ipso esse uel non esseque de ullo uerbo praeter hoc alio mentionem facit: sed & nos in sequentibus, id quod supra etiam sumus polliciti, euidenter demonstrabimus: ubi quaerit Aristoteles quando possint ac quando nequeant praedicatione una efficere quae per se ac seorsum praedicantur mutuo complexa. Alii per haec quaeri existimant an quemadmodum in iis quae uerbum est appredicatum actu habent, negatiua particula praedicto nomini, ut iusto, anteposita, non negationem, sed affirmationem ex transpositione, ut homo non iustus est facit, sic et in quibus ipsum est in praedicto uerbo potestate comprehenditur, uerbo nimirum illorum antea quoque dicebamus, in peccare illi participium & uerbum est dissoluendo, rursus praefixa participio negatiua particula non negationem sit, sed transpositiciam

EX III. QVOQUE APPRAE. CON. 179

affirmationem factura. Nam quae homo ambulat inquit propositio, idem hanc illi dicere homo ambulans est nemo ambigit. per haec autem inquit quaeritur an homo non ambulans est affirmatio rursus ex transpositione sit, non autem inficiatio nuncupanda: cum neque problema dignum, ut arbitror, quaestione sit, quae enim forte obtingens attributio fuerit, ut hanc homo non iustus est affirmationem, illam uero homo non ualens est negationem nominemus: neque eius modi quidquam Aristoteles per ea quae dicit declarat. Fortitan igitur magis ipsis Aristotelis uerbis cohaereat, si cum contradictiones dicamus, ex subiecto infinito constitutas, nobis prius in simplicissimis propositionibus quae ex subiecto solum & praedicto constat tradiderit, per supra autem proxime dicta & in iis quae ex uerbo appredicato consistunt: quibus id protulit exemplis uerbum est prius ut praedictum acceperit, cum dixit est non homo, non est non homo: & est omnis non homo, non est omnis non homo proximi autem uerbis ut appredicatum etiam traderet, diceretque. Duae igitur haec oppositae inter se sunt: aliae autem duae ad ipsum non homo, est iustus non homo, non est iustus non homo, est non iustus non homo non est non iustus non homo per haec docere nos instituisse, uel in iis propositionibus quae loco ipsius est uerbum aliud non appredicatum aliquod (nam hoc fieri non posse affirmauimus) sed praedictum habent, subiecto uero rursus infinito utuntur, ea ratione fieri inficiationes, quae & in uerbo est actu praedicto constituebantur. Quamobrem quo pacto negatiua in illis uerbo est copulanda particula negationes faciebat, dicebatque non est non homo & non est omnis non homo ita nunc quoque huius ualet omnis non homo hanc asserit non ualet omnis non homo negationem esse. Constat autem si & ipsarum re uera efficere negationes uelimus, eundem nos tum in iis quae uerbum est actu praedicant, tum pro ipso est uerbum aliud quodpiam reponunt, in utriusque modum seruatuos. Ceterum cum uniuersalis nunc solius meminerit affirmationis quae infinitum obtinet subiectum, & ualere uerbum de illo praedicat, quomodo faciendae eius negatio sit requirit ut satisfaciente in iis contemplatione, methodum ex saepius proditis nobis exhibeat, quae & in aliis affirmationibus negationes concinnabimus. Id porro nunc Aristoteles uidetur theorema exulcerasse, quasi ueritus nequis ad negationem con-

ficiendā nihil putet referre, si negatiuā particulā à subiecto infinito dimoneat, eāq; præfinitioni anteponat. Apte autē id declarat cū inquit, **HAVD ENIM NON OMNIS HOMO DICENDVM EST: SED NON NEGATIO HOMINI APPLICANDA:** hoc est, Nō enim hæc nō omnis hō ualet affirmationis illius omnis nō hō ualet dicēda est negatio: sed ipsū nō qđ negationē utpote negationis efficiēs appellauit in negatione quoque homini applicandū: ut idem subiectus, quomodo & idem prædicatus in utriusque propositionibus maneat id quod à contradictoriis inter se depugnaturis propositionibus haberi est necesse.

Est non homo.	Non est non homo.
Est omnis non homo.	Non est omnis non homo.
Est iustus non homo.	Non est iustus non homo.
Est non iustus non homo.	Nō est non iustus non hō.

Huiusce igitur rei gratia, nempe ut propositionibus ipsū est acta habentibus eas quæ facultate illud assumunt similes redderet, contradictionesq; eodem modo in utriusque faciendas doceret, uerbum ualere in ualens participium & ipsū est dissoluere in exemplis ab initio uisus est. Deinde adductus primum ex infinito subiecto propositionum exemplis, ut quæ notiora sint, magisq; nos deducere ad eas possint pernoscendas quæ ex infinito subiecto componitur: eas subiungit quæ conficiuntur ex illis atq; infinito utitur subiecto: de quibus sibi agendū proposuit, quoniam in ipsis modo negationes ex affirmationibus gignantur. In his autem solum solum declarat causamq; explicat cur non alio pacto fiant negationes, cum uero huius dixerit ualet omnis non homo non illam nō omnis homo ualet negationem appellari oportere, addit huiusce rei causam, statimq; subiecit, **QUIPPE OMNIS NON VNIVERSALE IPSVM SIGNIFICAT: SED VNIVERSALITER INESSE.** quod quid nā significet Philosopho, p̄ supradicta præstitimus, cum pauca hæc ipsa uerba exponeremus. Nunc uero perinde acceptum est, quasi eundem oportere in contradictentibus propositionibus subiectum capi indicet: quod nō amplius cōtingit cum omnis nō hō ualet affirmationem dicimus

ab non omnis homo ualet negatione oppugnari. Debet. n. in inficiatione ab iis prædicatum negari de quibus ipsum affirmatione predicamus. at hoc in exposita non facimus negatione. Nam cum uerbum ualere de omnibus non hominibus affirmatio prædicat, negat ipsum de hominibus dicta negatio. Porro uim hanc ab universalibus haberi præfinitionibus, significatq; in uniuersali affirmatione inesse iis omnibus prædicatum quæ subiecto continentur: in uniuersali negatione omnibus non inesse, plane declarauit eisdem propositionibus quas ante alias finito subiecto, alias infinito accepto cum uniuersali præfinitione exposuit, absque præfinitione ordine aliterbendis ut omnis præfinitionem indicaret, quæ posteriores à prioribus propositiones superantur, illis præstitisse, ut prædicationem de indiuiduis omnibus facerēt subiecto comprehensis id quod impræfinitæ propositiones non habent. Quasi uero hæc omnis homo non ualet illi nullus homo ualet & hæc omnis non homo non ualet illi nullus ualet non homo tantundem significet, iure cōcludens inquit, **Q V A M O B R E M IPSVM OMNIS VEL NVLLVS NIHIL ALIVD ADSIGNIFICANT QVAM DE VNIVERSO NOMINE VEL AFFIRMATIONEM FIERI, VEL NEGATIONEM.** hoc est de omnibus naturæ subiecti contentibus uel affirmat is prædicatum uel negat qui uniuersaliter enunciat. Itaque cū in solis his oppositæ inter se propositiones discernantur, CAETERA, inquit, **EADEM OPORTET ADDANTVR** quibus nos hortatur uerbis ut subiectum terminum ac prædicatum in contradicentibus propositionibus eundem seruemus.

V.

Q VANDOQ VIDE uero huic omne est animal iustum contraria est ea negatio quæ nullum iustum esse animal significat: patet has nec unquam simul ueras, neque in eodem futurarij oppositas fore nonnunquam ut non omne iustum animal & quoddam est animal iustum.

Doctus nos infra Aristoteles uniuersalē quandā negationē affirmationi eadem uniuersali, nēpe simplicem transposititiuæ, & transposititiuā simplici comitē eē, p̄ hæc iure anticipat decernitq;

152 SECTIO III. DE PROPOSITION.

quo pacto in propositionibus ex subiecto ac predicato constructis uniuersales uniuersaliter, contrarias appellauit simulq; metiri inole dixit, his contradicentes inter se uerū profiteri uel. Quāobrem, inquit, ut ueræ simul hæ sint fieri nequit: at uero his oppositas licet quandoq; in eodē, ita sanē & in propositionibus ipsū est asserendi cātib; quas nō cōsiderādas, pposuit, cōtere se uniuersales, quæ circa terminos nihil habent discriminis, neq; simul quādoq; utras inter se eē: neq; eas significare q̄ simul cōcurrere in eodē possunt, q̄ uero his cōtradictorie repugnat, mutuo nōnunquā cōcurrere. p uocē nōnunquā nimirū significans, suppetere ipsis in materia sola cōtingere ut uerū pronuncient. Nos igitur, pditū est, uerba illa NEC VNQVAM SIMVL VERAS, NEQVE IN EODEM FVTVRAS distincte audimus: alteraq; in ipsis accipimus uerbis, altera in reb; quæ ab ipsis indicant. Accidit aut ut hæc mutuo conueniant. Nā si ueræ simul sint orationes, & quæ in ipsis prædicant eidē simul insunt: & cōtra. Cōstatq; ut ueræ simul orationes sint, cū eo qd res simul existant, referri. Alii sane uerbū neq; tamen bis acceptū, superuacū eē arbitrati, per utraq; has dictiones, tū simul tū in eodē circūscribi id aliū quod oppositionē id genus ob signat propositionum. Nam & simul ueræ esse, inquit, propositiones ualent quæ non in eodem sumuntur: ut omnis homo bipes, nullus equus bipes, & rursus ueræ in eodē, non simul tamen cū omnis homo iustus in aureo, quod uocant, genere dicimus, nullus homo iustus in eo quod ferreum nominant, quāuis nobis Aristoteles quales oppositas inter se esse uelit propositiones inter initia tradiderit: nempe eas quæ eundem de eodem sunt, & quæ hæc sequuntur, posuitq; temporis mutatio circa singularium naturam spectat: nullum autem in uniuersalibus locum obtineat: nisi fabulosis simas usuri figmentis ad euertenda ea quæ planē sunt demonstrata.

VI.

PORRO et hæc consequentes sunt, nempe huic omnis est homo non iustus illa nullus est homo iustus huic autem quidam iustus homo est opposita, quæ non omnem esse dicit non iustum hominem, necesse est enim aliquem esse.

EX III. QVOQVE APPRAE. CON. 153

Contemplationis principio propositionum illarum quæ ex tertio appredicato formant, docebamur, quoniam pacto integre earum contradictiones inuicem sese ordine consequentiāq; haberent: conferebanturq; partes inter sese ipsarū, simplex uniuersalis affirmatio particulari transpositiue negationi, ut illi quæ consequitur, eaq; amplior est, affirmatio uero ex transpositione uniuersalis simplici negationi, cū modum ad illam eundem obtinenti. Nunc uero propositiones tradit eas nobis Aristoteles quæ quantitatem eandem quidem habent: mutuo uero se consequunt non tota amplius contradictione toti conferenda: sed, ut dictum est, unius propositionis cōsonātia ad propositionem unā spectanda. Huic igitur omnis homo non iustus est consequentem illam esse aut nullus homo est iustus. Huic autem quidam iustus est homo illam non omnis homo non iustus est. Est enim, inquit, manifestū, si uerum hoc sit non omnis homo non iustus est necessario quendam esse hominē iustū. Nā si falsa illa sit aliquis est iustus hō nō uerā hæc erit nō omnis hō nō iustus qd erat suppositū: sed quæ cū hac cōflicatur omnis nō iustus, quā nobrem particulares, quemadmodum uniuersales, propositiones mutuo se cōsequuntur. Aristoteles ergo solis nōnullarum inuicem sese cōsequentium propositionum allatis nobis exēplis, a theoremate discessit. At dux ac præceptor noster deq; nobis benemeritis artificiosas admodum regulas nobis tradebat quibus liceret propositæ omni propositioni cōsequentem inuenire. Quandoquidem namque tum ut totæ spectantur propositiones, tum partes obtinent, uel ab eo qd in partibus earū discrimine, uel eo quod in totis ipsis uisitur oppositiones illarum capiebat. Verum partes cum dux sint propositionum, subiectus terminus ac predicatus, duo autē & circa eas totas ut totas qualitatem ac quantitatem contemplerur, oppositiones propositionum quatuor modis capi cōtingit. Nam si subiectorum nomine eas diuidas, uel finito subiecto præditas dicēs uel infinito, si prædicatorum, uel esse simplices, uel ex transpositione. Rursusq; si a quantitate diuisionem facias illarū, alias uniuersales esse plibueris particulares alias, quādam indefinitas uel singulares. A qualitate affirmationes aliquas, negationes non nullas. Hæc cū ita sint, ad propositionē respicere ppositā suadebat quo pacto in singulis his sese habeat, si inuenire consequentē uel

184 SECTIO III. DE PROPOSITION.

lemus: atq; hūc illi comitē esse affirmare, nēpe subiecto termino & quantitate ei cōsimilē: ceteris ambobus dissimilē. Propositio sit nanque huic omnis hō iustus est: vel animal est quo & particeps veritatis oratio sit, consequētē inuenire: eēq; potissimum quod neque prodat exempla Aristoteles id genus propositionis. Ergo quoniam habet hęc finitum subiectum, simplexq; est, itēq; uniuersalis atque affirmatiua, propositionem finitō prædictam subiecto hanc uero etiā simplicem, sed ex transpositione, & rursus quæ uniuersalis & ipsa quidem sit, non etiā tamen affirmatio sed negatio, comitē huius esse oportebit. Quænam igitur propositio erit ex finito subiecto consistens transposititiua uniuersalis negatio: illa nimirū quæ nullus hō nō iustus est uel nō animal ē inquit, hęc igitur illā sequetur, eodē pacto & propositioni cuiq; alii, siue finitum subiectum siue infinitum obtineat, consequētē reperies. Proderūt. n. hęc nobis regulæ ad ea quoq; quæ de consequentiā propositionū ab Aristotele ex infinito subiecto consistentium deinceps ueniunt dicenda. In præfinitis igitur non negationes tantū sequi ex affirmationibus accidit, sed affirmationes quoq; ex negationibus, id q; uel ipse post oppositā particularē negationē apuit, cū illud subiūxit, **NECESSE EST ENIM ALIQVAM ESSE.** Quid si modo sit in impræfinitis, negationes ex affirmationibus, nō affirmationes omnino ex negationibus sequent. Adq; in re optimo, si qdē in iis pp subiectos præfinitionibus carētes, pōt & in quopiā alio præter id q; a subiecto significatē negatiua propositione cōuenirent: canis nō est iustus hō. At in præfinitis ex quibus quoq; Aristoteles deprōpsit exempla, nō hoc fieri ēt potest: qm ppositionē nō amplius præfinitā seruabimus: sed præfinitionē etiā prædicatō isigemus. uti cū dicimus canis est nullus homo iustus. Itaq; cū de solis iis indiuiduis quæ a subiecto ambijunt uniuersale in præfinitis dici prædicatū possit, accipit earū ppositionum quæ hunc in modū pronūciantur utraq; sequi ex altera. In illo uero. **HVC AVTEM QUIDAM IUSTVS HOMO EST OPPOSITA, QVÆ NON OMNEM ESSE DICT NON IUSTVM HOMINEM,** patet uerbū opposita nēpe uniuersali a principio enumeratæ affirmationi quæ est omnis hō est nō iustus ab eo intelligi cui contradicētorie hęc opposita habetur, non omnis homo non iustus est. Porro si quem hęc angat

EX III. QVOQVE APPRAE. CON. 185

difficultas, quō in iis quæ nō sunt cōgruent regulæ illæ quas supra de propositionū consequentiā tradidimus ut in Hircoceruo. nam simplex in eo vera est uniuersalis negatio: quæ nulli Hircoceruo iustum, exempli causa inesse pronūciat, uniuersalis uero ex transposita affirmatio mentitur: quæ illi inesse omni non iustum fatetur, cū & hęc uera esse debeat: si nihil fuit quod pōditas regulas reprehenderes. Primum quidem Aristotelem audiat, qui non hic solum ex particulari simplici affirmatione particulatē inquit transposititiua negationem sequi: conuertiq; ad eam necessarium: cum ait: huic autē quidam iustus homo est opposita quæ non omnem esse dicit non iustum hominem. **NECESSE EST ENIM ALIQVEM ESSE,** iustum uidelicet, si sit uera negatio: sed ubi de propositionum quoq; ex infinito subiecto cōditatū consequentiā disserit, uniuersali simplici negationi idem significare transposititiua uniuersalem affirmationem exclamatur. Nam hęc inquit omnis nō iustus non homo illi nullus iustus nō homo idem designat, cum eadem & in uniuersalibus iis uidelicet spectentur ppositionibus quæ finitum habent subiectum. Haud enim discriminē a subiectis aliquod circa propositiones eas accedit quæ se mutuo sequuntur. Deinde communibus intelligat sese animi repugnare conceptibus, si uel ex iis quæ sunt, uel ex iis quæ nō sunt quidquid esse affirmet, qd neq; hoc, neq; nō hoc, ut neque bonū neque nō bonū esse possit. Nāque ex omnibus quæ hoc pacto affirmant, finita in solis iis uera quæ ipsa admittere natura idonea sunt: cū illis actu imptiūtur, in omnibus præter illa nō ēt nō ēt necesse: Infinita autē ex opposito sese illis in falso ueroq; pferendo habitura esse cōstat. nā hoc est nō iustus non in hominibus in multis modo, uel medio habitu præditis, uel eo etiā consequendo natura nōdum aptis, sed in lapide quoq; uerbi causa, & qui in ore omnium est Hircoceruo, uerum esse deprehenditur. Quod si uerbum est uere de quopiam qd nō sit dici, monstrum esse arbitret, putetq; de quo prædicat hoc, id in ipsum esse prorsus transire, primū condiscat pperam se quæ asseruntur ut negatiua id genus propositio nequaquam esse ostendatur, ad ueram eam nō esse denōstrandam trāsferre: Nam negatio quidē nō esse merito propterea dicitur, qm aliquid omnino quanquā infinitum esse statuit non ob id tamē aut falso dici illam, aut facere ut res ea sit de

qua prædicatur affirmabimus. Si .n. ipsum per se solum est de eo quod non sit appellaretur, ut est Hircocerus utiq; aliquid diceretur. nunc vero totū hoc inesse illi fertur id est esse non tali, ut non iusto non simpliciter tamē esse. Prædicatur namq; p. accidenti hoc loco est verbum de Hircocero: ut infra de propositione Poetam esse illū affirmante qui nō amplius Homerus est, differetur. atque in his vera nihilominus erit propositio, quam in quoquā ex iis quæ sunt, ad recipiendū vero ineptis, aut iustitia minime prædictis hominibus: ceu cū lapis nō iustus est dicimus. vel est Anytus non iustus. Si quis autē querat, cui non existenti Hircocero non iustus inesse perhibentes verū affirmemus, respondebimus, inesse illi quē mente cōcepimus: de quo tū opinabile prædicantes tū nominabile quāquā finita sunt, vere pronuntiabimus. Nam quod nullo est modo, id neq; in opinione versari, neq; indicari potest nomine: neque aliā quāpiā prædicationē suscipit, quasi neque pferri singulariter, neque alio quopiam queat numerosus hospes Eleata disseruit. haud enim ei quod neutiquā est unitatē aut numerū copulare, nisi est illi no annexere. Ad id de quo quedā prædicare aggredimur, hoc necesse est antea nobis sit animo conceptū atq; vel in sola imagine ratione essentiam obtineat uniuersalitatem ante nostrā quoque cognitionem ipsum per se solum existat. Omninoq; ignorare ea nequaquā conuenit quæ sunt in tertio Metaphysices pulcherrime disputata, nempe diuinā re itera esse primi entis facultatem: quæ nō solū ad materiam usque etiam prorsus informem: sed ad priuationes quoque, & negationes atq; ipsum non ens porrigitur siquidē & ipsum non ens hoc ipsum esse nō ens affirmamus. Enim vero si ex eo quod affirmatio infinita eodem quo simplex negatio reciprocet utqueat modo, nec affirmatio simplex quo infinita negatio diuersam se illarum uim putet ostendere, iustius hoc existimare ex eo quod differens qualitas sit, propositio ō. nā qui tādē eadē affirmationi nullo discrimine fieri possit negatio? Sed, neque id censuerit quispiā: neque propterea similes esse earum conversiones ratio est, quod uerum ipse iisdem referant. Uniuersalis namque in fieriatio, cum absolutam rem earum quas significat discretionem declararet, ad sese ob id ipsum commeat. est enim diuinctum quod diuinctum est: ut lapide ab omni iustum, lapidē ab omni iusto. At uniuersalis affirmatio cū non hoc præterea, sed contrariū proficere

tur quāquā; prædicati cū subiecto cōpositionē præferat, uel si inobitū aliquid subiecto coniungat, nō ipsa potest ad se ipsam cōverti. quandoquidē cogitur ei omni quod infinite ab initio prædictū est subiectū inesse dicere, quod illius ex pers quidē sit infinitum diuis, cum eo tamē pariter extendi non possit. haud .n. consentit ratio quoniā non iustum omni conuenit lapidi, iam lapidem quoq; omni non iusto competere, nam latius patet quā lapis non iustum. Quod si afferat ea quæ in tertie sectionis principio de propositio nū tum simpliciū, tum ex transpositione, tum etiā priuationum prædicta sunt consequentia, quibus ostendebamus homo iustus nō est simplicem negationē infinita illa affirmatione homo nō iustus est esse ampliōrē animadnertat non ipsam per se a nobis finiti prædicti negationem affirmatione infiniti uniuersaliōrē esse pronuntiat: hoc iustus nō est illo est nō iustus (hoc .n. est falsum,) sed integras propositiones si prædicatas capiamus, dictam negationē affirmatione esse communiorē deprehendimus propterea quod uerū & in iis qui planē non sunt homines negatio est: ceu pronuntians de cane ipsum non esse iustum hominem, falsa uero affirmatio non quod ipsum non iustum de illo prædicet, sed quod ea quæ præter hominem sunt, homines esse dicat non iustos. Itaque magis erat querendum quomodo conuenire hæc illis poruerint quæ ad finem primi Resolutoriorum disseruntur uoluminis: nempe subiectū quidquā illi esse quod non æquale est: idq; esse inæquale in hiis uero illi quod nō ē æquale. Ad quod uidelicet respondebimus, statuit hæc in iis Aristoteli in quibus uerbum est per se prædicatur. Atque hæc illorum indulta sint miserationi qui facile propter ingenii tarditatem falluntur. iis uero qui animum intendere ac res pensare quoquo modo possunt, oratio non necessario circa argumentationes qualdam adolescentulorum morari uidebitur. Hæc cum enucleauimus, patet proditas regulas in impræfinitis quoque propositionibus profecturas, nisi totas propositiones prædicatas ceperimus, sed solum prædicatum illarum ad subiectos coherentiam attendamus. Nam quidquid iustum non est, necesse est esse non iustum. & quidquid est non iustum, id non esse iustum est necesse. Ipso nimirū esse cum fertur de non ente per accidens prædicando. & quidquid est non iustum necesse est iustum non esse. quæ sapiens quoque Eleata planē dixerunt in Sophista.

VII.

ILLVD vero etiam dilucet, si uerum sit in singularibus rogatum inficari, verum quoque esse affirmare ut num sapiens est Socrates: non. Socrates ergo non sapiens est. At in vniuersalibus nō uerā eam quæ similiter dicitur, sed uerā negationē esse ut est ne sapiens omnis homo? non. omnis igitur homo non sapiens est. hoc enim est falsum: sed non omnis igitur homo sapiens, uerum. Est autem opposita hæc illa: contraria.

Hoc illi consequens præceptū est quod proxime tradidit, scilicet q̄; ex eo accipit. Prius enim nos quali ueræ affirmationi uera simul futura negatio sit, quæ similiter illi sese in quāto habeat docebit. nunc uero exponit quali mētiēte affirmatione simplici affirmationem ex transposita isdē terminis, quātoq̄; eodē prolata uerū fateri sit necesse quali uero non licet. Atque in singularibus quidē inquit simplex affirmatio si conuincatur mendaci transpositiā affirmationē uerā necessario futuram. In vniuersalibus uero vniuersaliter, falsam transpositiā necesse cum simplici esse affirmatione. Deinde utile præceptum ad disputantium quoque reddens colloqui, nosq̄; attentiores faciens ne ab eo quod in propositionibus accidit nonnullis, in omnibus etiam similiter prolatis eodē pacto rem sese habere facile concedemus, sermonem deducit, quæ si propositiones de interrogatione proferantur. Atq̄; si ad eum inquit qui de singulari affirmatione quāpiam simplici rogetur, ut num sapiens est Socrates? uerum fuerit, si ita statuerimus, negare, hoc est negatiuā partem respondere, atque non dicere: de ipso quoque negare, uerum planē erit, hoc est transposititiā affirmationem negatiua particula prædicato anteposita constituere: ac Socrates ergo non sapiens est: uel non iniustus, uel non pennatus, ut & re ipsa uera oratio sit pronunciare. Ad eum uero qui uniuersaliter de affirmatione aliqua simplici interrogat, ut est ne sapiens omnis homo? uerum quidem est inficari, ac non respondere: tursus tamen interrogationem responsionemq̄; componere, atque in affirmationis unius transposititiæ speciem effingere, quæ est omnis igitur homo non sapiens, est uerum præterea non erit. Huiusce fecit autem rei causa est quod affirmatio transposititiā in singulari

bus simplici inficiationi tantundē ualeat ex traditis nuper regulis didicimus. simplici autem mētiēte affirmatione, tum uerā ex necessitate illius negatio est, tum transposititiā affirmatio quæ uiribus illa exequat. in uniuersalibus uero affirmatio transposititiā non negationi quæ simplici affirmationi cōtradicit, sed illius contrariæ pares uires obtinet. Qui enim omnis homo non sapiens est ait, idē loquitur dicēti nullus homo est sapiens. ac uerbum sapiens a singularibus omnibus se iungit hominibus. non aut ab eo duntaxat tollit quod est prædicari de omnibus, id q̄; facit is qui non omnis homo est sapiens inquit. Quandoquidē igitur necesse est simul falsas inter se esse contrarias, affirmationem ex transpositione, secundum traditas regulas de propositioni consequentia, idē sonare negationi illi diximus quæ simplici contraria est affirmationis atq̄; hanc ob id simul cum illa mentiri est necesse: quod in singularibus propositionibus fieri nequaquā potuit, si quidem in illis affirmationi una sola opposita est negatio, quæ illi cōtradicit: nulla uero ut contraria. at depugnātibz eū uniuersali affirmatione duabus negationibus. contraria illi uidelicet, simul cum ea mendax erit, transposititiāq̄; affirmatio tantundem illi obtinens uirium: quæ autem contradictorie illam oppugnat, uerū proficitur. quocirca uerum hoc esse ait non omnis igitur sapiens homo. Sed quid de ceteris dicemus affirmationibus tum impræfinita, tum particulari? Itaq̄; habere has sese pinde inquit ac singularis propterea quoniam nec simulcum iis falsa quæpiā est sed uel simul uera uel cum ipsarum utraq̄; uerum falsumq̄; diuidit. Quæ propter mētiēte hac interrogatione est ne homo pennatus? ne quæ hæc ergo non pennatus homo est neq̄; illa quidam igitur non pennatus est homo transposititiā falsa est affirmatio.

VIII.

PER infinita autem nomina uerbaq̄; oppositæ. ut in non homo. & non iustus sine nomine & uerbo uideri tanquam negationes possunt. uerum non sunt. Nam necesse est ueram semper esse aut mentiri negationem. qui autem dixit non homo nihil eo magis qui homo protulit, immo etiam minus uerum effatus est, aut falsum: nisi additum quidpiam fuerit.

190 SECTIO III. DE PROPOSITIO.

Cum propositiones nobis ex infinito subiecto constitutas ad secti di capitis conclusionē traderet indicauit, ut ibi quoque annotauimus infinita nomina uenire in suspitione posse ut negationes esse existimetur: nec ita tamē se habere, ubi dixit nulla aut sine verbo affirmatio est. Hic uero cum & prius duplicē nobis tradiderit propositionū differentia, sitq; deinceps illaturus, alterā a finitudine q; subiectorū, alterā a finitudine p̄dicatorū atq; infinitudine ueritū iure ē ne, nō negatiua p̄tula nominibus addita in subiectis infinitis, & uerbis in infinitis p̄dicatis fieret ut imperitiores nō nulli uel ab ipsis si p se dicerent, infinitis nominibus, uerbisq; infinitis fieri posse negatōdes putaret, p̄tiusq; errore sanauit qui orti inde potuisset: cū quātū a negationibus distet ostenderit. Itaq; PER INFINITA AUTEM, inquit, NOMINA VERBA QVE OPPOSITAE, idq; breuitatis causa p defectū pronuntiauit, neq; n. quā nō oppositae sint explicatū est: nec quibus opposita: integra autē haec fuerit lectio, Voces autē p infinita nomina uerbaq; oppositae p finita oppositis, ipsarū illarū finitū uideri negationes possunt: infinitorū qdē nominū uoces negationes eē sine uerbo infinitorū aut uerborū, sine nomine negationes: quasi ex amobus nomine & uerbo cōpleri debeat uera negatio nō tamē de re uera negationes sunt, inquit, idq; in secūda figura euidenter colligitū ait necesse omnino esse negationes, cū in enūciatiuarū orationū genere sint, aut uerū aut falsū p̄teriri ab infinitis aut nominibus ut nō homine, uerbisq; infinitis ut nō iusto, neq; uerū ul. li posse, neq; falsū indicari, atq; hec propterea negationes nō eē. Porro q; nihil uerū significet aut falsū, finitis ea nominibus cōferēs & uerbis, argumentoq; utens a maiore & minore euidenter p̄bauit. Nā si finita naturā quandā finitā declarāt, atque hac ipsa re sunt infinitis magis idonea ad uerū aliquod falsū uel indicādū si spectari hāc in simplicibus uocibus natura uoluisset, nec tamē eius modi quidquā significāt, ut sepe ante cōmemorauimus, ergo infinita cū naturas quae a finitis indicantur de medio tollāt, nullāq; in uelā aliā, sed oībus quae sunt quaeq; nō sunt cōuenire similiter possunt, lōge magis aberit ut uerū aliquod aut falsū significet, idq; ipse indicauit, cū ea dixit minus illis uerū aut falsū p̄ferre. NISI ADDITVM QUIDPIAM FVERIT. Nā si uel infinito nomini uerū quodpiā addiderimus, nō id solū q; a p̄dicando uer

EX III. QVOQVE APPRAE. CON. 191

bū appellat, ut iustus sed huic insuper & illud q; adsignificat tempus quoddā: uel uerbo infinito q; quoniam p̄dicatur ita dicit, ut nō iustus tū nōmē, tū q; a tempore uerbi uocatur, uel huic q; est non ambulat atq; aliis quae propter tempus infinita uerba nuncupantur nomen duntaxat, tunc absolutam numeris omnibus orationē conficimus ueritatis aut falsitatis receptricem.

IX.

ENIM uero haec est omnis iustus non homo idem nulli si significat illarū, neque huic opposita: nempe haec omnis non homo iustus non est. At haec omnis non iustus non homo idem illi indicat nullus non homo iustus.

Quae differuntur hoc loco continua serie superioribus iuncta esse oportebat quae de consequentibus mutuo se propositionibus prodita sunt, in quibus dicebat, Porro & hae consequentes sunt. Ibi enim cum propositionum nobis earū quae ex finito constant subiecto consequentiam tradiderit, hic docet quae ratione subiecto quoque infinito p̄dicite se se inuicem sequantur. Sed p̄ceptiois contiuuitatem proxime quidem infinitorum discretio nominum uerborumq; a negationibus diremit, ante illud uero, cum quibus simplicibus mentientibus affirmationibus explicabat quae infinitum p̄dicatum obtinentes uerū necessario faterentur id quod modo quodam iis repugnat quae de consequētia dicta sunt: cum tamen sit illis propinquum, propositionesq; alias ex finitis ueritūque capiat terminis, alias ex finito subiecto consistentes, p̄dicatae infinito. Ergo post illa consequentiam nobis, ut dictum est, et a dicturis earum propositionum quae ex infinito subiecto complentur, necessario tum ad p̄missa, tum ad ea quae post addenda erant, de in finitis ipsis uocibus, quam um habeat disputauit. Ideo post haec quoque cum illis consequens tradat iure adicit quae ratione subiecto infinito p̄dicite propositiones se se inuicem sequantur. Ac primum monet speciem esse aliam id genus propositionum ab iis quae ex finito subiecto formantur, Nam uerba illa. NULLI ILLARVM de iis intelligit quae finito sunt p̄dicato quarum prius docuit consequentiam. quomodo enim significat e idē infiniti subiecti propositiones finiti propositionibus ualeant? Deinde cū una & in his exposita p̄positione quae ambo infinita

192 SECTIO III. DE PROPOSITIONIB.

subiectū predicatūq; obtinet, nimirū hac omnis non homo non iustus est consequens est esse illi nullus non homo iustus est pronuntiaverit, ad alterius precepti considerationē perexit. Quod si quis & alii qualicūq; ex finito subiecto constata uelut propositioni consequentē inuenire, facile is ab illis regulis quas supra edidimus, inuentionē tenebit. Constat autem fore, ut ea quæ post constantium ex finito subiecto propositionū consequentiæ contemplationem de eo prodita sunt, quod mentiente simplici in ipsis affirmatione, transposititia quādoque vera, interdū falsa d: prebē datur, in iis etiā quæ subiectū habet infinitū nō secus atque i illis conueniant, id quod videtur Aristoteles ceu manifestū omisit.

X.

NOMINA autem ex uerba si transponantur, idem significant: ut est albus homo, est homo albus. Hoc enim nisi sit, plures erunt eiusdem negationes, sed ostensum est, unius esse unā. Huius namque est albus homo negatio est non est albus homo. huius uero est homo albus nisi illi est albus homotēdem sit, uel illa erit negatio non est albus non homo uel hæc non est homo albus. Sed altera, nempe illa non est albus non homo huius non homo est albus negatio est. huiusce uero altera est albus homo quamobrem duæ erunt unius. Itaque transponendo nomine ex uerbo eadem affirmationem ac negationem fieri cōpertum est.

Consequens hoc quoque præceptū iis est quæ supra nobis tradita sunt. Cum. n. de cōsequētib; quod perinde est ac si de uerū simul proferētib; dixeris, inuicē propositionibus dissoluisset, hæc nos propositiones esse docet nonnullus quæ diuersæ quidē esse, simulq; uerū mutuo uidentur allerere: nulla tamen inter se reuera præter quā in dictione differentiā obtinent, id genus autē earū esse in quibus transposita, quod ipse ait nomina & uerba, hoc est subiecta prædicataq; sunt: ut quæ ipse attulit exēpla declarant est homo albus & est albus homo quippe in huiusce generis propositionibus cum circa prædicatum solū transpositio fiat atque subiectum nomen dicit, uerbūq; transponi: uocatq; transpositionis nomine, ordinis mutationem quæ ad pronuntiationē pertinet, id est hoc

EX III. QVOQVE APPRAE. CON. 193

hoc ante illud nos in ppositione, uel ante hoc illud pferre. Nullā enim in propositionibus penes significata transpositio talis nominum & uerborū immutationem facit. nā in cōtinuanda locutione talis nominū ordo ac uerborū plurimū affert discriminis. haud. n. hoc dicere in Pirexū descēdi heri. plinde auribus gratū ē atque illud heri in Pirexū descēdi. Quāobrem oratoribus nō solū nominū ac uerborū delectus, sed talis quoq; ipsorū cōpositionis plurimatio habet qd uero ad ipsū attinet significatū de quo pcepta curā ē Philosophis, n. hil hoc illo differt. Dicūt & alia quædā transpositiones prorsus euariat, sed nihil hoc ad ea quæ nūc ab Aristotele tradūtur. Exquisite autē admodū a nominū atq; uerborū transpositione distaxat propositiones easde seruari dixit: ut hō iustus ē, hō est iustus: iustus homo est, iustus est homo: est homo iustus. est iustus hō. Nā negatiua particula si per seipsa transponatur, omnino propositiones immutat. ac si subiecto iungatur affirmationē facit ex infinito subiecto cōsistentē sin prædicato, transposititiā affirmationē: sin uerbo est aut in præfinitis ppositionibus afficit præfinitioni copuletur, negationē cōstituit: sin uero cū uerbo est cui in primitiua cōstructa est ppositione quis ipsam transponat, sic quæ eadē ppter ea manet ppositio, quoniam infinitū id uerbū sit quæ est transpositū, nō aut per se negatiua particula ut nō est homo albus homo non est albus, homo albus non est. atque hæc quidem patent. Aristoteles uero a secundo ex hypotheticis, sequentis abolitione simul tollendo antecedente, propositi problematis demonstrationem facit, nempe easdem esse & est homo albus & est albus homo. Nam si eadem, inquit, quas diximus, non sint propositiones, accidit affirmationis, eiusdem esse negationes plures. sed hoc fieri nequit: ut supra ostensum est: cum dixit. Porro & inficiationem unam constat unius affirmationis futuram. non igitur quas commemorauimus propositiones mutuo differunt. Sed undenam si propositiones diuersæ ex sint de quibus loquimur, plures affirmationis eiusdem sequitur haberi inficiationes: quoniam si diuersa est hæc, inquit, est albus homo affirmatio, ab illa est homo albus negationes quoq; diuersæ erunt illarum: si unius affirmationis est una negatio. sed huius est albus hō negatio est nō est albus homo huius ergo est hō albus alia quædā erit

Amo. in Perihet.

N

104 SECTIO III. DE PROPOSITIONE.

Negatio. Itaq; uel hanc non est homo albus uel illam non est non homo albus eius esse negationem dices. Sed illa non est nō homo albus illius est negatio est nō homo albus affirmationis. eodē modo & quacunq; præter hanc non est hō albus aliam acceperis, eū alterius cuiuspiam negationē eē inuenies affirmationis. Necessē est igitur hanc non est homo albus affirmationis illius est homo albus negationem esse. uerum hæc non est homo albus huiusce quoq; affirmationis est albus homo negatio est: nō propterea qđ, ut quidam arbitrantur, uerum & falsum cum ea non in hac solum aut illa, ut in ppositionibus quibusdā, uelut cōtrariis, aut partibus fieri accidit, sed absolute in omni materia perpetuo diuidant. (hæc. n. illorū sunt, quibus quæ de his præcepit Aristoteles memoria excidere.) sed qm̄ solis hæc præfinitionibus differunt a præfinitis. huius autē omnis est albus hō contradicit harū dubio procul utraq; non omnis est albus hō nō omnis est homo albus, eodem pacto in aliquis ē & nullus. Q. uaproppter uel in impræfinitis id ita se habebit: non quoad contradicant sed quatenus nihil minus quam reliqua utrauis habeat ut eiusdē affirmationis negatio sit. Q. uare id qđ dicebamus, duæ unius affirmatiōis, huius nimirum est albus homo inficiationes erunt. & hæc non est albus hō & hæc non est homo albus. Fieri igitur poterat ut idem breuius colligeretur, si qua ratione duas affirmamus negationes uni affirmationi repugnare, eadē duarum prædictarum affirmationum unam fore negationem hanc dicas. nō est albus homo. Sed uideretur Aristoteles affirmationem, quasi finis quedam formaq; sit, unam simpliciter affirmationē qđ abducere ad incommodum: quod est cum eadē eū forma priuationes duas configere. Illud uero aliquis in questione aduocari, qđ iam nobis quidam soluendum proposuit, quam igitur ratione contigerit ut uniuersalis affirmatiua propositio in se ipsa reflectatur: si uerum quod ab Aristotele traditur præceptum sit. Huius nanque affirmationi omnis hō animal uerum simul nōciabit quæ omne animal hominē esse affirmat, subiectū solum in ipsis ac prædicati ordine inuerso. Cui respondēbimus, in sola maxime pronuntiatione censeri ab Aristotele transpositionem fieri terminorum, eandēq; utriusque potestatem seruari, id est & subiectum uel post transpositionem subiectū manere: simili modo & prædicatum. Non enim ex eo subiectum

EX III. QVOQ; VE APPRAE. CON. 105

ac prædicatum diiudicamus quod primum in propositione aut secundum dicatur: sed ex illis distinctionibus quas de ipsis olim tradidimus, nempe quod alterum sit id de quo habetur oratio alterū quod fertur de illo, quodq; aut apud Græcos articulo hoc uel apud omnes præfinitionem aliquam habeat, aut possit assumere: illud nequaquam itaq; in expositis ab Aristotele propositionibus, & homo in utraq; subiaceret (nam de eo sermo est) & album prædicatur. At in illis omnis homo animal, omne animal homo neque idē subiectus est: nec prædicatus id quod præfinitio declarat, alias aliis termino coniuncta. Deinde quod de negatiua diserebamus particula, si sola transponatur, alias ex aliis propositiones fieri. sin cum parte ea propositionis cui connexa ab initio est quouis modo transponatur, propositionem eandē seruari idem fieri & in præfinitionibus accidit: quæ si solæ alio transferantur, propositiones inuertunt quandoque: falsasq; ex ueris efficiunt: quemadmodum res sese in proditis habet exemplis, quod si cū terminis iis transponantur quibus principio adherere, propositiones faciunt easdem: ut omnis homo animal est, est omnis homo animal, animal omnis homo est, est animal omnis homo: ac quotquot aliter modis interserere eas licet. Videtur ergo significatum quandoque in negationibus diuersum, id quod antea diximus, ipsius non est transpositione fieri. sed primum cum secundæ quoque in eodem cum priore propositione sensu proferimus, nulla erit in significatis differentia. Deinde uerba facit Aristoteles in affirmationibus: in quibus uerbo est in eadem sede seruato solum subiectum ac prædicatum transposuit: perinde quasi & in negationibus eadem fieri debeant, sine ullo quidem futura ulla sit immutandæ propositionis.

XI.

V N V M autem de pluribus, uel plura de uno affirmare ac negare, nisi unum quiddam id sit quod ex pluribus illis declaratur, non est affirmatio una neque negatio. Porro unum inquam non si nomen positum unum sit, non autem unum ex ijs aliud constet: ut homo fortassis & animal est & bipes, & cicur sed & unum quiddam ex hisce conficitur. baud uero unum ex

396 SECTION III. DE PROPOSITION.

albo & homine & ambulante. Quare nec si unum de his aliis quid affirmaverit quispiam, erit una affirmatio: sed vox una, affirmationes multae: neque si haec de uno, sed plures similiter.

Superius quoque propositionis eius quae vere una esset, & quae esse quidem videretur, nec tamen esset, discretionem tradidit nobis Philosophus: ubi dixit, Una autem est affirmatio atque negatio quae uni de uno significat, & vero de eodem nunc rursus theoremate disputat non idem repetens neque propterea quod cum de simplicissimis antea propositionibus verba fecerit, de his agat in praesentia quae ex tertio appredicato formantur. (nam neque hoc absurdum forsitan esset, in specie propositionum utraque ostendere discretionem quam diximus enunciatarum orationum eadem ratione fieri.) Verum si mihi id dicendum est quod sentio, est prius de his negationibus quae ad aliquam interrogationem fiunt, quando possint coniunctae interrogationibus affirmationem ex transpositione veram facere, quando secus, disseruerit, vult quod rudius illis sumptum est, articulate iterum explicando circumspiciat: ceteros nos reddere, ne prompte una responsione factae interrogationi occurramus. haud enim sanè & cum videtur esse una, re vera tamen non una fuerit. Itaque ad id praenotandum, quænam una inquam dialectica interrogatio, & quæ non una sit, habendæ ad manum regulæ erant illæ unius ac non unius propositionis discernendæ: si interrogatio ipsa dialectica, quædā sit propositio. Quo circa retractare nunc Aristoteles considerationem huiusce videtur præcepti. Id autem palam facit ex illo quod præceptionem qua quando non una responsione occurrere interrogationi oporteat intelligitur, velut horum conclusionem inferat: dicatque: Itaque si disputationaria interrogatio, responsionis postulatio est, & reliqua, responsio ad hæc una non erit. (neque enim una est interrogatio.) Ad de propositorum quidem scopo atque ordine hæc dicta sufficiat. De his vero ea loquitur non quæ superius docuit (nam hoc eadē inculcantis planè esset): sed aliam quoque nobis differentiam tradit eius propositionis quæ re vera una est ac eius quæ una esse duntaxat videtur. Ceterum quo facilius quæ commemoranda sunt assequamur, quoniam qui in propositionibus termini sumuntur, & voces quædam sint necesse est, & res quasdam significant, quatuor ut

EX III. QVOQUE APPRAE. CON. 397

sunt illarum differentiae usque venire arbitramur. Nam aut simplices ambo in voce & significato, vel in neutro, vel in altero sunt. Idque duobus modis fieri perspectum est. Ergo si uterque in ambobus simplicitatis compos est terminus, propositionem unam esse nemo inficiabitur: ut cum homo animal est pronunciamus. Ac si in solo significato, non autem in dictione, sic habeatur quoque erit una: quamvis ob eam varietatem quæ circa dictionem, vel in uno termino vel in ambobus visitur, ut aperte una sit, minus obtrineat: cum cum homo animal rationale mortale est. dicimus, vel animal rationale mortale substantia est compos animæ, sensus, particeps. Quod si in sola dictione terminus adsit simplicitas, quorumque aut ambo aut alterum etiam æquiuocos ceperis, non etiam una est propositio. Sed antea nobis hæc in re differentiam tradebat, cum diceret: Quod si duobus unum sit indicium nomen. & Si quis verbi causa nomen tunicam equo imponat, atque homini. Restat igitur una adhuc differentia, qua termini tum dictio, ne tum significatio vel ambo rursus vel solus alter multiplicati assumuntur. Sed cum vero similis esse existimavit Aristoteles ad quam illam quæ una non est propositionem putandā, alterum duntaxat terminum in ambobus varium, altero vere uno existente, magis quam utrumque supposuisse, ac simul, quasi una cum hoc a maiore ostendatur suppositio altera quæ utrumque terminum nullius esse supponit simplicitatis participem, in hac sermonem deducit: nec si unum de multis vel multa de uno affirmatiue, aut negatiue prædicentur, negationem unam fieri censet: nisi unum quiddam ex pluribus illis prædicatis aut subiectis signatur: ut in sola rursus dictione spectetur varietas, significatum sit simplex: quomodo rem scilicet habere in definitionibus diximus. Ceterum cum subiungat hoc Aristoteles. PORRO VNVM INQVAM, NON SI NOMEN POSITVM VNVM SIT: NON AVTEM VNVM EX HIS ALIQVID CONSTET, id illi iungi autumant quiddam interpretes NISI VNVM QVDDAM ID SIT QVOD EX PLVRIBVS ILLIS CONFICITVR: quasi declarante per hæc philosopho quoniam pacto habere se unum illud debeat quod constare ex pluribus dicitur: nempe uno quidem plane præditum esse nomine: non tamen nomine duntaxat unum id esse oportere: cum acceptum de ipsis æquiuoce prædicatum fuerit: sed

198 SECTIO III. DE PROPOSITION.

significato potissimum. Nihilq̄ quod ait ab eo quod iam antea
proditum est, putant differre. Si q̄s uerbi causa nomen tunicam
equo imponat atque homini eādemq̄ rursus de iis commemora-
ri arbitrantur. Ac dicere satius forsitan sit, magisq̄ sequentibus
consentaneum, cū bis in iis quæ ante proxime recitata sunt unus
meminerit, tum cum dixit unum autem de pluribus, uel plura de
uno tum rursus cum deinceps addidit nisi unū quidpiam id sit qd̄
ex pluribus illis conficitur sitque prius illud uelut actū in propo-
sitione acceptum, unumq̄ re ex consensu esse debeat posterius ue-
ro non ut actū quidem sumptum, debeat tamen si una futura pro-
positio sit, ex pluribus actū ascriptis constare, hæc cum nunc ad
utrumque unius significatum referre ac per uerba illa. Porro unū
inquam, propositum sibi esse a principio docere de uno bis ante-
dicto cautiones tradere: per ea autem quæ deinceps addit, non si
nomen positū unū sit, non autem unum ex iis aliquid constet. Bis
rursus unus meminisse, non tamen de eodem, ut quisquam existi-
mauerit, atque uno termino differere atq̄ distinguere qua ratio-
ne ipse si unus, qua uero nisi unus sit sumptus multas esse pro una
propositiones accidat: sed alterū, nempe illud si nomen positum
unum sit de uno re uera accepto termino tum uoce, tum signifi-
catu pronunciare. illud uero non autem unum ex iis aliquid con-
stet de altero quod actū in uoce multitudinē obtinet. Nā si subie-
cto uel prædicato uno quopiam posito nomine, atque unam re
aliquam significante, ex multis illis de illo prædicatis aut illi subie-
ctis unū quiddā nō constet, nō una amplius est propositio: sed quot
quot prædicata uel subiecta numero fuerint. Hoc autem qd̄ sibi
uult illud esse, planissime iis quæ apponit exemplis declarat. nam
uelut subiecto uno quopiam accepto homine, plures simul de eo
uoces prædicat uerum illarum significatiue quæ per essentiam
de subiecto appellantur mutuoq̄ ad finitionem illius consicien-
dam possunt suapte natura consigi, posterius uero, plures quidē
simul iterum uoces: uerum ea significantes quæ in subiecto per
accidens insunt, eaq̄ de re coalescere inter se nequeunt. ac propo-
sitionē eā inquit quæ ex uno subiecto & cōtextilibus prædicatis
constat, nō solū uoce, sed potestate quoque unam esse, cū compli-
cata inter se plura illa de uno subiecto prædicauerimus. quæ autē
ex uno subiecto coagmētationiq̄ ineptis prædicatis constituitur,

EX III. QVOQUE APPRAE. CON. 199

nam eam uere fieri nunquam uel si illis nos uoce consertis inui-
cem accidentibus, simul omnia ut unum quid prædicare de subie-
cto contenderimus. Ita nanque usu ueniet, ut & propositio uoce
una eē uideatur, facultate uero ipsius unius particeps neutiquam
sit. Atque hæc hunc in modum explicando, nusquam in iis loqui
de æquiuoco prædicato, uel subiecto quidquam uideatur. Cum au-
tem de iis prius ipsis uti diximus, quæ per essentiam prædican-
tur mentionem faciat, de subiecto prædicari differenter ea posse
indicat. Nam nō uoce solum quandoque, sed etiam significatis præ-
dicantur ut multa, nec unam, sed plures propositiones efficiunt.
interdū uero sola uoce obtinent multitudinem: atque unam planē
propositionē reddunt. Quippe animali & bipede & cicure quæ
per essentiam prædicantur de homine complereq̄ eius finitionē
possunt, exempli gratia ut **FORTASSIS** quoq̄ aduerbium il-
lis propositum declarat, capiēdo, **SED ET VN VN**
QUIDAM EX HISCE, inquit, **CONFICITUR**.
perinde quasi cum homo animal est, & bipes, & cicur dicimus, pla-
na sumpta sint propter coniunctiones prædicata, ac propositio-
nes faciant multas. Simile enim quidpiam nobis sit, ac si dicere-
mus homo animal est: homo est bipes. homo cicur est: quod pla-
nē est propositiones deinceps multas pronunciare quæ eodem
utantur subiecto. Quando uero prædicatis extra coniunctiones
assumptis mutuoq̄ connexis homo animans bipes cicur est deinceps
proferimus, neque illorum continuitatem quæ finitionem
complect medio silentio intersecamus, unum acceptum sit præ-
dicatum: unamq̄ omnino propositionem constituat. Hæc cum de
his differuerit, de iis addit postea quæ de quoquam prædicatori
ex accidenter atque unam inquit prædicationem, uel propositionē
unam, etsi ea sine interuallo prædicauerimus fieri nunquā posse
ut in finitionibus faciebamus. Nā n. quomodo animans & bipes
& cicur inter se ad naturā unius constitutionem commisceba-
tur, sic plura quoque uel inter se, uel communē eorum subiecto
missa accidentia unam præstare possunt naturam. Quare nec qui
homo albus ambulans est dixit, propositionem unam protulit,
quandoquidem nec unū est prædicatū: ut post enucleate disputa-
bitur, estq̄; perinde, ac si homo albus est, hō ambulans est dicere-
mus, nec qui Socrates homo albus ambulans est protulit quo-

nam neque in his prædicatum unum quodpiam sit ceu multis accidentibus homini ascitis, Sed de his post exactius ageatur.

XII.

ITAQVE si disputatoria interrogatio respondenda uel propositionis, uel contradictionis partis alterius postulatio est, propositio autem unius pars est contradictionis, utique responsio ad hæc una non erit (neque enim una est interrogatio). Inne si uera quidem fuerit. De ijs autem in Topicis disputatum est. Simul uero dilucet neque ipsum quid est disputatoria esse interrogationem. Datum enim sit ex interrogatione opus est utram partem uelit contradictionis eligere, sed qui interrogat, distinctio nem, utrum hoc homo sit, an non hoc, oportet adhibeat.

Tradunt ueteres duplicem speciem esse interrogationis: alteram disputatorie seu dialecticæ, alteram eius quæ precunctatrix Græce πιστατική nominatur. Atque interrogationem disputatoriam quidem illam esse aiunt, ad quam licet particulam solam etiam uel non dicendo respondere, significandoq; annuere duntaxat aut recouere: ut est ne immortalis animus? Ad eum enim qui hoc interrogauit explendum, annuisse et solummodo uel renuisse satis est, quando id quod est consequens, alteram duntaxat qui interrogat partem dixerit contradictionis. Nam uel etiam, particulam proferendo, uel annuendo, interrogatiue pronunciatam partem contradictionis, siue affirmatiua seu negatiua sit, ueram esse confitemur. Sæpe enim & per negationem rogamur, ut an non est animus immortalis? per particulam autem non, respondendo, renuendoq; aduersus interrogationem depugnamus: reliquam uero fatemur ueram esse contradictionis partem. Quod si quis contradictionem totam in interrogatione protulerit, ut num immortalis animus est, an secus? Ita quoq; uel etiam uel non, respondentem dicendum est. Verum si affirmationem magis præbet, etiam dicetis ipsamq; illi particulæ affirmationem addet, atque etiam immortalis esse pronuntiabit. Nam nisi adiciatur affirmatio, incertum, est ad utram interrogatæ partem contradictionis aduerbium hoc etiam, sit responsum. Sin negationem, & non respondebit, & eandem rursum

negationem ad iunget, dicetq; non, non est immortalis. ac disputatoriam quidem interrogationem id genus esse ait. Percunctatrix uero, ad quam, neque etiam neque non, accommodari queunt particule: alia uero dictione, quandoq; & longiore oratione illi qui interrogatur opus est responsum. Quippe eorum est percunctatrix interrogatio qui quidquam de aliquo doceri uoluit, ut quando uenisti? quis uocat? ubi nam habitus? unde immortalis constat animum esse? cur magnes ferrum attrahit lapis? Atque ei qui percunctatrice interrogatione prouocatur, quidquid uelit quod interrogationi possit congruere, cum innumera sint illa, seu uerum uidelicet, seu falsum profiteatur, respondere est integrum. Qui uero disputatoria cietur interrogatione, is contradictionis, cuius pars est prolata interrogatio: uel affirmationem, uel negationem, aliudq; præter hæc nihil respondere compellitur. Hæc igitur cum ita sint, iure inquit Aristoteles, SI DISPUTATORIA INTERROGATIO RESPONSIONIS POSTULATIO EST, non cuiuslibet, sed VEL PROPOSITIONIS idest partis ipsius quæ actu ab interrogante prolata est contradictio nis, atque interrogato ad diiudicationem proposita, id quod tunc sicuti diximus, cum qui interrogares est aut etiam responderit, aut quoque annuerit. VEL CONTRADICTIONIS PARTIS ALTERIVS: quæ non actu quidem ab interrogante prolata est: sed in ipsa interrogatione, ut negatiue responsiones declarant, potestate comprehenditur. per has enim partem reliquæ contradictionis præter interrogationem nobis placere enunciamus, ut quæ potestate interrogatione ad diiudicandum proposita est. nam si nullo modo facta sit interrogatio, patet nulla fieri responsionem posse. Ergo si hæc ita se habent, eumq; oportet qui disputatorie occurrit interrogationi per solâ propositionem respondere unam quandam ab eo qui interrogauit uel actu uel facultate oblatam, una autem propositio unius pars est contradictionis, contradictio uero una, ut ante explicatum est, eiusdē est de eodē, nec ullo modo æquiuocatione utitur, si hæc ita se habent omnia, quæ partim commemorauit Aristoteles, partim uelut commemoratis consequentia omisit, UTIQUE RESPONSIO AD HÆC, inquit, VNA NON ERIT. hæc autem illa intelligit, de quibus proxime agebat: hoc est interrogationes quibus propositiones no-

202 SECTIO III. DE PROPOSITIONIB.

bis proponitur nonnullae quae secundum paulo ante de ipsis traditis praefinitiones videntur esse unare vera sunt multae. Causamque adiecit illico, cur non una responsione occurrere eiusmodi oporteat interrogationibus: cum dicit: **NE QVE ENIM VNA EST INTERROGATIO.** Quo sit ut qui ad hanc responsio det, is secundum aliud aliudque eorum quae vel ut subiecta vel ut praedicata significatur a propositione simul & verum dicat: & mentatur: sed tanquam quod uocat ea sint, ut supradictum est, seu diversis et in propositione actu acceptis vocetur nominibus: uelut in proxime expositis tradebatur. Nam quo modo una poterit responsione unumquodque Ajax cum Hector in singulare certamen descendit: uel utrum ne Socrates albus ambulans est: interroganti obuiare si alterum illi interrogatum superstat, alterum non inuit? Enimvero haec nos Plato quoque ante Aristotelem docuit. Itaque Polum in Gorgia reprehendit Socrates, a quo rogabatur an non ipsi universa quae velint, quaeque optima esse existimarent Oratores uelut tyranni facere uiderentur: ut illam qui plures simul interrogationes proferet ea de causa quod uoluntatis & existimationis differentiam ignoraret. Quoniam uero saepius accidit ut eadem uera in significatis omnibus interrogationis responsio sit ut in hac nam Ajax ad Troiam profectus est miles: & crete, adeo nos docendo rectas non a fortuna, sed ex arte responsiones facere, illud apponit **NE SI VERA QUIDEM FVERIT** quod illi coniungendum est utique responsio ad haec una non erit. Nam etsi uerum sit an Ajax aduersus Ilium militauerit rogati una oratione consentire, tamen euitandum id genus respondendi est ne regulas transgredi assuescamus dialecticas: si significandumque omnino multa illum simul interrogasse: quod minime decet: uel autem uenisse ut ad ea universa quae interrogatio ne continentur, eadem responsio congrueret. Quamobrem neque ad eum qui an homo ipse, & animal, & bipes, & mansuetus sit roget responsio una faciendae, quoniam neque haec una est propositio. de hisce uero latius ipse in octauo libro Topicae disseruit commentationis. Verum quoniam inter se Aphrodisiensis enarrator diuinaeque Lamblichus de dialectica interrogatione contendunt, alterque locum hunc sequitur, uultque disputatori ipsam interrogationem partis alterius esse duntaxat contradictionis: alter ea, magis quae

EX III. QVOQUE APPRAE. CON. 203

in resolutoriorum praemio de illa producit, ac contradictionis illum censet totius interrogationis esse. (est enim ibi inquit, disputatoria propositio sciscitanti, interrogatio contradictionis: ratiocinanti, sumptio apparentis opinabilique patet ex supradictis quo pacto arbitrari simus de controuersia. Nam pars tantum altera quidem contradictionis per interrogationem actu praefenda est: si is qui solus etiam aut non respondet, recte apposite sit occursum: altera tamen est facultate proponitur. Quamuis enim interrogationes quasdam apud apprimae diuinum inueniamus Platonem quae contradictionem totam actu interrogant, ut illud in Phaedone, Porro ad prudentiam ipsam obtinendam utrum corpus impedimento est, an nequaquam ad quod potissimum respiciens decernit magnus Lamblichus contradictionem uniuersam in disputatoria interrogatione contineri. Sed intelligendum est apud Platonem non in eorum congressibus quibus etiam disputaret permanere Socratem eo proposito quo uersatur is qui dialecticus ex Aristotelis uocatur sententia. Nam qui sic Dialecticus dicitur eo spectat solus ut alloquens superet. demumque ipsum ad contradictionem deducat. Socrates uero & alloquentes corrigit si peccent: & finem non uictoriam statuit, sed ueritatis comprehensio. Quapropter etiam contradictionem inuenieris ab eo proponi uniuersam, id fieri uel exercendorum alloquentium gratia comperieris: uel protinus aperire ad utram partem contradictionis respondere alloquentem uelit, non etiam tantum, aut non dicentem sed declarantem quoque ad utram contradictionis partem respondendo occurrat. Ac disputatoria demum propositio uetus in primis dialectica gratia usurpatur syllogismique cum pars huius sit, neque particula nunquid, aut simile habebit adiuncta, sumetque partem alteram contradictionis duntaxat quae alloquenti uidebitur. At quoniam eo inferior est quam demonstratiua, quod non a rebus ipsis, sed ab his quae concedit aduersarius sumatur idcirco & per interrogationem ei proponit qui cum sermo institutus est: ut de illorum ueritate quod sibi uidetur diiudicet. nec solum ipsa sed, ut dictum est, & contradictionis pars reliqua assumitque particulam nunquid propter interrogationis figuram. Sed quoniam idem quod ab Aristotele ceu corollarium uice deinceps additurum inquit, **SIMVL VERO DILVCET NEQVE IPSVM QUID EST DISPUTATORIAM ESSE INTERROGATIONEM.** & cuiam

304 SECTIO III. DE PROPOSITIONIB.

hoc uult cōsequē esse? Itaq; ab iis cōstat pēdere quē de disputatoria locutus est interrogatōne: eā nimirā respondēde uel propositionis, uel cōtradictionis partis alterius postulatiōne esse. Nam si disputatoria id genus est interrogatio, ut detur permittatōr; alio quenti utrā partem respondere cōtradictionis uelit, non huiusmodi autem ipsius quid est interrogatio habetur, sed rei naturae institutionē expositiōneq; exposulat, cōpertū est ipsius quid ē in interrogatiōne nequaquā fore dialecticam. Verū si omnino ipsius quid est percunctationem in interrogatiōne disputatoriā formare si beat, oportet nos ipsos finitione quae nobis esse rei uidetur actu pferenda interrogare ut utrius homo animal est bipes mansuetum: si per affirmatiōne scilicet placeat interrogare uel si per negatiōne maluerimus utrum homo animal bipes mansuetum non est: id quod breuiter ipse per uerba illa, AN NON HOC indicauit.

XIII.

Q VONIAM uero praedicatur adeo quaedam cōposita ut ex iis quae separatim praedicatur unū fiat praedicamētum uniuersum, alia minime, quoniam fuerit differentia? De homine. n. uerū est & seorsum animal dicere: & bipes seorsum: atque haec ut unum, & hominem atque album: & haec tanquā unum, sed non si futor, bonusq; sit, futor quoque est bonus. Nam si propterea quod uerum est utrunque, etiā quod ex iunctis ambobus cōstat esse oportet, multa quoque sequitur incōmoda. Quippe de homine & homo uerū est & albi pronuntiare: quare & uniuersum, rursus si album simul et totum quā ob rem erit homo albus albi: excurretq; id in immensum, et rursus musicus albus ambulans eademq; saepius contexta in infinitum. Præterea si Socrates, & homo est erit & Socrates Socrates homo & si homo & bipes, erit & homo homo bipes. Itaque si cōplexus quisquam absolute fieri arbitrabitur, constat usu venire ut multa dicatur absurda, quo autē pacto statuendum sit, modo explicamus. Ex iis igitur quae praedicantur, & in quibus praedicari continetur

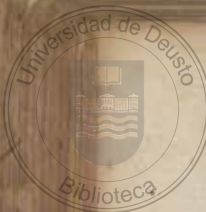
EX III. QVOQUE APPRAE. CON. 305

fit, quaecumque per accidens uel de eodem, uel alterum de altero dicatur, haec unū non erunt. Homo exempli causa albus est & musicus sed unum non est album & musicum: & cum ambo sint accidentia, neque si uerum dictū sit quod album est id musicum esse unum tamen quidquam erit musicum album, nam quod est album, id per accidens musicum est, quia de re unum quiddā non erit album musicum: quocirca nec futor bonus simpliciter: sed animal bipes, haud enim per accidens. Itē nec quae insunt in alio, quapropter neque album repetitur: nec qui homo est, is hō animalis, aut bipes: si quidē sunt in homine bipes, & animal.

Cum supra ex diuersis iis quae de eodem praedicantur alia posse coniungi atque unā quādā dixerit praedicatiōne facere ex omnibus alia uero non posse, vllāq; ibi nobis regula horū discernendorum tradiderit, sed transiuerit illico ad theorematīs praecipio nem ad quod illud utile erat, non oportere inquam responsiōnem etiam ad eam interrogatiōne fieri quae plane una non esset, uult per haec quod omīssum illic est deinceps addere, sumptōq; hoc uelut cōfessio, posse ex iis quae praedicata de eodem sunt pluribus nominibus rebusq; aliqua, si inter se quoque componantur, ac uelut coalescant, unū quodpiā praedicamētū ex iis uniuersum efficiere in hoc dicebamus animal bipes mansuetū quādā non posset in albo, & ambulante, quoniam differentia, sit querendum censeo: hoc uero est, quoniam sit talis differentiae causa: & quamobrem illa concrescant, haec minime. Prius autem ostendit in iis re uera quae plura praedicantur esse id genus differentiā, in eo inquam q; natura cōponi apta septaq; sint, quā eius causam inspexerit, si quidē & cōsequēs erat ut q; sit antequam cur sit disceremus. Hab illa itaque cōponi natura esse nonnulla ad praedicatiōnis unius cōstructionē palam facit tum sumendo animal: ut bipes quae nō discere solūmodo, sed simul quoq; praedicantur de si homine: ut animal bipes ipsum esse, pronuntiamus, & rursus homine atq; albo: quare tam discrete de hoc praedicantur homine, tum coniuncte: cum Socrates, dicimus, homo est albus. Esse autē quae cōponi nequeant, demonstrat in suppositione futor ē quendam sumere qui nō exqui

sive arte didicerit, sed præditus morum fuerit probitate: quæ si
Simo ille extitisse Socrati familiaris videtur. Nam de hoc futu-
rem esse & boni, seorsum utrumque vere prædicabis, at ex ambo-
bus compositum, futurum esse boni, non ita. Quippe boni per se si de
quouis dicatur singulari homine, ut de homine prædicatur, atque
eius ipsius vitæ speciem indicat, si copuletur futuri, atque ita prædi-
cetur, non ad speciem vitæ hominis præterea, sed ad artis quali-
tatem exauditur. Quamobrem & apud Platonem Gorgias a Socra-
te non absolute Orator, sed totum hoc bonus orator appellari vo-
luit nimirum hac re seipsum ab iis discernens qui arte vitiose veteren-
tur. Quoniam autem vero simile erat imperitorum nonnullos arti-
trari quæ prædicantur seorsum, ea simul quoque prædicari plane opor-
tere, forteque attributum putari nos in quibusdam hoc fieri, si aliis haud
etiam posse dicere, atque aduersus id aggredi, quod de futuro & po-
no dictum est disceptare, propterea necesse est atque nobis adducens
discutiendi theorematem, ostendit quod ita opinantes incommo-
dum urgeantur atque NAM SI, inquit, PROPTEREA QVOD
VERVM EST VTRVQVE, cui subaudiendum est, ex iis
quæ seorsum prædicantur, si ob id igitur, ETIAM QVOD EX-
IVNCTIS AMBOBUS CONSTAT ESSE OPORTET, rur-
susque huic subaudiendum est verum ut si quoniam verum hoc est, prædi-
camentum quoque verum sit oportet quod ex utroque consistit,
MVLTAE SEQUENTVR INCOMMODA. nugatur enim
is oportebit qui istum existimat, & præter id quod nugatur, ab ho-
minum sensu ab horrentia & superuacua quædam dicit atque inania.
Si, inquit, & hominem & album prædicauerimus de Socrate, & vere
& simul vtrunque prædicabimus, eum hominem esse album, verum si
quæcunque separatim prædicantur ea composita, prædicari et pos-
sunt, rursusque si compositæ huic insuper prædicationi album, ipsum per
se de Socrate prædicatum ascriberimus, oportebit ex utraque iterum
prædicatione, composita, simplici vna fieri prædicationem uniuersalem
ut est Socrates homo, albus albus dicatur: Idque in infinitum puelle-
quod plane nugantium est. Rursum si musicus & albus & ambula-
ns non separatim solus, sed simul etiam prædicantur de Socrate,
præterque composita ex his prædicatione album ipsum per se iterum
prædicauerimus, musicum esse album ambulante album dicemus, &
rursus si musicum forte prædicatum per se fuerit, musicum album ambu-

lante album musicum, atque eadem, quod ipse inquit, sepius con-
texta: quibus præter nugationem sit etiam prædicationis quæ ne co-
gitatione quidem assequi valeas. Aliud vero quoddam his tertium ad-
des incommo- dum, prædicari de eo quæ cernis hoc inquit: uerbi gratia: So-
crate esse atque hominem, quapropter dicendum erit & eum qui cer-
nitur Socrate hominem esse: & rursus de Socrate hominem & bipedem
seorsum quidem utrumque recte prædicabis, non tamē quæ ex utroque co-
ficatur quæ est homo bipes. Hæc, inquit, præter rationem sunt planeque re-
dondantia: siquidem euidenter est & Socratem hominem esse neces-
sarium & hominem bipedem. Nam & si, id quod exposuimus, quæ per
essentiam prædicantur, uel simpliciter uel ex parte natura sibi in-
uicem cohærescere idonea sunt, ut genus ac formatiæ differen-
tiæ, non tamen quouis ordine inter se connectere ea conuenit,
haud enim quæ magis particularia sunt statuimus prioratque ab
his uniuersaliora quæque illis ex necessitate consequentia sunt col-
locabimus uerum contra, magis uniuersalia magis particularibus
anteponemus. His igitur cum harum rerum prædicationem necessa-
riam esse demonstrauerit, ipsam deinceps addit: cum ait, EX
HIS QVAE de quibusdam prædicantur subiectis, quæ IN QVI-
BUS PRAEDICARI CONTINGIT appellauit. id est & su-
biectis, de quibus prædicata appellari contingit. Ex his ergo quæ
prædicantur de propriis alia subiectis per se, alia per accidens
nuncupantur, de quibus primum uerba facit, atque siue ambo
prædicata per accidens de subiecto sumantur, siue alterum de su-
biecto & in quo ipsum esse ab illis haberi natura uoluit, alterum
uero de altero, nullo modo ab iis una fiet prædicationis. Neque enim
si per accidens de Socrate & musicum & album prædicet, unam
ex iis cumperies prædicationem fieri, neque si musicum de Socrate,
album de musico prædicatum acceperis, ita quoque inuenies. Por-
ro hypothese hanc Aristoteles ex abundanti assumpsit, quando
quidem necesse est prædicari album in primis de Socrate: quemad-
modum musicum non quidem per essentiam, ut quod accidens est
per naturam tamen, propterea quoniam eo comparata ingenio sunt
accidentia, ut & suis inhæreant subiectis, & de iis prædicentur
haud uero etiam potissimum de musico, neque secundum naturam
sed re uera per accidens: quoniam accidit ut ambo in eodem subie-
cto concurrant: At necesse est denique disiunctus Aristoteli

208. SECTIO III. DE PROPOSITIO.

pronunciatas hypotheses sese iniucē sequi. Nam siue de eodem subiecto duo prædicetur accidētia plane & de se mutuo p accidēs prædicabuntur. siue unū substantiæ sit, alterū accidēs, prædicabitur accidens per naturā substantiæ: substantiale de accidēte præter naturā ut hō de albo, siue alterū a principio capiamus prædicationem complementum, quā de re querimus vna ne sit, an secus, per accidens de reliquo prædicatum, necesse est ipsum per se solum prius acceptum de subiecto prædicatū sit. nam hoc ipsum est qd vestigatur in præsens, quā scorsum prædicata, possint & prædicari coniuncta. Fortassisq; non sunt hæc verba disjunctiue audienda: led dicendum est vel particulam pro & usurpatā ut illud quod quæ apud Homerū iuuenis uel senex ut pro & iuuenis & senex, atque ut cōmentationes suas nōnullas inscribere consueuerūt veteres Nicoteles uel Lysimachus & Phædo uel de anima non ut ex aduerso distinguēt sed ut orationē nobis permitterent utroq; nomine appellare: quasi ita sonēt Aristotelis uerba & de eodem, & alterum de altero. Quā igitur causa si ut quæ hoc pacto prædicantur, natura combinari non possint: quoniam dissimilem dīstīctāq; inter se prorsus habent naturā, ac sub prædicamētis quandoq; cōiūctur diuersis nec ad naturam unam efficiendam ipsa misceri inuicem queunt. Quod si ita se habeant hæc, patet recte a nobis dictum antea, nihil aliud apprædicari in propositionibus præter ipsum est posse ut ambulare. Namque in hoc modo iustus ambulat si nomen iustus prædicari, uerbum ambulat apprædicari dixeris, non est id genus propositio una: si quidem per accidens ambo de homine prædicata ad prædicationem unam faciendam mutuo tēperari natura non possunt. At uerbū est ceo quod nō p se et solū de subiecto, ut ambulat uerbūq; aliud quodlibet prædicatū: sed eius rei gratia tantum assumatur, ut prædicatū subiecto deuinciatur, solum ex uerbis tum coagmentari prædicato natura comparatum est: apprædicariq; ipsum dicitur: tum unam prædicationem, itēgramq; ob id propositionem prestare. Vtrum ergo (quidam alunt) nec qui Hippocrates bonus medicus est dicit, aut Zeaxus bonus est pictor prædicationem unam protulit: quoniam utrunq; bonam atq; artem inquam subiecto accidit? An aliud in his est quod se iunctim prædicatur bonum aliud uero quod mechanicæ arti copulatur. Nam quod per se prædicatur, id quod

antea

EX III. QVOQVE APPRAE. CON. 209

antea quoque commemorauimus ipsos indicat mores. Animi, quod aut arti coniunctū est, non ita sed uelut genus quoddam artis, aut artes exercentiū capi uidetur. Spectatur, n. in prædicamētis omnibus bonū, uerū quod in qualitate cōprehenditur, cum illis diuiditur quibus impertiri ipsum natura uoluit. Ergo & quoddā elica Animū sit bonū necesse est uisendi: quod uel penes Animi mores sumit, uel cognitionē: cūq; uel scientiā uerbi gratia, uel artificialē. Itaque quo pacto quale ipsum dicimus genus esse artificis, ita bonum quoque in quali positū necesse est eius boni quo præditus artifex est genus esse. Quod igitur hoc loco de Medico & pictore ac demū Artifice per se prædicatur bonū, merito prædicationē unā facit per inde atque si diceremus id est color albus quod ceinitur, potest, n. & accidens per se prædicari est de suspensius aliqua specie dicitur, & substantia per accidens cum eam de accedente prædicabimus: uelut cum dixerimus quod albu est id lignū esse. De hisce uero susius explicatū est in priore libro de Demonstratione. Neque hoc erit præterea bonū ex iis quæ de subiecto in primis appellantur, sed si modo dicatur potissimum. Quo sit ut nec si sumptum solū sit: prædicari queat: quo modo nec per se etiā prædicatum bonum de subiecto, præcipue de arte prædicabitur: uerum per accidens: ut in exemplo sutor bonus, quapropter nec prædicationem totam unam efficere potest illi coniunctum, sed quomodo ex homine & albo prædicationem unam fieri arbitramur, si neque ambo per se prædicantur de Socrate, sed per accidens, quoque alterum de altero? An quoniam non sunt ambo subiecto accidentia quando utrunque etiam contingit illorum prædicari de altero præter naturam, planeq; per accidēs, ex autē quæ solo hoc modo prædicatur reprobatur Aristoteles: ut quæ coalescere inter se nequeant. At album homini sociari natura aptum, eiusq; qualitatem significans, non substantialem, sed illam uelut superfluiam in eo quod simpliciter quale dicitur prouentientem, iure, cum illo prædicationem unam facit quæ unam significat, non simplicem, sed quandam uocatam substantiam. Hæc cum de iis distulerit quæ prædicantur per accidens, nec consociari natura ualent, dixeritq; ob id non simpliciter, uerum esse illud SVTOR BONVS, hoc est non semper uerum esse, quoniam concurrere interdum ea nequaquam mirum est, subdit, SED ANIMAL BI

Animo in Perier.

O

210 SECTIO III. DE PROPOSITIONE.

PES. HAUD ENIM PER ACCIDENS. quorumvis est uerborum. Quae uero non per accidens, sed p se praedicantur, componi inuicem, atque unam praedicationem posse efficere, uerū neque hac si quoniam capiuntur modo, nec quous inter se ordine coplatur, haud enim sane quae in altero praedicato iam sunt uel acta uel potestate comprehensa capiemus iterumne simus nugaces, aut prolixa quaedam dicere cogamur: quod rursum est nugari. uerbi gratia si hominem bipes esse animal dixerimus, non per se iterum capiemus bipes: propterea quod actu in priore praedicato sit sumptum. Cumq; Socratem hominem epronunciauerimus, non alio scemus aliud praedicatum, ut quod priori copulari debeat, bipedem aut animal esse, quandoquidem horum utrunq; ante est in priore praedicato facultate comprehensum.

XIII.

VERVM est autē simpliciter quoque de aliquo, ut quaedam hominē, hominē, uel albu quendam hominē, hominē albu esse dicere: nō tamē ppetuo, sed quādo in adiuncto oppositū inest, quod pīa, quod contradictio comitatur, nō uerū, sed falsum est: ut mortuum hominē, hominē uocare: uerū autem cum non inest, semper non uerum est: quando non inest, non semper uerum. ut Homerus quiddam est, uelut Poeta. Vtrum ergo etiam est? An nequaquam. praedicatur enim per accidens uerbum est de Homero. Poeta namque illum esse, sed per se de Homero nō praedicatur est uerbum. Quamobrem in quibus praedicationibus neque est contrarietas, si loco nominum rationes dicantur, praedicanturq; per se, nec p accidens quae praedicantur, in q; ipsam aliquid simpliciter quoque uerum dictu erit. At id quod non est, quoniam est opinabile, uerum non est esse quidpiam dicere nam de illo non quod sit, sed quod non sit opinio est.

Quaeritur hic pxiime tradito oppositū pceptū Supra enim quaerebatur quando quae priuatim praedicat, simul praedicari etiam possint. in his, quando simul praedicata separatim quoque praedicari queant. Praedicationē autē quandam eā uocat, quae ex simul

EX III. QVOQUE APPRAE. CON. 211

praedicatis cōposita est simpliciter uero illā quae simplex est, ac sine additione ulla pferatur: propterea qm arētant ubiq; additiones, magisq; ea reddunt peticularia quae ab additiones ipsas subsistentibus declarantur: uelut cum prolato animali rationale addiderimus: deinde mortales: postea grammaticum: dehinc aliud qd atque aliud. Clarū est enim singulis nos additionibus inuenturos magis particulare significatū fieri. Quapropter, VERVM EST AVTEM, inquit, SIMPLICITER QVOQUE DE ALIQUO id est de quo cōpositā facimus praedicationē, de eo quoque sine additione uerū est praedicatū. pnuociaretur Aristarchum nō grammaticū hominē duntaxat: sed & simpliciter hominem: simpliciterq; grāmaticum. nec Galatam album duntaxat hominem, sed & album simpliciter, & simpliciter hominem. Quoniam uerū nō ita ppetuo res habet quippe hominē mortuū totū hoc mortuum hominē uocamus. haud uero etiā hominē possumus sine additione appellare. quoniam est homo animal rationale mortale: animal autē substantia animae cōpos & sensus, at mortuus nec animatus, nec sentiendi ut praeditus est: sed oppositis continetur. adulterinū quoque denariū, ac lapideā nauē hoc totū utrunque dixeris, neque tamē denariū, neque nauē appellabis. patet distinctione nobis quādā opus fore quādo liceat ac quando nō liceat docere quae simul praedicantur, discrete praedicari. Hāc itaque Aristoteles rōdus primū tradit regulā: deinde exactius. Atque initio quidē Q uando inquit in eo quod simplici praedicationi additum est, oppositio inest aliqua quae illi cui facta est additio repugnet siue ex se in illorum appareat nominibus, ceu cū Eunuchum utrum simul & non uirum dicimus, & uespertilionem auem, & non auctm simul, similiter pumicem quoque lapidem & non lapidem, & inuicem principem atque nō principem, siue in ipsorum finitionibus deprehendatur: ut in homine & mortuo, tunc ut simul praedicata disiunctim quoq; praedicentur fieri nequaquam posse. quando autem nulla in iis mutua sit oppositio, tūc posse fieri. Postea uero expositam regulam, nempe quando coniuncte praedicata distingui non possint, affirmat recte traditam: cum ait, A V T CUM INEST, SEMPER NON VERVM EST distinguit nobis post uerbum inest debentibus, oppositio uidelicet illi inest quod priori praedicato adiectum est. (hoc enim iam di-

112: **SECTIO III. DE PROPOSITIONE.**

Etiam hic quoque subaudiemus: ut autē huic consequens aduer-
bium semper subiungere hoc est, ex necessitate nō verum, sed fal-
sum est compositam prædicationē diiungi. Alterā autē quæ, nihil
in simul prædicatis oppositio sit admittere ipsorum inquit discre-
tione posse, veram non semper esse confirmat: sed cautionem alia
postulare affert: quæ illico probationem. Namque Homerū, totū hoc
Poetam esse dicimus quoniam opus extat illius. simpliciter esse nō
dicimus, quoniam est verbum quod de Homero prædicatur, nullo me-
dio, nō ad Homerum illum qui est in poetā, sed ad ipsum utrum
exaudiat. is autē nō est. Cū vero prædicatur est verbum de Homē-
ro nomini Poeta cōiunctum, Poeta de ipso potissimum ac per se
prædicabitur (per se autem nō per essentiam, sed per naturam in-
telligi volo), est autem verbum de Poeta per se, de Homero per
accidens. Itaque si quod per se prædicatum est eximeris, nihil sanum
præterea sonat quod per accidens prædicatur, tamen si nulla quæ Po-
etæ oppositionem ad verbum est invenire neque ex sese in nomi-
bus, ut in viro, & nō viro neque in eorū definitionibus, ut in homine
mortuo, quod nō obrecte dicebamus non semper verū esse, cū in
simul prædicatis nō inest oppositio, posse etiam per sese prædica-
ri quodlibet. Ideo repetito sermonis principio præsentet Aristote-
les discretæ prædicationis regulas: ac quando neque illorū in-
quit definitionibus quæ simul prædicantur subest contrarietas, ne-
que per accidens, verū per se de eodē prædicata subiecto fuerint,
potest tunc planē fieri, ut quod prædicatum est coniunctum, sine
complexu quoque prædicetur. Porro illud minime obscurum est
si quis est verbum in hoc Homerus Poeta est exemplo positum
pro fuit dicat acceptum, quemadmodum fuit pro est Græci sæpe
numero capiunt veteres, ut in illo quid fuit pro quid est: & in de-
finitione ipsum quid fuit esse pro ipsum quid est rei esse, hūc ipsum
quoque per se est de Homero præter Aristotelis sententiam prædi-
cari concessit. Quod autem ad verba attinet, illud, **OPPO-
SITUM INEST QUODPIAM QUOD CONTRADI-
CTIO COMITATUR** non ea ratione dictū est ut oppo-
sita quædam sequatur, quædam non sequatur contradictio: sed pro
eo quod est, ex quibus omnibus contradictoria inter se opposita
sequuntur quæ est communissima. Nam oppositorum neutrum in
quod alterum est. Post hæc vero ceu refellens eos qui verbum est

EX III. QVOQUE APPRAE. CON. 113

si cum opinabili prædicetur de non ente, nobis non ens opinabi-
le est dicentibus, iam per se quoque de hoc prædicatū ita posse ar-
bitrantur, recteque a nobis non ens est dictum iri: perinde atque
in alii, in quibus quæ cōposita est, discreta etiam fieri potest prædi-
catio, subiungit, **AT QUOD NON EST, QUONIAM
EST OPINABILE, VERVM NON EST ESSE
QUODPIAM DICERE.** causamque propter quam verum nō
sit adicit: cum ait, **NAM DE ILLO NON QVOD SIT,
SED QVOD NON SIT OPINIO EST.** Quoniam nō, ip-
sum hoc quod non sit, de non ente opinabamur, patet nos opina-
bile ipsum dicturos merito: non ob id tamen ipsum esse confessu-
ros. Atque inveni quidem videtur in ea quæ tam in Sophistis, tum
ad finem quinti de Rep. Plato disserit, ac ipsum non ens inquit nō
esse opinabile. Sciendum tamen cum plures gradus nobis ille tra-
dat non entis, tum eius quod supra entia, idem est autem ac si su-
pra omnem speciem dixeris (haud enim aliter & formas omnes a
materia separabiles inseparabilesque, & ipsam in postremis infor-
mem prorsus materiam produxisset) tum eius quod in diversitate
spectatur, estque in rebus omnibus, atque ob id non minus quam
ipsum ens esse perhibetur, tum illius quod obnoxium significat ge-
nerationi, per diminutionē ab illo planē ente ac supra motatio-
nem omnē locorum illius est: quod de materia prædicatur per
pter delapsum formatū omnium secundū dissimile eius ad primi
celebratam similitudinē: cumque & unumquoddam esse ex signifi-
catis dicat non entis in aliorum extremis repositum ad nimum
quod de nulla ex parte nulloque modo ente appellatur, hoc & inef-
fabile esse & inopinabile asseverat quoniam quod numerabile
est, id effari aut opinari licet: id quod supra quoque prodidimus.
effabileque esse aut opinabile dictio vel opinione indicator, estque
ad aliquid: per respectū ad dictioē opinionē ut esse cuiusmodi
dicitur. Quando quidem igitur si alterū sit relativorū, esse & alte-
rū necesse est, ea vero est dictio atque opinio secundum quam di-
ctio vel opinabile esse dicitur, hac ratione & quod nullo est mo-
do in ipsa de se dictio atque opinione erit. Itaque hæc Plato
pronunciat, quæ confutari nō possunt: & recte veritus Aristote-
les ne quidam, ut par est, Platonis sententiæ profunditatem mi-
nime affecti, dici ab illo existimarint, quod nullo est modo, si

214 SECTIO III. DE PROPOSITIONIB.

effabile aut opinabile uocetur, ex eorum quæ sunt fieri numero, non eo pacto quo recensimus, sed quasi obtineat ex se subsistentiam, idcirco uerum inquit non esse, id quod non est cum opinabile esse dicatur, sic ens fieri affirmare, ut uel sine respectu illo ad nos relato subsistentiam habeat: cuiusmodi non ens esse id censet quod in diuersitate positum est: quodque in omnibus iis quæ sunt inquit dissipatum esse, neque eo quod proprie est minus existere. Hactenus prouexit Aristoteles, propositionum earum contemplationem quæ ex tertio appredicato componuntur: pulchraque nobis communi plura de ipsis præcepta tradidit: ac multis sane usus est ordinem iis nullum indidisse, quo factum est, ut librum nonnulli inter commentarios magis reponendum putarint. Nobis uero per singula capita præcipua cura incubuit, ut sequelæ continuatam ostenderemus, sed ad propositiones cum modo coniunctas accedamus.

DE PROPOSITIONIBVS

cum modo coniunctis.

SECTIO III.

I.

HÆC Cum explicauerimus, considerandum est quoniam prædictæ affirmationes ac negationes inter sese id genus habeant, possibile esse ac non possibile, et contingens ac non contingens, præterea de impossibilisque ac necessario, sit enim quædam in iis dubitationes.

VM ad absolutam numeris omnibus eorum contemplationem quæ hoc nobis opere proposita sunt, adhuc super sit propositionum illarum consideratio quæ cum modo proferuntur, tradit, et hoc capite libri Aristoteles: duosque hæc sola nobis de ipsis exponit præcepta, negationis modum affirmationibus opponenda prædicatarumque ite diuersis modis propositionum sequela. Nobis uero si exacta traditarum nunc propositionum habenda notitia sit eaque, facilius assequenda quæ de ipsis differuntur philosopho, ante uerborum explanationem, et quod

CVM MODO CONIUNCTIS. 215

modus sit percipiendum est: & utrum finitus sit illorum numerus, nobisque cognitus, ac quot qualesque eligat modos Aristoteles ad propositionum harum præceptionem, & quamobrem hos, & non alios: & qua ratione differant a uocatis materiis qui assumuntur modi, cum illarum appellatur nominibus: ite an omnis modus ex iis nullus sit qui in proposita propositionem contemplatione asciscit debuerit: præterea negationes ex affirmationibus quo pacto faciamus in hoc genere propositionum: id quod de ipsis considerari primum Aristoteli dicebamus his accedat omnibus, quoniam pacto harum quoque numerum propositionum omnium ex diuisione comprehendimus. Modus itaque uox est quæ quo pacto inest in subiecto prædicatum significatur cito cum Luna, dicimus cito restituitur uel bene ut Socrates bene disputat uel admodum ut Dionæ admodum diligit Plato: uel semper ut in illo sol semper mouetur. Numerus non est illorum natura infinitus: neque nobis tamen comprehensibilis, quemadmodum neque universalium subiectorum aut prædicatorum: quæ nec ipsa colligi numero possunt. Solos autem quatuor assumit Aristoteles ad propositionum quæ modum obtinent, contemplationem necessariam, possibilem, contingentem & ad hos impossibilium: qui uniuersales maxime sunt: & ipsi rerum naturæ familiarissimi. Quam igitur possibile habere uult ad contingens differentiam? An quod solo nomine id quod proprie est possibile differat a contingente: possibile uero simpliciter proprie contingente latius dicitur: id quod posthac ipso nos docente Aristotele intellegemus. Verum nunc quasi iidem sint, inspicimus quo pacto differant a materiis modi, quandoquidem has quoque diuidebamus in necessariam, impossibilem, & contingentem. Itaque dicendum est, censei a nobis materias in ipsa rerum earum quæ sunt in propositionibus sumptæ natura spectari. Quippe necesse planè est, uel semper inesse subiecto prædicatum, uel nunquam: aut inesse interdum alias secus, quæ etiam ratione materias uocari eas diximus, quasi sine his ne subsistere quidè propositiones ualeant. Modos uero in eo ipse quod a nobis pronuncientur subsistentiam habere, quodque complentibus propositionem terminis extrinsecus addatur. Quo sit ut, quod ad materiam attinet, ueram esse propositionem sæpius accidat: ob additum modum mentiarur. Nam quæ sol mouetur propositio inquit, uera est, quæ aduerbio contingens

ter apponēdo, contingenter hunc dicit moueri, propter modum solum mendax apprehenditur. sic & socrates ualet aut albus est propositionem ueram quandoque, modus adiunctus necessitatis fallum reddidit. Socratem dicimus necessario ualere aut albi esse necessario. Ne uero existimaueris solos affines materiis modis accommodari oportere propositionibus. Nā quod admodum de subiecto quolibet q. cuiquam libeat predicari est integrū, hinc autē uerū alia propositiones, quædam ementitæ, sic & propositio nī quæ caret modo quencunque adaptare quis modū uelit licet adiciere. Hæc cū sint manifesta, cōsideremus deinceps utrū & alius præter hos modos cognatus sit, alibiq. in propositionū cōtēplatiōe acceptas Aristoteli, in hæc uero cui nūc incūbimus tractatione omīssus, an nequaquā sit. hunc enim inexistētē hoc est qui inesse dicitur interpretes plurimi Aristotelis esse arbitrantur, & ante necessariū contingentēq. in Resolutoris enumeratō. Mihi uero hi plane a ueritate aberrare, atque Aristotelis sententiā uidetur, haud enim modus omnino est ipsum inesse, sed cū diuise propositiones in modo carentes sint ac præditas modo, propositiones modi expertes ab ipso inesse informari aionimur ad ea respiciens quæ superius de oppositione inflectionum modo: carentium ad affirmationes præcepta sunt: ubi dicebat. Quoniam autē & quod inest licet, tanquā nō inest, & quæ ab his sequuntur: penes ipsum inesse ac nō inesse oppositiones fieri propositionum illarum decernebat quod idem penes ipsum esse dixeris ac non esse, secundum quod uel hic contradictoria propositionū omniū quibus modus nō adhibetur oppositio fieri plane censetur. siue ipsum est actū siue etiam potestate obtineanti cum quæ modū assecant, id genus non sustineant oppositionis: sed ipsi modi inter se opponantur, Quamobrem Aristoteles quoq. cū propositiones cū modo coniunctas tradere hoc capite proposuerit, primum hoc de his querendum censuit quisnam cōtradietorie sit illarū oppositiōis modus, quasi nec prius quidquā fuerit de modis locutus: nec ipsum inesse ac non inesse commune quid cum modis habeat. Itaq. tū his de causis ipsum inesse modus esse aliquis haud quaquā mihi uidetur: cum quoniam ipsum hoc modum esse arbitramur cum qui quo pacto in subiecto inest prædicatum indicat, q. ergo rationi sit consentaneum ipsum inesse modū appella-

re qui existendi qualitātē declaret: tū etiā quia propositam de propositionibus cōmūcationē, & de syllogismis in Resolutoris descriptam perfectā esse continebimur: cū neq. omnes hic uniuersales necessariisq. tractatui modos assumptos dicamus: neq. illic cōtēplationes syllogismorū ex propositionibus traditas omnibus: sed ex solis modū habētibus: tamen ex propositionibus absolute omnis Aristoteles diuisionē illic faciendū ait. Quandoquidē uero propositio est omnis uel eius quod est inesse, uel ex necessitate inesse uel inesse contingere. Hoc igitur & ex his quæ prodidimus euidēter demonstratū arbitror, & pluribus colligi adhuc potest ratio nibus. At uero neque ipsum solū, cū solum animal sensus esse capax dicimus, aut solū gresfile, modus esse quis ualet: ut quidā autumant (neq. an copularetur subiecto), sed ascititia magis est præfinitio: non simplex tamen: affirmatiua quædam inquam aut negatiua: nec quæ subiecto cuiquam siue finito, siue infinito, ut quatuor quælibet illarū præfinitionem quæ ad propositionum sunt cōtēplationem susceptæ, accommodari possit: sed quæ actu de uno quod in propositione dicitur, potestate uero de aliis quoque & quæ sunt: & quæ non sunt enūciationē facit. Quare & ex affirmatiuā altera præfinitionū, solaq. negatiuarum est uniuersali commissa. Nam qui solum animā sentiens uel solum animal gresfile dixerit, is aliud nihil significat, quam inesse animali quod de eo prædicatur, uel omni ut sentiens, uel alicui, uelut gresfile, ali uero præter animal nulli competere. Quapropter ne una quidem proprie id genus est propositio: ut quæ pluribus aperte subiectis animali & non animali utatur: idemq. affirmer de horū altero uniuersaliter, uel ex parte de altero uniuersaliter neget. Ac necesse propterea non est quod de prædicato uniuersaliter appellatur, ut animatum, cum omne dicimus, sensu præditum, uel gradiens omne animatum est de subiecto eo rursus prædicari quod in prima propositione fuit acceptum. Nam ipsum quidē de animali per primum tertium ne primæ modum figure prædicari est necesse: haud uero etiam de solo. neque enim de his præterea quæ præter animal sunt, quasi negatiua minor fiat propositio, necesse est negari. Itaque si ipsum proprie capitur solum (hoc est autem ut nomen) quocunque dicatur, triū generum, modus non est: sed ascititia præfinitio, uti prodidimus: subiectoq. annexitur icuius discretio

nē, a ceteris oībus prāter ipsum declarat. Etenim si p̄dicato quoq; iunctū quādoq; videatur, vt in hoc Socrates vēstē solā ēst atēritū indutus simile & hoc simplicibus habebit p̄finitionibus in illo omnis hō omnis est capax sciētiae. Quod si adverbialiter dicatur, idēq; adverbio duntaxat valeat, tunc modus est, qui non subiecto, sed p̄dicato cōiungitur: significatq; illo subiectū sincere nō cum opposito impertiri. Proinde Deū immortalē solummodo rationalē vero Animā, corpusq; illud quod in orbē circūmagitur & immortalia & nō immortalia esse dicimus: quibus alterū ratione substantiae, alterū p̄pter actionē tribuimus: uel ambo ēst p̄pter substantiā, alio immortalis alioq; significatu. Nā Timaeus quoq; rationalē nostri substantiā immortalibus æquiuocā appellat: ceteris uero corpora nō omnino immortalia. Verū ne tūc vox quidē hęc solū siue quod eius uice accipit adverbii dūtaxat pluribus illis atq; innumerabilibus modis, ut bene, & p̄cipuē, plus quidquā obinebit, ut ad p̄positā nunc p̄positionū cōtemplationē alacrescat. Quonā aut p̄cto negationes ex p̄positis conficiamus affirmatiōnibus ea persequendo quę de illis produntur Aristoteli, latius inspectabimus. Nunc eliciēdi numeri gratia p̄positionū illarum quę modū sibi uendicāt, breuibus summonēdo. In iis quoq; p̄positionū p̄stātissimā negatiuā particulā dicimus iunctā esse oportere, vt sublata affirmatione fiat negatio. Porro pars p̄stātissima p̄positarū nobis in p̄sentia p̄positionū modus ipse est a quo ēst uelut ab informāte nomē sortiuntur. Quapp huiusce Socratē possibile est ambulare non hęc erit negatio Socratem possibile est non ambulare (ita nanq; simul contradictio uerū p̄fitebitur: quoniam euenire simul & non euenire p̄t contingere) sed illa non possibile est ambulare Socratem & illius possibile ē esse Socratem musicū non illa Socratē non musicū esse neq; illa Socratem musicū non ēē possibile est uerū hęc non possibile est musicum Socratem esse, idq; merito, quandoquidem nanq; modus est ipsum possibile, significat autem modus existentiae qualitatem quandam, oportet existentia eadem manente, quę in subiectis p̄dicatis app̄dicatisq; terminis uisitat, qualitatem sitne an non sit iudicari, fieriq; ab ea, si ponendo proferatur, affirmationem: sin inficiando, negationem. Eadem & in ceteris modis ratio est, necessario atq; impossibili, quippe vnā conuenit eādem

q; omnium eiusdem speciei propositionum esse oppositionis regula. Hęc cum ita sint, necesse dicimus esse modum quemlibet propositionibus adici vel subiecto & p̄dicato, vel ex tertio app̄dicato cōstitutis. Sed ex subiecto & p̄dicato cōstitutū quatuor necesse est fieri differentias nam aut terminos ambos finitos habebunt: ut possibile est ambulare Socratē, vel infinitos ambos: ut non Socratem possibile est non ambulare. Vel finitum subiectū, p̄dicatū infinitum, vt non ambulare Socratē possibile est, aut cōtra non Socratem possibile est ambulare. Octo uero earum quę ex tertio constant app̄dicato. Aut enim terminum utrumque, & app̄dicatū finite capiemus, aut infinite omnia uel finite duo, & liquum infinitū uelē contrario. vnum finite, duo infinite. Verum si uel finita duo sint, unū infinitum, tribus modis complicari propositiones accidet. Nā aut finita capiemus duo prima, subiectū p̄dicatūq; in quā, uel extremā, subiectū & app̄dicatū, uel posteriora, subiectum app̄dicatūq;. Ac si unū solum finite sumatur, tres rursus propositiones fieri contingit: finito uel subiecto, uel p̄dicato, uel app̄dicato, existente, atq; octo illarum propositionū modos singulares contradictiones fieri accidet. totidē uero & in p̄finitis uidelicet: p̄terea & uniuersales, particularesq; simul omnes autē octo & quadraginta. Itaq; triplicatis his propter p̄dicatorum differentiam a temporibus, triplicatisq; iis rursus quę sunt propter materias, inueniemus in quouis modo duas & triginta supra quadragintas cōtradictiones fieri. Ergo cum tres sint maxime principes modi, propterea quoniam possibile uel soli concurrat contingentī, uel vltq; etiam ad necessarium extenditur, non tamen extra sumptos tres cadit modos, usū uenit vt contradictiones omnes cum modo copulatas numero mille decente ac nonaginta sex fiant. Prius autem eas quę ex subiecto & p̄dicato componuntur, duas & septuaginta esse monstrauimus. quę ex tertio app̄dicato formantur, quatuor & quadraginta supra centum esse. Quamobrem simul omnes quę in libro de Interpretatione contradictiones traduntur, mille erunt quingente ac duodecim. Propositiones autem duplo his uidelicet plures nempe tria millia & quatuor ac uiginti. Cum igitur omnia quę p̄posuimus p̄secuti fuerimus, ipsam deinceps inspicimus Aristotelis dictionē.

NAM si ex his quæ cōplicantur ea inter se sunt oppositæ cōtradictiones quæ p ipsum esse constituuntur ac non esse ut huius esse hominē hoc negatio sit hominē non esse non autē esse nō hominem & huius hominem esse album hoc hominē album non esse sed non esse non album hominem Si enim de omni assefirmatio est uel negatio, uerum erit lignū non albū hominē dicere. Quod si ita est, quibus ēt ipsum esse non additur, idē efficit id quod ipsius esse loco dicitur: uerbi gratia huius hō ambulat non hoc ambulat non homo negatio erit: sed hoc hō nō ambulat. nihil. n. refert ambulare hominē dixeris, an hominē esse ambulantē. Quare si ubiq; hoc pacto, huius quoque possibile esse non illud nō possibile esse uerū hoc possibile nō ēē erit negatio. Sed posse idē uidetur & esse & nō esse. quod. n. secari aut ambulare est possibile, id omne & nō secari possibile est, & nō ambulare. Ratio est, quoniā quidquid possibile ita est, nō ppetuo agit: qua de re negatio quoque illi cōpetet. potest. n. & nō ambulare id quod ambulandi facultate peditū est: & non cerni nō possibile. At uero fieri nequit ut oppositæ ueræ de eodē fiāt affirmatiōes negationesq;. Huius ergo possibile esse nō illa negatio est, possibile nō esse. quippe ex his accidit uel idē simul de eodē affirmare ac negare, uel non p ipsum esse ac non esse ea quæ adduntur affirmationes negationesq; fieri: Quod si illud nequaquā cōceditur, erit hoc utiq; eligendū. Est igitur huius, possibile esse, negatio hoc non possibile esse uerū nō illud possibile non esse. Ea de uero & de eo qd contingens esse dicimus ratio est: si quid illius quoque negatio est hoc nō cōtingens esse. simili modo & in alijs, ut impossibili ac necessario. Nā quæadmodū ipsum esse ac non esse additiones sunt in illis, res aut subiectæ tū altū tū hō sic in his esse & nō esse uelut subiectū efficiuntur additios

net uero ipsum posse atque cōtingere: quæ perinde atque in illis ipsum esse atque non esse uerū falsumq; dirimunt. Porro huius possibile nō esse, non illud non possibile esse negatio est: sed hoc non possibile non esse. & huius possibile esse non illud possibile non esse, uerum hoc nō possibile esse. Quapropter se mutuo sequi propositiones hæ possibile esse & possibile non esse uideri etiam possunt. idem namq; esse potest ac non esse. haud enim contradictiones inter se sunt hæ possibile esse & possibile non esse: sed esse possibile & non possibile esse, uerum nunquā simul eodem profitentur. cum sint oppositæ. neque hæ possibile non esse & non esse non possibile in eodem simul ueraces alio quando sunt. Similiter huius quoque necesse est esse, non illud necesse est non esse uerum hoc non necesse est esse negatio est. huius uero necesse non esse, hoc non necesse non esse. & huius impossibile esse non illud impossibile non esse sed hoc non impossibile esse, huius autem impossibile non esse, hoc non impossibile non esse. Atque in uniuersum uti proditum est, ipsum esse & non esse cū subiecta ponenda sunt: hæc autem affirmatio non ac negationem facientia, ipsi esse atque non esse coniungenda. Existimareq; hæ oportet oppositas esse dictiones, possibile non possibile contingens, non contingens impossibile non impossibile, necessarium, non necessarium, uerum: non uerum.

Vult per hæc quemadmodū diximus, scrutari quonā pacto ex affirmationibus cum modo compositis negationes fieri oporteat. Quod autē probabile de ipsis quicquid esse existimasset, etiam nō sit, in his in quā propositionibus perinde atque in modo carētib; fieri negationes, hoc anticipatū prius refellit, quā quo modo se uerū habeat exponat. fiebant autem negationes affirmationū quæ sine modo ac præfinitione proferantur, negatiua particula uerbo est in propositionibus uel actō, uel omniū potestate accepta præponēda. Hoc igitur progredi in propositionibus modo asse-

222 SECTIO IIII. DE PROPOSITION.

mētibus nō posse ostēdit. tētarq; pluribus verisimile plane esse an
te asserere neq; posteriorem hīc auditis rationibus, recte sese
habere eas ratificari & in his ppositionibus illo modo cōtradi-
ctōnes putent, itaque NAM SI EX IIS, inquit, QVAE IN
VICEM COMPLICANTVR vocibus ppositionibusq; EAE
INTER SE SVNT OPPOSITAE CON-
TRADICTIONIS QVAE PER IPSVM ESSE
CONSTITVVTVR AC NON ESSE, id quod per de-
fectū magis ob sermonis breuitatē p̄tolit, cū dicere velit. Nā si
ex cōtextis inter se vocibus atque in ppositiones euadētibus ex
sibi mutuo sunt oppositae ad cōtradictōnes faciēdas quae opposi-
tione per ipsum esse habent ac nō esse: vel magis hoc pacto, ne
plura subaudire extrinsecus cogamur, Si ex iis quae cōplicantur,
hoc est ad cōtradictōnes cōstituēdas cōbinatur ppositiones, ex
mutuo sunt oppositae quae p ipsum esse atque nō esse discernūtur.
Ac prius bñ cōsequē fierat, nepe hoc ita sese & i iis habere ppo-
sitionibus opus fore quas modus metitur, subiectis illi statim p-
positionum earū exēplis quae modo uacant, priusq; earū quae ip-
sum est actū, ab his uero quae facultate habet, atque inter eas, quae
uerbū est actū possident praeposita illa quae ex subiecto & praedi-
cato cōficiunt, hoc est illi quae ex tertio appredicato consulat praē-
missa, collendit in omnibus, non alio pacto fieri negationē, nisi con-
iuncta fuerit est verbo negatiua particula. In iis uero quae ex ter-
tio appredicato consunt, illos etiam redarguit qui negatiua par-
ticula nō ante uerbū est sed ante praedicatū pōnēda negationē hie
ri putat: ut huius homo albus est illa homo est nō albus negatio
dicatur. Nam si postulatū dabimus, inquit, cōtradictōnis, ac de
omni quodcunque quis acceperit cōstitebimur verā affirmationē
aut negationē esse oportere, opus sane erit & hīc ppositioni-
bus albus est homo & homo est nō albus in ligno sumēdis, altera
verum explicite: itē quae cōtradictōrie oppositae esse perhibean-
tur nec simul mēiri vnquā possunt. Quapropter quoniam falsa da-
bio pcul affirmatio est quae lignū dicit hominē esse albū, necesse
est uerū praedicat negatio quae lignū hominē non albū esse pnu-
ciat. Hoc ergo si plane est absurdū, patet huiusce homo albus est
hanc homo albus non est quae negatiua particula ipsi est verbo
copulat, negationem futuram. Itaque cum & in iis quae ipsum

CVM MODO CONIUNCTIS

223

est facultate obtinent, rem ita sese habere cōmōstrauerit, ut
in hac homo ambulat uerbo ambulare in participium & uerbum
est, resoluendo, nobisq; permittendo, ut si in resoluta ppositio-
ne ac uerbum est actū obtinente, negatiua ipsi est, particulam cō-
iungentes negationem facimus, opus fore ratiocinemur & in ea
quae facultate ipsum habet, continenti id ppositionis parti ne-
gatiua particulam annexere. Hāc igitur cum ita sese habere in
omnibus ppositionibus ostenderit modo carentibus subiicit,
QVAE SI VBIQVE HOC PACTO, HVIVS
QVOQVE POSSIBILE ESSE NON ILLVD NON
POSSIBILE ESSE, VERVM HOC POSSIBILE NON
ESSE ERIT NEGATIO. planeq; ppositionū aliarū similitu-
dine ratiocinādū censet in modū quoque sibi vendicātibus factū
si nobis inficiationē negatiua particula verbo est sed nō modo an-
teponēda, cōsutationē aut infert sic opinatū ex aperienda mo-
do praedicatū carentiūq; ppositionū differētiā: ea est, in iis quae si-
ne modo sunt ppositiones ad uerbū est & non est mutuo depugnā-
tes secundū traditas antea distinctiones simul aut veras inuicem
aut falsas esse. in modū uero assumētib; quae hoc pacto in possi-
bili & contingente oppositae sunt, eas nō sibi inuicē cōtradictere
sed simul ueras eē deprehēdi. quae autē negatiuas particulas mo-
dis pmittūt, cōtradictōnis effectū seruare, cū nec simul uerē nec si-
mul mēdaces unquā fiant. Porro cur in possibili & cōtingēte diuer-
sa penes ipsum esse & non esse simul uerā sint ppositiones, cau-
sam a rebus ipsis depromit: quam appellat rationē: ut Plato quo-
que in Gorgia, ego uero artem, inquit, eam rem haudquaquā nomi-
no quaecunque ratione vacat. illam autem dico, QVONIAM
QVIDQVE POSSIBILE ITA EST. hoc est: quod nō in
necessario, ut post explicabitur, sed in solo dicitur contingente,
NON PERPETVO AGIT: neque est semper quoniam nō praē-
terea cōtingēs esset; uerū simul ut & sit, & non sit, & fiat ac nō fi-
at, sicut praehnitū ante est, potestatem obtinet. quare & enunciatio-
num quae de ipsis dicuntur uera utraq; erit, & quae esse ipsum pos-
se, & quae posse non esse: & quae posse fieri dicit, & quae posse non
fieri. Itaq; repudiandum hunc censet, qui cōtradictōnem nō
facit, ppositionibus modum. Atque idcirco in omnibus modum
arcelentibus ppositionibus negatiua particula modis praē-

figenda fieri negationes inquit ut artificiose una eadēq; utentes in omnibus regula, negationes contradictionesq; assequamur. Quandoquidē nō videtur p̄dita illa in possibili cōfutatō, nō in quā penes ipsum eē ac nō eē cōtradictiones fieri, in necessario modo etiā aut impossibili esse consentanea. Haud. n. huic pretereā necesse esse vera simul illa est necesse nō esse vel haic impossibile esse illa impossibile nō esse sed licet vel in utroq; modo ratiocinari neq; has mutuo sibi cōtradiceret: si quidē in contingētibus ambie fallax eē deprehēdūt. Neq; n. eē necesse ē, neq; ē necesse nō esse id qd potest esse ac non esse: neq; eē impossibile, neque impossibile nō esse. Quapropter affirmationes negationesq; penes modos & i his fieri cōuenit. Vtrū illud oportet intelligas si in modū sumente p̄positione solū esse infinitiui fuerit positū uerbū negationē penes modū solū proculdubio fieri sed p̄fecta nō esse id genus p̄positionē, p̄pterea quoniam ad orationē p̄fectā enunciationis opus est uerbo quod p̄dicatiuius modū, ut grāmatici vocāt, p̄ratur. Quocirca uel ipsum uerbū est hic quod actu pronūciatur postulabimus: si enunciationē uelut in tertia quadā faciamus p̄pona. uel quodp̄ā aliud quod ipsum est in seipso facultate cōprehendat. Sed in uniuersum hoc de absolutis p̄ se enunciationibus dictū est omnibus. In his uero quā: cū modo dicuntur ipso solo est uerbo egemus quod uel efferatur actu uel extrinsecus p̄positioni subaudiatur. Aut. n. uerbo est actu exprimēdo possibile est ambulare Socratē dicimus possibileq; est esse Socratē musicū aut licet sine est p̄positionibus efferamus, dicamusq; Socratē possibile ambulare, & possibile musicū Socratē esse, tamen ipsum est in utraq; subaudiendū putamus. Cum igitur in suscipiente modū p̄positione non fuerit est uerbū actu p̄ditum, negationem cōsensu omniū faciet negatiua particula soli modo, sed non ipsi esse infinitiuo uerbo, multoq; minus etiā subiecto termino uel p̄dicato adiuncta. quando uero & ipsum est in p̄positionibus actu p̄nanciamus, negationem faciemus non magis modo, quam uerbo est copolanda particula. Huius namq; eras pugnam committi naualem possibile est affirmationis non magis negationem esse hanc dixeri non possibile est committi eras naualem pugnam quam illam possibile non est eras naualem pugnam committi. neq; enim hāc, tametsi uerbo est negatiuam iungat particulam, simul unquā

proditur

proditur erit affirmatiō. Vtrū ergo dicendū est in oībus p̄positionibus tū modo p̄finitis tū cāretibus, una ratione ac via negatiua particula uerbo est applicanda negationē nobis fieri, ac quādamodū in iis eueniebat affirmationibus quā sine modo est alititia p̄finitione enunciantor est in ipsis uerbo actu posito, fieri duobus modis negationes, alias p̄finitione, alias ipso est siue actu siue potestate dicatur, negatiuā particulam assumētis: si uero absq; est omnino efferētur p̄positiones, in sola p̄finitione cōfici negationē: ut in his omnis homo animal non omnis homo animal sic in p̄positionibus quoq; modū capeissentibus, uerbūq; est actu habentibus fieri duobus modis negationē affirmabimus, nōnunquam modo, quandoq; est uerbo negatiuū sibi particulā uendicite, sin nō habeant. penes modū, solū, ut Aristoteles quoq; nos docuit. An neq; in p̄finitis modo uacantibus p̄positionibus quā penes uerbum est sunt negationes cōtradiceret affirmationibus dicebamus: uerū cōtrariam fieri in uniuersalibus in particularibus sub cōtrariā. neque si hoc ita sese in modo cāretibus habebat, tam & in modo p̄ditis negationes necesse fuit, uti p̄diximus, bifariam effici. Omnino namq; ne differentia quidē in nō ullam hęc obtinet Affirmatio, Socratem possibile ambulare ab hac possibile est ambulare Socratē: uel hāc Socratē musicū eē possibile ab hac possibile ē Socratē musicū eē. eodē modo neq; hāc negatio nō possibile Socratē ambulare ab hac ambulare nō est possibile Socratē neq; hęc nō possibile ē Socratē musicū ab illa possibile nō est musicū Socratē eē. quādo quidē nec si possibile p̄ se ipsum dicamus, uel ut qd aliud p̄ter quā hoc quod dico possibile est nos p̄ferre arbitramur. neque ipsa plane duo diuersaq; pronunciamus: sed quasi totum quodpiam unum hoc ipsum possibile est dicimus, ipsumq; hoc enunciamus, subesse in rebus iis talis existēdi modus quā p̄positione explicantur, idcirco neq; hoc nō possibile ab hoc possibile non est aliud quidpiam erit. quāobrē nihil est quod illis quā de his Aristoteles tradidit quidquam addamus. Eadē & in iis ratio habetur p̄positionibus quā uerbū, est potestate comprehendunt. Namque huius affirmationis bene ambular Socrates uerbum ambulat indicatiuum ebrētis in quo non esse sed est continetur, non hanc magis non bene ambulat Socrates esse negationem putes quam hanc Socrates bene non ambulat, Quod si non

Ammo. in Perihēr.

p

216 SECTIO III. DE PROPOSITION.

ambulante omnino Socrate, id metiatur qui bene ambulare illum dixit, utrum etiā tunc negationē facimus negativa particula modo an magis prædicato allecta? An ipsam dicendum est semper modo, nō semper tamen eodē sensu applicandā. Nam quo pacto affirmationē duobus modis mentiri accidit, tum nō ambulante omnino Socrate tū ambulante quidem, verum nō recte ambulante, ita videlicet res sese & in negatione habebit Socrates nequaquā bene ambulat dicente. Si quis vero de præfinitis cum modo querat affirmationibus, quæ ratione faciendæ in his negationes sint, utrum negativa præfinitioni an modo neclenda particula: si quidem in impræfinitis omnem de ipsis commentationē tractante Aristoteles, facile est respondere, neque in his ipsam alii cuiquā præter quā modo construendā propositiones enim nō terminos priuaticos esse oportet. Sin minus, accidet rursus veram simul esse contradictionem in proprie possibili & contingente, ubi contrarias puoque in equaliter contingente cōcurrere usu venit. nā qd omni cōtingit, hoc prorsus & nō omni in significatione omni cōtingentis, quandoquidē non etiā contingenter omni inesset, quādoque vero & nulli. Constatq; nequaquā fore ut hæc ab illis discrepent quæ inter initia prodidimus, præfinitionē omnis & nulli cum aliquis præfinitione ac non omni in materia contingente, vel si in futuro capiatur tempore, perpetuo depugnare. nā illic cum propositiones uelut existētes inspicere, hæc de ipsis decernebamus. Et uero illud quoque omnis & nullus in materia cōtingente simul mentiri, propterea quoniam simul falsas esse ambas sic uniuersales hæc in materia necesse est ut quæ ipsam contingens, quod inesse nonnullis, quibusdam uero nō inesse natura est apti, omni uel nulli pronunciant debito procul cōpetiturum nō secus atq; in prædictionibus sit de his quæ eueniunt necesse est uel non eueniunt: in quibus erit aut nō erit, dicere consueuimus id quod neq; in ampliore, neque in angustiore, contingente loci obtinet, dicentibus nobis omnis homo canescet in senectute, nullus erit sedigitus, Particulares autē ueraces esse ambas: quæ de re contradicere eas uniuersalibus merito accidit. Nunc uero de his agitur propositionibus quæ cum contingenti modo proferuntur uniuersaliterq; asseueramus in indiuiduis omnibus, aut nullo prædicatum fore: quandoquidē nec particulatim cuiquam inest. Sed

CVM MODO CONIUNCTIS. 217

verum quoq; asserimus, nō eo qd natura est uniuersali capido (haud. n. hoc potest omne quopiam ex his quæ contingenter de ipso prædicantur aut impertiri aut priuari) sed qd distinctionibus adiectis quibusdam eo deducti est ut per seipsum uniuersum capax fiat accidentis: cum dicimus cōtingit ut omnes futuri hæc tempestate Athenienses in senectute canescant: sed & non omnes & cōtingit sedigitum fieri neminē: sed potest & aliquis fieri & cōtingit hoc anno atque in hac regione nullo canicularium die imbrē incescere: sed incescere & quodā potest imber: & omni bromali uerbi gratia, uel huius mensis: uerū potest & non omni. Quapropter cū uniuersales dicimus particularibus in huiusmodi contradicere propositionibus in quibus prædicatū aut iā existit, aut exitit, aut prorsus fore ut existat in subiecto phibemus, ita pronunciamus, quo nobis est modo. Aristoteles in primæ huiusce libri sectionis cōclusionē tradidit, cū uim describeret contradictionis. Cæteri si querat quis pā utrū hæc cōtingit nullū esse iustū hominē affirmatio sit, an negatio nūcupanda, affirmationē omnium consensu respondebimus: propterea quoniam absq; negativa particula assumptus est modus, præterq; proditā in rebus. Ipsi demonstrationē, testē huiusce rei citabimus Aristotelem: qui propositiones hæc cōtingit nulli uel non omni & nulli necesse uel non omni negationes quidem appellat in Resolutorio tractatu: ob eam q post causam exponemus: docet autem in illis ipsis, non plane negationes, uerum affirmationes esse. Itaq; Nunc uero tantum inquit, præter supradicta comportum nobis sit, hoc contingere nulli, uel cuiquam non inesse, affirmatiuam figuram obtinere: cum non aduerbium cuiquam uomini, non uerbo inesse in oratione illa cuiquam non inesse coniungatur: perindeq; significet propositio atq; non omni competere. insertq; huius illico probationem cum ait, quippe uerbum contingit, non secus atq; est ipsum statuitur, & quæ hæc sequuntur. Cū igitur in opere proposito de interpretatione oppositiones Philolophus, omnisq; generis differentias tradere nobis instituerit propositionum, uel negationum modum exposuit nobis præcipuum in Resolutorio uero in quibus compositiones docere nos proposuit syllogismorum, propositiones de quibus & ex quibus constituuntur syllogismi in affirmatiua, quā ipse appellat, figura omnes accersit: quoniam finitum

228 SECTIO III. DE PROPOSITIONE.

quid uolumus in syllogismis certūq; colligere; quod autē finitū est, id ex finitis constat. Propositionibus magisq; finitis affirmationes esse quam negationes uidetur ut quæ formis proportionē respōdeant; faciliusq; in iis hac de causa ad ratiocinādū aptos inepros uel assequimur propositionū cōplexus. Vocat autē ex iis alias affirmaciones, negationes alias, non solum a præfinitionibus diuisione eiusmodi ipsarum faciēda, sed eo etiā quā accidit, ut quæ sunt in libris illis seu negationes acceptæ, idem quibusdā planē negationibus sonent; in quā quæ & modū simul & affirmatiuā præfinitionē tollunt; pinde quasi sint, q; de ipsis iamblicus inquit. Philosophus, uoce affirmatiuæ, negatiuæ uero facultate. Quandoquidē nanq; oppositiones, propositionū penes uel modos uel quantitates uel qualitātē capiamus, obiacent uero secundū modos necessariæ propositiones cōtingētes, quoniam rem illā de qua p nunciant, eodē pacto ppetuo sese habere indicāt, hæc modo esse modo nō esse, nimirum impossibilis cū necessariū numeratis hac in re propositionibus, quare & idē eas posse dicentem audiemus Aristotelem, in quanto uniuersales particularibus, affirmatiuæ negatiuæ in quali, in cōtingēte & necessario, si modum mō; quantū quanto, quale quali oppositæ, affirmationi quæ tanquā negatio accepta est capiamus oppositam, ut huic cōtingit nulli illam necesse cuiquam huiusq; negationē quæ proprie, hoc est penes modū sit, sumpserimus, nempe illam non necesse alicui consonā huic illam quæ in Resolutoris uelut negatio assumpta est inuenimus. nam quod alicui necesse non est, id nulli cōtingit & contra. Eadem & in reliquis propositionibus quæ penes hos modos sūt non solum præfinitis, sed etiam impræfinitis ratio est, si quis harum quoque illas quæ particulam uerbo esse, negatiuam copulant, eadē atq; in præfinitis intelligentia negationes censet uocādas. Nanq; huic contingit nō esse cōtradicit illa penes modū qualitatemq; necesse est esse consentit uero illa non necesse est esse quæ proprie negatio est. huic uero necesse non esse illa cōtradicit contingit esse concurrat illa non contingit esse. An uero & cōcurrentes secundū modū quem diximus inter se propositiones mutuam quandam habeant differentiam, tempestiuum non est in præsentia curiosius disputare; sed citius est quæ de millionibus in priorum Resolutoriorum priore habetur cōtemplationis. Neq;

CVM MODO CONIUNCTIS. 229

enim breuis, neq; in confesso perspicacioribus est ea ratio quæ discernere illas conatur, ut quæ ex falsa suppositione prodeat; quæ suppositio in omni pariter cōtingente cum uniuersali negatione reciprocare uniuersalem affirmationē putat; nihilq; quod ad hoc attinet, æqualiter contingente plus quam ut plurimum uocato obtinet; uerū cogitur ut contingere quibus diuinitas nāci omnes homines, ita nullum etiam conlteri. In eo autē quod inesse dicitur, quoniam species huic nulla opposita est propositionis, si in quanto solum & quali oppositam sumpserimus, ut huic inest nulli hanc cuiquam inest, huius negationem quæ est non inest cuiquam illi nulli inest idem sonare inueniemus. Quæ propter nihil est q; in utrovis tractatu desideretur; id q; suspicari quis poruisset eum eas in neutro opere quæ tanquam negationes in altero acceptæ sunt, tradi uideat; sed genus cōueniens docendū Aristoteles utriq; seruauit. Quod si propositio illa quæ cōtingit uelut idē nullum esse, inquit pennatū hominem proprie esse, uidetur negatio, nihil est q; mireris, nam hic negatiua particula ad ipsum quoq; modū uelut illi adiuncta ex auditu; atq; hoc pacto proprie negationē facit. Sed est hoc apud Græcos magis cōspiciū, quippe si græce pro uelut uelut idē nullū grāmaticū esse cōtingit hominē dixerimus, nō negationē amplius pferre, sed transpositionē dubio procul affirmationē uidebimur; qm̄ me græci aduerbiū negandi, nō quæadmodū u generis eiusdē aduerbiū, modis in negatiuibus præponi natura est aptū. haud. n. quo modo uelut endechetæ. i. non cōtingit possunt ita & me endechetæ dicere. Sed ad ea redeamus exponenda q; deinceps tradita sunt Aristoteli; dicamusq; uelut eam proportionē quandā in modo præditis uocantibusq; propositionibus a nobis capi geometricam; cū quæ, inquit, in modo carētib; habēt ordinē subiectæ res ac prædicatæ ad ipsum eē & nō eē eundē in modo uerētib; hoc esse & nō esse ad modos obtinere. utq; in modū nō habētib; negatiuā particulā neq; subiecto neq; prædicato ad negationē faciendā copulari, sed soli uerbo eē oportebat, eodē pacto & in his si non uerbo esse sed modo coniungatur, negationem esse facturam. Hæc ergo propositio Socratem possibile est iustum non esse non erit negatio; sed infinitis atq; ex transpositione uocatis affirmationibus proportio ne respondebit. eritq; secundum proditam methodum hæc illis

230 SECTIO III. DE PROPOSITIONIB.

negatio non possibile est Socratem fultum non esse. nā & has in propositionibus modum accipientibus transposititas nominantur. simplices autem eas quæ uerbum esse absque negatiua assumunt particula non possibile est esse Socratem fultum. At Aristoteles uel hoc loco breuitari studens affirmationem simplicem per hoc possibile esse, tantum significat transposititam per hoc possibile non esse nobis nimirum relinquens quascunque uis uelimus res in biectas prædicatasq; subicere. Differentiam autē hanc contradi- ctionū, simplicis inquam ac transposititæ uel cæteris modis cen- ser, contingēte & necessario & impossibili spectandam. suntq; ma- nifesta ea quæ de illis produntur: præter illud, EA QUAE AF- FIRMATIONEM AC NEGATIONEM FACIENTIA: quod de modis dicitur. Hos enim inquit conuenit uel affirmati- ue ac sine particula negatiua acceptos, ut possibile, necessarium uel negatiue & cum negatiua particula, ut non possibile, non ne- cessarium cum uerbo eē ac non esse construere: atq; connectere. Constatq; sumptos affirmatiuos, si uerbo esse complacentur, sim- plices affirmationes: sin non esse transposititas esse facturos. ne- gatiuos uero si ipsi esse adhibeantur, simplices negationes: sin nō esse transposititas reddituros. Tum igitur idest hoc pacto atten- dendum: tum quod postea quam oppositiones penes dictos enu- merauit modos, adiicit, VERVM, NON VERVM nimirum nos monitos uolens, alios quoq; præter ante dictos quatuor, pos- sibilem, contingentem, necessarium, impossibile esse innumerabi- les modos: uerum se ad præceptionem propositionum, ob causā quam supra reddidimus, his esse contentum.

III.

ET uero ratione fiunt consequentiæ sic statuentibus. Pos- sibili nanque esse consequens est esse contingens: idq; cum illo cō- uertitur, & non impossibile esse, & non necesse esse. possi- bili uero non esse, & contingenti non esse, non necesse non esse, & impossibile non esse. Non possibili esse, & non contingenti esse, necesse non esse, & impossibile esse. Non possibili autem nō esse, & contingenti non esse, necesse esse, & impossibile non esse. Porro id quod dicimus ex subscriptione spectetur.

CVM MODO CONIUNCTIS. 231

P A G E L L A.

PRIMA.

Possibile esse.
Contingens esse.
Non impossibile esse.
Non necesse esse.

Possibile non esse.
Contingens non esse.
Non impossibile non eē.
Non necesse non esse.

SECUNDA.

Non possibile esse.
Non contingens esse.
Impossibile esse.
Necesse non esse.

Non possibile non esse.
Non contingens non esse.
Impossibile non esse.
Necesse esse.

ITAQVE impossibile & non impossibile contingens
ti & possibili, & non contingenti & non possibili consequen-
tia quidem contradictoriae sunt, uerū ordine obuerso. Quippe
hoc possibile esse impossibile ipsius negatio, nimirum hæc nō
impossibile esse comitatur. negationem uero affirmatio. nō pos-
sibili nanque esse, consequens est esse impossibile. siquidē afir-
matio est esse impossibile: non impossibile esse negatio. At ne-
cessarium quonam pacto sese habeat uidendum. atque nō ita se
habere conspicuum est uerum sequi contrarias, contradictiones
uero esse sepositas. Non enim binus, necesse non esse, illud. non
necesse esse, negatio est: cum simul possint ambæ uerum in eos-
dem fateri. nam quod non esse est necesse. id nō necesse est esse.

Constat in his de propositionū illarū agi consequentia quæ eē
modo proferuntur. Cum autem sint quatuor modi, possibile, con-
tingens, de quorum conuenientia discrimineq; posthac disputabi-
tur, & præter hos necessarium, & impossibile, cumq; ex quatuor
singulis propositionis duæ simplices, duæ ex transpositione spe-
ctentur, quatuor possibilis propositionibus ordine congruo in ta-
bella expositis, inspicit quo pacto aliorum cuiuslibet mo-
dorum propositiones ad has obtineant consequentiam,
hanc inquam, uerbi gratia possibile esse possibilis affirmationem

232 SECTIO III. DE PROPOSITIONIB.

quæ propositio contingentis, quæ necessarii, quæ impossibilis cō
sequatur: eodem & in cæteris modo: Ponitq; primum propositio
nes omnes contingentis propositionibus possibilis cōsequentes
esse omnibus, eas quæ similiter illis dicūt, affirmationi simplici
simpliciter affirmationem trāspōsititiā transpōsititiā, simili modo &
in negationibus. Per hæc igitur à se idē nullo discrimine sonare
possibile & cōtingens poni, nō solum declarat cum POSSIBILI
ESSE, inquit, CONSEQUENS EST ESSE CONTIN
GERE, sed etiam cum addit, IDQUE CVM ILLO CON
VERTITVR. Impossibilis uero, propositiones rursus simplici
bus possibilis cōtingentisq; simplicibus cōsequentes esse pronū
ciat nō similes tamen simplicibus: VERVM ORDINE, ut ipse
loquitur, OBVERSO, nempe simplici primæ pagellæ affirma
tioni simpliciter negationem secundæ, negationi simili possibilis
& contingentis quæ in eadem est pagella simpliciter quæ in prima
pagella est impossibilis affirmationem eadem ratione & in trā
posititiis, patetq; id iure optimo fieri. Nā qd possibile eē est, con
tingitq; eē, id impossibile eē ridiculū. uerū est autē non impossi
bile esse dicere: quod autem non possibile est esse, neque esse con
tingit, impossibile id esse manifestū est nobis falsum iri: ut non
possibile, neq; cōtingens est diametrum esse commensurabilem co
stæ. ergo impossibile est cōmensurabilem costæ esse diametrum.
eadem & in iis dicemus quæ ex transpositione proferuntur. Sim
plicibus uero esse ac possibilis ac cōtingētis affirmationibus, sim
pliciq; impossibilis comitem negationi simplicem rursus princi
pio negationem ponit necessarii, sitq; ut sub his possibile esse
contingens esse non impossibile esse hæc non necesse esse statu
tur. Nanque possibile & contingens cum inter necessarium & im
possibile posita uideantur, neutrique eadem esse extremorum,
merito negationem utranque sequentem habere uisa sunt. Sub
simplicibus autem possibilis ac contingentis negationibus, im
possibilisq; affirmatione simplici, non etiam affirmationem sim
plicem necessarii, sed transposititiā ponit, Quod enim non pos
sibile & non cōtingēs & impossibile est esse, id necesse esse, dici
non potest: sed necesse ut non sit esse perspicuum est. si impossi
bile est costæ diametrum esse commensurabilem, eam non esse
commensurabilem necesse est. Rursum sub transposititiis possi

CVM MODO CONIUNCTIS. 233

bilis affirmationibus & contingentis transposititiā locata impossi
bilis negatione iure sub illarum negationibus affirmationem te
ponit & regione suæ ipsius inficiationi oppositam. Rursus uero
sub affirmationibus quas diximus transposititiāq; negatione im
possibilis, negationem similiter sese habentem constituit necessa
riū, hoc est sub illis possibile nō esse, contingens non esse, non im
possibile non esse hanc non necesse non esse sub harum autem op
positis, hoc est sub his non possibile non esse, non contingens
non esse, impossibile non esse non transposititiā affirmatio
nem præterea necessarii. (nam supra iam sub simplici possibilis
negatione desita est, & eas quæ hanc sequuntur) sed affirmationē
simpliciter necesse est esse: quæ sola etiam ex necessarii propositio
nibus illocata remanserat: cum ab ipso iam tres alæ singulæ, quo
modo exposuimus, in sua sede sint constitutæ. His in præsentia
hanc in modum digestis, uult in tabella quoque, quam subscriptio
nem uocauit, quasi iis de quibus docuit subiecta, proditam ab eo
etiam pictura quadē spectemus propositionū sequelā. atque à simpli
ci possibilis affirmatione sumpto initio, deinceps ab aliis modis
hæc ratione cōsequentes enumerat. Exinde docēdo ingreditur.
assumptaq; in eadē delineamēti uelut pagella transposititiā pos
sibilis affirmatione, ab hac rursus ordine reliquorum propositio
nes modorum consequentes subiungit. tum deinde ad percensē
das trāsit propositiones in altera delineamenti pagella descri
ptas. Cæteri quoniam culpa nō uacat proscriptio prodita propo
sitionū, tamen p̄babilis minus p̄piciacibus ob redditas causas ui
deri queat, per sequētia qd ibi uitiose expositū est corrigere in
stituit. Prius autē nos rogat attēdamus, in edita propositionum
tabella quonam se ordine impossibilis, quo necessarii propositio
nes habeant: ut liceat quidnam id sit q; in illa perperam habetur
contemplari. quamobrem hæc quoque subneēit, ITAQVE
IMPOSSIBILE ET NON IMPOSSIBILE CONTIN
GENTI ET POSSIBILI, &c. quibus uerbis affirmatiuas nega
tiuasq; impossibilis propositiones expositas esse ex consequen
tiā, subditasq; possibilis ac cōtingētis affirmatiuis negatiuisq; p
positionibus dicit, negationibus aduersus proprias affirmationes
rectè descriptis: totaq; simplici impossibilis contradictione sub
simplicibus constituta illarum contradictionibus: totaq; trāspo

sit ita sub iis quæ ex transpositione nominantur, sed ordine, quem admodum inquit, obuerso: minimum obuersione illa circa solum qualitatis ordinem spectanda: propterea quoniam cōsequētes illarum sunt affirmationibus negationes impossibiles non impossibile, in quā, esse simplex negatio, & transposititia negatio non impossibile nō esse. affirmationes negationibus, tū affirmatio simplex hæc impossibile eē tū affirmatio illa ex transpositione impossibile nō esse. Quāuis. n. quibusdā cū priuatiue enuncietur ad speciem declinare videantur negationum, tamen totum hoc eas esse priuatiuas affirmationes confitemur. ideoq; solum hoc uoluit in iis Aristoteles annotasse. Propositiones ergo impossibiles iusto, id q; dictum ordine expositas ait: minime uero illas necessarii. quippe cōtradictionem facientes in eo propositiones ut necesse esse simplicem affirmationem & non necesse esse simplicem negationem, separatim neque recta inter se oppositione expositas esset cum simplex hæc affirmatio necesse esse infra in secunda pagella sub transposititia impossibilis affirmatione constituta sit, eius uero negatio parte primæ pagellæ superiore sub simplici negatione impossibilis rursus hæc affirmatio necesse non esse parte superiore secundæ pagellæ, negatio illius in fine primæ exponatur: quæ autem recta sibi obstant inuicem, non ab iis contradictione etiam fieri id quod modorum omnium aliorum eodem inter se uersu oppositæ propositiones habent. Namque hæc non necesse esse & necesse non esse quæ simplicibus possibilis propositionibus sunt consequētes, simul mutuo sunt in materia necessaria mendaces. quæ uero transposititis, nempe hæc nō necesse non esse & necesse esse I. impossibili. quo factum etiam est, ut contrarias eas appellauerit, quæ ratione modo carētes quoque cū inter se cōmentantur, contrarias nuncupamus. Falsum igitur ex sibi inuicem in proditis nunciant materiis quæ e regione sunt expositæ necessarij propositiones, & contra, uere simul esse in aliis uidetur nonnullis. Nam rursus ex quæ simplices comitantur, uerum inter se produunt in impossibili materia: quod Aristoteles inquit, cum ait, QVOD NON ESSE EST NECESSE, ID NON NECESSE EST ESSE.

IIII.

ENIMVERO in causa id ē quo minus perinde atque

esse necessariū sequat quod idē ualens impossibile, cōtra ac necessarii reddit. Nam qd esse est impossibile, id necesse est non quidē esse, uerū nō esse. qd aut non esse impossibile est necesse id esse. Quamobrem si illa similiter possibile ipsum ex nō possibile, hæc ē cōtrario sequuntur. quādoquidē nō idē significat necessarii atque impossibile: sed obuerso uti dictum est, ordine.

Cōsequētes sane erat ut ppositionū pscriptionis prius correctionē traderet post hæc aliter edā: pperaq; sese i tabella supra exposita habere demonstraret negationes necessarii. Neque. n. simplicem aliorū modorū simplicibus esse ppositionibus, sed transposititis ex aduerso fuit ipsius affirmationi iuncta oportuit, neque transposititis illa q; ex transpositione appellat. uerū simplicibus hæc quoq; ē directio sue comitæ affirmationis: atq; ita quæ p hæc dicunt, adice ret cōtradictionē transposititiā, necessarii uerū sub simplici possibilis atque impossibilis constitutā esse cōtradictionē: sub transposititia simplici. Cōuenit. n. ē esse prius intelligas, quā cur illa sit quæras. Verū forte Aristoteles post illegitima facta ab initio pscriptio nis indicatū ordinē necessarij ppositionū, quasi pspicationibus cōsequētē illarū expositionē prius intelligētibus, causa p hæc reddeat iuste ipsarū cōsequētē uoluit. Sed quā esse causa dicit, ut simplicibus possibilis impossibilisq; propositionibus transposititiæ subiectæ sint necessarij, transposititis simplicibus. QVONIAM IDEM, inquit, VALENS IMPOSSIBILE CONTRA AC NECESSARIUM REDDITVR, atq; idē ea ualere quidē ait quoniam eode semper modo habet sese utrunq; illorū neq; est capax cōtrarij: cū alterū sit semper, alterū semper nō sit. cōtra autē reddi, ppter ea q; cū ipsum esse horū alteri adhibemus modorū, ppositionemq; facimus simplicem, alteri ipsum apponimus non esse ac transposititiā propositionē constituimus. Nam quod esse necesse est, id nō esse est impossibile: & quod ē impossibile est, id necesse est nō ēē. Has igit impossibiles ppositiones si ppositio nibus, inquit, possibilis & cōiugentis cōsequentes ēē simplicitate illis, uel transpositione similes diximus, succedere ipsi eas accidere necessarij quæ, ut ipse ait, econtrario in his sese habent, hoc est transposititiæ simplicibus: & transposititis simpli-

236 SECTION III. DE PROPOSITION.

ces. His hunc in modum enunciatis, repetit ea quæ de necessariis atque impossibilibus communitate & differentia prodidit, eaq; nobis uult in depromptu haberi, nempe idem inter se ordine obuerso valere. Namque ipsum necesse esse impossibile dixeris ad non esse & esse impossibile, necessarium rursus ad non esse.

V.

AN fieri nequit ut dispositæ sint hoc pacto necessarii contradictiones. Nam quod necesse est esse, id esse possibile est, si minus, negatio consequetur, quippe cum aut affirmare necesse sit, aut negare, quamobrem si possibile esse nequaquam est, impossibile est esse, ergo id esse impossibile, quod necesse est esse, quod est absurdum. At vero ex hoc possibile est esse illud sequitur non impossibile esse ex hoc uero illud non necesse est esse quo fit ut quod necesse est, id non sit necesse, quod minime conuenit. Atque qui neque hoc necesse est esse neque hoc necesse non esse, illi possibile est esse consequentia sunt, ambo namque accidere illi possunt: horum utrumuis verum fuerit, non uera etiã erant illa, nam simul possibile est esse & non esse quod si esse uel non esse necesse sit, non erit utrumque possibile. Reliquum est igitur ut hoc non necesse non esse ex illo possibile est esse, proueniat id, n. uel de hoc, necesse est esse, uerum est. Etenim sit hæc contradictio ex hoc non possibile est esse, consequenti, quippe hoc, impossibile est esse, & necesse est non esse, illi consequens est: cuius hæc est infirmitas, non necesse est non esse. Itaque & hæc quo modo diximus contradictiones sequitur nihil; accidit incommodi sic collocati.

Proscriptio supradicta per hæc cõfuta est necessarii negationis, ex quibusq; adeo traditur ordo illarum in descripta modum admittere per propositionum tabellam, ut nihil discrepet, nihil non suo loco positum sit sed ordinem legitimum obtineat tota descriptio. Primum uero quæritur quænam ex quatuor necessariis propositionibus, duabus simplicibus, transpositiis reliquis, simpliciter sequi dicenda sit possibilis affirmatione. Atque nec, ut ante dicebamus, negatione simpliciter, nempe

CVM MODO CONIUNCTIS 237

hæc non necesse esse nec utrauis affirmationum eorum consequenter demonstrat illi subnectit oportere, sed solâ hæc non necesse non esse transpositiâ negationem; quæ ad rectam suam ipsius affirmationi obiacebit. Colligiturq; ex his, cõuenire ut simplex negatio sub transpositiâ possibilis affirmatione statuatur, recta quidẽ & ipsa, propriæ affirmationi occurrat, quasi tres alie sint necessarii propositiones iam suis locis in tabella per ordinem descriptæ. Sic, n. sese his habetibus, non amplius q̃ sibi mutuo contradicunt à se inuicem seorsum descriptas esse, ut prius, accidit, cõpetereq; sibiipsis loci sortiuntur contradictio nec necessariis: quæ pariter cum impossibilis contradictionibus portuntur: cõtra uero assignatur atque illis id quod proxime, prædictum est. FIERI igitur inquit Aristoteles, NEQUIT UT DISPOSITÆ SINT HOC PACTO NECESSARIIS CONTRADICTIONES. quod perinde est ac si dicat: fieri nequit ut eodem modo dispositæ integræ ad alias obtineant consequentiâ, Hæc porro non necesse esse simpliciter negatione simplici illi affirmationi possibile est non recte à nobis, uelut ei consequenter, fuisse subiunctâ, præcepta uelut sumptioncula demonstrat: ea est, huic simplici necesse est esse consequenter illa esse necessario possibile est esse, prædictum id abductione utens ad impossibile huc in modum. Nam si hæc, inquit possibile est ex illa necesse est nequaquam sequi, hæc non possibile esse eius negatio consequenter, quippe uerâ esse in omnibus uel affirmatione uel negatione necesse est. Verum si hæc non possibile est illa sequenter necesse est esse quoniam tunc huic, tunc ei tantum ualeat, quæ est non contingens esse consequenter illa impossibile est dicebamus: fieret ut hæc necesse esse & impossibile esse uerum inter se conferent: quod à ratione plane abhorret. hæc igitur possibile esse illa necesse esse oportet sequatur. Itaque hoc præsumpto facile ostenditur non recte à nobis prædictum, hæc non necesse est sequi ex illa possibile esse. Nâ si huic necesse esse consequenter illa est possibile esse ut sumptu eula demonstrauit: huius aut possibile esse illa non necesse esse cõfessari necesse esse arbitramur, ut initio in tabella descriptimus, ex hac igitur necesse esse puenit eius negatio, non necesse esse quod fieri nequit. Non ergo sub hoc possibile esse collocanda hæc non necesse est simplex negatio necessariis. Verum neque utrauis illius affirmationum, uel hæc, necesse esse uel illa necesse non esse, siquidem ex his utraque natura quâdam finitâ declarat altera, nimirum simplex.

238 SECTIO III. DE PROPOSITIONE:

illa quæ semper fit altera, hoc est transposititia, illa quæ semper
nō fit. At eē possibile accipere obtinet naturā: atque in ipsum nō
eē cadit nōn quā qd. n. possibile eē eē pōt id quādoque de non
eē. quocirca neque harū utralibet eē illa possibile esse simul erit.
Itaque tribus explosis necessariis propositionibus uelut illa seq pos
sibile eē, nequeuntibus, hæc nō necesse nō eē, transposititia negatio
sola relinquit. quāobrem hæc illi comes adiudicanda est: quæ admodū
simplici illi negationi, nō possibile eē cōsequētē eē illa dicebamus
necesse nō eē transposititia affirmationē. Paretq; simplicē hanc nega
tionē nō necesse eē in eū locū quē in superiore tabella hæc nō ne
cesse nō eē, obtinebat, a nobis transpositi itaq; quo sic ut propositiones
omnes oībus cōsonas reddamus. Ceterū nequis quo pacto illā, nō
necesse eē, sequi nō posse ex hac, possibile eē hoc psumpro ostēde
bamus, possibile eē illi necesse eē, succedere, eodē modo neq; illā
nō necesse nō eē ex ea p̄gredi demonstrari posse arbitret, illud ad
dit. ID ENIM VEL DE HOC NECESSE EST ESS E
VERVM EST. Haud. n. amplius absurditas cōtingeret: si ex hoc
necesse esse illud possibile esse sequi dicamus. ex hoc uero possibi
le eē illud nō necesse nō eē, quippe has ob res. usu ueniet ut hoc
nō necesse nō esse, illi, necesse eē cōsequēs sit: qd nō solū absurdū
non est sed etiā uerū. Nam quod existentia habet necessariam, ne
quit hoc necessariam quoq; priuationem habere existendi.

PROSCRIPTIO VERIOR
modum adhibentium propositionum consequentia.

PAGELLA.

PRIMA

Possibile esse.
Contingens esse.
Non impossibile esse.
Non necesse non esse.

Possibile non esse.
Contingens non esse.
Non impossibile non eē.
Non necesse esse.

SECUNDA.

Non possibile esse.
Non contingens esse.
Impossibile esse.
Necesse non esse.

Non possibile non esse.
Non contingens non esse.
Impossibile non esse.
Necesse esse.

CVM MODO CONIUNCTIS 239

Verum his ita proditis, iure per ea quæ sequuntur quærit Ari
stoteles utrum hæc possibile esse, sequi illam necesse esse an nō
sequi, sicut conueniat: propterea quoniam hæc ambo vera esse nō
possunt. Horum autem uidetur utrumq; communiter alterum ab
ductione ad impossibile, alterum recta dicitq;.

VI.

CÆTERVM quæsiuerit quispiam an huic necesse esse
consequens illud sit possibile esse, nisi enim sequatur, contra
dictio nō possibile eē cōsequetur. Ac si quis nō hæc eē contradictio
nem putet, illud necesse est fateatur possibile non esse: quorum
utrumque de hoc necesse est esse falsum pronunciat. At uero
contra possibile esse idem secari uidetur & non secari: & esse
& non esse, quia propter quod necesse est esse id continget non
esse, quod falsum est. Constat igitur non quidquid possibile est
uel esse uel ambulare: opposita etiā posse: sed esse in quibus ue
ri non sunt: primum quidem in ijs quæ non per rationem pos
sunt: ut ignis calefactorius est: potestatemq; obtinet rationis ex
pertem. Compotes igitur rationis facultates eadem plurimū ac
quæ contrariorum sunt ratione carentes, non omnes: sed quem
admodum diximus, calefacere non potest ignis & non caleface
re nec quæcunque alia semper agunt. Possunt tamen nonnulla
quoque irrationalibus prædita facultatibus opposita simul sci
scipere. Verum hoc illius gratia prodidimus, quod oppositorū
non omnis capax uis est: nec quæ sub eadem specie dicantur.
Sunt uero quedam æquiuocæ potestates. Nam possibile non sim
pliciter appellatur: sed alterum quia uerum est, ceu quod actu
existat: ut possibile est quengnam ambulare, quoniam ambulat
ac demum possibile est esse, quoniam id actu iam est quod possi
bile esse perhibetur. alteram uero propterea quoniam ageret
ut ambulare possibile hūc esse, quoniam ambularet. Atque hæc
quidem in solis mobilibus uis inest: illa uel in ijs quæ nequaquā

240 SECTIO III. DE PROPOSITIO.

moventur. Vtrunque autem potest ambulare aut esse, tum quod ambulat iam atque agit, tum quod gressile est, vere dixeris. Ita que quod possibile est hoc modo, minime verum id de necessario simpliciter nominare: verum autem est, alterum. Quamobrem quoniam particulari consequens uniuersale est ipsum esse posse, ex eo quod ex necessitate esse sequetur: verum non omne.

Cum, n. ex quatuor necessariis propositionibus hæc solâ non necesse non esse posse ex hac sequi. pharet possibile esse ex aliis nullâ, præmisi quidē hanc non necesse esse non sequi ex ea posse demonstrabatur assumebatur; huic necesse esse consequens esse illud possibile esse: quod per abductionē ad impossibile asserbat: quâ nunc et nobis tentat ad memoriâ reuocare: adducit; illâ maiore studio: cum ex cautio ne abundantē adiciat, tamen si quis huius possibile esse non hæc non possibile esse, verum illâ possibile non esse negationē esse arbitretur nihil tamen ob id plus illi accessurum, fateri. n. cogetur, is, quod necesse dicimus, esse, hoc ut possibile sit non esse, fore nonnunquam quod a ratione planissime abest. Tum deinde cum ad affirmationes transiret necessariis confutandas, quasi illi consonans esse neque; hanc utralibet posset, contrariū proxime dictis pronuntiabat, quod ipsum quoque per hæc repetit: nimirum quod necesse est esse, id ut quando que non sit, esse impossibile: quo modo quod necesse est non esse, impossibile esse ut aliquando sit. quod vero possibile est esse, ex eorum quæ alias sunt, alias non sunt numero censeri. eoque fieri ut res fus non hoc etiam possibile esse ex illo, necesse esse has ob res consequatur. Questione igitur soluta, in causa esse affirmat possibile æquiuocationē ut rationū appareat contrarietas: quæ sequi possibile ex necessario, rursusque alio sensu atque alio non sequi obtingit. Nanque possibile partim esse. inquit, quod actu iam est: at cum ambulare dicimus posse, ambulat: Solēque illustrare posse, vel moueri, partim per facultatē atque aptitudinē duntaxat: cum ambulare sedentē posse, & ambulatē posse dicimus non ambulare. Sed eius quod actu constat, alterū cognatū esse ac natura infirum rei que ipsum posse plures, eiusque specificis alterū aduersitū, nec semper præsens subiecto. Atque natura quidē, infiti, formamque subiectis, uti diximus, largitis, æternū hoc esse atque in æternis rebus subsistere:

CVM MODO CONIUNCTIS 241

subsistere: ut cælū in orbē moueri: vel terrā in medio sitā esse uniuersum: Deū bonū esse: illud non quidē æternū, neque in subiectis æternis cōspectabile: quod tamē donec fuerint subiecta, cum illis existit: velut cum hūc ignē posse dicimus calefacere: & nunc hāc refrigerare: cum reliquū videlicet eius quod actu est significatū, nēpe in subiectis non natura cōditi, & iis cōsideret quæ ex potestate in actū trāsire: quo modo sedentē ambulare posse dicebamus. Rursus eius quod in sempiternis dicitur rebus, alterū in substantiis à materia prorsus abstractis inquit, spectari: ut deorum bonitatē intellectumque: alterum proxime ab illo pendere, atque existere in corporibus quidē, verum simplicibus, & quæ nihil habet contrariū: semperque solo circulari motu agitantur: suntque ab omni molestia mortaliū rerū excepta. Bius vero rursus quod à facultate emanat, alterum id esse affirmatio quod mutari potest in actū: sicut cum puerum in Imperatorē diximus posse euadere: nisi externa re aliqua impediatur alterū quod nunquam ad actū promouebitur: sed ipsum esse in hoc solum obtinet quod facultate sit: velut in magnitudine omniumque absolute continuorū sectione in infinitū progressumque: numerorū in ampliorē multitudinē. Cum igitur tot eueniet differentis possibile, significata sequi eius ex necessario quedam alia non sequi. Nam quæ prædicata de actu existentibus possible in iis quæ subiectis siue sempiternis: siue corruptibilibus ex sui natura insunt, dicuntur, hæc in iis etiā quæ ex necessitate sunt uerū fateri. propterea quoniam sunt & ipsa ex necessitate: quasi non accipi illa cōsent natura ut esse ac non esse possint, haud enim potest ignis calidus non esse: nec cælū non in ambitū moueri. Quod autem à potestate in actum migrat, ut in ambulare verbo dicimus, quodque in aptitudine vel natura comparata in actum mutari, vel neque idonea, sed ipsum esse in eo duntaxat quod semper possit obtinere spectatur, non etiā conuenire necessario. Quapropter & sequi ex necessario possibile, & non sequi asserentes, recte dicimus, alio nimirum, ut ante de ipso perdidimus, alioque mētis conceptu. Quamquā. n. non distincte huiusmodi possibile ut unica spectet illa actu existentis, verum simpliciter possibile ex necessario sequi pronuntiabamus, nihil tamen commemorabamus absurdū. Nā quo modo tenet tamen simpliciter etiā canem nominamus, & Atacē Telamonis absolute quoque Atacem, sic & id genus possibile,

Ammo, in Peribet.

142 SECTIO III. DE PROPOSITIONE:

simpliciter etiam possibile appellamus. siquidem necesse quod est cuique consequentes eorum quae ab ipsis indicantur esse aequiuocas uocatur genera speciebus. Sed tradit nobis haec post Aristoteles solutionemque promittit dubitationis absolutissimam. In primis uero omnium aduersus eam rationem uerba facit quae consequens esse negat possibile propterea necessario, quod idem esse posse atque non esse uideatur, ac PLANVM EST ITA QVÆ ALT, NON QUID QUID POSSIBILE EST VEL ESSE, VEL AMBVLARE, OPPOSITA ETIAM POSSE: hoc est non esse, & non ambulare non quod in ambobus his ipsis sunt exempli loco accepta, id quod dicitur intelligendum existimet (nam contrarium ipsum manifestum plane est, ambulandi facultatem non huiusce duntaxat, uerum oppositi quoque esse) sed ostendere nobis uelit, unicam esse in quibusdam quae possibilia dicuntur, facultatem, minimeque ancipitem. in quibus non etiam res illi succedet qui hoc possibile esse, ex illo necesse esse, consequi negat. additque qualia sint ea quae hoc pacto sese habent, nempe ex iis nonnulla quae rationali carent essentia: uelut inanimata quae suis effectricibus agunt facultatibus. Itaque cum calefaciat ignis, non potest & non calefacere: & gleba cum in praecipit feratur, non ferri etiam nequit: nisi quis eam per uim extrinsecus uetet. Quod autem dictum hoc uelit non in omnia rationalis expertia facultatis extendi, ut brutis etiam competat animantibus, declarat cum deinceps addit, POSSVNT TAMEN NON NVLLA QVQVE IRRATIONALIBVS PRAEDITA FACULTATIBVS, OPPOSITA SIMVL VSICIPERE. Nam & passiuæ inanimatorum facultates aperte ambigua natura praeditae sunt: ut uestis & secari & non secari similiter potest, & effectrices rationis expertum animalium non unice coactaeque sunt: ut in igne ac nix dicebamus. Nam canis, uerbi gratia, cum ambulare queat: potest & non ambulare: cum obuenientes sibi uisiones sequatur. Quoniam uero ea ratio quae possibile non sequi ex necessario atruebat, ab iis promouebatur facultatibus quae in generatione atque interitu sunt, quasi minus aptum ex sui natura necessarium sit ut utroque pertineat: hae uero non solum esse, sed non esse et possint, ob id occurrere principiū ab his ipsis sumens, PER MVM QUIDEM, inquit, IN IIS QVAE NON PER RA-

CVM MODO CONIUNCTIS. 143

TIONEM POSSVNT. Quae enim in sempiternis uis inest ea potissimum ambiguitatem effugit, consonaque est necessario: de qua deinceps disputatur: atque ea qua conuenit diligentia difficultatem soluit. Sunt uero & generalia corruptibiliaque facultates nonnullae quae, si subiecta seruetur, non utroque uergant sed existant cum iis & non existant. Quod sit ut is qui posse quod possibile est esse, id omne etiam non esse pronunciat: uel ex his solis, ut ait, quae semper agunt confutetur: semper nunc intelligendo aduerbio non ad temporis infinitudinem, sed quoad fuerit subiectum. Itaque sermonem illum qui posse quod esse possibile est, id omnia etiam non esse dicit, non in solis uerum esse facultatibus ratione carentibus, quae eiusdem esse inter se speciei hoc ipso quod irrationale esse perhibentur, ex ante dictis conspicuum est. Quoniam uero contrariorum esse facultates eas, inquit, uniuersas quae rationis compotes habentur, compertum in hominibus id quidem est siue artis capias siue uoluntatis rationem. nam qui potest sanare is non sanare etiam potest. planiusque in iis etiam nunc quae ex praeelectrice uoluntate sunt, inter quas locus etiam consilii datur. Ergo qui lauare potest uel ambulare, potest is quoque non lauare nec ambulare. quippe praeelectio nostra, ut pluribus ante assertum est rationibus, nostrae est dominationis, & quae sunt consulti, quae liber agere atque non agere nobis est integrum. In diis autem quid nam dicemus? quam Alexander quoque difficultatem proponit, Aut enim participes rationis esse illorum facultates negabimus: si definitae sint, semperque eodem pacto sese habeant ab omni mutatione exceptae: aut nisi ratione uacent, eas quoque oppositorum esse confitebimur. Recte igitur ille nodum soluit: cogitatricemque hoc loco acceptam rationem esse ait, quae ab imperfecto ad perfectum, a propositionibus quoad conclusionem progreditur: qualis nostra est: uerum non intellectualem, quaeque actu uno simplici cuncta semperque stante intuetur: qualem ipse esse affirmat deorum mentes: quae ab omni prorsus exempta materia est, actumque obtinet ipsi substantiae concurrentem. An uero nec ferre in illis conuenit huiusce rationis nomen? nam mentem Aristoteles ipse censet uocandam, ostenditque quodam loco digniorem uel ipsa mente naturam obtinere. Sed haec in prima responsione, ut saepe commemorauimus, qua iis occurrat qui contingens non se-

244 SECTIO III DE PROPOSITION.

qui ex necessario arbitrantur, quasi dicat Philosophus ne in istis quidē facultatibus quæ cognatæ maxime inter se sunt, sub unaq; ratione, quam speciem appellauit, spectantur (ratione carentibus intelligo) recte affirmari quidquid esse potest, posse & non esse. His uero subiungit deinceps exactissimam correctionem theorematum: ostenditque quoniam pacto uere utrunque & consequens esse, & non esse necessario possibile, alio nimirum atque alio ipsius significatu dicebatur: atque SVNT VERO QVAE DAM AEQVIVOCAB, inquit, POTESTATES: perinde ac si dixisset, ne si eiusdem quidem esse inuicem speciei maxime facultates omnes concesserimus rationis expertes, potest citata difficultas procedere. Illud tamen ignorandum haudquaquam est, quæ sunt in rebus uniuersis facultates, quo minus sub genus unū quodpiam referantur, non parum abesse: conueniunt enim solo nomine: natura quàm maxime differunt. Deinde diuisionem quoque facit illarum: quam nos anticipando tradidimus: ac quale prædicatur significatum possibile de necessario, quale uero non prædicatur ostendit. Hæc ergo cum ex his pateant quæ ante diximus, ordine singula discutientes quæ in serie lectionis considerationem postulant, illic primū, ATQVE HAEC QUIDEM IN SOLIS MOBILIBVS VIS INEST: ILLA VEL IN IIS QVAE NEQVAQVAM MOVENTVR, mobilia dicta esse arbitramur, quæ quidem moueri natura idonea sunt, nec iam tamen mouentur. solaq; id genus ea sunt quæ generationi ac corruptioni debentur. Vt autem eam acceptam esse nō q̄ in sola est aptitudine, sed quæ ab actu separari ex sui potest natura: ut in istis quoque generationem atque interitum sustinentibus uisitetur. Proinde huic Philosophus ea quæ penes actum intelligitur facultate opponenda, subiunxit, illa uel in istis quæ nequaquam mouentur: nimirum coniunctione indicans illa, in istis quoq; spectari forsitan posse aliquando huiusmodi potestatem, cum suam ipsorum perfectionē receperint: ad quam properantem habebat uim aptitudinis ante hæc tamē in istis quæ perpetuo mouent, hoc est in celestibus: & prius his in immobilibus id est intelligibilibus causis ac diuinis, cum aptitudinis facultati nullus patere in intelligibilibus queat locus: in celestibus relinquatur quidem, ut localis illorum mutatio declarat, semper tamen sit actui cōiuncta. nam, quod de

CVM MODO CONIUNCTIS. 245

ipsis apposite effectus est in Metheoris, absolutus est semper illorum motus. Illud præterea, VTRVQVE AVTEM POTENS SEV POSSIBILE AMBVLARE AVT ESSE bifaria scribi admonemus, aut enim quo modo exposuimus: aut per possibile nō impossibile. Ergo si possibile scribat, hic sermo erit de eo q̄ propositū initio fuerat, nimirum possibile nō esse utraq; prædicari facultate, tū quæ ad actū, tum quæ ad aptitudinē pertinet. Idcirco ut prædicatū de actuariā, nō aptitudinem significante, consequens erit necessario, ut appellatū de ea quoque quæ per aptitudinē dicitur, ob idq; sese ambigua præbente, non etiam ex illo sequatur. atque huic illud consentaneum est quod deinceps addit, QVAMOBREM QVONIAM PARTICVLARI CONSEQUENS VNIVERSALE EST, IPSVM ESSE POSSE EX EO QVOD EX NECESSITATE EST SEQUITVR: VERVM NON OMNE. Sin pro possibili legatur non impossibile, uelut excusationem eius hanc ab illo poni dixerim, quod propositionem non impossibile est in primæ tabellæ descriptione sub hac possibile esse locatam permiserit: illa uero transposuerit non necesse esse, eiusq; loco hanc nō necesse nō esse constituerit. Vtq; enim dixerit, hoc non impossibile esse utriq; significato possibile, uelut hoc quoq; non necesse nō esse concordat. ea propter hæc ambo illi possibile esse in secunda tabella subiunximus. Illud uero non necesse esse cum possibili cōueniat aptitudinem indicanti, ab actum uero exprimere subiectisq; cognato discrepet, iure se posuimus: ne simpliciter possibili consequens esset. Sed impossibilis quidē necessariq; propositiones ut possibile consentirent propositionibus per hæc forsitā uidemur easse, uerum positæ in tabella contingentis propositionibus ab initio proposita adhuc quæstio fuerit. Nam pro possibili rursus accepto contingente, præstabimur utrum huic necesse esse consequens illud sit cōtingens esse: an secus. Si n. sequatur, quandoquidē inter necessarium & impossibile positum contingens, potest quādoque & nō esse, qd necesse est esse, contingens erit nō esse. Sin minus consequens sit, incidemus in maius incommodū. cū fate ricogamur fore, ut nō cōtingens sit qd necesse est esse. Itaq; ad hæc respondēdū, primū à possibili contingens discerni solo nomine ab Aristotele uideri. propterea traditam hoc libro diuisionē

246 SECTIO III. DE PROPOSITIONIB.

possibilis inter initia Resolutoriorū ubi de cōuersionibus tractatur, planē & in cōtingente dici inuenimus: ubi. In cōtingente uero, inquit, quoniam uerbū contingere pluribus appellatur modis (namq; & necessariū, & nō necessarium, & possibile cōtingere dicimus) ponitq; illic pro eo possibile quod ad utrūq; p̄p̄sum est; necdū euenit: ut hic sese habere cōtingens arbitramur. Qd si uel definitione p̄menda cōtingētis, neq; necessariū eē ipsum p̄ticiet, neq; impossibile, rationē nō eē simpliciter cōtingētis dicemus: uerū eius qd p̄p̄ie appellatur, mediūq; inter id qd semper est & semp nō est, locum obrinet, atq; hāc pariter possibili quoq; p̄p̄ie dicto cōgruere. Deinde si solum proprie cōtingēs capiamus, ipsum quidē uidelicet nō fore consequens necessariū, sed ex eo nō cōtingēs eē cōsecuturū: nō quasi subsistentiā rei funditus tollat: sed cōtingētē solum subsistēdi modū, quo pacto & qd cōtingens est, id nō necessariū eē existimamus. significatūq; hoc tamē cōtingētis recte affirmat Aristoteles ex hoc cōtingēs eē illud seq nō necesse nō eē. Quā. n. distat uniuerso sui significatu cōtingēs ab impossibili, et uero impossibile idē illi necesse nō eē indicat, uluueniet ut hoc cōtingēs eē ab illo necesse nō esse distat: illi cōsonet non necesse nō esse. sic uero & ex hoc nō necesse esse cōuenientius consequi illud dicemus non cōtingēs nō esse. Verū si supponamus à possibili & cōtingēte id solum significari qd his p̄p̄ie uocatur nominibus, finiuitq; ipse in Resolutoris, cum dixit, cōtingēs autē id nomino, quo, cū necessariū minime sit, esse posito, nō quidquā accedit impossibile, quas pone iunctas iis esse impossibilis necessariūq; propositiones putabimus: itaq; qd ad cōsequētā illam attinet quæ ab his possibile eē & cōtingēs eē deducitur: recte sese habere inquam uidebitur initio descripta propositionū tabella. Nā proprie possibile atq; cōtingēs neq; esse impossibile, neq; necesse est esse. uerum si curandū est ut omnes congestæ in ordinem propositiones mutuo cōsistant, haud ēt hęc non necesse esse potest illi non impossibile esse subiugari: propterea quoniam hoc non impossibile cū unū tollat impossibile, in duobus ab ipso reliquis tum cōtingente, tum necessario uerum explicat. non necessarium autē uno abolendo necessario, uerum in cæteris duobus profatur, cōtingente atq; impossibili. Hęc igitur, non impossibile inquam ac nō necessarium, cū inserē-

CVM MODO CONIUNCTIS. 247

do cōmunicent cōtingente, habeant uero & quiddam inter se contrarii, quatenus ab horum altero necessarium, impossibile ab altero inuicetur, cōuenire inter se nequeunt. At hoc non necesse non eē illi non impossibile esse uniuersum cōsentiri: siquidē eorū quoque affirmationes impossibile esse & necesse non esse idē inter se ualent. Quod si quis hac difficultate urgeat, quā ob causā igitur non hanc non necesse esse in primæ tabellæ descriptione sub hac possibile esse constitutam reliquit, illā uero nō impossibile eē aliā transulit: eiusq; loco illā nō impossibile non eē quæ consonare huic potest non necesse esse reposuit. Primū hęc (dictum) nō impossibile eē prior quā illa nō necesse eē in tabellæ collocata dispositione fuerat: idicolumq; erat, cū accidere idem debuisset, nō posterioris cū prioribus consonantiā curare. sed quoniam modo prius posteriori uideri posset cōsentantū. Dein quā hęc possibile esse & cōtingēs esse tum res inesse de quibus appellatur, tum hoc pacto inesse pronunciant. itaq; has ob res illa impossibile esse & necesse eē ab his, alio tamen, alioq; intellectu discrepant. nempe hoc impossibile esse quasi rei subsistentiā destruat illud uero necesse esse nō ita, sed uelut solo existendi modo à possibili & cōtingente euariet. Ergo ex iis hęc magis impossibile esse quam illa necesse esse expugnetur: quamobrē magis quoque hęc ipsis nō impossibile esse relicta Aristoteles uelut ipsis itaq; iure hac nō impossibile esse relicta Aristoteles uelut ipsis consequente, solam illam non necesse esse alio loco transposuit.

VII.

IDEOQ. necessarium & non necessarium esse actū nō esse omnium fortassis principium est, inspicendāq; alia sunt uelut his consequentia. Itaque ex iis constat quæ pronunciamus, quod ex necessitate est, actū id esse. quapropter si priora sunt sempiterna, prior quoque facultate est actus. Ac sunt quidē actus alia sine potestate: ut primæ substantiæ. nonnulla cū potestate: quæ priora natura, posteriora sunt tempore. quæ dā uero nec actus inquam sunt, sed facultates tantummodo.

Exquisitione hic consequentia contemplationemq; necessariū

242 SECTIO III. DE PROPOSITIONIB.

propositiones censet in tabella descripta ceterorum modorum propositionibus antecere, comitesq; his esse illas in eo solum quod communius esse possibile affirmabatur necessario, de earumque discrepantem consequentia subicere ante oportebat, ac uelut antecedens quod peculiarias est sumere, quoniam autem pacto sequi ex hoc communius posset, non contrariet etiam quoniam necessarii semperternis diuinisq; competere rebus, possibile autem quod a necessario differt atque contringens a materia expullulant, in hac siquidem propterque hanc ea constat facultas quae in aptitudine spectatur: seu potestate omnia, nihil acta obtinent, impossibile uero uel extra ea quae sunt plane excidit. neque enim impossibile esse diceretur si quoquo modo in ea quae sunt haberet accessum uel in materia, uel quae hac obscurior est, priuatione. quippe priuatio est ad generationem necessario: quandoquidem ex illa eorum quae sunt in ipsum esse motatio emanat. at impossibile mutari in possibile nunquam potest. Quocirca ex hac opus erit necesse esse quae aeterna subsistentia notat, et sequantur aliorum modorum quae ipsum non esse, uti descriptum est, tollunt, nimirum haec non possibile non esse, non contingens non esse, impossibile non esse: ex hac uero necesse non esse illae non possibile esse, non contingens esse: impossibile esse, ex his autem manifesta est & oppositarum ipsis consequentia.

EXQUISITISSIMA CONSEQUENTIA MODUM PREFERENTIUM PROPOSITIONUM.

Necesse esse.	Non necesse esse.
Non possibile non esse.	Possibile non esse.
Non contingens non esse.	Contingens non esse.
Impossibile non esse.	Non impossibile non esse.
Necesse non esse.	Non necesse non esse.
Non possibile esse.	Possibile esse.
Non contingens esse.	Contingens esse.
Impossibile esse.	Non impossibile esse.

Ab his uero deinceps ostendere cum uelit naturalem se digestionem rerum persequendo necessarij propositiones antecedere

CVM MODO CONIUNCTIS. 249

aliis censere, exponere rerum instituit ordines quo modo propositione conuenit contemplationi. Ante hoc autem uelut sumptiunculam quandam asciscit, prioris actus facultate aptitudinis referente natura esse. probatque hoc, quoddam uelut corollarium Geometricarum more ex antedictis colligens ad hoc asserendum utile, nempe in eo solo quod actu est necessarium spectari, idque non iniuria. Nam cum possibile de ambobus, uti proditum est, aptitudine actus; praedicetur, alterum ex significatis quod de actu fertur soli posse uisum est necessario consonare, quamobrem proprie quoque necessarium, quale est id quod non modo est, modo non est, sed eadem perpetuo ratione se habet, in iis quae semper actu sunt solis dicitur. Ergo si proprie necessarii rebus conuenit semperternis, proprie autem possibile, quod constat aptitudine, solis competit generationem interitumque agnoscantibus, erit ut semperterna ad generationem corruptionemque subeuntia, sic actus ad potestatem, at natura semperterna sunt iis quae generantur priora, natura igitur actus quoque potestate prior est. His ratione hunc in modum collectis, philosophice deinceps admodum atque actus contemplando de ordinata decentique rerum progressionem ac declinationem decernit iis consentanea quae ratiocinando comprobauit, nempe prima omnium summaque plane entia, qualia sunt intelligibilia diuinaque, syncerum esse actum, uerum talem esse dictum iri, hoc namque entibus iis conueniet quae ipsum esse acceptum materiae referunt: itaque de re tum composita sunt, cum aptitudinis potestate impartuntur, quatenus forma uel semper uel quandoque communicari iis potest. quandoquidem semper quoque actu forma est: potestate materia: actu uero quod ex utraque constat, quasi forma, seu: quod idem dictum est, actu impartitum. At in illis, uelut a materia tum substantia, tum recta minimeque de ipsis peruersa notione prorsus exemptis: nullus aptitudini locus relinquitur, ideo neque mutationi cuiquam, neque tempori, neque formae uel aliquatenus uel in perpetuum uendicandae, quapropter nec talis actus sunt, nec dicuntur. Porro formas ipsas a materia separabiles actum syncerorum nomine appellamus: cum actum quo modo in compositis, nequaquam secernamus a substantiis eas in hoc substantiatas dicamus. Proinde ueros deos actus esse substantia in duodecimo Metaphysice volumine affirmat. Et enim in mutationi accommodatis, in quibus hoc quod est pote-

250 SECTIO III. DE PROPOSITION.

stare & habitu & actu esse spectatur potestatem ad habitum, habitum ad actum, ut ad peculiarem finem, properantem cernimus. neque enim si actus ipsius expers maneat, quidquam emolumentum præstabit. Has ob res uero sapiens Agrigentinus cum Poetas fabulosa de diis ut humana specie præditis fingentes increparet, de Apolline in primis, de quo proxime verba facerat, eodemq; modo de omni numine absolute dissertendo subiunxit, Humanum neq; enim caput est in membra radactum. Non equidem gemina erumpunt ramalia dorso. Non pes, non agile estq; genu, non hirta pudenda. Verum sacra atq; immania is tantummodo Mens est, Curis exagitans torum pernicibus orbem.

Atque per uerbum sacra causam quoque latenter innuit mæte excellentior. Quæquæ nec fabularum auctores iis qui illas audirent, tradere occasiones neglexerunt, quibus ei quod dici uidetur fidem essent habiturum si aut stolidi sint affecto animo, uerum quæsitum sensum essent, qui à quouis fabularum signamento claculum ænigmate indicatur. Nam quoniam pacto humani speciei referat quæ ex Cælo & Terra, siue iis quæ sunt in præputulo, siue ut vere tradit atq; hos transcendentes abditis causis dicuntur genita: quis uero Cæli pudenda ut verba sonant excisionesq; illorum capere sustinebit? atque ex ipsis in mare projectis natam Venerem? deuoratio- nes quoque, ac rursus uomitus liberorum? & quæcunque fingunt simplicioribus opitulantes fabulæ præ se ita feretia? quo modo autem in diis concubitus dicimus? non ne similes illi intelligemus quæ Cæli & Terræ fuisse fabulatur? Sed redeamus unde in hæc sumus egressi, miseratione nimium commoti in adolescēculos qui fabulas ipsas historiam esse autumant, neque intelligunt.

Sunt igitur huiusmodi simplices formæ atque intelligibiles. Quæ uero compositæ, atque ab illis progressum sortitæ, materiæ sunt participes, quæ formæ uel perpetuo retinendæ idonea sint, ut celestia, si in iis quoque materiæ inquam possint, ut in infinitum sectio continuorum, & auctio numeri, nunquam, n. ex iis quidquam actu sit infinitum, nec tamen deficit in ipsis uel diuidendi progressus, uel augendi: habentq; ad hoc aptitudinē duntaxat. Rerum igitur decoro ordine constitutam degenerationem cerne. Aliæ synchronæ sunt actus ab omni mutatione motuq; inde proueniēte absolu-

CVM MODO CONIUNCTIS 251

ter, quo etiam ad illud postea queat deduci ad quod sese commode habuit. Verum quoniam perfectum id est quod actu constat, imperfectum quod facultate habetur, prius autem natura perfectum est imperfecto, namque à superioribus secundum naturam ad inferiora procedit decenti ordine successiua rerum generatio) speculū est fore, ut quod actu celeretur, ei quod potestate consistit natura antecedit nisi, n. prius hō actu extiterit, quo mō creari queat embryū, quæ dicimus hominē esse potestatem. Multū uero latitudo, seu magis profunditatis facultate, & actu sese habētis cōplexus obtinebit: cum ab actu in aliquibus ualētē adeo possideatur facultas ut per solā rationem cogitationeq; ab eo diuellatur uelut in cælesti habetur substantia. neque, n. fuit aliquādo Sol potestate: dein de actu exstitit fieri nequit ut, cū Deus sit, ordinē in rebus uniuersis præcedat remeritas: indecensq; rerū digestio decentē cōditorq; uniuersi nonnunquā facultate & imperfectus opifex, alius actu perfectusq; sit: demumq; prælectionis atq; ex hac proueniētis ab eo quod primū nolit id quod postea fabricari mōdū uelit mutationes, ac temporis cōsors Deus ille sit qui uniuersam in ordine mutationē quæ perpetuo sit, ipsamq; essentiam mutabiliū, atq; esse ipsam temporis in rerum naturam producit. In quibusdam ipsa tempore quidem seiungatur, ita tamen, ut sequentem ex necessitate actum habeat quemadmodum in circulari ipsorum motu deprehenditur: erat enim Sol prius potestate uerbi causa in Ariete. Post actū in ipso est sed non potest non esse, propter continuitatem inqueritūdinemq; circularis motionis. Sunt tamen nonnulla in quibus etiam discerni ab actu tempore queat facultas: quæq; non omnino properantē ipsam habeant uelut in iis quæ sub generatione cadunt. Haud enim embryū ipsum quoniam facultate homo est, iam necesse est quoque ut usque ad absolutum tēpus utero gestatum homo actu fiat, declarant id fœtus qui abortu eliduntur. Extremum obtrinent ordinem in rerum natura q; sola facultate consistant: neque ad actū produci inquam possint: ut in infinitum sectio continuorum, & auctio numeri, nunquam, n. ex iis quidquam actu sit infinitum, nec tamen deficit in ipsis uel diuidendi progressus, uel augendi: habentq; ad hoc aptitudinē duntaxat. Rerum igitur decoro ordine constitutam degenerationem cerne. Aliæ synchronæ sunt actus ab omni mutatione motuq; inde proueniēte absolu-

re. Aliæ cum semper moueantur, actû habent quatenus sunt, facile
ri coniunctum. quod vero ad delationem pertinet, tempore quidē
q̄ illa discretum: eius tamen necessario comitē. Nonnulla cū quo
dam obtineant tempore, ut & sint, & motu agitentur, facultatem
habent ad utrūq; quæ uelut p̄didimus, antegreditur actû: neque
eius compos planē est. Aliqua, postremo cum in sola consistant
cultura, deduci in actum ex sui nequeunt natura.

THEOREMA DE VI OPPO-
sitarum propositio num.

I.

VTRVM aut affirmatio negationi, an affirmatio ē affir-
mationi contraria, oratioq; orationi quæ omnē iustū ēē pronūciat
homīnē, nullū homīnē iustū perhibēt: an quæ omnē homīnē iustū
inquit, omnē homīnē iniustū asserent: uerbi gratia utra ex his
cōtraria est Callias iustus ē: nō ē iustus Callias ē Callias iniustus ē.
Nam si quæ uoce explicant ijs quæ mētē uoluntamus cōsequētia
sunt, contrarij uero in illis contraria est opinio, ut quæ omnem
iustū ēē homīnē putat, omnē homīnē iniustū ēē cōsentī, necesse ē ut
ijs quoque affirmatiōibus quæ uoce proferunt res sese p̄inde ha-
beat. Quod si illic cōtrarij minus opinio cōtraria ē, neque affir-
matio affirmatiōi cōtraria, sed prodita erit negatio. Quæ dē
cōsiderādū est qualis nā falsa opinio ueræ cōtraria sit opiniōi,
utrū illa negationis, an quæ cōtrarij esse opinat, id aut ita inteli-
ligo, uera de bono est opinio quæ dā bonū id esse: alia falsa non
esse bonum: alia uero esse malum: utra ueræ contraria sit huius
atque si una sint, contrariam esse ad utram pertineat.

ABSOLUTA est quatuor libri capitulum il-
lorum præceptio quæ inter initia enumerauimus
commentatiōisq; de interpretatione finē ut nihil
uidetur quem debuerat recipit. Nam quæ sequi-
tur aut legitima nō esse Aristotelis suspicor, sed
ab aliquo qui eo, fuerit posterior addita: cum il-

lud animaduertā cōtraria sentire in libris suis quibus uideri Phi-
losophū iis quæ hoc loco differūt, aut ab eo quidē fuisse cōseri-
pta, uerū ut qui lectorem modo exercere ad rationes eas diu-
dicandas quæ p̄babiliter quidē, non tamen uere dicerēt uolue-
rit, perindeq; faciat atq; is qui nō facile cōsuetas rationes tradi-
dit quæ abolere motū uidētur, id quod uel in Prædicamētis, cū de
ad aliquid sese habentibus ageret, nouimus fecisse: ubi non simul
omnino natura ēē quæ sunt ad aliquid asserere cōtēdebat: sed sen-
sibile prius sensu ēē: & sciētia scibile, cū tamē in secūdo naturalis
Auscultationis Theorema de cōiunctis Relatiuorū subsistētia, dilu-
cide, subtiliter, breuiq; simul oratione explicauerit nobisq; illo-
rū soluendorum ansas præbuerit, quæ in Prædicamētis p̄didisset
quæ causa Porphyrio quoque fuit, opinor, Philosopho, ut huiusce
theorematīs expositionē recūsaret. Quod si uel nobis gerendus
est mos cōsuetudini, dignaq; hæc, uelut elaborata Aristoteli, sunt
habenda, quibus nonnihil curæ impendamus institutorum illi esse di-
cendū est theorema quoddā inspicere eius operis quod in mani-
bus est propositio cōsentaneū. Nā cū uera sit quedam affirmatio,
ut iustus est Socrates dūq; huic falsæ, refragentur p̄positiones
tam ipsius negatio Socrates iustus non est, tū quæ illi contrarium
quoddā ab initio prædicatum est, de eodem affirmat subiecto, ut
quæ Socrates iniustus est inquit, utra ex falsis dicenda sit inquis-
rit fortius ueræ repugnare: utrum negatio ne an affirmatio con-
trarij. Atq; acerbiorē negationis aduersus affirmationē esse quam
affirmationis contrarij pugnā iudicat. Eodem pacto uel si falsa
principalis affirmatio sit, quæ huic reluctantur uerum decernant.
Ideo factum quoque est ut utrūq; ipse, perinde quasi nihil refe-
rat, in problemate posuerit, modoq; qualis uera opinio falsæ opi-
nioni aduersetur, modo utra ex falsis ueræ contraria sit. Idem de
oppositione pronūciat uniuersalium quoq; propositionum, quas
contrarias appellauimus. Proinde & necessario propositum uide-
tur theorema suscitare: cum doceat non temere contrarias nos
illas uocandas censuisse. Ac nunc quidem oppositionum dunta-
xat earū quas commemorauimus mentionem fecit, ad finem autē
uniuersalium quoq; oppositionis ad particulares meminit, ut pro-
positum sit in demonstrationem, infirmationis pugnam cum affir-
matione, tum contrarij in quibus contraria esse negatio potest

affirmationi, tum in omnibus eius quæ illi contradicit, maiore dis-
sidio laborare, si cæteris contrariarum affirmationum differentis co-
feratur. Iure autem neq; impræfinitas hoc loco, neq; subcontraria
ab eo fuisse acceptas, suo loco deinceps ostendemus. Hæc igitur
de iis ipse hunc in modum statuit: fortasse eo respiciens quod infi-
ciatione absolute in omnibus & quæ sunt & quæ non sunt capere, affirma-
tionemq; opponere nobis liceat, non tamen in omnibus etiam con-
trarii sit affirmatio. Nam cum quod initio prædicatum est à cõtra-
rio nullo oppugnatur, siue substantia sit id, siue quantitas: siue ab aliis
predicamentis emanet, quæ non accipiat contrarietatem, siue con-
trariorum etiam quorundam medium sit, tunc ut affirmationem
invenias contrarii fieri nequaquam posse compertum est. com-
& oppositioni quæ necessaria ad oppositionum commentationem
visâ est, contradictoriæ inquam, dignitatem ante cæteras
omnes comparare aliqui velit. At Syrianus ille magnus opti-
me subtilissimq; de hac quæstione arbitratus est, euidenterq; ad
modum ostendit quo naturæ pacto res sese habeant, mutuiq; di-
scriminis, atq; animi nostri communes conceptus ac sponte imma-
tos consentientes iis esse affirmat quæ voce proferimus: & ipsum
per se quodlibet argumentum in quæstionem vocat: docetq; arti-
culare quid recte in ipsis, quid probabiliter, non tamen exquisitè
tradatur, postremoq; omnium planè divinum Platonem testem
adducit, qui negationem inquit, in sophista diversum quidem ali-
quid significare ab affirmatione: non tamen illi cõtrarium: propter
ea quoniam contrarium unum est uni, neque enim iniustam naturam
esse, ut vni plures hostes cõparet à magni vero negatione, id quod
traditur in Sophista, quæ non magnum dicimus, nihilo magis par-
uum quam æquale indicari. Quamobrem in sexto quoq; de Repu-
blicam censet maiorem robustioribus naturis quàm exilioribus
quo minus corrumpantur, deberi, causamq; huiusce assert. rei Ma-
gis enim contrarium malum bono quàm non bono est inquit, id est
reliquo eorum quæ à mali negatione significantur: quamvis hoc
tanquam evidens omnium, ipsumq; non bonum sit pro neq; malo
neq; bono acceptum. Et vero perfectiori ipsius Aristotelis tradi-
tioni parere nos iubet, q; in decimo Theologicæ tractationis disti-
ctam affirmat cõtrarii plurimam esse à contrario: verum non nega-
tionis ad affirmationem cum ait, Quandoquidè vero plus ac minus

differe inter se illa contingit quæ differunt, est & differètia quæ
dam maxima. vocatq; hanc contrarietatem: & quæ ab his deinceps
addit: non logica magis ut hoc loco probatione utens: quo
mentem, ut dictum est, nostram exerceat: sed in ipsis quæ sunt asse-
rens rebus ceterarum maximam esse contrariorum differentiam pro-
inde perfectam esse eam, nihilq; habere quod cadere extra ipsius am-
bitum queat. Sic in predicamentis quoq; non iustum & non iniustum in-
sti esse atque iniusti quæ cõtraria sunt, spacioq; inter se distat plu-
rimo, medium dixit: id quod cæteris quoq; cõtrariis subesse omni-
bus prodidit: si editam in Predicamentorum tractatu definitionem
illorum attendamus. In commentationibus ite omnibus naturali-
bus contraria fieri ex contrariis censet: ut quæ mutuo plurimum
dissent: ac finita certa q; sint. Quod si ex iis quæ in medio sunt
fiant nonnunquam, quæq; simpliciter ab eius quod sit negatione,
partim vero ab huius contrarii affirmatione declarantur, ut album
ex fusco, quod simpliciter non album, partim autem est nigrum
ea fieri ex illis dicit, non quoad ille simpliciter ab eius quod sit
negatione indicentur: sed quatenus contrario quodanteus im-
pertiantur, perinde quasi inficiatio non perfectam omnino ab af-
firmatione differentiam comprehendat. Proinde minime ab iis dis-
sentiens quæ prodidit Plato in Sophista, contrarium id quod est,
ei quod nou est pronunciat non esse, ubi de contrariis motibus mu-
tationibusq; in quinto decernit Naturalis Auscultationis. Conso-
num his quoq; præmium est operis Topici, in quo Subcontraria
nominantur illa quæ inuicem opposita contradictoriæ sunt quasi
non perfectam inter se contrarietatem obtineant. Satis igitur iis est qui
possunt iudicandæ horum veritatem incubere, si ea legunt quæ à di-
uino illo viro in hæc sunt conscripta. Verum quoniam cum solâ
scribere, de his perpenfione statuerit, nequaquam in ipsum verbum
rati declaratione versatur, quo gregarius quoq; expleatur auditor,
retinuimus nos huiusce etiam theorematum, quæ forma superiora
quoq; exegimus, explanationem meliori. In discussionibus vero
cum nihil excogitare præter ea quæ contemplatus ipse est nobis
liceat, non recusabimus vel ad verbum ea scribere aliquando quæ
vir ille memorie prodidit. Primum itaq; ipso per se pblemate in
spectando tamen nonnulla sit in non albo aduersus album con-
trarietas, hanc tamen à nigro dicemus, non per accidens, ut ab ama-

ro uel calido, sed pro ipsa oppositionis natura contineri. quippe amarū nihil magis albi quam calidi uel alterius cuiusvis genere diuersi sublationem indicat. nigrū p se potissimūq; solū oppugnā album, definitū uidelicet ac per se unius albi interlitionem notat. haud uero ipsum prorsus ē non albū controuersiam illam obstant quam nigrum aduersus albū suscepit. est. n. non album principii quo ab albo discedatur, ut i decimo disputatū ē. Metaphysice. Procedens uero atq; in totū perueniens, finēq; iā obtinens, fit nigrum ac partim id quod est aufert duntaxat: partim ab hoc contrarium etiā ponit. Nam si uel in simplicibus uerbis nō albū contrarium ē quis albo dixerit, primū eodē priuationē ac contrarietatem ager. Deinde non unum ē ut uai contrarium dicere: siquidem quod est non album, id & fuscum & luteum, & flauum atq; nigrum est. Tertio loco oppositum erit indefinitum incertumq; i, finito ac certo. dicitur enim de omni uel albū uel non album. quapropter contrariē substantiæ erunt albo: quantitatesq; ac cætera genera. Sed quæ proprie contraria uocantur, aut species ambo sint oportet: facultatemq; utrunq; & actum habeat: alterumq; par uerbis alteri sit ut & confluere inter se ualeant: neq; una species ab altera corrumpantur, perfectionemq; labefactet uniuersi, ut in albo res sese habet ac nigro calidoq; ac frigido: reliquisq; similibus. Aut extremus ab altero delapsus alterum sit, ac finito significetur nomine sue priuatione, quæ admodū i iniustitia atque, amētia dicat sue non etiam: ut in timiditate aptumq; sit ex sui natura in illud reuertitur in modestia & petulantia uirtuteq; omni & uitio: deniq; bono ac malo. Malum nanq; non forma finisq; est ueluti bonū dicitur tamen ipsum quoque uelut extremus à bono elapsus: ac tunc finito significatum nomine contrarium esse, cum natura idoneum est in speciem ac bonum referri. Cum autem eiusdem in subiecto formæ præsentiam absentiamq; absolute contemplamur aliam quandam facimus nec contrariorum oppositionem. Vbi enim priuationem habet absentia, uel eius ipsius potestatis quæ formæ iterat & aduentus sit priuatio illa de qua præceptum est in prædicamentis. Si in solius actus absentia sit, sit ea priuatio quæ ex sui natura remeare in speciem potest: quam hæc de causa, licet in finito declaretur nomine formæ contrariam in naturali auscultatione appellandam censui. Hæc igitur uelut in digressu translegimus:

mus: nimirum cum apud veteres compertes contrariorū oppositorūq; p priuationē & habitū significationes diuersas, deq; boni & mali oppositione tradere articulate uoluimus: quæ multis negocii exhibere cōsueuerunt. Quod si ita res sese in simplicibus habet uerbis, patet in enunciationibus quoque orationibus quæ contrariū affirmat, contrariū affirmati maxime repugnare. Societas nā quæ dissidiūq; ppositionū ex cōplētum ipsas uocū simpliciū facilitate spectatur. Enim uero non ita solum à nobis existimari sed per animi quoque conceptiones ex sese ingenis neque à doctore traditas humanā uitæ seruari, hinc erit conspicuū. Expetendū omnibus bonū est: fugiendū omnibus malū, quis ergo nisi uici nō uti liceat bono, duobus ipsi ppositis in uisum sumendis, non bono, cōsensu ue omoiū malo, pie eo qui nō inuet illū eligat: qui ledere conetur! Nā si idē simul nō bonus malusq; sit, fugiendus magis erit nō quoniā sit i utilis, uerū quatenus præ id ēt noxiū: eadē & in non iusto ratio est atq; iniusto, cæterisq; similibus. Itaq; cū aperta ex hisce rerū natura enunciationūq; orationum facultas de quibus agitur fuerit, consideremus deinceps quæ de illis pposita argumentatione asseritur. Is igitur qui uerborū omniū seu theorematum est auctor, quæstionē in his tractat ppositionibus quæ p nūciatiuæ sunt orationis: duasq; affirmationes capit, uniuersalem alterē uniuersaliter, alteram singularem oppositq; singulari tum ueram eius negationem, tum affirmationem contrariū. uniuersali autem ut negationem non illam quæ ei contradicit, sed quæ ut contraria repugnat, hoc est uniuersalem negationem oppositam statuit. & præter hanc, uniuersalem contrariam affirmationem. instituitq; utrum negationes eæ sint quæ magis aduersentur affirmationibus, an contrariorum affirmationes inuenire. Cauteq; admodum quæstionem ad suum reuocat propositæ rei principium, inter eas inquam uocatas orationes, opinionēsq; de rebus animo insitas à quibus foras fluentes orationes proferimus: uultq; quo modo oppositiones quas diximus propositionum in opinionibus uis fuerint, sic in uocalibus quoque sese habere enūciationibus. hoc ergo recte ab ipso excogitatum est, sciteq; proditum. Quod si uniuersales propositiones eas quas uocant contrarias, proprie contrariorum similitudine, hoc nomine, eū simul quandoque mentiones appellamus, patet pugnam mutuamq; illarum controuersiam leuiorem ea pugna ducendā esse, quæ dicta presertim potissimūq;

contraria conflictantur, hæc uero utiq; fuerint quæ audent contraria de eodem affirmare. Sed hoc uel examinâdis particulatim argumentis exactius considerabimus. & præterea quoniam pacto contradictionis oppositio sese ad contrarium affirmationem oppositionem habeat: quæ nobis in præsentia in contemplationem proposita. Quod aut ad uerba attinet, illud, NAM SI QVAE VOCE EXPLICANTVR. pro si ergo dictum est. neque enim causam alicuius reddit quod supra dixerit, ut ob id locum habeat causalis coniunctio: sed rationem ac viam docet qua cõsiliantes maxime propositiones à causis ipsis proficiscendo æstimemus. Quod autem ad finem proditum est dictionis.

ATQVE SI VNA SINT, CONTRARIAM ESSE AD VTRAM PERTINEAT talem habet sensum, opinio est de aliquo bono uelut modestia, quæ hoc ipsum dicit nempe esse bonum altera quæ bonum asserit non esse, tertia quæ malum esse ait. Visu igitur uenire inquit, ut & negatio quæ modestiam boni inquit non esse, & affirmatio contrarii quæ modestiam esse malum putat, alias dissentiant inuicem, alias uero concurrant. Quandoquid enim alia medio prædicta contraria sunt, alia carent, si ex interceptorum medio contrariorum ea numero sunt quæ prædicantur, affirmatio contrarii consequens non erit negationi. neq; enim quod non est albi, id ut nigrum sit necesse iam est, si ex iis constat quæ uacant medio, idè significant tum negatio, tum affirmatio contrarii, cum de aliquo pronunciant quod capax est ex sui natura contrarietatis queat. Nam quo modo quod est impar, id non par protinus est, sic quod est non par, ut impar sit est necesse. In quibus igitur negatio contrariiq; affirmatio concurrunt, non etiam fieri potest ut utra ex iis cea diuersis queramus primæ magis si affirmationi aduersetur: una siquidem ambæ quodam pacto sunt in cultate. Vult aut scrutari quæ in re hæc quæ facultate una est, cu initio posita affirmatione magis dimicet: utrum quatenus id neget quod inest, an quod non inest affirmet, refragantur exempli causa propositioni ternarium esse parem dicenti, tum quæ ternarium parem inquit non esse, tum quæ imparem esse constitutur: cum idè significant ambæ. Itaq; non par hoc atq; impar qua in re magis pari reuoluetur, utrum quatenus non an impar sit, exquirat.

II.

CONTRARIAS igitur eo definitas esse opiniones

putare, quoniam sunt contrariorum, mendacium est. Quæ n. bonum, est bonum & malum est malum arbitratur, eadè sortasse, ueracius est: siue plures sint, siue una. At hæc sunt contraria: uerum non eo quod sint contrariorum sed magis quod contrario sese habeant modo.

Cõceptum ipsum mētis uade promouetur si qui in opinionibus quæ de contrariis habentur pugna dicunt, propositionum spectari uehemētissimè, criminari uult primū sermo iis qui aduersus hoc uelut ad uersarius litigator sese opponere conaturatque non sancti inquit contrariorum opinionum iudicium hoc est quod est de contrariis rebus pronuntiare. Proinde illa quæ modestia boni, & quæ petulantiā mali est opinatur de contrariis quidè tū subiectis, tū prædicatis decernere, non mutuo tamè est contrarias: propterea quoniam hæc simul uere sunt contrariæ aut nūquā simul ueris cõmostrat. omnino nanque ut simul contraria sint, heri nequit, sed manus æstimari contrarias opiniones oportere, quatenus de rebus iisdè contrario mō cõficiantur: quo pacto sese habent a firmatio negatioq; ut sequebatur asserere restabit argumētis. Illud porro SIVE PLURES SINT, SIVE VNA, de iisce pōt si est quæ bonū, bonū dicunt, & malū esse malū: quoniam plures quidè sunt: ut quæ tū subiectis, tū prædicatis utunt diuersis: ceterū una uideri etiā possent: non in eo solū quod uerū simul fateatur sed et quod ab uno sensu pmanet, animiq; affectu. A diuersis hæc uero dicendū est, qui contrariarū pugnam affirmationum contradictoriæ præstare arbitrantur, non eas opiniones quæ de contrariis simpliciter rebus statuunt, contrarias esse affirmatos. haud. n. sanè eas dicent quæ contraria de contrariis, sed quæ contraria de eodem existimant. hæc, nanq; eas sunt quæ cetera contrario modo opinantur.

III.

ITAQVE si boni opinio est, bonū id est, alia non bonū, est uero aliud quid, quā non inest, nec pōt inesse, nulla ex aliis ponenda, nec quæ inesse quod non inest opinatur, nec quæ quod inest non inesse, infinitè. n. utraq; sunt, tū quæ inesse quod non inest, tū quæ quod inest non inesse arbitratur, uerū est in quibus deceptio est. at hæc sunt illæ ex quibus generationes emanant, emanant autè ex oppositis generationes. quamobrem deceptiones quoque.

R ii

Secundū hoc argumētū ad propositū nobis problema traditur, qđ contradicōne deinceps affirmatiōnū cōtrariarū oppositiōni cōparat. deduciturq; hūc in modū. Quādoquidē uolumus quæ ex falsis opintonibus maxime contraria ueræ sit inuenire, postulato utres manifestō, unū eē uni cōtrariū, colligit ratiocinādo negatiōnē maxime eē affirmatiōni infensā. Quā. infinitæ inq; sūt q; eī illa depugnat falsæ affirmatiōes negatiōesq; cēsentq; alteræ in eē ea q; nō in sūt alteræ q; insunt nō in eē, aduersus eā uerbi cā affirmatiōnē q; bonū qđ bonū est putat, pstant affirmatiōes ex q; bonū fugiēdū bonū eē malū, bonū noxiū eē arbitrant. negatiōes uero illæ q; bonū nō eligēdū existimāt, bonū non utile, bonū non amandū. neq; aliā magis alia dicemus falsitatis teneri, harū nullū oportet illi cōtrariā eē dicere q; bonū id eē qđ bonū est opiat. amba siquidē hæ infinitæ incōprehensibilesq; sūt. unū aut utq; finitū finitō cōtrariū est. Quāā igitur utres regula unā illa ac definite pugnat inueniemus nimisū deceptionis, inq; principio ac uelut radice. hoc. n. unū ex confesso est: ac finitū. Fallimur. n. eē id q; bonū est, & noxiū uel malū: & non utile uel non exoptabile autumamus. sed unū horū omniū principiū. id qđ ipsum non eē bonū putetur. Porro cū principium hoc deceptionis quodā sit ostendere nobis nēlit, eē id dixit ex quo emanat generatio. generationē uero constare ex oppositis, hoc est ex propriis eorū quā sūt priuationibus negationibusq; albi nāque ex non albo sit albus: & hō ex nō homine; similiq; modo in his absolute q; sūt omnibus. quocirca fraus quoque in his est, inq; finitaq; cōtrarietatis præcipuaq; hanc ob rē pugna. Ad hæc igitur dicendū est, unū quidē unius omniū cōsensū hostē eē oportere, minime tamē cōuenire ut quæ qđ bonū est, id malū eē suspicet, uelut una ponat ex amotis, & quæ nō suppetūt bono, ea illi inesse pnticiabimus. Nā quā admodū inter negationes quæ nō inesse illi ea q; insunt affirmatiō, una erat q; definite cū illa certabat, nēpe ea q; qđ est bonū id non bonū eē, sic inter infinitas affirmatiōes q; ipsi nō suppetēt, ac qđ bonū est, id malū eē attestat. Atq; infinita q; dē eē hæc & incōprehensibilia que negatiōe significant. eoq; fieri ut in omnibus & quæ sūt & q; nō sūt. uerū cū affirmatiōne falsūmq; diuidāt, unū autē planeq; finitū ab affirmatiōne indicari. Tum hæc igit sūt hoc puto asserendū ēt principiū re uera fallaciæ eē errorē illū q; in

cōtradictiōe euenit. hoc ipm uero certissimū eē argumētū, inter ea q; p cōtradictiōne sūt opposita, spacti plurimū nō intercedet, neq; n. decipi in his cōtigisse, quādoquidē in similibus atq; his que uatura pxima inter se sūt nos magis decipi cōpitiū est, quā in his que magno interuallo seīdūgūt. palūbē quis, exēpli causa, cōspicatus, colūbā magis quā leonē eē existimauit. Quāp imponere iudici bus aggredi Oratores inquit in Phædro Socrates imponēdiq; aggressū nō ab his que multū distet, uerū à similibus moliri. Quippe artis peritiores accusādo, uirtutes ad pxima trāsferūt uitia, uocat q; si quis cautes ē, nō audacē, sed timidū, & frugi hominē, auarū, nō pdigū. defendēdo, uitia ad pimas agunt uirtutes: nepotēq; liberalē: & audacē, fortē appellant. Ad hæc quoq; rectē pditū affirmabimus generationes, oēs absolute uniuersaliterq; ex priuationibus fieri, q; ipsæ negationes declarāt. cū tū id qđ sit cōtrariū habet, tūc, ut in Naturalibus cōmētationibus didicimus, id qđ sit, ex cōtrario potissimū fieri, ex negatione nō potissimū: sed quatenus negatio tū cōtrariū significat, tū qđ interuenit mediū. media aut ex cōtrariis pficiunt. Albi nāq; ex nō albo quidē sit, uerū nō quo uis nō albo sed uel nigro uel mediis. ex mediis autē ppterca quoniā eorū quodlibet aliquatenus nigro impertitur.

IIII.

SI igitur bonū. & bonū est, & nō malū: alterumq; p se, p accidēs alterū est (accidit nāq; illi esse nō malo) magis autē de quolibet nero illa est quæ p se constiat, erit & falsasi ē uera. Quæ ergo nō bonū esse id retur qđ bonū ē, de eo qđ p se inest merit, quæ aut qđ bonū est, malū esse, de eo qđ p accidēs cōpetit quia de re magis falsa negatiōis quā cōtrariū fuerit opinio. Maxime uero u qui cōtraria opinioe præditus est, in quauis re mēdax deprehēdit. sūt. n. eorū cōtraria quæ in eadē re plurimū differunt. Itaque si contraria ex his altera est, magis uero contraria est opinio negatiōis, patet hanc fore contrariam.

Cū in tertio hoc argumēto de eodē prædicata cōtraria ut de aliquo bono, tū ipsum bonū rursus, tū malū & affirmatiue &, negatiue acceperit, ut quatuor ppositiones ob id fiant, dux ueræ alte

ra que bonū ē bonū, altera que bonū nō malū esse ait, reliquæ falsæ, quas inter se quoque cōparare ppositū est, & que bonū nō bonū, & que bonū malū ē pronūciat, qd̄ in falsis usu venit, ratio cinari ex p̄rit ex eo qd̄ in ueris cōspicitur. Qm̄ n. ex ueris, inq̄t, alia p se uera est, altera ex accidente, p se qd̄ illa que bonū, bonū ē, illa p accidens que bonū nō malū ē assentitur, ppter ea qd̄ bonū nō ipsa ponit ex se, sed oppositū dūtaxat tollit. (v. n. magis p̄prie ē locutus, si ueram esse p̄ aliud dixisset, p accidens dixit) siquidē nō quoniam p̄mēdo qd̄ p̄ter bonū est, habet ut uerū p̄hibeat, sed ex eo qd̄ cū certo illius hoste dimicet. Pugnat uero cū ea que p se uera est, illa que bonū nō ē bonū uera autē p accidens, ut ipse ait, illa que qd̄ bonū est id malū ē cōfiteretur. que autem per se ueram tollit, per se mentitur: & que per accidens adiungit ueram: mentitur per accidens fallit. n. per se ea que quod bonū est, ē inquit nō bonū, fallit illa p accidens que qd̄ bonū est, id malū esse ait. p se autē falsa mēdaciō est quā falsa ex accidente quo pacto & p se uera, p accidens ueraci uerior est: utpote que ipsam rei pdat essentia, que uero mandaciō est, à uera lōgus distat q̄ minus falsa, magisq̄ ob id illi aduersat, magis ergo cū uera affirmatione cōfligit eius negatio qui falsa affirmatio: id qd̄ ppositū erat demonstrare. His igitur satis acute adductis illud atrētio ne dignū ducimus, putari ab hoc auctore ēi que malū inquit ē qd̄ bonū est, falli ppter ea qd̄ illa deleat que qd̄ ē bonū, id nō malū ē opinari: neq̄ de causa p accidens cōuincat mendaciū in se quasi p̄ eius abolitionē que p accidens uera est: mētiat, magis n. dicendū est, ppter ea qm̄ qd̄ bonū ē id malū ē asserere destruat, uerū ē illa que id ē nō malū iudicat: haud uero quoniam illa interminat que qd̄ est bonū id ē inquit nō malū, falsa esse hūc que ipse malū uult ē: uerū p se atque in primis. Nā si de aliquo medio indifferetōq̄, ppositiones id genus decernerent, p se uera negatio illa ēē que nō malū esse idē statuit falleretur autē affirmatio que esse id malū dicit, quoniam nō malū ipsū esse dicere subuertit. Nūc uero cū de bono fiat enūciatio, p se ipsam uidelicet ac p̄ se ipsa, nō p̄ alia falsa est ea que ipsū esse malū fatetur: ut que cōtrariū illi pferat. Ergo neq̄ magis cōtraria est opinio negationis, neq̄ is qui hac p̄ditus est opinione, mēdaciō deprehēdit: sed qui cōtrariæ affirmationi cōsentit. Sūmouet. n. id solū negatio qd̄ est, in subiecto sincere p̄dicatū inesse, affirmatio p̄ter quā qd̄

id agat, insup̄ & cōtrariū illi attribuit, p̄inde ipsū neq̄ pure neq̄ impromissē quōq̄ mō inē subiecto cōcedit. Sic uero de quouis ē leg cōsueuimus, si à bono seingere ipsū libeat, neq̄ nō bonū ē nō solū illud, uel bonum nō ē, sed planē ē malū. Ceterū hec quoq̄ argumentatio cū asserere apertissime nitatur magis cōtrarie primæ oppositā affirmationi negationē esse, quā affirmatiōnē cōtrariū, finitionemq̄ cōtrariū. contradictionis oppositioni magis quā m cōtrariis ipsis cōuenire, cōstat stultum omnino esse dicere ppositū in his nequaquā esse magis cōtrariū negationē affirmatione cōtraria, sed simpliciter oppositū, nō cōtrariū sensu magis oppositam ē demonstrare: plūmq̄ id qd̄ ē cō oppositū, magis negationi cōgruere, cū tollere affirmationē uolenti, quā affirmationi cōtrariæ: que nō aufert, uerū non secus ponit ac prima affirmatio: eū nec huiusmodi quidquā p̄ferant auctoris uerba: sed que mētiatur magis, lōgusq̄ à principali affirmatione abistat: nec ullius cōpos rationis questio sit. Neq̄. n. quēsiuerit quis p̄i utrū insicatio magis quā affirmatio neget cōtrariū: neq̄ ubi querimus quānā opposita magis sit aliud quidquam indagamus quā que à prima sit remotior: si oppositorū significatio seditio nē quādā & pugnā eorū que opposita esse dicuntur uel leuiorē ostendit uel contentiorē. Enim uero maior inter species cōtrarias quā in specie q̄libet ab eo qd̄ nō est ad id qd̄ est patet dimēsiō. est. n. in finibus terminisq̄ spaciū maximū: haud uero nō terminū est ad terminū. Alioqui nanq̄ genere diuersa, id qd̄ in Metaphysica tradit, neq̄ cōparari inter se ualēt, ut albū uel calidū hominēq̄ multo magis ei qd̄ nō ē. Quo sit ut albū inter ea que à nō albo significāt solis genere cōfinibus cōparari queat, ex iis uero q̄ genere cōueniunt, interuallū inter cōtraria p̄spicue latissimū sit. Qd̄ si quis ipsū nō ens enti magis dicat quā ens enti oppositū ē oportere, animaduertat is entū, q̄ simpliciter entia sūt, ne mutū quidē oppositionē quā p̄i ē: quē admodū nec colorum, quātū colores: ut differēt in Philebo. solūq̄ id repugnare, tamen in definito, nō ens entī, nō qd̄ ē nullo mō: siquidē inessabile atq̄ inopinabile ē illud: sed, ut demonstratū est in Sophista, qd̄ p diuersitate ē nō ens, quāquā ne hoc quidē re uera cū illo cōtēdit (qui. n. id cōtēdat, qd̄ nec cū illo recusat cōiūgi:) immo uero circa ipsū omnino spectatur: cū cū ens simpliciter nō id ē dicimus quod est motus: uel quies: uel p̄ter ipsū species alia: similiter neq̄

illam quilibet quod simpliciter ens est illud ceterum illius com-
nitione in entis numero ceteri, sed uim significat diuersitatis
in rebus omnibus dissipata. Demum non de ea diuersitate in presen-
tia nobis agit qua simpliciter non ens a simpliciter ente diuinit.
cui nec contrariu obstat, nec de quo praedit aliud quid praeter
rietate praedicari idoneu est: sed de oppositione illa tu contrariu
ru, tu infinitu nominu aut uerboru ad finita, que in particulari-
bus inest entibus Ex uocibus namque simplicibus eas que cu nega-
tiua particula pferuntur, infinitorum nominum uerborumque infi-
nitorum uocabulo nuncupamus: quoniam uero de quouis praedi-
cantur tam quod est tu non est, eo duntaxat excepto quod a finito
inducatur. quapp in negatiuis quoque orationibus similia necesse
est contingant. Verum ne digna quidem memoratu forsitan sunt
haec siuola nugamenta: sed ad sequentia pergamus.

V.

CETERVM composita est ea quae malum id esse quod
bonum est putat, etenim necesse est forsitan pariter ne idem ip-
se non bonum esse arbitretur.

Quartum breuibus expositum argumentum huius sensu obtinet. Sim-
plex inquit opinio est illa in qua aliud quidquam insuper intelligere
nequaquam cogimur. non simplex in qua & aliud quid opinari est
necesse. Est ergo simplex opinio que quod bonu est id esse bonu sta-
tuit. quod & que ipsam non bonu esse suspicatur. haud enim alia necesse
est in eam utralibet opinionem quam inuehit. non simplex uero il-
la est que malu id esse quod bonu est credit. nam & alia simul cu hac
necesse est inferatur opinio que ipsam non esse bonu putat. Itaque
si simplici opinio non composita sed simplex opponenda est, negatio
non dicemus affirmationi oppositam: non affirmatione contrarii. Haec
uero et soluemus: dicemusque ob id ipsam opinionem illam que quod bo-
nu est esse malu dicit, plurimu ab ea recessisse que ipse bonu esse
arbitratur: quoniam per non boni spaciū confecto itinere ad extremu per-
uenit. Est enim primus a bono egressus, non bonu: extremus elapsus
malu, quod tunc que hoc affirmat, pugnatius opposita est: ceu que
negatione quoque boni contineat. An uero et negatio composita est
boni quippe necesse plane est ipsum non bonu, si inter ea que sunt
reponat, aliud et quid sit, sed inuinit. quocirca neque contrarium
hanc ratione fuerit. est enim unum uni contrariu: & finitu finitu. Porro id

aduerbit uel ppariter a Graecis adiectu est. eadem namque intellige-
tia quod bonu est, id & malu esse, & non bonu dicimus. uel per forlita:
ut hoc argumentum uerisimile quidem, non tamen necessarium esse ostendatur
primum sane, quoniam utrunque contrariu, ipsum per se spectabile, species
uult simplex esse. dein quoniam quod non bonu, introducat, composita
existimet, erit hec quoque composita que quod bonu est, id bonu esse in-
quirit: si non malu inferat. Quod si que non bonu esse ait, non una ex
his est propositionibus que inter se conferunt, nihil refert. Nam
simplex compositumque, non relatione ad definitas qualdam pro-
positiones, sed ad suam cuiusque uim contemplatur.

VI.

ITEM. si similiter uel in aliis res sese habeat oportet, res
hac quoque ratione dictu uidebitur. nam aut ubique, aut nusquam
contradictionis repugnantiae dabitur locus. Quibus autem non ex-
tat contraria, falsa de his est ea quae uerum aduersatur. uerbi gratia
falsus est qui non homine illu qui homo est, existimat. Itaque si contra-
riae negationes haec sunt, erunt aliae quoque illae quae sunt contradictionis.

Perpicua quinti huiusce argumenti tam sententia, tam locutio
est: que animaduertere nos iubet, utra ex collatis inuicem propo-
sitionibus utilis est ad id queat, ut uniuersali regula una propositio
ne quamquam inuenias cum proposita quauis affirmatione decer-
tantes: esseque hanc illi proprie oppositam dicas: ob idque decer-
tantes contradictionis pugnam prestare. Facile est enim affirmationis
omnis negatione inuenire, quodcumque in affirmatione praedicatu
fuerit fieri uero non potest ut affirmationem contrarii deprehendas,
nisi quod praedicatum in affirmatione est, contrarium habeat: namque
huius Socrates est homo quemam contraria sit affirmatio? at haec
Socrates homo non est falsa negatio illam opponat uerum al-
terum. Quomodo igitur solam in his negationem affirmatio-
ni aduersam esse confitemur, sic in illis quoque in quibus affirma-
tionem inuenire contrarii licet, negationem esse illam censet que
maxime obuiatur. Dicendum est autem ubi minus oppositio suppe-
tit, contrarii, nos uel sola priuationis negationisque oppositione
esse contentos. in quibus autem contrarii copia suppeditari et potest,
in his longius a se inuicem abesse contrarias affirmationes quam
negationem ab affirmatione arbitrari. Porro ab initio nobis ex-

plicatū est, uideri ab ea quæ nūc p̄dit disputatione, ppter cōmun-
nitatem hāc quæ uel in omnia porrigitur oppositionem extol-
lit sic contradictionis: ut quæ ceteras non rerum solum cōprehē-
sarum numero, sed oppositionis quoque exuperet uehementia.

VII.

PRÆTEREA simili modo sese boni habet opinio, bonū
id esse: & non boni, esse nō bonū ad has quoq; boni, non es-
se bonū, & bonū eē, non boni, quānā igitur contraria fuerit q̄
bonū non est id bonū non esse uere opinanti: haud. n. sanē quæ
malū esse arbitratur: siquidē uera interdū esset. ut uera est nūm
quā ueræ contraria. nā quoddā non bonū malū est. quare simul
ueras esse contingit. Neq; ea rursus quæ uon malū eē aut umat.
quandoquidē uera hæc quoq; est. simul nāq; esse & hæc possi-
sunt. Restat igitur ut non boni opinio bonū id esse contraria illi
sit quæ qd bonū non est, non bonū eē id censet. est. n. hæc falsū.
Quapp̄ & quæ quod bonum est, id bonum credit non esse, bonū
non esse quod bonum est assentiēti erit contraria.

Postremū hoc allatū ad Problema nec confutatu facilius est ar-
gumētū: qd adducit hūc in modū. Cōtradictiones has duas capie
boni alterā finito utēte subiecto, alterā infinito bonū est bonū bo-
nū nō est bonū non bonū bonū est, non bonū bonū non est cen-
setq; nō locus verā affirmationē ad oppositā falsam negationē se-
se habere, atque uera inficiatio ad oppositā falsam affirmationē
i. ut hęc non bonum non est bonum ad illam habet non bonum
bonum est, sic illam quoque bonū est bonū illi, bonum bonum nō
est respondere. Deinde propositionibus ambabus eius cōtradi-
ctionis q̄ malū de eodem p̄dicat subiecto. I. non bono, nimirum
illis non bonū malū est, & non bonū non est malum uera collata
negatione, neutri ipsam illarū contrariam esse cōmonstrat. siquidē
in prauo habitu consonans est illi q̄ qd bonū nō est, id malū esse
affirmat. non malum autē eē qd nō est bonū dicenti, tū in medio, tū
in neutrius ex sui natura extremorū participe: ut lapide nel ligno
nāq; in his & nō bonū uerū est, & nō malum. fieri autē nequit ut
contrariæ sint q̄ concordat: quem admodum nec uerū simul asserat
q̄ sunt contrariæ: ut pat̄im ex euidentia cōpertum est: partim ab

ipso ab huiusce finem tractatus probabit. Ergo si opinioni q̄ nō
esse bonum qd bonū non est uere fateē, nec ea q̄ qd bonū nō est
malū esse inq̄, cōtraria est, nec q̄ nō malū esse qd nō bonū ē dicit,
uerum sola cōtradictō illi q̄ bonū esse ait qd nō est bonū, affirma-
tioni quoque bonū esse qd bonū est, pferenti neque ea rapugnat,
q̄ malū id esse qd est bonū phibet, nec quæ qd bonū est esse non
malū, sed soli huic quoque erit cōtraria q̄ ipsi contradicit, bonūq;
iudicat bonū non esse. hoc aut fuit qd demonstrare pposuerat.
Porro ad hoc quoque argumentū dicendū est facile esset qd bonū
non est, id non esse bonū p̄nuncianti, cum negatio sit, p̄dicatū-
q; ob ib infinitum obtineat, propositionē repetire q̄ p̄ contradi-
ctionem repugnet cōperire aut q̄ cōtrarium aliqd affirmet, fieri
nequaquā m posse, nihil nanque est cōtrariū infinito. siq̄ dē cōtra-
ria q̄ sunt, ea species esse oportet maximo ū se inuicē interua llo
distingūtar, nō bonū aut & non albū priuationes qdā, nec species
sunt. itaque cū deest illa q̄ affirmare eius cōtrariū p̄t. opponere
cōtradictoriū ipsi repugnātem solemus. At ei q̄ bonū esse qd bo-
nū est prodir, non solum eius negationē, sed cōtrariū quoque affir-
mationem refragari quandoquidē & cū ipso bono & albo, nō bo-
num & non album, ut cum habitibus priuationes. malū autem &
nigrū ut cōtrariū cōsistunt. Nō igit hęc p̄inde sese habet s̄ omni-
bus q̄ qd bonū nō est nō esse bonū, ad illā q̄ bonū esse qd nō ē bo-
num declarat, atque ea q̄ qd bonum est bonum eē, ad illā q̄ nō bo-
nū esse qd ē bonū decernit. siquidē huic nō ē bonū qd bonū nō ē so-
la eius oblietatur affirmatio: reliquæ simul ueræ esse possunt. si-
uero nequaquā p̄t, ut huic est bonum qd bonum est uerum cū
illa proficatur malū ē qd ē bonū. Ceterū manifesta sunt auctoris
uerba ex iis q̄ p̄didimus: p̄terq; qd illud. EST ENIM HAEC
FALSA. scribi et inq̄ Alexander HAEC ENIM EST VE-
RA. qd si est. n. hæc falsa scribat, de illa dictū erit q̄ bonū eē id me-
morat qd bonū nō est sin hæc. n. est uera de illa q̄ bonū nō eē qd
nō bonū ē ref̄iq; uerā quoq; eē ante cōmouit, p̄inde atque si dice-
ret, hæc. n. falsa ē nunq̄ p̄spicuū ē aut priorū lectionē p̄stare.

VIII.

CONSTAT aut nihil relatū ire uel si uniuersaliter
affirmationē ponamus. nam contraria erit uniuersalis negatio ut

opinionem omne quodcumque fuerit bonum, id esse bonum putant: ita quæ nulli ex bonis bonum esse existimant. Nam quod bonum est bonum sentit, si vniuersaliter intelligat bonum, eadē illi quæ quodcumque bonum fuerit, id bonum esse opinatur. at hoc nihil differt ab eo quod inquit, omne quodcumque sit bonum, id bonum esse. Similiter et in non bono.

Cum in singularibus vniuersalibusque propositionibus inspectio ne se oppositi problematis facturū et pollicitus ab initio fuisset, deinde in nullo argumento, propositionē comprehendisset quod præfinitionē quāpiā vniuersalē, sed horū loco articulos in græca oratione haberet, adeo ut rationē in solis impræfinitis, propositionibus ob id mediari videretur: hæc addit, singulares articulos quod subiectis vniuersalibus in propositionibus iungunt, vniuersalis affirmatiuæ præfinitionis facultate esse præditos. Non, ut nonnulli automāt, sermo in impræfinitis propositionibus ante est habitus, nunc vero ineptū nequaquam fore ostendit si eadē & in vniuersalibus dicant. Omnino namque nec Aristoteles de impræfinitis propositionibus sententiā cōsentaneū est, magis cōtrariū negationē in his esse affirmationi quā affirmationē cōtrariū dicere: quo modo neque in particularibus siquidē & impræfinitas pinde ac particulares esset inter se esse simul veras, verū autē veræ, hoc amirorū quod ad libri finē ab eo dicendū est, contrariū tam esse neque opinionem, neque enunciationē licet. Proinde & in solis singularibus vniuersalibusque propositionibus ab initio visus est, cōsiderationē theorematum, populi: quarū alie sibi cōtradiciunt, multo, alie cū falsam simul præferant, ob id ipsum cōtrariū vocatur paulo post autē cōtradiCTORIÆ quoque vniuersaliū aduersus particulares oppositionis meminerimus quāquam veromentionē aut indebitū facit aut particulariū, seu cōtrarietate quāpiā inter se obinentium. Hoc itaque esse quod dicere vellet in præfinitia, nepe singulares articulos, ut explicatū est omnis præfinitioni pares esse facultate, declarat ipse probationis modus: quo in vniuersalibus quoque vniuersaliter, propositionibus eadē conuenire his ostendit, quod in habentibus articulos prodita sunt subiectis vniuersalibus adiunctos. Idem, n. ē inquit apud Græcos το αγατον, i. bonū ē bonū, & quodcumque bonum fuerit, bonū esse quod neque ab vniuersali quidquam differre, quod est, omne bonum esse bonum suspicari quis valeat. Quocirca illorum quoque usū receptum est, ut in quibus omni subiecto

prædicatum, inest cū articulo subiectum proferant: idēque se dicere vniuersali existimant: haud uero ē in quibus non omni dicunt, n. ho anthropos, i. ho animal est, aut bipes, non tū ho anthropos albus est, aut iustus. Cæterū meminisse ea cōuenit quod nos de his antea differimus, à præfinitione in quā omnis representari illorū multitudinē quod sub vniuersale subiectū referunt, à singulari autē articulo unā ipsius naturam à multitudine pfectā. Ex dualibus autē articulis pluralibusque siquid de his quoque dicendū est, habet ab omnis præfinitione duales pspiciū differentiā, neque, n. de solis duobus prædicat omnis neque. Illi dici de pluribus valēt, proceritūque translationis de Cælo huiusce rei cām docebit. Quoniam vero plurales articuli nihil præte differre ab eo videtur, ut mortalis est omnis ho, & mortales hæ anthropos sunt, i. homines, discernere hos quoque fortasse poterimus, si in quibus omnis uerū ē, in his pluralem quoque articulū planē uerum fore affirmemus. Namque illi omnis mortalis hoc uidelicet omnis mortales idem significat, in hoc uero hæ Græcorū articulus necesse ē præte comprehendatur, quo sit ut omnes quoque omnia præfinitione, uerū sit his asserturus, qui hæ anthropos hoc est homines dicit mortales. Non tamē reciprocabit rō, ut uelimus ubi pluralibus articulis, pferendis uerū nunciemus, ubi omnis quoque dicēda præfinitione, primus uerū fateri. Vult n. hæc præmissum nihil ex his facere quod sub vniuersali cōtinetur, utri autē assertorē esse plurale articulū arbitramur, uel si solum in plurimis prædicatum uerū sit. Magis igit uerū eum esse cōcedimus qui, quasi hoc articulo substantiis singularis addito, sapiētes, dicat, sunt Athenienses: Lacedæmonii tolerantes: calui Myconii, quāquam ille qui omnis præfinitionē horū singularis appositi. Ac, demū si pter articulū præfinita ē præfinitione, enunciationē fieri docimus planē cōmunē, neque illa frustra addimus, non statim ergo à pronunciatō solo articulo, sub cōmuni cōcipi uniuersa censemus. Quare nec apud Homerū Iupiter simpliciter Græcos in plūm educere Agamēnoni p somnum iussit: sed aduerbiū illud passy die hoc est cum omni exercitu adiecit quod cum minus ille animaduertisset, sibi ipse auditor extitit ut ipse frustraretur, & Demosthenes cū pōibus patrese à Diis deabusque dixisset omnibus subdidit: cū absolutiorē omni nominis comprehensionem additione illa fieri posse existimaret. Sed ad rē redeam: uedicamusque siue finitus siue infinitus subiectus sit vniuersalis, iunctum illi singularem articulū vniuersalis p

nitionis vim habetur. Idcirco ipse quoque illud adiecit. SIMILITER ET IN NON BONO. Quibus uerbis, aut si his et si quit infinito subiecto præditis propositionibus præcipua in contradic-tibus propositionibus, quæ sunt et bonum quod bonum non est, & bonum non est quod non est bonum posita spectat. Nam, ut ante præditum est, non potest affirmatio contrarii cum harum uera decernere nihilque; magis argumenta cæte-ra quadrabunt omnia finitum subiectum quod infinitum habentibus: siue præfinitiones uniuersales subiecti, siue articulum harum loco obti-neant, non enim nobis de subiecto, sed prædicato differentia tractatur. Aut si præcipue et spectes, posse argumentum sextum ait vel in his præfinitionibus, quæ præfinitiones ibidem uniuersales obinent: ut ante in his ostendebat quod articulos præfinitionum loco haberent, ratione colligere quod statueribus nobis, hanc omne bonum, bonum est huic magis, nullum bonum est bonum quod illi omne bonum malum est repugnare ad huiusce uero probationem sumetibus, ut hæc sese nullum non bonum bonum est uere negatio ad illa omne non bonum, bonum est falsam affirmationem ha-bet, ita quod omne bonum est bonum affirmatio prædicat uera, ad fal-sam illam habere negationem quod nullum bonum esse bonum dicit, de-monstrantibusque; cum hac nullum non bonum bonum est neque illam quod nullum non bonum est malum pronunciat, totam præfinitionemque eam quod nullum non bonum non malum esse consentit, (falsa enim tota harum neutra, sed quadantenus utraque est,) solam autem hanc ipsam esse contrariam omne non bonum bonum est, quoniam & altera tota uera est altera tota mentitur, atque ob id consentibus huic et omne bo-num est bonum solam proprie contrariam illam, nullum bonum bonum est negationem esse uerum non affirmationem contrarii, quod malum esse id quod bonum est uniuersum statuit. Enimvero, quæ aduersus hæc quoque; proferre oporteat dilucet, namque hæc omne bonum est malum tum ex se tota mendax est tum per se ipsam totam cum illa omnem bonum bonum est pugnat potissimum. Porro tamé habenda est prior expositio: ut quæ hanc quoque; in se ipsa com-prehendat.

IX.

Q V O C I R C A si sic habet res in opinione quæ autem non ce proferuntur affirmationes negationesque; signa sunt eorum quæ animo concipiuntur patet affirmationi quoque negationem, quæ uni-

uersaliter de eodem fertur esse contraria: ut huic quæ omne bo-num esse bonum: uel omnem hominem bonum esse, illam quæ nul-lum bonum esse dicit, uel nullum hominem, contradictorie uero oppositam quæ non omne esse, uel non omnem.

Cum enunciationes quæ pronuntiatuæ oratione exprimuntur conferre inuicem, quo modo expositum est, ab initio constitueret, sese ab opinionibus recepit: tunc sicut in his meditandum est theorema: ceu quæ principii ratione ad prolatis propositiones habant. Itaque cum quod se tanquam uerum pollicitus fuerat demonstraturum, id in opinio-nibus subducta ratione collegerit, uult eadem & in propositionibus dictione consistentibus concurre, atque contrarie uniuersalem negationem uniuersali affirmationi, particularem uniuersali contradi-ctorie esse oppositam, harum autem utranque; oppositionum pugna contra-riarum inter se affirmationum uehementiorem esse.

X.

ILLUD uero etiam liquet fieri utraque; posse, ut uera uere contraria neque opinio neque contradictio sit. Nam contrariae quidē esse sunt quæ circa opposita uersantur, at eundem circa eadem uerū esse contingit, minime autem licet simul in eodem inesse contrariae.

Cum hoc in sexta argumentatione tanquam manifestum usurpauit, simul uerū asserentes opiniones propositionesque; non esse contra-rias, ipsum hoc in præsentia, quod evidens sit, per secundam figuram asserit, his ascitis sumptionibus, quæ simul ueram proficiuntur opinio-nes propositionesque; simul in eodem esse ueras (hoc namque; est simul uerū profiteri) contraria uero simul in eodem uera esse nequaquam posse colligit; uerū simul, conficiat opiniones ac propositiones non esse contrarias. Negatiua autem propositionem præparatoria ratiocinatio-ne confirmat, sic enim, per syllogismum interpretet quæ in prima texti figura medioque; uti termino, haudquaquam fieri posse ut oppositis contraria opposita uera simul in eodem sint. Itaque; concedit nul-lo pacto, ut uerum simul dicant contraria. Ipse uero tum maiorem propositionem præparatoria ratiocinationis propter breuitatem omisit, tum principalis problematis conclusionem, hæc igitur uis est probationis. Quod autem ad uerba attinet, illud, NE Q V E C O N T R A D I C T I O, perinde est ac si dixisset, neque; propo-sitio ex qua contradictio oritur, hoc est neutiquam fieri ut quæ in uo-

ro consentiunt, contradictionem uel in animo inditis uel in uoce pronuntiatis, ut uocant, orationibus pariāt. Illud quoq; NAM CONTRARIAE QUIDEM EAE SVNT QVAE CIRCA OPPOSITA VERSANTVR, in Græca oratione sic pote habente, *ἐναντία μὲν ἄλλαι ἀπὸ τῆς ἀντιθέσεως* minus congrue dictum videtur, quippe subiecto, i. contrariis addito articulo cōstātea erat, *οὐκ ἐναντία μὲν ἄλλαι ἀπὸ τῆς ἀντιθέσεως* dicere. Quod autem sequitur, AT EVNDEM CIRCA EADEM VERVM ESSE CONTINGIT, affirmatiua propositio est syllogismi, significatq; per hoc circa eadem uerū esse quomodo simul uerū esse id genus ppositione dicātur nimirum eo quod circa eadem concurrant. intelligit autem subiecta communia propositionum earum quæ simul uerum perhibetur fateri. Per uerbum autem contingit modum declarat in his positæ ueritatis, hoc est uerum dicere & non dicere posse ppositiones illas quæ eodem utuntur subiecto, quæ uero non ex materia sed ex ipsa ppositionum ut simul uerum exponunt, ut impræfinitæ particularesq; necesse plane esse ut eodem hę subiecto urantur, atque eodem tempore uerum decernat. Postremo illud, MINIME AVTEM LICET SIMVL IN EODEM INESSE CONTRARIA conclusio quidem preparatoriz uult esse rationationis, autem uera conclusionis continet causam. Nam conclusio uera hæc est, ut simul uera contraria sint, fieri nullo modo posse, quo autem minus apta sint uero inter se enunciando, id est in causa q̄ eidem simul inesse illa minime liceat.

FINIS.

VENETIIS Ex officina Francisci Bindoni,
et Maphei Pasini. Anno à virginis partu.

1550.

